

Denne protokollen finnes hos Riksarkivet, i Utenriksarkivet, Ræstads samling, eske 17. Arkivreferansen er: RA/EA-4036/H/Hb/L0017

Den kongelige kommisjon hadde som oppgave å foreslå midler til å oppnå fremgang i Finnmarkens amt. Kommisjonen var på befaring i Troms og Finnmark året 1826 og bestod av tre personer.

Leder for kommisjonen var Hilmar Meincke Krogh (født 1. januar 1776 i Trondhjem, død 13. august 1851 i Molde). Krogh hadde god kjennskap til den nordlige landsdelen og i særdeleshet Finnmark og Troms. Han var nemlig amtmann i Finnmarkens amt fra 1807 til 1811. Da ble han forflyttet til Nordre Bergenhus Amt og samme år til Romsdals Amt hvor han umiddelbart tiltrådte etter å ha forlatt Finnmarkens amt. Fra 1811 til 1814 var han dessuten konstituert stiftamtmann i Trondhjems stift.

De to andre kommisjonsmedlemmene er det vanskeligere å identifisere.

Den ene signerte protokollen som "H. Christie", og han omtales i protokollen som "undertegnede Capitaine Christie". Siden det også opplyses at han hadde innrapportert opplysninger til det "Kongl Marine-Departement", så var dette trolig kommandørkaptein Hartvig Caspar Christie (1788-1869), ettersom han i 1856 tok avskjed med den norske marine. Hartvig C. Christie var forresten bror til stortingspresident Wilhelm Frimann Koren Christie.

Det siste av kommisjonens medlemmer underskrev seg kun som "Aas". Protokollen gir ingen flere ledetråder til hvem han var, så dette har ikke vært mulig å finne ut med sikkerhet. Det kan muligens ha vært Gunder Aas (født 13. mai 1785 på gården Øyås i Melhus, død 5. mai 1853), en norsk embetsmann og stortingsmann som nok hadde bra kjennskap til Finnmarkens Amt. Gunder Aas tok norsk juridisk eksamen i 1812 og ble i juli 1814 utnevnt til byfogd i Vardø samt garnisonsauditør, og magasins- og ammunisjonsforvalter ved Vardøhus festning. Han gikk av fra disse stillingene med vartpenger i 1817 og ble fra samme år prokurator. I 1821 ble han utnevnt til sorenskriver i Vestre Råbyggelaget. I 1829 ble han sorenskriver i Jæren og Dalerne. Fra 1833 og frem til han døde i 1853, var han amtmann i Stavanger amt.

Det er undertegnede som har stått for den avskriften som foreligger her. Korrekturlesning ble deretter gjort av Riksarkivet, ved seksjon for eldre arkiver og spesialsamlinger. Innholdsfortegnelsen på neste side ble laget til slutt for å gjøre det lettere å få en oversikt og finne frem i teksten. Protokollen består av nummererte ark. Numrene viser til arket, bokstaven a viser til arkets forside og bokstaven b til arkets bakside.

Kolbjørn Romsdal, 2014

Hvor møte ble holdt, når tid, og med hvem	Side
Tromsø, 5. juni, amtmannen i Finnmarkens amt	1a
Tromsø, 6 juni, lokale embetsmenn og handelsfolk	1a
Hammerfest, 12. juni, lokale embetsmenn og handelsfolk	2a
Vardø, 3. juli, lokale embetsmenn og handelsfolk	2a
Vardø, 4. juli, lokale embetsmenn og handelsfolk	4b
Vadsø, 7. juli, lokale embetsmenn og handelsfolk	6a
Mortensnes, 10. juli, embetsmenn og handelsfolk i Nesseby	7b
Gullholmen i Tana, 13. juli, embetsmenn og handelsfolk i Tana	9a
Gullholmen i Tana, 14. juli, fortsettelse av gårsdagens møte	12a
Sværholt, 18. juli, lensmann, handelsmenn og almue i Kjøllefjord og Lebesby	13a
Repvåg, 19. juli, lensmann, handelsmann og almue i Kistrand og Kjelvik	15a
Hammerfest, 24. juli, embedtsmenn, handelsfolk og almue i Hammerfest sogn	17b
Hammerfest, 25. juli, fortsettelse av gårsdagens møte	19a
Hammerfest, 25. juli, embetsmenn, handelsfolk og almue i Måsøy sogn	20a
Hammerfest, 26. juli, fortsettelse av gårsdagens møte	21a
Hammerfest, 27. juli, embetsmenn og handelsfolk i Hammerfest by	22a
Hammerfest, 28. juli, innbyggere, embetsmenn og kjøpmenn i Hammerfest by	24b
Talvik, 31. juli, embetsmenn, handelsfolk og almue fra Loppa og Hasvik sogn	25a
Alta, 3. august, embetsmenn, handelsfolk og almue fra Alten-Talvigs sogn	27b
Alta, 7. august, lokale embetsmenn og handelsmann på Boskop i Alta	30a
Gjen part av kommisjonens vurdering og forslag	31b
1. om handelen	32a
2. om fiskeriene	37a
3. om landvesenet (landbruket)	39a
4. om medisinalvesenet (helsevesenet)	42a
5. om opplysningsvesenet (kirke og skole)	42a
6. om postvesenet	42b
7. om skyssvesenet	45a
8. om tilskudd til utrustning av skip for hval- og hvalrossfangst på Ishavet	45b
9. om etablering av nybyggere, samt støtte til bedre fiskeri- og annen næringsdrift	45b
10. om nytten og lovligheten av å overføre handelsprivilegier fra Vardø til Vadsø	48a
11. om forvaltningen av fogd- og sorenskriverembetene i Vest-Finnmark	49b
12. om forskjellige saker (19 punkter, a til t)	50a
Avsluttende betraktninger	55a
1. om å fritta Hammerfest og Vardø for blant annet lastepenger, fyravgift, karantenepass, og å fritta Tromsø for innførselsavgift på visse russevarer	55a
2. henvendelse fra endel beboere av Tromsø by om: opprettelse av en filial av Norges bank, oppheving av russernes frihet til å handle på handelsstedene i Senja og Tromsø fogderi, den skadelige handel som drives av visse borgere fra Trondheim, og opprettelse av en middelskole i Tromsø by	55a
3. noe om bosetning og oppdyrking i Målselv og Bardu	56b
Sluttord	57a

No 1

ad FDJN^o 61/1827 D

Forhandlings Protocol
for
Commissionen der er nedsat for at fore-
tage Undersøgelse om Midlerne til
Finmarkens Opkomst
1826
Hermed 2 Bilage

Aar 1826, den 5te Juni vare de, ifølge Kongl. Commissorier af 14de Octbr 1825 og 21de Febr 1826, beskikkede Commissarier angl. de Finmarkske Anliggender, forsamlede i Tromsøe Kjøbstad med Hr Amtmanden over Finmarkens Amt J. C. Krogh, som ifølge førstmeldte Commissoriums Indhold Deeltager i Commissionens Forretninger naar og forsaavidt saadant er ham mueligt, for med ham foreløbig at overlægge hvad der er Gjenstand for Commissionens Undersøgelse og Overveielse.

Efterat Ventilationerne om de vigtigste Poster vare foregaaede, sluttedes nu dette Möde, og forbeholdt Amtmand J. C. Krogh at skriftlig fremsætte de Grunde, hvorfor han ei anseer sig som Medlem af denne Commission.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826 den 6te Juni affholdt Commissionen paa Tromsøe Byes Raadstue, i Forbindelse med Amtmanden over Finmarkens Amt J. C. Krogh, en Samling, efter foregaaende Indkaldelse, med Stedets Embedsmænd og Handlende, for med dem at overveie nogle Gjenstande som staae i Sammenhæng med det Hverv som Commissionen har at rygte. Af de Indkaldte mødte Sorenskriver Schjoldager, Sorenskr. Nielsen, Foged Hofseth, Tolder Meyer, Consul Schancke, Apotheker Mörch, Kjöbmændene Figenskow, Gjæver, P. Hansen, Ebeltoft. M. & E. Holmboe, Petersen, Joh. Hansen, Killengreen, Berg, Blichfeldt og Schultz, samt Handelsmænd fra Kræmmerleierne A. Kiil og Wasmuth fra Lyngen, samt H. Rasch fra Schjervøe. Man afhandlede derefter følgende Gjenstande:

1. Om Handelen med Russerne. Ved nu at søge Oplysning om Beskaffenheden med Handelen i den hvide Søes Havne, forklarede Kjöbmand Petersen, at han under sit Ophold i Archangel i Aarene 1824 og 1825 havde havt Anledning til at erfare, at der fra Norsk Regjærings Side gjentagne Gange var skeet Opfordring til den norsk - svenske Consul dersteds om at afgive Forklaring desangaaende og hvad dermed staaer i Forbindelse, da han endogsaa efter Anmodning besörgede Oversættelse af de Expeditioner som om den Sag vare afgaaede til Consulen, men at denne desuagtet, ham bekendt, ei har meddelt de Ønskede Oplysninger, hvortil han mener Aarsagen har været den, at den russiske Regjæring ei er vidende om andet end at de finmarkske Producter af Fiskevare m. v., som blive indførte til Havnene i Hvidesöen, ere russiske Producter og at Consulen, paa Grund af hans Stilling som Mægler, og det Forhold han ellers staaer i til adskillige anselige Handelshuse i Archangel, ei har villet bidrage til at skaffe Oplysning om denne Sag.

Hr Petersen anmærkede at i Strækningen mellem Archangel og Finmarkens Grændse, eller rettere fra denne til Svitnos-Næsset, hvor den hvide Søe begynder, (thi imellem bemeldte Næss og Archangel falde ikke andet Fiskerie end af Smaasild og Lax) ikke fiskes mere end 20 à 30 Ladninger aarlig. Da den russiske Regjering som meldt antager, at de Fiskevare m. v. som fra Norge ved Russere indføres er russisk Product, kan man, efter Hr Pedersens Anmærkning deraf forklare Aarsagen til at de Norske Fiskevare ved Indførselen i Hvidesöen er belagt med saa svær Told.

Videre yttrede Hr. Petersen at de forskjellige Skibsafgiver, Fyrpenge etc. – som Norske Skibe maa udrede i Hvidesöen, ikke ere større end de der ere paalagte egentlige russiske Skibe, men at det, som foruden Tolden saameget besværliggjør den Fremmedes Fart paa Hvidesöens Havne ere de betydelige Presents som efter gammel hævdet Brug over alt i russiske Havne maa ydes fra den underste Betjent til den överste Embedsmand.

Hr Petersen anmærkede, at af de til indførsel i Rusland forbudne Skindvare, forbruges kun lidet i selve Rusland, men den største Deel af disse føres til Forhandling til China og andre Steder. Consul Skancke anmærkede dog hertil, at der af Ræveskind forbruges en Mængde i Rusland. Indførselen af alle Slags Skindvarer, undtagen uberedede Reenskind, er forbuden; naar dette

1b

Forbud kunde blive hævet, især forsaavidt Ræveskind af alleslags og Odderskind angaar, forventes det at Toldafgiverne blive beregnede procentviis.

Man gjennemgik nu de Artikler af Tillægsacten af 10 Sept/27 Aug 1817 til Fredstractaten i Frederikshavn som angaar den norske Handel fornemmelig paa Hvidesöen, og saaledes først den 8de Art. Herom yttrede man, at skulle det ikke kunne opnaaes at norske Skibe og Vare i de H[v]idesöiske Havne i Henseende til Told og andre Afgiver behandles som russiske Skibe og Vare i norske Havne, saa maatte dog den 8de Art. udvides til Havnene i den Hvide Søe, og dens Udtryk strækkes til Saltet Fisk, saavelsom til Skindvare, fornemmelig de over specificerede.

Angl. 10de Art: Denne Art. maatte udvides til Oplagsret i Archangel, for det Tilfælde at den norske Handel ikke tilstaaes en almindelig Oplagsret i russiske Havne, saaledes som den russiske Handel har i norske Havne.

Ad 12te Art: Her kjendte man ikke Sammenhængen med hvad denne Art. paabyder angl. at efterlade $\frac{1}{5}$ Deel af det Qvantum Kornvare som udføres, men denne for den Norske Handel saa byrdefulde Bestemmelse burde söges hævet. Saavidt vides er Kornudførsel fra Archangel almindelig tilladt, dog finder ofte temporaire Forbud Sted. Det ansaaes imidlertid önskelig at i den forvordtende nye Handelstractat udtrykkeligen bestemtes, at der ved Russiske Undersaatter maatte i det mindste til Finmarkens og Nordlands Amter udføres et vist Qvantum Kornvare, saasom 25.000 Tschetvert, altsaa det samme Belöb som det forventes at norske Handlende fremdeles selv maa blive tilladte at udføre. Videre attraaedes, at det nærmere kunde blive bestemt at Kornvarene saaledes maatte kunne udføres af Russerne ei alene fra Archangel, men ogsaa fra Kola, thi skulde all Udførsel skee directe fra Archangel vilde Kornvarene ei til den Tid fremkomme til Finmarken og Nordlandene da de mest trængtes. Hr Consul Skancke oplyste, at Stederne Kemi, Suma og Kola have i 5 Aar havt Tilladelse at udføre toldfrit til sammen 6000 Tschetv. Korn til Norge og igjen toldfrit at indføre for Belöbet deraf Fiskevare fra Norge. Denne Tilladelse skal være udlöbet i f. A. og derefter igjen, saavidt Schancke bekjendt, fornyet paa 5. Aar.

Til 13de Art: Man formeente at Russernes Handel med Almuen ingenlunde maatte finde Sted uden i den saakaldte Macketid, saaledes som tilladt ved Kgl. Resol. af 5te Aug. 1796, hvilken Resol. senere skal være udvidet til den fiskende Almue af Senjens og Tromsöe Fogderie, og formenes udtrykkeligen at burde ogsaa udvides til den fiskende Almue af Nordlands Amt. Ligeledes var man af den Formening, at Russerne ingenlunde maatte tilstædes at drive Handel med til Finmarken ankomne Norske Fartöier. Handelsmand Wasmuth yttrede, at Macketiden, til Beqvemmelighed for den Almue söndenfor Finmarken som söger Fiskeriet i Finmarken, maatte forandres derhen, at den regnedes fra först til sist i Juli Maaned. Heri var dog ingen af de Tilstædeværende enig med ham. Ad 15. Art: For Finmarken er denne Art. ei af nogen Betydenhet.

I Henseende til den de Norske Handlende ved Pl. af 13de Fbr. 1789 § 4 tilstaaede Rettighed at handle med Almuen i 4 Uger paa hvert Sted, da var man af den Formening, at samme, som skadelig i flere Hense[e]nde, burde ophæves, men at Tilladelsen blot skulde strække sig til Handel paa Kræmmerleierne med de Handlende, foruden paa Kjöbstæderne.

Betræffende Loven af 11te Sept 1818, der betingelsesviis tillader Russerne at drive Handel paa Kræmmerleierne i Senjens og Tromsöe Fogderie, da vare alle de Nærværende, med Undtagelse af de 3de Landhandlere Rasch, Kiil og Wasmuth, af den Formening, at denne Lov, der i flere Henseender

2a

maa have skadelige Virkninger og desuden ei skiönnes at giöre Almuen nogen Nytte, burde bevirkes ophævet.

I Henseende til om og hvorvidt Finmarken fremdeles burde tilstaaes Toldfrihed yttredes som fælleds Mening: at Luxusvarer her bör herefter belægges med Told som andre Steder, men at derimod Födevarer og alle til Næringsbrug fornödne Vare fremdeles og indtil videre maa blive toldfri.

2. Om Sygehuus eller Sygehuse for Amtet, og
3. Om en muelig hurtigere Postgang fra og til Finmarken

Disse 2 sidste Poster bleve omventilerede, men paa Commissionens Forslag udsat for at de Mödende nærmere kunde mellem sig selv overveie samme forinden de afgive deres Formening.

Denne Samling blev derpaa sluttet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 12te Juni afholdt Commissionen en Samling i Kjöbstaden Hammerfest i Vestfinmarken, hvorda, efter foregaaende Indkaldelse mödte Hr Toldcontroleur Doxrud og Kjöbmændene Vice-Consul Ackermann, Aagaard, Jentoft, Aasberg, Noodt, M. Buch, Röst og A. M. Buch. Adskillige af de Sager, som er Gjenstand for denne Commissions Undersögelse, bleve ventilerede, men paa Commissionens Forslag blev besluttet: at de Mödende skulle tage de omhandlede Poster under nöiere Overveielse og derom afgive deres Formening ved Commissionens Tilbagekomst fra Østfinmarken. Dermed blev denne Samling sluttet. Den ved Mödet af 5te d. M. ommeldte Erklæring som Hr. Amtmand J. C. Krogh har forbeholdt at afgive, er indlöbet i Skrivelse af 7de næstefter, som vedlægges Protocollen, herved Lit^f A.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 3^{die} Juli afholdt Commissionen en Samling i Kjöbstaden Vardöe i Østfinmarken og mödte da efter Indkaldelse: Commandanten paa Wardöhuus Pr. Lieut. Scharffenberg, Sognepræst

Stockfleth, Toldcontroleur Hansen, Handelsmand Brodtkorb og Factor Pleim, const. Lensmand Brandvold, og af Almuen Klokke Absalon Hansen og Arne Øen af Vardöe, Knud Thynæs og Ole Christiansen af Havningberg, Anders Johnsen og Hartvig Madsen af Sandfjord, Anders Pedersen af Makkur, Elias Evensen og Carl Saxholm af Baasfjord, Peder Amundsen af Kiberg, og Michael fra Komagelven. Commissionen havde og bekendtgjort, at om flere Almuesmænd vilde møde stod det dem frit for, og i Anledning deraf indfandt sig nogle. Følgende blev derpaa afhandlet.

1. Om Russernes Fiskerie blev forklaret: at de drive samme langs Kysten af hele Sognet, snart paa det ene Sted, snart paa et andet. I Almindelighed sætte de deres Liner $\frac{1}{2}$ Miil nær Landet, dog ved Kiberg ofte nærmere, ja indtil $\frac{1}{8}$ Miil nær Landet. De bruge Liner, de længste af 210 Kaler, hver Kale 25 Favne lang og paa hver Kale 10 Angler, altsaa Linens hele Længde 13050 Alen og paa den 2100 Angler, dette er Tilfældet i Bosfjorden og Havningberg, paa andre Steder f. E. i Kiberg bruge de Liner af 75 til 90 Kaler, hver Kale paa 25 Favne og paa hver Kale 10 Angler. Linerne sætte de efter Grundens Beskaffenhed deels lige, deels i Bugter og deels dobbelt. Til Madding bruge de Hyse, Seimort, Sild, Siil og Lodde til Linerne, og til Haandsnöret Fjære – eller Söemark. Maddingen fiske de deels paa Havet og deels nær under Landet i Fjorder og Bugter. Marken graves altid paa Landet i Fjæren. De Baade Russerne bruge til Fiskerie ere i Længde 40 Fod og derover og 9 Fod brede, samt kunde bære 3 á 400 Voger Russisk Vægt. Deres Liner er ikke alene længere end de som bruges her i Sognet, men bestaar og af sværere Taugværk og større

2b

Angler. Haandsnöret er omtrent som det Almuen her bruger. Til at fiske deres Madding bruge de deels Garn, deels Kastenödder. Sildgarnene farve de blaa for at Silden ei skal skye dem. Under deres Fiskerie have Russerne Ophold paa Land, hvad dette Sogn angaar, i Kiberg, Havningberg og Baasfjorden, og i Fortiden ogsaa paa Vardöe. I dette Aar ligger paa Fiskerie: 10 Baade i Kiberg, 18 d^o i Havningberg og 3 d^o i Baasfjorden, hver Baad har 4 Mands Besætning. Siden Aaret 1817 have Russerne ei havt selv eiende Huse i dette Sogn, men logere hos Beboerne, til hvem de almindelig betale i Leie 2 Voger Meel pr Baad. Russerne medbringe vel Brændeveed, men ikke tilstrækkelig. Under Opholdet i Baasfjorden og Havningberg afbenytte de derfor den i Nærheden voxende Birkeskov; i Egnen af Kiberg findes derimod ingen Skov, hvorfor de fra Fælleds-districterne forskaffe sig det manglende Brænde. Russerne bemægtige sig og inddrivende Rækeveed (Drivtømmer) endog den som er oprevet paa Land, heri Sognet gives ellers ikke meget Rækeveed. Forövrigt er det gammelt Brug her i Sognet, at den af Beboerne som først bemægtiger sig den til Kysten inddrevne Rækeveed og trækker samme op paa Land samt forsyner den med Mærke, ansees som Eier deraf.

I Henseende til Russernes Fiskerie blev endvidere forklaret: at samme saavel i Baadsfjorden som Kiberg drives med smaa Liner under Landet efter Flyndrer. Russernes Fiskerie langs Kysten nærmere Landet end $\frac{1}{2}$ Miil maa under alle Omstændigheder ansees skadelig for Sognets Beboere; Fiskeriet $\frac{1}{2}$ Miil og længere fra Land bliver og til Skade for Beboerne af den Grund, at de deels ikke have Liner, og deels at de faae som have ere mindre fuldkomne, saa og fordi at Russerne forskaffe sig bedre Madding.

Af Beboerne i Sognet bruge kun følgende Liner: 2 Mand i Kiberg og 1 Mand i Komagelven. De övrige hjelpe sig med Haandsnöre. Hvor Russerne ligger i Mængde paa Fiskerie og Localer ikke er des større, maa det ansees til Fortrængsel for Beboerne at de der have deres Baade opdragne, samt deres Redskaber og Fisk ophængt. Deres hele Product, reduceret til raa Fisk, kan antages at være Aar om andet 4 á 500 Voger pr Baad. I de senere Aar er ikke ankommet saamange Fiskerusser til dette Sogn, som tilforn, eftersom Fiskeriet paa den russiske Kyst mellem Kola og Sweetnose i de sidste Aar skal have slaaet godt til. Det kan ikke siges at Russerne under deres Ophold her begaae Voldsomheder mod Beboerne. Nogle tilstædeværende Fjeldfinner forklarede dog, at det oftere hænder at af deres Rensdyr, under Opholdet i dette Sogn, skydes Nogle, hvorfor de tildeels have Russerne mistænkte. De Tilholdssteder paa Land, som Fiskerusserne kunde anvise, formenes at være Kiberg, Havningberg og Bosfjorden.

2. Om Nordlændingernes Fiskerie her i Sognet. I dette Sogn pleie Nordlændingerne at drive Fiskerie følgende Steder: I Makur, Havningberg, Findvigen og Vardöe. Deres Redskab bestaar fornemmelig af Dybsagn (Haandsnöre) men endeel bruge ogsaa Liner, af 6 á 700 Favnes Længde med 4 á 500 Angler, alt smækkrere end Russernes Liner; ligeledes bruge de til Qveite-fiskeriet Gangvad af c^a 500 Favnes Længde med 60 Angler, og Garn til at fiske Sild med. Fiskeriet drive de efter Omstændighederne nær eller fjærnt fra Landet efter som Fisken findes. Forsaavidt de ei kan faae Huus hos Indbyggerne, hvelve de sine store Baade og boe under dem. Om Brændeveed gjelder om dem, hvad om Russerne er anført. Hvor Nordlændingerne i stor Mængde drive Fiskerie (i Aar ligger paa

Makur 14 Baade, i Havningberg 60 d^o, i Findvigen 10 d^o, og paa Vardöe 30 d^o – paa hver Baad 5 á 6 Mand) maa samme ansees til Fornærmelse for Indbyggerne, da de bruge samme Fiske-redskaber og for det meste samme Fiskesteder som disse, og da de afvexle, saaledes, at naar nogle fare i Land andre igjen komme ud istæden, saa faar Fisken ingen Roelighed.

I Henseende til Fortrængselen for Beboerne af Nordlændingerne under disses Ophold her paa Fiskerie forklaredes det samme som er opgivet i Henseende til Russerne, med dette Tillæg, at de egenraadigen opspader Beboernes Græsmarker for at erholde Torv til at tætte om deres Baade naar de bruge dem til Huus, samt at Fjeldfinnerne ere udsatte for at deres Reen blive skudte af Nordlændingerne under disses Ophold her paa Fiskerie; man troede at saavel Nordlændinger som Russer burde forbydes naar de komme her til Finmarken at medbringe Gevær.

Endelig opgaves, at Nordlændingerne ei sjælden drive Fiskeriet silde om Löverdagsaften og hen paa Natten til Söndag. Fremdeles forklaredes at det ei skal være sjældent at Nordlændinger, som drive Fiskerie paa Finmarken, medbringe til Forhandling Brændeviin og Tobak, og til Afsætning til Russerne Skindvare, adskillige Kramvare som Törklæder etc, medbringe de ogsaa.

3. Om Beboernes eget Fiskerie. Her i Sognet ere fölgende Fiskevær: Kiberg, Vardöe, Havningberg, Findvigen og Makur, de Slags Fiskerier som falde er Torskefiskeriet om Foraaret og tildeels om Sommeren, Qveitefiskeriet om Sommeren, og Haakjærring deels om Foraaret og deels om Hösten. Qveite og Torskefiskeriet ere de vigtigste og som beqvemmeligst kan drives. Om Foraaret tilvirkes Torsken til Rodskjær og tör Russefisk, men om Sommeren sælges den raae til Handelen og Russerne, der nedsalte den. Det almindeligste Fiskeredskab er Haandsnöre, og om Sommeren Gangvad til Qveitefiskeriet. Til Sild bruges Garn, men Torskegarn og Liner kan ei bruges formedelst den stærke Ström, dog bruges Liner i Fjordene og om Hösten Seigarn ved Kiberg.

I Sognet gives kun en Indsöe, Oxevandet kaldet, hvor ubetydelig Rör fiskes. Egentlig Laxefiskerier ere ikke i Drift, men Lax gives saavel i Syltevigs-Elven som i Komagelven. I förstmeldte Elv fiske Fjeldfinnerne om Sommeren med Garn dog noget Lax; i Komagelven har i de senere Aar været fisket noget Lax med Garn af den eneste der boende Mand Mikkel Johansen Komagvæhr, förövrigt have de omvankende Fjeldfinner i lang benyttet Fiskerie i denne Elv med Garn.

I dette Sogen falde efter Opgivende ikke andet Sild-Fiskerie end det med store saakaldte Graabeensild i Juni og Juli Maaneder; da Silden gaar meget adspredt og Fiskeriet indfalder i den Tid at Natten er lige Lys som Dagen, har dette Fiskerie ikke kundet give meget af sig, efter Beboernes Forklaring, af Silden er saaledes med Drivgarn kun fisket saameget som behövedes til Agn. Man troede det vilde blive gavnligt at det ved Lov blev bestemt, paa hvilke Steder Dybsagnfiskerie og paa hvilke Linefiskerie skulde bruges, og paa Commissionens Forslag lovede de Mödende nærmere herom at give deres Tanker, som Hr Sognepræst Stokfleth lovede at forfatte.

Dette Sogns Beboere bruge almindelig til Fiskerie store Sexrings eller smaa Ottrings Baade, med 3 eller 4 Mand, med disse söge de paa Havet 1 Miil og noget over om Sommeren. De Russiske Fiskebaade anseer man ikke her tjenlige, da de ere for svære at roe og ligeledes at drage i Land, derimod anseer man de Baade (store Ottringer eller smaa Femböringer til 4 á 6 Mand) som Fiskerne fra Salten bruge for meget hensigtsmæssige til Fiskeriet her. Hvad saadanne Baade med Tilbehör nu vil koste kan ingen her opgive. I Naboe-Præstegjeldet Vadsöe have

duelige Baadbyggere, der vel og kunde bygge Baade saaledes som de bruges i Salten, men disse Baadbyggere ere saa dyre, at det vil koste mindre at forskaffe sig Baade fra Salten.

Brygder sees her næsten aldrig og Kobber sjælden. Hvalfiskerie har ikke været drevet i dette Sogn, skjönt Hval gives her i Mængde.

Af Fiskebanker troes ingen fra forrige Tid glemte, men derimod enkelte nye opdagede. Fisken kommer her saa seent paa Foraaret, at den enten alt har gydet sin Rogn eller Rognen er bedærvet. Det er ikke nu nödvendigt at have noget vistslags Salt til den Fisk som virkes til Afsætning i Rusland.

4. Handelen angl. I Vardöe Sogn drives Handel i Vardöe Kjöbstæd ved 2 Factorer og paa Havningberg om Sommeren ved Handelsmand Brodtkorb. I Baasfjorden har været Handelsmand indtil for 4 Aar siden. Flere Handelsmænd udenfor Vardöe Kjöbstæd troede man ikke nödvendig her i Sognet, undtagen at ligesom der er en Mand der har Sommerhandel paa Havningberg, der og maatte blive en antaget til Sommerhandel i Baasfjord, dog troede Almuen fra den Egn at dertil

maatte antages en Mand der tillige paa et andet Sted havde Vinterhandel, for at de, om behövedes, kunde om Vinteren erholde Vare paa Credit.

Nu foreviste Factor Brodtkorb en Amtsbevilling af 20de Novbr 1824 til fra Vaaren indtil Efteraaret at drive Bondehandel paa Havningberg og i Sandfjorden, og indeholder Bevillingen tillige, at Østfinmarkens samtlige Handelsmænd maa, saaledes som det er bleven Vestfinmarkens samtlige Handlende tilladt, fra Midten af April til Midten af Aug. i Aarene 1825 og 1826 med Fartöier eller Baade at anlöbe Fiskeværene paa Kysterne mellem Skjöttenberg og Vardöe for der at deeltage i Handel med den fiskende Almue af Fiskevare, paa de Vilkaar som findes nærmere bestemte. Af denne Bevilling vedlægges Protocollen en Afskrift.

Videre fremlagde Factor Brodtkorb en Skrivelse fra Foged Nielsen af 6te Juli 1825, efter hvilken han er meddeelt Kgl Bevilling paa den ovenmeldte Bondehandel i Havningberg og Sandfjorden. Almuen erklærede, at de Vare den har forlangt paa Handelen har været at faa kjøbt. Ligeledes har Almuen kunnet faae dens Vare afsat til de Handlende, dog undtages at raa Fisk ei til enhver Tid er blevet modtaget. Priserne i dette Aar paa de Handlendes Varer, bleve opgivne saaledes: Meel pr Vog 1 Spd, Tobak pr Mk 40 á 48 ß, Norsk Brændeviin pr Pægel 20 ß. F^r Brdvin d^o 24 ß, Snöre pr Bolk til 25 Favne 36 ß, Kaler 25 Favner 48 ß. Tjenlige Fiskeangler har i længere Tid ikke været at faae. De Torskeangler som kunde bekommes have kostet 12 ß Stykket. Spansk Salt pr Tönde 6 Spd 48 ß, Hamp pr Mk 8 ß. Gryn pr Kande 16 ß, Smör pr Mk 12 á 16 ß.

Videre opgaves at Almuens Vare til Handelen, er i Aar bleven betalt saaledes: raa Torsk fra 8 til 18 ß pr Vog, tör Russisk Fisk 64 ß, Rodskjær 72 ß, Tran, blank 6 Spd i Penge og 8 Spd i Vare. Brun Tran er endnu ikke i Aar virket. Nu for Tiden erholdes 1 Vog russisk Rugmeel for 5 ½ Vog raa Torsk. I de sidste 5 á 6 Aar har Almuen i Almindelighed ikke kunnet faae norske Penge for sine Vare; derimod har de tildeels hos de Handlende faaet kasserede russiske Penge, da paa 5 Copek i forrige Aar for 4 ß, men efter en vis Tid kun for 3 ß, som de ogsaa nu udgives og modtages for. De 2de Factorer paa Vardöe erklærede, at de ikke havde lovbefalede authoriserede Handelsböger, og Almuen opgav at der ikke holdtes Contrabog mellem dem og de Handlende, og at den heller ikke havde

4a

forlangt saadan Afregningsbog. De Frihandlere som komme hertil medbringe dels Nödvendigheds Varer, saasom: Salt, Jernfang af forskjellig Slags, Trækopper, haardt Bröd etc - og dels Krambovare. Endvidere Brændeviin og Tobak. Priserne have i Aar været: Salt af alle Slags 2 Spd pr Tönde, store Ljaaer 36 ß (paa Handelen 72 sk) Spader pr Stykke 48 ß (paa Handelen 108 ß) 1 Jamtöxe 48 ß (paa Handelen 96 ß) Tobak pr Mk 16 á 18 ß og Norsk Brændeviin 36 ß pr Pot. Forhandlerne have i Aar givet for tör Sei 44 ß pr Vog, for russisk Törfisk 54 á 64 ß pr Vog, norsk Rodskjær 68 ß pr Vog, alt almindelig ved Tuskning i Vare. Almuen formeente at saalænge der er saa faae Handlende i Districtet og Concurencen saaledes liden, maa det ansees gavnligt at Frihandlerne fremdeles vedblive at handle her.

Russerne medbringe i Almindelighed til Forhandling: Meel, Gryn, Erter, Sirop, Taugværk, Kaler og Snöre, Hamp, Lin, Tjære, Klaverdug, Lærred, Vadmel, Talglys, Sæbe, Angler, Træværk og Læder, samt Gryder. De vare som ere afsætlige til Russerne er Torsk tör og raa, raa Qveite, raa Hyse, (de ubepassede Russer modtage ikke Sei) alt beredet paa russisk Maade, alleslags Ræveskind, Odderskind og Reenskind, samt af udenlandske Vare: Bomuldsflöiel og Klæde, Sirts, Rum og Fransk Brændeviin, samt Vine og Salt.

8de, 10de 12de 13de og 15 Art. af Tillægsacten til Fredstractaten i Frederikshavn bleve gennemgaaede, og var man af samme Mening som blev yttret paa Tromsöe ved det der holdte Möde den 6te f. M., naar undtages: at de Mödende af Almuen önsket en udvidet Frihet til Tuskhandel med Russerne; nogle af de Tilstædeværende udenfor Almueclassen ansaae det gavnligt, forsaavidt Vardöe Kjøbstæd angaar, at Liggedagene efter Loven af 28de Juli 1824 blive ogsaa i Henseende til Handel med Russerne gjeldende, altsaa kun 4 Dage for hvert Skib, saafremt det maatte tillades Indvaanerne i denne tid at tuskhandle med Russerne. De tilstædeværende Almuesmænd af bemeldte Kjøbstæd vare heri aldeles enige. Factor Brodtkorb anmærkede i den Anledning, at efter en saadan Tilladelse ville Indvaanerne kunne hele Sommeren tuskhandle med Russerne, da der kommer aarlig her omtrent 150 russiske Handelsfartöier. Hertil blev svaret af de Mænd som have yttret sig angl Liggedagene, at Meningen var at Tuskhandlen blot maatte foregaae med de russiske Skibe som ankom for her paa Wardöe at indtage Fiskeladning. Hr Pastor Stokfleth yttrede, at enten maatte slige Liggedage indskrænkes til kun et vist Antal Skibe, eller og til kun 1 Dag for hvert Skib til Tuskhandel.

I Henseende til om og hvorvidt et Marked paa et Sted i Østfinmarken vilde være gavnligt, yttrede sig ingen undtagen Sognepræst Stokfleth, der var af den Formeening, at saadant Market maatte medføre Gavn naar det blev bestemt til passende Sted og passende Tid og derhos godt

Politie-Opsyn foranstaltet. Efter dertil given Anledning erklærede begge Factorer paa Vardöe, at de ere forsynede med Vægt til omtrent 12 Vog. Almuen tilkjendegav, at den ikke har forlangt veiet mer i Gangen end 2 å 3 Vog Fisk, som da er skeet.

5. Landbruget angaaende: Efter Lensmandens Opgivende gives i hele Sognet ingen skyldsatte Jorder. Ei heller bruges nogen Jord efter Amtsbevilling, naar undtages at Wardöhuus Fæstning har i Aaret 1824 erholdt Amtsseddel paa Slaatter i Persfjorden, 1 ½ Miil herfra, hvilke Slaatter behørig ere opmaalte i Fogdens Overværelse. Ingen Jord her i Sognet er dyrket, og den

4b

Jord som benyttes til Slaatter bruges uden Adkomst. Ingen af de Handlende her i Sognet har Jord eller Slaatter i Brug. Sognets Beboere ere nu: I Komagelven (eller Komagvær) er nu 2 Familier, i Indre Kiberg 4 Mand, i Yttre Kiberg 8, i Persfjorden 2, i Findvigen 1, i Sandfjorden 4, i HAVINGBERG 4, i Syltevigfjorden 7 (Finner), i Makur 5 og i Bosfjorden 9 Familier. Herforuden formenes endnu at kunde bosættes: i Komagvær 3 (I yttre og indre Kiberg ingen flere paa Grund af Brændemangel og vanskelig at finde Torv); i Persfjorden 3, men naar den til Fæstningen overladede Engeslaat skulde blive afbnyttet til Fastboende, hvilket efter Amtsseddelens Indhold kan skee, da endvidere 5 Familier. Skoven er meget udhugget, i Sandfjorden endnu 4, men her er et slemt Landingsstæd, i Syltevigfjorden 7 Mand, her er skjøn Birkeskov og godt Græsland. Paa Steder, som nu ikke er beboet, formenes at kunde bosættes: i Kranvigen 3 Mand, paa Svartnæs 4 Mand og i Prestnæringen 2 Mand. Af ommeldte Beboere er der Söefinner, nemlig i Baasfjorden 4, og i Syltevigfjorden 7 Familier, der flytte fra et Sted til et andet eftersom de ruinere Skoven. I Baasfjorden og Syltevigfjorden er god Birkeskov. Qværnebrug er ikke i Sognet, men der er paa flere Steder Anledning til sammes Anlæg.

Der blev omhandlet imellem endeel af de Fastboende og nogle af de nærværende Fjeldfinner angl den Skade Renene tilföie Engeslaatterne. De Fastboende formeente at Fjeldfinnerne burde vogte deres Reen og derved afholde dem fra Slaatterne; hvilket Fjeldfinnerne erklærede for ugjörligt.

Udenfor Fiskerie og den Smule Jordbrug her gives, er ingen anden Næring i Wardöe Sogn.

Da Dagen hermed var forlöbet blev Forretningen udsat til i Morgen.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Næstfølgende 4de Juli holdt Commissionen atter Samling I Vardöe Kjöbstad, hvorda mödte, Sognepræst Stokfleth Prem. Lieut Scharffenberg, Cirurg Vogt, Factorerne Brodtkorb og Pleim, samt af Almuen Klokker Absalon Hansen, Anders Pedersen Makur, Elias Evensen og Carl Saxholm af Baasfjorden, samt ellers nogle af Vardöe Byes Indvaanere. I Continuation af det i Gaar Forhandlede blev foretaget:

6. Om Medicinalvæsenet. Det blev forklaret, at der gives ingen med Radesyge befængte eller Veneriske i Sognet; af de hidkommende Russer er derimod enkelte befængte med venerisk Sygdom; det vides dog ikke at nogen her er blevet smittet af dem. Af Skjörbuttiske gives Nogle. Det önskeligste ville være at Østfinmarken fik en egen Districtslæge, men kan dette væsentlige Gode ikke opnaaes, ville det dog være langt bedre at Districtschirurgposten for Østfinmarken og Garnisons Chirurgposten paa Vardöhuus blive forenede, end at Vest og Østfinmarken til sammen blot skal have en Læge. Skulde Østfinmarken erholde en egen Læge maatte han boe i Vadsöe Sogn; Vadsöe Præstegield er det folkerigeste i Østfinmarken. Da der paa Vardöe gives slæt Vand, vilde det for Garnisonen være af yderste Vigtighed at der blev opsendt en Filtreer-Maskine, hvilket Commandanten erklærede höistnödvendigt. Man ansaae det særdeles vigtigt at der oprettedes et Sygehuus paa Vardöe fælleds for Østfinmarken og Vardöhuus Fæstning, men kan dette ikke skee, vil det dog være aldeles nödvendigt at Vest- og Østfinmarken faar et eget Sygehuus, som da ventelig beqvemest kan anlægges i Alten.

5a

Siden Aaret 1822 har Vaccinationen ei været i Gang her i Sognet, flere Forsög med Vaccinationen ere vel siden foretagne men stedse mislykket. Hr Pastor Stockfleth anmærkede, at under hans Ophold sidste Vinter i Vestfinmarken henvendte han sig til den const. Districtslæge Poulsen for at erholde Vaccinematerie for at Vaccinationen kunde blive fremmet i Østfinmarken og *in specie* i Vadsöe Præstegield, men ingen Materie var at bekomme, og erklærede han tillige, at han ei heller længere har kunde bekomme nogen. Const. Garn. Chirurg Vogt tilkjendegav at han nu fra Thjem har erholdt Vaccin Materie, hvoraf endeel skal blive overladt Sognepræst Stockfleth.

I Sognet er ansat en uexamineret Gjordemoder, der skal have Halvdelen af den forrige Gjordemoders Lön. Man er almindelig tilfreds med hende.

7. Betræffende Handelen blev i dag endvidere forhandlet følgende: Da adskillige Almuesmænd har opgivet for Commissionen, at naar de Handlende tillod dem at tuskhandle med Russerne (nemlig udenfor Makketiden) have de til de Handlende maattet betale en Afgift bestaaende i visse Procent, saa blev nu Kjöbmændene Esbensens og Nordvies Factorer her paa Vardøe Pleim og Brodtkorb, og den sidste tillige som Handelsmand i Havningsberg, opfordret til at forklare Sammenhængen hermed. De afgav da følgende Forklaring: Naar Fiskerne har accorderet med dem angl deres Fisk mod Meel, afgjøre de efter med Fiskerne, at disse bringe den solgte Fisk om bord directe paa den Russe-lodje med hvem Handelsmanden staae i Handel; dette skeer deels til Lettelse for Almuesmanden, deels for at Fisken ikke skal bedærves ved at opkastes i Fjæren m. v.; det Quantum Meel som Fiskerne skal have for den leverede Fisk modtage de derefter enten paa Kjöbmandens Pakbod eller efter hans Anviisning paa Russelodjen. For hver Vog Meel, som Fiskeren saaledes erhoder, tager Kjöbmanden, som Handelsfordeel fra $\frac{1}{2}$ til 1 Vog Raafisk, hvilket Beløb overstiger den Priis som Kjöbmanden faar Melet for hos Russerne. Denne Handelsfordeel rette de saaledes: at naar Melet hos Russerne koste pr Vog fra 6 til 10 Vog Raafisk, tager Kjöbmanden i Avance 1 Vog raa Fisk pr Vog Meel, men naar 1 Vog Meel faaes hos Russerne for 5 Vog raa Fisk eller derunder, tager Kjöbmanden i Avance $\frac{1}{2}$ Vog Raafisk pr Vog Meel. Denne Avance er det man har kaldet Procent. Samtlige tilstedeværende Almuesmænd vedtog, at denne Factorernes Forklaring er rigtig.

I Henseende til Udsalg af Brændeviin her i Vardøe Kjöbstæd, da foregaar samme hos de Handlende her paa Stedet baade i Drammeviis og Pæleviis. Det er ikke sjælden af den til Vardøe søgende Almue at see berusede Mennesker. Garnisonen forsynes ogsaa jevnlig, saavel Vinter som Sommer, med Brændeviin til Beruselse. De Handlende erklærede, at Brændeviin udskjænkes ikke alene af dem, men udsælges ogsaa af de hertil ankomne Frihandlere, og muelig flere. I hvilke Quantiteter Frihandlerne udsælger Brændeviin kunde man ei faae oplyst.

Med Hensyn til Toldfriheden var man her af samme Mening, som den der blev fremført i Samlingen paa Tromsøe den 6te f. M.

8. Oplysningsvæsenet angaaende: Forhen har været en fast Skole i Vardøe Bye for hele Sognet, men herefter vil der blive en fast Skole i Byen og derforuden en omgaaende Skoleholder på Landet i Sognet. Psalmeböger, Cathecitser og A.B.C. Böger have jevnlig været at faae paa Handelen. Priserne er nu for Tiden: for 1 Psalmebog 1 Spd, 1 Catechismus 24 ß og en A.B.C. Bog 24 ß, forhen var Prisen høiere. Kirken trænger til adskillige Reparationer, dog

5b

er den den bedste af alle Kirker i Østfinmarken. Kirkegaardsmuren er i stand, dog mangler Port.

9. Angaaende Postvæsenet, da yttredes, at det særdeles meget maatte befordre Vinter Postens hurtige Gang til og fra Østfinmarken om Posten enten fra Karasuanda i Sverig fordeelt saaledes, at derifra afgik Post: a. til Koutakeino og videre til Karasjok o.s.v. b. til Alten – og c. til Balsfjorden og Tromsøe – eller, hvis Posten fremdeles skulde gaae til Alten, at den da aldeles ikke der blev opholdt efter den fra Tromsøe kommende Post, og at en Postexpræsse stedse medfulgte, samt at Postføreren var forsynet med behørigt Skilt og Horn. Det anmærkedes derhos, at den Post som gaar til Vands ogsaa bør være forsynet med Posthorn og at Baaden derhos bør have Flag. Det vil være nødvendigt at en Mand blir givet Understøttelse for at etablere sig paa Svartnæs, lige over for Vardøe, saavel for Postens som de Reisendes Skyld.

10. Adskilligt: Paa Spørgsmaalet om den sædvanlige Daglön og Tjenerlön svaredes forsaavidt Vardøe Kjöbstæd angaar: at Daglönnen for en simpel Arbeidskarl almindelig er 32 ß og fri Kost, og Tjenerlönnen: for 1 Dræng 24 Spd – 1 pr Skoe og $\frac{1}{6}$ af Fiskeavlingen, for 1 Pige 12 á 15 Spd og 1 pr Skoe. For den Deel af Sognet som hörte til Landet har næsten ingen Beboer Tjener, og der er ogsaa Mangel baade paa Tjenere og Daglönnere. I den Deel af Sognet som hörer til Landet er ingen Handværkere. Af Handværkere er i Vardøe Kjöbstæd kun 1 Snedker.

Huusfliden betræffende da opgaves, at der vel spindes almindeligen, men derimod væves ei undtagen hos 3de Mænd, nemlig Nordmænd, hvoraf de 2 i Baasfjorden og 1 i Kiberg.

I Henseende til døde Hvale som opdrive, da formeentes at saalænge samme ei kunde forventes, af Mangel paa Liebhabere, bortsolgte ved Auction til deres virkelige Værd, er det gavnligest at deslige Hval, som forhen, vorde deelte mellem Sognets Almue, nemlig Rettigheds-mænderne. I Aaret 1818 inddrev til Vardøe Sogn en död Hval, som blev ved Auction bortsolgt og udbragt til omtrent 100 Spd, som efter Amtets Resol. skulde tilfalde Sognets Skole- og Fattigcasse til lige Deling. Pengene er endnu ikke indkommet. Sognepræst Stokfleth anmærkede, at han efter Amtets Anmodning til Bygdecommissionen skal sagsøge Incassator for Summen, men har kun lidet Haab om at Summen bliver erholdelig.

Den Lovbestemmelse, at for visse Forseelser dömmes Personer til i Finmarken at tjene for Kost og Lön i en vis Tid, önskede man hævet, blant andet af den Aarsag, at Districtet paa den Maade oftere belemres med dovne, slætte og ryggesløse Personer.

Commandanten paa Vardöhuus Fæstning yttrede, at det ville i flere Henseende være nödvendigt at Festningen igjen erholdt en Auditeur og at denne, som tilforn, tillige burde være Byefoged paa Stedet. Den entledigede Toldcontroleur Hansen tilföiede: at denne Embedsmand tillige kunde overtage Toldcontroleurens Forretninger, og at Lensmanden kunde være Postexpediteur, for at hans Indtægt derved kunde föröges. Da Commissionen ikke fandt fornödent her at afhandle videre, og heller ingen havde mere at andrage, blev denne Samling hævet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

6a

Aar 1826, den 7de Juli, afholdt Commissionen en Samling paa Handelsstedet Wadsöe i Wadsöe Sogn, og mödte da efter Indkaldelse Lensmand Ole Olbeck Pedersen, Ole Christophersen og Ole Reen af Vadsöe, Peder Pedersen og John Madsen af Kibye, Mattias Olsen af Sandskjær, Niels Andersen og Jens Nielsen fra Finnæs, samt ellers endeel af Almuen. Commissionen anmærkede, at den ei har kunnet indkalde nogen Embedsmand til dette Möde eftersom der for Tiden ei opholder sig nogen Foged og Sorenskriver i Østfinmarken, og Hr Sognepræst Stockfleth var fraværende i Embeds-Forretninger paa Vardöe. Fölgende blev derpaa afhandlet:

1. Om Russernes Fiskerie blev forklaret: at samme ikke drives i dette Sogn, dog indtræffer undertiden, skjönt sjældent, at Russerne passere gjennem dette Sogn til Waranger for at fiske Lodde til Madding.
2. Beträffende Nordlændingernes Fiskerie, da finder samme ei Sted i dette Sogn, naar undtages, at af de Nordlændinger, som söge Fiskeriet ved Vardöe, nogle undertiden have deres Nottfiske efter Sei her i Sognet, men dette har været sjældent og har ikke funnet Sted i de sidste 6 Aar.
3. Om Sognets egne Beboeres Fiskerie. Egentlige Fiskevær ere fölgende: Vadsöe, Kibye, Ekkeröe, ved Skalelven, Ander[s]bye, Sandskjær, Paddeby, Finnæs, Skitneelven, Brenda, Storhanden og Bugöe. Det Fiskerie som her falder er Vinter- og Vaartorskefiskeriet, om Sommeren Torske- Sei- og Qveitefiskeriet, samt anden Smaafisk af Hyse etc, om Hösten og til Aarets Udgang fiskes ogsaa Torsk og Hyse. Fisken virkes til Rodskjær, Rundfisk, tör Russefisk, Klipfisk er ikke virket siden 1807. Desuden afsættes en stor Deel Raafisk om Sommeren til Russerne, der nedsalte den. De almindelige Fiskeredskaber ere: Haandsnöre og Liner til Torskefiskeriet, Gangvad til Qveitefiskeriet, og Synkenodt til Seifiskeriet; fremdeles benyttes ved Seifiskeriet Dorg og Krog, samt smaa Liner til Flyndre og andre Smaafisk. De her brugelige Torskelineer ere af Snöre, almindelig 900 Favne lange med 600 Angler, men undertiden, naar man har Madding nok, af 1350 Favnes Længde 900 Angler. (Da saavidt var avanseret mödte ogsaa Handelsmand Esbensen paa Vadsöe.) Torskegarn har ikke været i Brug i Vadsöe Sogn. Mod dette Fiskeredskab anförtes fölgende: 1, at Redskabet lettelig vil kunde beskadiges af den Mængde Haakjærring eller rettere Haabrand som sædvanligen her gives. 2, at den Strækning af Fjorden som Liner, udsatte fra Fjordens begge Sider, optager, gjør at Garnbruget kun kan drives Midtfjords, men Fjorden er der for dyb til Garnsætning. 3, ved Brugen af Garn falder lettelig en og anden Fisk af og blive liggende paa Bunden og der forraadner, hvorved Fisken vil skye Stedet. Kjöbmand Esbensen ansaae de 2de förste anförte Grunde antagelige. Forövrigt yttrede han og endeel Almuesmænd, at Torskegarn beqvemt kunde bruges indeni Varangerfjorden og i Bugöefjorden, hvor det midtfjords er mindre dybt. Commissionen erfarede af de Tilstædeværende, at der i de senere Aar ere efter Øvrighedens Foranstaltning, blevne udnævnte, Opsynsmænd blant Almuen og en Over-Opsynsmand (hvilket Kjöbmand Esbensen til denne Tid har været) for at paasee Orden med Line- og Haandsnörebruget, hvad Tid Linerne maa udsættes og opdrages m.v. Ved Opsynet benyttes Loven af 1^{sie} Juli 1816 angl Fiskeriet i Lofoden, saavidt samme findes anvendelig.

Seigarn har ikke været brugt her i Sognet, naar undtages at Kjöbmand Esbensen og Provst Deinboll i Forening anskaffede sig saadant Redskab til Brug i Nærheden af Seigrundene. Da Almuen ankede herover bestemte Øvrigheden at Seigarn her i Sognet ei maa bruges nærmere Seigrundene end $\frac{1}{4}$ Mil.

Fiskeriet drives af Almuen almindeligst kun i selve Sognet, enkelte söge dog Fiskeriet ved Vardöe. Af Baade til Fiskeriet bruges Sexringer og

6b

smaa Ottringer, med 3 Mand paa hver Baad. Af Sild fiskes kun den saakaldte Storsild eller Graabeensild med Drivgarn. For et halvt Snes Aar siden skal, efter Almuens Opgivende, denne Slags Sild været aldeles ubekjendt her i Eggen. Den fede Sild eller saakaldte Garnsild havdes her

tilforn i stor Mængde; man paastaae at denne Sort Sild ei nu söge ind til dette Sogn, men man tilstaaer dog tillige, at ingen er forsynet med Garn for at forsöge dens Fangst. I Fjordene i Fælledsdistricterne falder jevnlig Smaasild (især mellem Bugöfjorden og Jacobselven) som tages med Kastenod. Efter dertil af Commissionen given Anledning yttrede Kjöbmand Esbensen, at den fede Sild, saakaldet Garnsild, sikkert var at faae her i Sognet naar Fiskeriet behörig blev drevet med Sættegarn. Han anmærkede at han er forsynet med saadanne Garn, og da der i den senere Tid er hidflyttet nogle Nordlændinger, som forstaae Brugen af samme, agter han til Efteraaret at gjöre Forsög med samme. Det er en Sjældenhed at see Brygder heri Sognet; derimod gives en stor Mængde Haabrand, som gjør megen Skade paa Linerne, men samme, ligesaa lidet som Haakjærringen, fanges her af Almuen. Kobbe gives ei, undtagen mellem Bugöefjorden og Jacobselven, hvor de i Nærheden boende Finner skyde samme. I Sognet gives kun en enkelt Fiskebanke kaldet Skallen. Da i de seneste 20 Aar kun er faldet ubetydeligt Vinterfiskerie, saa har liden eller ingen Rogn været at afsætte. Da fremmed Salt nu kan indføres til Rusland, behöves nu ei en vis Sort Salt til den Fisk som virkes til Afsætning til Russerne. I dette Sogn gives, foruden i Fælledsdistricterne, Lax i Skalelven og Vestre Jacobselven (men ei i Thomas-Elven) hvor de nærboende Familier bruge Laxefiskerie.

4. Handelen angaaende: I Vadsöe Sogn gives 3de privilegerede Handels- og Gjæstgiverstæder, nemlig Vadsöe, Ekkeröe og Bugöenæs. Almuen sagde, at paa Vadsöe og Bugöenæs er til enhver Tid alle de Vare at faae som Bonden behöver, derimod har Ekkeröe Handel om Vinteren og Foraaret aldeles ikke været forsynet med noget og om Sommeren kun tildeels med nogle Födevarer. Priserne paa Handelsmandens Udsalgsvare har i dette Aar været: Rugmeel 1 Spd pr Vog, Brændeviin 80 til 96 ß pr Pot, Tobak 48 ß til 64 ß pr Mkl., Kaler pr Bolk 48 ß, Snöre pr Bolk 36 ß. Hamp pr Mk 8 ß, Lin pr Mk 12 á 32 ß. Angler 64 á 80 ß pr 100. Salt 12 ß pr Kande, Gryn 16 ß pr Kande. For Almuens Vare er i dette Aar givet: Rodskjær 72 ß pr Vog, Rundfisk pr Vog 64 ß, Russefisk pr Vog 64 á 72 ß, raa Torsk pr Vog 16 ß, raa Qveite pr Vog 32 ß, brun Tran pr Kande 16 ß, blank d^e pr Kande 16 ß, Reenskind pr Stk 72 ß. I forrige Aar vare Priserne omtrent de samme, dog med den Forandring, at Melet kostede 96 ß pr Vog, og brun Tran 10 ß pr Kande, samt blank Tran 12 ß pr Kande. Om Mangel af Penge blev samme Forklaring givet her som ved Samlingen paa Vardöe. En af Almuesmændene opgav, efter af Commissionen given Anledning, at naar de bringe deres Fiskevarer til Handelen paa Vadsöe eller Bugöenæs, kunde de ei faae mer veiet i Gangen end 3 Vog. Handelsmanden paa Vadsöe og Bugöenæs, som er den samme, sagde at have autoriserede Handelsböger. Almuen forklarede at den ikke havde Contrabog med Kjöbmanden og at den ikke havde forlangt samme. Man ansaae det gavnligt

7a

at der blev indrettet et Marked og at dette afholdtes i Varangerbunden, nemlig i Carlebotten eller Carlebunden og saa nær Söen som muelig. Kjöbmand Esbensen erklærede at være af samme Mening. Aarlig pleier komme hertil 1 á 2 Frihandlere, der medbringe de Slag Vare som i samme Anledning paa Vardöe er anført og sælge dem for omtrent de samme Priser der er anført i Samlingen paa Vardöe. (ere flere)

Betræffende de Vare som Russerne medbringe til Forhandling og igjen her tilhandle sig, gaves samme Forklaring her, som i Samlingen paa Vardöe.

5. Landbruget angaaende: Her i Sognet gives aldeles ingen skyldsatte Jorder. Amtssedler paa Jorder har ingen, undtagen 2 Mand paa Holmen lille Sandskjær, som de bruge til Slaat. Ingen af Almuesmændene har heller Amtsseddel paa noget Jord. Kjöbmand Esbensen benytter dog nogle langtfra liggende Slaatter. Af nu beboede Steder forment den tilstædeværende Almue at fölgende Steder af end flere Familier kunde beboes, nemlig:

Ved Skalelven hvor nu boer	3 Familier	kunde endnu nedsættes	3 Familier
Store Ækkeröe	2 d ^e	6
Kibye	17	her kan ei boe flere	
Vadsöe	40	ligeledes	
Andersbye	6	kunde endnu nedsættes	4
Sandskjær	6	her kan ei boe flere	
Paddebye	5	kunde endnu boe	5
Finnæs	8	her kan ei boe flere	
Skittenelven	1	kunde endnu boe	5
Vestre Jacobselven	3 d ^e	7
Grundvigen og Brenda	2 d ^e	4
Storsanden	3	her kan ei boe flere	
Græsholmen	1	kunde endnu boe	3
Bugöe	6	her kan ei boe flere	

Paa fölgende nu ubeboede Steder kunde nedsættes: paa Krampenæs 6 Familier og paa Store Saltjernet 6 Familier. Ved Finnæs, Skittenelven og Vestre Jacobselven findes endeel Birkeskov af temmelig store Træer. Forsaavidt der ellers er lidt Skov bestaar samme af smaa Krampebirk. Her, ligesom i Vardöe Sogn finder endnu den Uskik Sted, at endeel Söefinner, naar de have udhugget Skoven paa et Sted forlade samme og flytte til et andet Sted hvor der er Skov, som de paa samme Maade behandler. De Fjeldfinner fra russisk Lapmark, som komme herved med deres Reen om Sommeren ödelægge, ligesom vore Fjeldfinner, en Mængde Skov.

Uagtet her er god Anledning paa forskjellige Steder til Qværnebruge, gives dog intet saadant. Af Geder gives ingen i hele Sognet, men derimod holdes blaat Köer og Faar. I Vadsöe gives i det Hele taget ikke Mangel paa Brændetorv, skjönt den som findes ikke er af den tjenligste.

Næpavlingen er ikke i Brug i Sognet, naar undtages at en Almuesmand ved Handelsstedet Vadsöe i de sidste 5 á 6 Aar har benyttet samme og de lykkedes godt.

Da næsten ingen i Sognet har Slaattemark, kan Renen ei gjöre Skade paa samme, men vel paa Græs-Udmarkerne hvor Beboerne have deres Creature gaaende og ligeledes paa den skaarne Torv, som den nedtræder. Man formeente at Fjeldfinnerne billigen kunde paalægges at holde deres Reen længere op i Fjeldet, hvor der ikke mangler Græs til deres Föde, samt at vogte dem. Foruden Fiskerie og Creaturhold gives ingen anden Næring i dette Sogn, med Undtagelse af ubetydeligt Skytterie.

6. Medicinalvæsenet angaaende. Radesyge har været paa et Sted, men nu er neppe flere en 2 á 3 Mennesker i hele Sognet befængte dermed. Venerisk Syge kjender man intet til, og meget sjælden hersker Skjörbut. Angaaende Læge

7b

og Sygehuus yttredes samme Formening her som paa Vardöe. Siden 1823 har Vaccinationen ikke været i Gang og heller ikke senere forsögt. I Sognet er 2de uexaminerede Gjordemödre, som hver have 20 Spd^t aarlig Lön af Brændeviinsafgiftscassen.

7. Oplysningsvæsenet angaaende: I Sognet er een Skoleholder, som deels betjener den faste Skole og deels holder Omgangsskole, og desforuden er en Omgangsskoleholder for Finnerne. Den sidste kan noget skrive men den förste ikke. Paa Handelsstedet selve Vadsöe kan Almuen faae kjøbt Psalmeböger til 1 Spd, Pontopidans Forklaringer til 24 ß, Chathechismuser til 24 ß og A.B.C. Böger til 20 ß. Sognets Kirke er i ganske god Stand, men dens 2de Klokker ere istykker, den ene af dem er nu afsendt til Köbenhavn for at istandsættes. Kirkegaardsmuuren er i saare maadelig Stand, saa at Creaturene omvanke paa samme. Svinene gaae og der og rode. De fleste Finner i Sognet tale norsk.
8. Adskilligt: Lönnen for en voxen Tjenestedræng er her 24 á 25 Spd., og for en voxen Tjenestepige 12 Spd aarlig. Daglönnen for en simpel Arbeider er 32 ß daglig paa Daglönnerens egen Kost. Af Haandværkere gives i Vadsöe Sogn flere Baadbyggere blant Finnerne, ligeledes blant disse nogle Smede, videre 4 Handmandssnedkere og 1 Handmandssmed der tillige er Kobberslager, samt 1 Skrædder og 1 Skomager, ogsaa Handmænd.

I de fleste saavel Finne- som Nordmandsfamilier spindes og væves saameget Uld og Vadmel som behöves til daglig Brug. Lærred maa derimod kjøbes paa Kramboden da Almuen, formedelst Linets Priis, ei finder det at svare Regning selv at væve Lærred. Antallet af Nordmænd i dette Sogn er större end af Finner.

I Henseende til Benyttelsen af döde Hvale var Almuen her af samme Formening som i Vardöe Sogn. Her i Sognet er ingen opdrevet Hval blevet bortsolgt ved Auction.

Ligeledes var man af den af den af Vardöe Alumues yttrede Formening Henseende Lovbestemmelsen hvorefter for visse Forseelser Personer fra andre Steder dömmes til at tjene for Kost og Lön i Finmarken.

Da Commissionen ikke fandt fornödent her at afhandle videre og heller ingen havde videre at andrage, blev denne Samling hævet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 10de Juli affholdt Commissionen en Samling paa Handelsstædet Mortensnæs i Næssebye Sogn i Varanger; og mödte da efter Indkaldelse Lensmand Thude Nielsen, Hans Bjerregaard og Peter Bjerregaard fra Næssebye, John Isaksen og Lars Nielsen fra Bergebye, Ole Jacobsen og Peder Johnsen fra Mortensnæs, samt Mattias Olsen fra Næssebye, saa var og Handelsmand Nordvie paa Mortensnæs tilstæde. Uagtet Commissionen havde bekjendtgjort, at de af Almuen iövrigt, som önskede det, kunde möde, indfandt sig dog ikke flere end anført. Fölgende blev forhandlet:

1. Angaaende Russernes Fiskerie. I dette Sogn drive Russerne intet Fiskerie, naar undtages at de her fiske (med Kastenod) Lodde til Agn, naar som ikke andensteds er at erholde. De Russer som saaledes komme her ligge paa Kiberg og fiske. Förend de saaledes have befattet sig med Loddefiskeriet have de dertil faaet Tilladelse af Almuen. Under saadant Ophold af Russerne her i Sognet have ingen Uordener fundet Sted. Til nogen Skade for Sognets Beboere ansees ikke dette Loddefiskerie af Russerne, at være.

8a

2. Om Nordlændingernes Fiskerie. Hertil söge Nordlændingene ei for at fiske, dog indkom i Aaret 1813, 4 Nordlandsbaade, da de dreve i Nærheden af Næssebye Seifiske med Synkenod og Qveitefiskerie med Gangvad.

(Nu ankom Handelsmand Tvede og nogle flere Almuesmænd)

3. Fiskeriet af Sognets egne Beboere. Egentlige Fiskevær gives ikke i dette Sogn, da Enhver pleier fiske udenfor det Sted hvor han boer. I Henseende det Fiskerie her falder, de Redskaber som dertil bruges, Fiskens forskjellige Tilvirkning og de Baade som benyttes til Fiskeriet, afgaves samme Forklaring som i Vadsöe Sogn. Vel bruges, som foran meldt ikke her Torskegarn, men man erkjendte, at der ei kunde være antagelig Grund til at forbyde sammes Brug, naar ethvert Slags af de forskjellige Redskaber blev anvist sit Sted. Dertil föiedes, at Fjorden er Midtvands ikke saa dyb her som i Vadsöe Sogn. Fjordens Bredde i dette Sogn er ikke over $\frac{3}{4}$ Miil, i Vadsöe Sogn derimod fra 1 til 5 Mile. Kun enkelte Almuesmænd i Næssebye Sogn söge Havfiskeriet ved Vardöe, og dette endog sjældn, da de ei have store Baade nok dertil. Af Sognets Beboere drives saaledes Fiskeriet i Almindelighed blot i Præstegjeldet, nemlig i Næssebye og Vadsöe Sogn. Om Sildfiskeriet meddeltes samme Forklaring som i Vadsöe Sogn, dog med den Forandring, at den fede eller Garnsilden ei heller vides i Fortiden at have sögt ind i Sognet. Af Lax fiskes kun ubetydeligt i Sognet, skjönt der er 3de Laxelve, nemlig: Bergebye- Vest- og Nye- Elve, hvor ganske god fangst maatte kunde gjøres naar man benytte de rette Redskaber af Garn til Stængsel og Varpe. Brygde kommer ei saa langt ind i Sognet. Derimod gives en stor Mængde Haabrand som gör stor Skade paa Linerne og vilde ogsaa meget beskadige Garn om de bruges. Haabrandene ere her i Fjorden meget mavre og give kun $\frac{1}{2}$ til 1, höist sjældn 2 Kander Lever. Man lægger sig i Almindelighed ikke her efter at fange Haabrand, tildeels fordi man har Mangel paa Spæk. Af Kobber komme kun enkelte saa langt ind i Fjorden. Skjönt her ofte indkomme Hvale fanges dog ingen af dem. Klipfisk er ikke bleven virket siden 1807 da Handelsmanden ei har fundet det at svare Regning at Kjöbe den. Seigarn bruges ligesaalet her som i Vadsöe; men derimod benyttes den skadelige Krog her som der. Mod Seigarns Brug havde man her intet at erindre. Af Indsöer eller Vande i Fjeldene gives kun faae og det smaa.

4. Handelen angaaende: I dette Sogn er 2 privilegerede Handelsstæder, nemlig Mortensnæs og Varangerbunden. Til enhver Tid af Aaret kan Almuen efter de Tilstædeværendes Forklaring, erholde kjöbt de Vare de forlange paa Handelsstedet Mortensnes, hvilket derimod ikke er Tilfældet paa Handelsstedet i Varangerbunden, hvilket Sted er af nye anlagt for 3 Aar siden, naar undtages den korte Tid fra Efteraaret til Nyeaar. Tvede erklærede at han nu var forsynet med endeel Meelvare, og at han med det förste faar andre Nödvendighedsvarer med et Fartöi fra Trondhjem. Priserne paa Varene hos Handelsmanden have i d. A. været: Rugmeel pr Vog 1 Spd, Kornbrændeviin pr Pot 80 ß, Tobak pr Mk 48 ß, Kaler pr Bolk 40 ß, Snöre pr Bolk 36 ß, Hamp pr Mk 8 ß, Norske eller danske Angler 72 ß pr 100, Russiske Angler 64 ß pr 100, Salt pr Tönde 6 Spd 48 ß, Gryn pr Kande 16 ß.

For Almuens Vare er ved Handelen givet: Rodskjær og Russefisk pr Vog 72 ß, raa Torsk pr Vog 16 ß, Tran 12 á 16 ß. Kanden, Reenskind pr Stk 64 ß. Naar Almuen bringer Vare til Handelsstæderne i Sognet kan den ikke faae Penge (norske) for samme naar den forlanger det, hvilket dog fornemmelig er for at kunde udrede Skatter og Afgifter, men derimod bekommer den vel russiske cassetede Kobberpenge paa 5 Copek. I forrige Aar bleve de af de Handlende udgivne og igjen modtagne for 4 ß norsk, hvorimod de af Fogden kun modtages for 3 ß norsk, i Aar ere de udgivne og igjen modtagne for 3 ß. De Vare som fra Handelsstedet Mortensnæs udveies og fra

8b

Almuen ligeledes af denne modtages, veies naar forlanges paa 1 Gang til 4 á 5 Vog, paa Handelsstædet i Varangerbunden have derimod kun Vægt til 1 Vog; Handelsmand Tvede erklærede, at han i Sommer venter fra Thjem 1 Vægt paa 5 Vog. Kjöbmand Nordvi, som Handelsmand paa Mortensnæs, har autoriseret Handelsbog, men ikke Handelsmand Tvede; denne venter dog saadan Bog fra Trondhjem. Paa begge Handelssteder kan Almuen paa Forlangende faae Contraböger. Den tilstædeværende Almue var af den Mening, at forsaavidt Næssebye Sogn angaar, vil det være unödvendigt at der blev anordnet et aarligt Marked. Begge

Handlende i Districtet ansaae et saadant Marked skadeligt, da Luxusvare tillige der vil blive afsatte, hvilket ikke kunde undgaaes i hvor god Politieopsyn end havdes og om det end var bestemt at blot Nödvendighedsvare maatte forhandles paa Markedet. De Frihandlere som hertil söge medbringe deels Nödvendigheds- og deels Luxusvare.

5. Landbruget angaaende: Der blev Forklaret, at ingen i dette Sogn har Kongl Skjöde paa sin Jord, derimod have endeel af Beboerne paa den nordre Side af Fjorden faaet deres Jorder opmaalte og skyldsatte. Mange i Sognet bruge forövrigt Jord uden at have Amtsseddel eller Kgl Skjöde paa samme. I dette Sogn er det ikke Tilfældet at Söefinnerne omflytte fra et Sted til andet eftersom de have udhugget Skoven, hvorimod de have faste Boepæle. De Steder i Sognet, som ere beboet af endeel samlede Familier ere fölgende: Indre Bergebye 10, yttre Bergebye 4, Klubvigen 4, Næssebye 20, Mortensnæs 8, Qvalsnæs og Carlsbotten 22, Hammersnæs 6 og Ladnæring 6 Familier. Paa de övrige Steder Boe 1, 2 á 3 Familier paa hvert Sted. Paa disse og de flere beboede Steder i Sognet formenes ei at være Plads til flere Familiers Boesættelse; derimod opgives, at paa efternævnte Steder kan fölgende Antal Familier boesætte sig nemlig: Mellem Næsske-Elven¹ og Nyeborg 10 Familier, mellem Vester-Elven og Angesnæs, iberegnet Angesnæs-Odden, 14 d^o, paa Ødepladsen Græsbakkeen 5 d^o, paa Ødepladsen Rævholmen 2 d^o, og paa Ødepladsen Naskholmen 2 d^o. Paa nordre og vestre Side af Varangerfjorden her i Sognet findes meer eller mindre Lövskov, men intet paa den söndre Side, undtagen noget ubetydelig ved Nye-Elven og Reppen-Elven. Paa flere Steder i Sognet er der Anledning til smaa Qvernebrug og i Bergebye-Elven til et större, men ingen er hidtil anlagt. Paa Handelsstederne Vadsöe og Mortensnæs haves nogle engelske Faar, ved hvilke Faarerasen paa de nærmeste Steder er blevet noget forbedret. Renen gör her, som paa andre Steder, om Sommeren Skade paa Beboernes Engeslaatter, da de overlade Renen sin egen Gang uden at passe den. Der klages tillige over at Fjeldfinnerne Vaar og Höst drive deres Reenhjorder for nær Fjorden paa dens söndre Side af Sognet hvorved Mosen, som Beboerne skulde tage til deres Creature opædes af Renen. I de sidste Aar har Fjeldfinnerne som tilforn til en Tid nedkom fra Fjeldene med deres samtlige Reen först i Maii Maaned, nedbragt deres Reen i 2 Afdelinger, nemlig Simlerne först i Maii og Oxe-Renerne ved St. Hanstid og senere. Beboerne have blot Næring af Fiskerie og Qvægavl, Jagten er ubetydelig.
6. Om Medicinalvæsenet: Af Radesyge og Skjörbuttiske gives her heel sjælden nogen, ingen veneriske. Angaaende Læge og Sygehuus yttredes her samme Formening som paa Vardöe. Siden 1822 har Vaccinationen ikke været i Gang her i Sognet. I Vadsöe Præstegjeld gives to autoriserede Vaccinateurer, nemlig Kjöbmand Nordvi paa Mortensnæs og Kjöbmand Esbensens Kone

9a

i Wadsöe. I Sognet er en autoriseret (uexaminerert) Gjordemoder der nyder 20 Spd i aarlig Lön af Brændeviinsafgiftscassen.

7. Oplysningsvæsenet angaaende: I Sognet er 2de omreisende Fin-Skoleholdere. Af Sognets Beboere er de 4 Nordmænd, 3 Qvæner og Ræsten Finner. De fleste af Finnerne tale norsk.* Paa Handelen kan faaes Kjöbt Psalmeböger for 1 Spd^f, Cathechismer for 24 ß og A.B.C. Böger for 20 ß Stykket, men ikke Pontopidans Forklaring. Kirken i Næssebye er i meget maadelig Stand, Taget er deels, som forraadnet, bortblæst. Muren omkring Kirkegaarden er ligeledes i meget slæt Stand. *Dette har Commissionen siden erfaret at være urigtig opgivet
8. Adskilligt: Den almindelige Tjenerlön er her 20 Spd for en Dræng og 8 for en Pige, og er her, ligesom i Vadsöe Sogn, stor Mangel paa Tjenere. En simpel Dagarbeider erholder 48 ß daglig og Kosten. Af Haandværkere gives her i Sognet kun Baadebyggere. Fruentimmerne spinde i Almindelighed blot paa Haandteen her i Sognet. I Vadsöe Hovedsogn er derimod Spinderok temmelig almindelig. Fruentimmerne her væve Grener, hvilke de afsætte til Fjeldfinnerne, derimod kun lidet Vadmel. Deres Uld sende de i Almindelighed til Tanen for deraf at faae Vadmel vævet, da de kun lidet forstaae sig paa saadan Vævning.

Angaaende döde Hvale som opdrive paa Landet, yttrede Almuen her samme Ønske som paa Vardöe. Her i Sognet er ingen döde Hvale som skulde tilfalde Almuen, bortsolgte ved Auction.

Da Commissionen ikke fandt fornödent her at afhandle videre og heller ingen havde videre at andrage, blev denne Samling hævet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

¹ Det menes antakelig "Mæske-Elven" (Meskelv)

Aar 1826, den 13de Juli afholdt Commissionen en Samling paa Handelsstædet Guldholmen i Thanens Sogn og Thinglaug, og mødte da efter foregaaende Indkaldelse Handelsmand Schancke, Lensmand Astrup, Lensmanden for Fjeldfinnerne Niels Johnsen Bynæs, Erik Eriksen og Anders Olsen fra Polmak, Mikkel Eriksen og Henrik Jensen fra Seida og Peder Saraksen Vestre Thanen, samt ellers endeel Almuesmænd af Sognet. Følgende blev forhandlet:

1. Angaaende Russernes Fiskerie: Dette Sogn strækker sig ud til Havkanten fra Kongsøerne forbie Omgang til Slætnes. I de senere Aar driver i dette Sogn Russerne blot deres Fiskerie i Gamvig og Omgang, tilforn søgte de ogsaa Fiskeriet ved Berlevog. Deres Liner, som de og bruge til Qveiten, sætte de ikke nærmere Landet end $\frac{1}{2}$ Miil fra samme. Til Madding bruge Russerne Sild og Smaasei og i Begyndelsen af deres Ankomst Fjæremak. Silden og Smaaseien tage de med Garn ved Hops-Klubben omtrent 1 Miil fra Hopseidet. Makken tage de i Fjæren ved Koifjord og Gamvig. Fiskeriet drive de fornemmelig med Liner. I Begyndelsen af deres Ankomst betjene de sig ogsaa af Haandsnøre. Om Linernes Størrelse gaves samme Forklaring som paa Vardøe er givet. Under deres Fiskerie have Russerne deres Tilhold paa Land ved Gamvig og Omgang, og tilforn ogsaa ved Berlevog. I dette Aar ligge kun 3 Russebaade paa Fiskerie i Sognet og det ved Gamvig, hvortil Aarsagen opgives at være, at Fiskeriet er faldet godt paa den russiske kyst mellem Kola og Svitnos. Nu eie Russerne ingen Huse paa Kysten; for nogle Aar siden, omtrent til 1816, havde de endeel selveiendes Huse. For Leie af Huus betale de almindelig 1 Vog Meel for hver Mand som fisker. Russerne medbringe den fornødne Brændeveed, kun sjælden bemægtige de sig Drivtømmer eller Rækeveed. De kunne paa ommeldte Strækning ei ansees at være til Fortrængsel for Beboerne, deres Baade lade de stedse ligge paa flaadt. Deres Fisk ophænge de paa egne Gjeller, til hvilke der for Tiden ikke mangler Plads ved Strandkanten. Naar Russerne i stor Mængde søgte Fiskeriet ved Kysten saaledes som forhen, formene de Tilstædeværende at samme vilde være til Skade for Beboerne, omend disse havde lige saa gode

9b

- Redskaber og vare lige saa driftige som Russerne, saafremt Russerne drev Fiskeriet nærmere end 1 Miil fra Kysten, fordi 1, der ikke vil blive tilstrækkelig Mængde Fisk for saa mange Fiskere, 2, fordi Fisken ei saa begjærlig vilde søge Maddingen paa Linekrogene, thi, naar en stor Mængde liner udsættes maa antages at og endeel af Maddingen falder af Krogene og bliver til Føde for Fisken, 3, fordi naar en stor Mængde Fisk sløies (at Indvoldene udtages) og Affaldet udkastes i Søen, bliver samme til Føde for Fisken, som ogsaa derfor ikke saa godt bide paa Krogen. Naar Fisken falder til i stor Mængde sløie Russerne Fisken ude paa Havet hvor Fangsten er skeet, men ellers sløie de den under Indseilingen med Fangsten paa Landet. Naar Fiskeriet drives paa Klakker, hvilket er Tilfældet paa en just ikke stor Klak beliggende ved Omgang 1 Miil ud i Havet, vilde det og blive for trangt for saamange Linesætninger. Fra den Tid siden Krigsfartøierne i 1816 – 1818 laae her ved Kysten vides ei, at Russerne have begaaet Voldsomheder mod Indbyggerne. Naar Russerne under deres Ophold paa Fiskerie under Kysten af dette Sogn skulde anvises et Tilholdsstæd, maatte saadant være i Gamvig og Berlevog. Silden trække Russerne iland med Not.
2. Om Nordlændingernes Fiskeri her i Sognet: Nordlændingene pleie at drive Havfiskeriet ved kysten af dette Sogn paa følgende Stede: Steenvogen, Gamvig, Omgang og Berlevog samt Løgvigen. Eftersom Fiskeriet falder drive Nordlændingene det enten tæt under Kysten eller indtil 2 à 3 Miil ud i Havet. De bruge ei andet Redskab end Snøre endog til Qveite. Til Madding bruge de fornemmelig Bugen af Torsk, tildeels ogsaa Sild, som de tage ude paa Havet med Drivgarn. Nordlændingenes Fiskerie ansees, paa nogle af de samme Grunde (nemlig den 1ste og 3^{die}) som er anført ved Russernes Fiskerie, at være skadelig for Indbyggerne, og har dette Fiskerie desuden den Følge, at da der erhverves saa stort Fiskeproduct, maa, som en Selvfølge, Fiskepriserne falde. Nordlændingerne medbringe vel fra Hjemmet nogen Brændeveed, men da samme sjælden tilstrækker bemægtige de sig almindelig det Drivtømmer eller Rækeveed som indkommer, hvilket just ei pleier at falde i stor Mængde, ja endog Vraggoods af Planker etc. I denne Henseende ere de til Fortrængsel for Beboerne, ligesaa og foraarsage de Beboerne ofte Skade ved deres Baades Opsætning derved, at de, uagtet Paamindelse, saa skjødesløs opreise og fæste Baadene at Creaturene som oftere har været Tilfældet, ved Baadenes Nedfalden ihjelslaaes. Videre skyde de ofte Fjeldfinnenes Rene og opskjære Beboernes Slaattermarker for at erholde Torv til at tætte under deres Baade, som de benytte til Huus paa Land. Lensmand Astrup anmærkede, at uagtet hans Advarsler have de, paa dette sidste Aar nær som undtages, ikke villet afholde sig fra Tuskhandel med Russerne. I Henseende til de Vare de medbringe til Forhandling avgaves samme Forklaring som paa Vardøe er anført. Antallet af de Nordlændinge som i Aar drive Fiskeriet ved Sognets Kyster er: i Steenvogen 5 Baade, i Gamvig 28 d^e, i Omgang 25 d^e, i Berlevog 40 d^e og i Løgvigen 19 d^e, tilsammen 117 Baade, paa hver Baad 5 à 6 Mand. Saastort Antal Nordlændinger

vides ei at have forhen drevet Fiskerie paa disse Kyster, næppe nogensinde mere end 40 à 50 Baade.

3. Om Beboernes eget Fiskerie. Som egentlige Fiskevær i dette Sogn henregnes Stenvog, Gamvig, Berlevog og Lögvingen (ikke Omgang af Mangel paa Havn), ellers drive Sognets Beboere Fiskerie paa forskellige andre Steder saavel i Fjordene, som ved Havet. De Fiskerier som i dette Sogn falde ere følgende: Vaartorskefiskeriet i Marts og April, almindeligst med Haandsnøre, men af nogle

10a

enkelte med Garn, i Langfjordens indre Deel, Skogfjorden og Hopsfjorden, saa og i Kongsøefjorden og Dyfjorden (1 Miil indenfor Omgang). Dernæst Sommerfiskeriet efter Torsk, Qveite, Sei, o.s.v. i Maii, Juni, Juli og Aug. Maaneder ved Havkanten af fornemmelig i ovennævnte Fiskevær, med Haandsnøre og nogle enkelte med Gangvad efter Qveite. I Sept Maaned befatte Mængden sig ikke med Fiskerie formedelst Höebjergningen. I October og Novbr falder Haakjærringfangsten, der drives af endeel af Sognets Beboere, i forskellige Fjorde i Sognet, med Redskab, bestaaende af Jernlænke med Krog og tykke Kaler. $\frac{1}{2}$ til 2 Tönder Lever faaes almindelig af hver af disse Haakjærringer. Ved Havkanten drives intet Fiskerie i Decbr, Januar og Febr, men kun lidt ubetydelig ved Landet i Fjordene. Fisken virkes: lidet til Rundfisk, men det meste deels til Rodskjær og deels törret paa Russisk Maade. I Omtrent de sidste 20 Aar har ikke været virket Klipfisk, fordi denneslags Fisk ikke har været i Priis. Langt hen paa Sommeren afhændes Fisken til Russerne enten raa eller saltet. Til Fiskeriet bruges Kobringer (en Mellemting af Sexringer og Ottringer, $4\frac{1}{2}$ Favne lange), hvorpaa almindelig 3 Mand, saavel til Fiskeriet paa Havet som i Fjordene. Sognets Beboere drive i Almindelighed Havfiskeriet ei over 1 Miil fra Kysten. I dette Sogn skal ikke gives Brygde undtagen ganske enkelte. Seifiskeriet drives med Dorg og Krog. Handelsmand Skancke opgav at han i sin Tid har anskaffet Seinod, men som til denne Tid ikke er bleven benyttet, da ingen forstaae at bruge den. Torskegarn har ikke af Almuen været brugt i dette Sogn för for 4 à 5 Aar siden, og det i Langfjorden. Kobben gives især ved Udlöbet af Thana-Elven, deels skydes den, deels fanges den med Kroge og med Garn. Af Enkelte fanges den og i Rævesaxe. Af Hval gives i den senere Tid kun faae i dette Sogn og aldrig have beboerne befattet sig med Hvalfangsten. Af Fiskebanker kjendes ikke andre i dette Sogn end den ovenomhandlede udenfor Omgang, og desuden enkelte Qveite-Klakker. Vaarfiskeriet er i Almindelighed saa ubetydelig at det ikke afgiver Rogn til Afsætning. Rognen benyttes deels til föde for Beboerne selv, deels til Creaturene, hvilket er en stor Hjelp om Foraaret, da Foermangel som oftest indtræffer. I Sognet gives ingen Indsöer eller færske Vande af nogen Betydenhed. I de sidste 7 à 8 Aar har der saavel ved Havkanten som i Fjordene været en betydelig deel Storsild at bekomme, men hverken Almuen eller Handelsmanden har lagt sig efter dette Fiskerie. Almuesmanden har ei Raad til at skaffe sig Garn dertil. Smaasilden, som kommer ind i Fjorden om Hösten, benytter Almuen ikke heller af Mangel paa Garn, men fisker kun den Fisk som følger Smaasilden. De Elve hvor Laxefiskerie gives er blot Thana, og Ströms-Elven som löber ut i Kongsøefjorden. I Langfjordens Elv falder vel og nogen Lax men der er mindre. Fiskeriet i Ströms-Elven benyttes for Tiden kun af en Fjeldfin, da de to derværende Beboere ei have anskaffet sig Garn. I Langfjord-Elven benyttes Fiskeriet af de der boende 4 Mænd. Om Laxefiskeriet i Thanens Elv afgaves følgende Forklaring: I denne Elv drives i Almindelighed Ingen Laxefiskerie uden efter Amtets Bevilling, saadan Bevilling erhoder kun den som boer ved Elven, naar undtages at Lensmand Astrup har i Aaret 1812 og en Mand i Leerpolden ved Navn Gunder Pedersen har i Aaret 1813 bekommet Amtets Bevilling til Fiskebrug i denne Elv, Lensmanden dog kun for hans Betjeningstid. I Aaret 1824

10b

foranstaltede Amtet, efter derom indkommet Andragende fra Almuen, at der for Laxefiskeriet i Thana Elv, forsaavidt den löber gennem Østfinmarken, beskikkedes 4 Opsynsmænd og 1 Overopsynsmand (hvortil Handelsmand Schancke udnævntes). Distriktet for dette Opsyn strækker sig fra Udlöbet af Thana-Elven til Mundingen af Utjok-Elven; Laxefiskeriet fra dette Sted til Grændsen af Vestfinmarken, i hvilken Strækning der ikke boer nogen paa Norsk Side, benyttes af de Fastboende i det Russiske (forhen Svenske) Lapmark. Fra Vestfinmarkens Grændse til Karasjok afbenytte dette Steds Beboere, i Forening med Beboerne af Joksbye eller Audagaska, paa Russisk Side, Laxefiskeriet og det ved Overstængsel, de have desuden hver for sig Bistængslær (Stængsler til Midtvands). De 4te Mile ovenfor Karasjok indtil Fogdestuen afbenytte Karasjok Beboere ene Fiskeriet, ligeledes ved Overstængsel. Beboerne paa den russiske Side i Strækningen fra Nörgjan til Utjok-Mundingen udgjör 7 i Tallet, de fleste af disse bruge Laxestængsler (Sundstængsler) og desuden Slaatter paa norsk Side ligefra Stedet Beura, beliggende 2 $\frac{1}{2}$ Miil ovenfor Polmak (paa Beura boer kun 1 Mand) til Laxenæs og videre til

Grændsen af Vestfinmarken. Polmak Beboere og Beboeren af Beura tage Reenmos paa russisk Side, og skal det være paa denne Grund at de russiske Beboere benytte Slaatte paa norsk Side. De Tilstædeværende vare af den Mening, at det maatte være det tjenligste at Laxefiskeriet i Thanens Elv herefter, som hidtil drives efter Amtets Bevilling af de ved Elven boende, dog at det tillades fra St. Hansdagstid at bruge Overstængsel over Sundene; de Sunde som saaledes gives i Strækningen mellem Udløbet af Thana-Elven til Grændsen af Vestfinmarken, ene 6 i Tallet, nemlig: et ved Bonakas, et ved Seida, et ved Forsholmen, et ved Beura, Eliassundet og Johannessundet; alle disse Sunde ligge paa den norske Side. I dette Fald maatte Overstængslerne benyttes i Interessentskab saaledes: at Beboerne fra Bonakas til Polmak, begge incl. skulle have Overstængsler i de to förstnævnte Sunde, og Beboerne paa norsk Side ovenfor Polmak indtil Vestfinmarkens Grændse (hvis Tal for Tiden kun udgjör 2, nemlig Nybygger paa Beura og Sogoalm). Overstængslerne i övrige Sunde. Det blev anmærket at de Russiske Beboere bruge Overstængsler hele Sommeren over de forskjellige Sunde paa den Russiske Side og ligeledes over Sundene paa den för anmærkede Strækning paa norsk Side som de benytte. Det afgaves derhos den Forklaring: at Beboerne af Karasjok, samt paa russisk Side Beboerne af Juxbye, samt nogle af Beboerne i Utjok, have i lang Tid havt tilsammen Overstængsel over hele Elven ved Juxbye fra den tid Vandet er falden saameget at Stængsel kan sættes. Laxen fiskes med Garn ved de bevilgede Stængsler, og desuden om Hösten ved Lystring. Den Lax som Beboerne ei behöve til Huusbehov borttuske de til andre Almuesmænd mod Födevare, Skind og mere. Den mindste af Laxen afsættes til Handelen. Paa Handelsstedet Guldholmen er i Aar givet 72 ß pr Vog raa Lax. Laxearper, indrettede og brugte saaledes som för i Landet, vilde, efter den erholdte Forklaring, hensigtsmæssig

11a

kunde benyttes paa fölgende Steder i Sognet: ved Stangenæs og i Troldfjorden paa östre Side af Thana-Fjorden, samt ved Hop og ved Keskelvig paa vestre Side af Samme Fjord.

4. Handelen angaaende. De privilegerede Handels- og Gjæstgiversteder i Thanens Sogn ere for Tiden fölgende: paa Omgang og Hopsidet har Skancke Kongl Prevelegium af 1809 og 1823, paa Guldholmen driver derimod bemeldte Skancke Handel og Gjæstgiverie uden nogen Bevilling af Regjæringen eller Övrigheden. Videre driver bemeldte Skancke i Sommermaanederne Handel i Gamvigen efter Kongl Bevilling af 1824. Fremdeles har en Rist i Aar erholdt Interims Bevilling af Amtet til at drive Handel og Gjæstgiverie i Berlevog. Endelig har Kjöbmand Nordvi paa Mortensnæs Kgl Bevilling af 1823 til at drive Handel og Gjæstgiverie paa Stedet Polmak ved Thanens Elv 6 Mile ovenfor Guldholmen. Efter den givne Forklaring har Almuen ei til enhver Tid paa Guldholmen kunnet erholde kjøbt de Varer de have forlangt; paa Hopsidet drives hverken Handel eller Gjæstgiverie Sommer eller Vinter, naar undtages om Foraaret ved en Betjent i den Tid Vaarfiskeriet drives; paa Omgang hvor Skancke opholder sig om Sommeren deels selv og deels ved en Betjent, kan Sognets Almue i saadan Tid bekomme det Fornödne; om Vinteren söges ei dette afsides liggende Sted af Almuen. I Gamvigen er til Dato aldeles ingen Handel drevet, hvor ei heller de fornödne Huse til denne Tid ere opförte, dog ere endeel Materialier anskaffede og frembragte til Stedet. I Berlevog har til denne Tid det Fornödne været at erholde ei allene for Sognets Almue men og for tilsögende Nordlændinge. I Sommeren 1825 har i Polmak været noget Meel at bekomme, og sidste Vinter i Febr Maaned, da Kjöbmand Nordvi selv var tilstæde var i denne Tid hvad forlangtes at bekomme. Siden den Tid har intet Udsalg der fundet Sted, undtagen blot Tobak. Nordvi har Ingen paa Stedet i sin Fraværelse. Efter Skanckes Erklæring have Nordlændingene paa Omgang kundet bekomme hvad de have forlangt. Priserne paa de Handlendes Vare for d. A. bleve opgivne saaledes: Meel i Thanen og Polmak 1 Spd pr Vog, i Berlevog 96 ß. Kornbrændeviin i Thanen 1 Spd 8 ß á 1 Sp 40 ß pr Pot, i Berlevog 64 ß á 1 Spd 24 ß, i Polmak 96 ß, alt pr Pot; Tobak i Thanen 64 ß, i Berlevog 36 ß, i Polmak 48 ß alt pr Mk; Kaler i Thanen 72 ß pr Bolk; Snöre i Thanen 64 ß pr Bolk: Hamp i Thanen 16 ß pr Mk. Angler i Thanen 5 á 6 ß Stk, i Berlevog 4 á 6 ß Stk; Salt: i Thanen og Polmak 8 Spd pr Td^e, i Berlevog 6 Spd 48 ß pr Td^e; Gryn i Thanen 20 ß pr Kande. Videre have Priserne i d. A. for de Handlende paa Almuens Vare været som fölger: Rodskjer i Thanen 72 ß, Russefisk i Thanen 80 ß pr. Vog, i Berlevog 44 ß pr Vog; raa Torsk i Thanen og Berlevog 16 ß pr Vog, raa Qveite i Thanen 32 á 48 ß pr Vog; Tran i Thanen 12 ß pr Kande; Reenskind i Thanen 1 Spd, i Polmak 64 ß Stk. Ved Thanen forstaaes de Handelssteder som Skancke benytter. Prisen paa raa Lax er ovenfor bemærket. Almuen har, efter den givne Forklaring, ei for dens Vare kunnet faae Penge, undtagen forsaavidt behöves til Skatternes Betaling. Casserede russiske Kobberpenge ere paa Handelsstederne udgivne istædenfor norske; 5 Copekstykkerne ere blevne udgivne og modtagne for 3 ß i d. A., men i f. A. udgivne og modtagne for 4 ß. Almuen har kunnet, naar de haver bragt Vare til Handelsstedet, faae samme veiet indtil 5 Vog i Gangen. Handelsmand Skancke opgav, at han for

samtlige Handelssteder har en af Amtet i Aaret 1825 authoriseret Handelsbog. De fleste af Almuen have Contrabog med Handelsmanden. De Tilstædeværende meente, at Guldholmen, Polmak og Berlevog maatte ansees som nödvendige Handels og Gjæstgiversteder Aaret rundt; videre at der blot om Sommeren behöves Handel paa Omgang

11b

og Gamvig for at Almuen kan der afhænde deres raa Fisk og tildeels törret Fisk; Skancke anmærkede: at der ved Handelsbevillings Udstædelse paa disse Steder tillige er taget Hensyn til at Nordlændingerne kunde ogsaa der faae afsat deres Fiskevare. Her var man af den Formening at et aarligt Marked ville være gavnligt og at samme burde holdes i Polmak en 14 Dages Tid og begynde medio Febr. I de sidste 5 å 6 Aar har der mellem Warangerbunden og Polmak været Samfærsel ved Hjælp af Kjörereen, som mange i Næssebye Sogn og Polmak holde, ligesom og Beboerne langs Thana-Elvens nedre Deel lige til Leerpolden. Det er sjældent at Frihandlere söge til noget Sted i dette Sogn for at handle. Russerne medbringe kun Nödvendigheds Vare til Forhandling.

5. Landbruget betræffende: For Commissionen forklaredes, at der i Thanens Sogn kun ere 18 Eiendomsjorder, hvorpaa er udstædt Kgl Skjöder, samt at der er 22 Personer som bruge Jord efter Amtssædler. De mange Flere som i Sognet bruge Jord have dertil ingen Adkomst. Handelsmand Skancke opgav at have fölgende Eiendoms-Jorder efter i sin Tid udstædt Kgl Skjöder, i Sognet: Thorhop i Vestre Thanen, Hopseidet og Omgang; Thorhop og Hopseidet besidder han efter i de senere Aar erholdte Kongl Skjöder, Omgang derimod efter Auctionsskjöde. Jordeiendommen Hopseidet udgjör efter Skanckes Formening en Strækning af omtrent 1 ½ Miils Længde. Videre forklarede Handelsmand Skancke at han efter i de senere Aar erholdte Amtssedler bruger: 1. Pladsen Marienlund paa vestre Side af Thana-Elven, og 2. Damsslætten paa östre Side af Thana-Elven, en Strækning af omtrent ¼ Miil, til Slaat, under den Betingelse at fratræde denne sidste naar nogen melder sig hos Øvrigheden for at boesætte sig sammesteds. Denne Damsslætten er vel bevoxet med Lövskov. Lensmand Astrup, der tillige er Klokker, opgav, at der til Klokkertjenesten er for 2 Aar siden udfærdiget en Amtsseddel paa en Strækning fra Calbknæsset til Rasjok nedenfor Bonakas, en Strækning af omtrent ⅔ Miil i Længde, men Bredden er ubetydelig. Omtrent ⅓ Del, af denne Strækning er vel bevoxet med Skov. Efter yderligere Forklaring fra Handelsmand Skancke har han paa ovenmeldte hans Eiendomsjorder nedsat Huusmænd uden med dem at have oprettet skriftlig Contract. Efter Opgivende kan paa efterfølgende beboede Steder i Sognet endnu nedsættes efternævnte Antal Familier: i Leerpolden 2, i Troldfjorden 2, i Berlevog 3, i Lögvigen 1, i Strömfjorden 3, i Steenvogen 1, i Gamvig 1, ialt 13 Familier. Derimod formenes at flere Beboere ei kunde have Plads paa efternævnte Steder, hvor Familiernes Antal nu udgjör, nemlig: i Polmak 7, i Seida 9, i Bonakas 4, i Nedrevege i Langfjorden 7, i Servegede i Vestre Thanen 5, ialt 32 Familier. Paa de andre beboede Steder er de nu bosatte Familiers Antal paa hvert Sted kun 1 å 2 og höist 3 Familier. De Tilste[de]værende vare videre af den Formening, at der paa fölgende ubeboede Steder kunde nedsættes endeel Familier, saasom: langs Thana Elven paa begge Sider fra Grændsen af Vestfinmarken til Thana Elvens Udlöb omtrent 16 Familier; i Dybfjord 2 d^o, i Skarfjord 2 d^o, i Rafjord 2 d^o, i Lille Skovfjord 2 d^o, i indre Deel af Langfjorden 2 d^o, i Mundingen af Langfjorden paa höire Side 2 d^o og i Smalfjorden 2 d^o, tilsammen 30 Familier.

Eftersom Dagen nu var forlöbet blev Forretningen udsat til i Morgen.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

12a

Næstfølgende 14de Juli continuerede Commissionen Forhandlingen for Thana Sogn paa Guldholmen i Overvær af de i Gaar meldte tilkalte Vedkommende. Og blev da fölgende forklaret.

5. Landbruget betræffende continueret: Der blev forklaret, at der findes stor Lövskov paa begge Sider af Thana-Elven fra Polmak og indtil Elvens Udlöb, samt noget ganske ubetydelig Fyrreskov ved Polmak Vand, og at der ligeledes er stor Lövskov i Leerpolden, Indre Molvig, Troldfjorden, samt i Kongsfjord eller Strömsfjord; fremdeles at der er ubetydelig Lövskov i store Skovfjorden og endelig at der er nogenlunde god Lövskov i Bunden af Langfjorden og i Vestre Thanen. Qvænerne hugge sit Brænde om Efteraaret för Sneen falder; Finnerne derimod, til stor Skovspilde, om Vinteren eftersom samme tiltrænges; Niels Pedersen Bonakas anmærkede, at dette Sidste og har været Tilfældet med den Skovstrækning ved Thana-Elven, hvorpaa Handelsmand Skancke har Amtsseddel. Dette blev ikke modsagt af Handelsmand Skancke, som nærværende. Det Huustömmet som behöves i Thanens Sogn erholdes fra Karasjok Skove i Vestfinmarken. I dette Sogn findes den samme Uskik Sted som andensteds i Finmarken, at Söefinnerne, efterat have udhugget Skoven i Nærheden af det Sted hvor de egenraadigen have

nedsat sig, fraflytte andensteds hvor Skov gives den de ligeledes ödelegge. Der gives intet Qvernebrug i Sognet uagtet der paa flere Steder er god Anledning til sammes Anlæg. Her som andre Steder i Finmarken gjøre Renerne om Sommeren Skade paa Beboernes Slaattermarker; man formeente at det uden grundet Betænelighed kunde paalægges Fjeldfinnerne ved Vogtning at afholde Renen fra Slaattermarken; Peder Banner, der skal være den rigeste Fjeldfin i Østfinmarken (han skal eie i det mindste 4000 Reen) var ved Commissionen tilstæde og yttrede: at Renen kunde vel af Fjeldfinnerne vogtes, naar de ei behövede at benytte endeel Vogtere paa de Steder hvor de mest ere udsatte for at Nordlændingene skyde deres Reen; han tilföiede dog at med den bedste Villje kunde dog al Skade paa Slaatterne om Foraaret ei forebygges, thi naar Elvene ere store sætte Renene over samme, uden at Vogterne kunde følge efter förend Vandet i Elvene forminskes. Af de Tilstædeværende blev gjort den Anmærkning, at der vistnok for endeel Fjeldfinner vil blive vanskeligt, formedelst den stedfindende Mangel paa Tjenere, at holde det fornödne Antal Vogtere. Ogsaa her klagedes over, at de paa Fiskerie ved Kysten liggende Nordlændinge skyde Reen for Fjeldfinnerne, til hvilket at forebygge det, maatte forbydes Nordlændingene at medbringe Geværer paa deres Reise til Finmarken paa Fiskerie. Næpavling haves kun hos nogle enkelte Beboere i Polmak og Seida. I afvigte Aar gjorde Handelsmand Skanke Begyndelse med Potetesavling, som ei lykkedes synderlig formedelst den kalde og fugtige Sommer; 3de Beboere i Polmak, ere i Aar af Handelsmand Skanke blevne overladt Potetes til Sæd. Ved Havkanten her i Sognet gives god Brændetorv. Foruden Fiskerie og Landbrug samt Reendrift, gives her ikke anden Næring i Sognet, naar undtages Skytterie.

6. Medicinalvæsenet angaaende. I dette Sogn skal der hverken gives Radesyge, Veneriske eller Sjörbuttiske. Angaaende Sygehuus og særskilt Læge for Østfinmarken, var man her af samme Mening som yttredes ved Samlingen paa Mortensnæs. I dette Sogn er 2de autoriserede Vaccinateurer, nemlig Handelsmand Skanke og Lensmand og Klokker Astrup. I de sidste 3de Aar er Vaccinationen ikke blevet fremmet af Mangel paa Materie. Her i Sognet er ingen autoriseret Gjordemoder.

12b

7. Oplysningsvæsenet betræffende. I dette Sogn ere 2de omreisende Finesskoleholdere. Den ene af dem holder tillige fast Skole i Polmak for Fjeldfinnerne. Psalmeböger kan af Almuen ikke her i Sognet faaes kjøbte. I afvigte Aar kunde Cathechismusböger og A.B.C. Böger faaes hos Handelsmand Skanke for 32 ß Stk. Her boer i dette Sogn kun 5 Nordmænd; af Qvænefamilier gives der en temmelig Deel, dog er Finnernes Antal det Störste. Af Finnerne forstaae kun Faae det Norske Sprog; af Qvænerne forholdsmaessig flere. Sognets Kirke er i temmelig god Stand. Indhægningen omkring Kirkegaarden er kun maadelig.
8. Adskillige Gjenstande angaaende: Den almindelige Tjenerlön her i Sognet er for en Dræng 2 Par nye Klædninger og 4 Spd i Penge, og for en Pige 2 Par nye Klædninger, men ingen Penge. Paa samme Maade lønnes Tjenestefolk hos Fjeldfinnerne. Lensmand Astrup opgav at han maa give i Lön til en Dræng 20 Spd^f, og til en Fin-Pige som för anført. Handelsmand Skanke giver til en Dræng 25 Spd og til en Pige 12 Spd; men er hun Fin faar hun Klæder som hos Almuen. Forövrigt er her i Sognet en almindelig Mangel paa Tjenere. Foruden Baadbyggere gives her i Sognet kun af Haandværkere 2de Laase- og Bössesmede. Spinderokke bruges af Beboerne langs Thana-Elven, men kun af enkelte af Söe-Almuen. Vadmel væves overalt til Huusbehov, men ikke Stof. I Henseende til opdrevne döde Hvale afgav man samme Forklaring som ved Samlingen paa Mortensnæs, med Tilföiende: at Hvalen er blevet deelt mellem Rettighedsmændene og Enker efter Rettighedsmænd. Siden Amtets Bestemmelse i Aaret 1813 om at deslige Hvale skulde bortsælges ved offentlig Auction m. v., er kun een död Hval inddrevet i dette Sogn, næmlig i 1817 eller 1818; Almuen havde bemægtiget sig endeel af denne Hval för den meldtes for Lensmanden; det övrige af Hvalen, der udgjorde 202 Voger Spek, kjøbte Handelsmand Skanke ved Auction for 10 Spd^f, som efter Skanckes Opgivende er indkommet i Skole- og Fattigkassen. Angaaende Hendömmelse til Finmarken, for der at tjene for Kost og Lön, yttrede man her det samme som paa Vardöe.

Enken efter Lensmand Ole Rasmussen, der har Amtsseddel paa en Plads i Leerpollen, opgav, at der i Aar af de fiskende Nordlændinge have 3de Gange været en Deel ind i Fjorden og förövet Skovhugst paa den Strækning, som Amtsseddelen lyder paa. Hun kan ikke opgive Navnene paa nogen af disse Nordlændinge. Handelsmand Skanke berettede, at et Nordlands Baadmandskab fra Tromsöe Sogn, hvis Hövedsmands Navn er Hans Pedersen Foröen, i afvigte Sommer ligeledes egenraadigen foretog Skovhugst i Smalfjorden. Nu forandredes Forklaringen derhen, at de ikke huggede i Skoven, men bemægtigede sig Træværket til en Höekrake for at benytte samme til Gjeldveed. Anden Skovhugst vides ikke i dette Sogn at være af Nordlændingene förövet.

Handelsmand Skancke afgav den Forklaring, at i de senere Aar ere adskillige Beboere i den forrige Svenske, nu russiske Lapmark, saavel som i svensk Lapmarken, ankomne over Grændsen til Norge, hvor de have omreist blandt Fjeldfinnerne og der deels mod contant og deels mod Vare saasom Brændeviin og Koehuder, tilhandlet sig Slagtevarer, Skindvarer af forskjellige Sorter, samt Reenshorn. Den tilstædeværende Lensmand for Fjeldfinnerne Niels Johnsen i Polmak tilkjendegav, at han i afvigte

13a

Aar blev ansat og siden den Tid har ham bekjendt ikke fundet Sted i hans Distrikt.

Videre opgav Handelsmand Skancke, at endeel af de norske Fjeldfinner overbringe Meel til Indjager og der brænde samme til Brændeviin, hvilket de derefter hjembringe.

Commissionen havde anmodet Foged Nielsen, ved Mødet med ham paa Vadsøe, at forfatte Udkast til en Lov om Reenskydsen. Dette Udkast blev oplæst og fandt de Tilstædeværende samme vel grundet, dog formeentes, i Henseende til 1. den 5 §, at betalingen for Handelsvares Transport ogsaa burde være lovbestemt, og at Texten kunde forfattes saaledes: at hver Reidemand nyder for sin egen Person 8 ß, for hver Reidereen 8 ß, for hver Varereen 4 ß og for Kjerristen 2 ß alt pr Miil. 2. den 8 § Skydsen mellem Vadsøe og Svartnæs synes passende at burde forhøies til Halvdelen mere end almindelig og ikke dobbelt. 3. den 11 §: Naar den Skydsende bier længere end 24 Timer, bør han formeentlig tilsammen for sig og Reiden nyde en Godtgjørelse af 32 ß for hvert Døgn derefter, foruden Mose forsaavidt Skydsen skeer mellem Vadsøe og Wardøe.

Videre fandt Commissionen ikke fornødent at indhente Forklaring om, og heller ikke havde nogen af de Mødende videre at andrage, thi blev Samlingen for dette Sogn hævet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 18de Juli afholdt Commissionen en Samling for Kjöllefjord og Læbesbye Sogne paa Handelsstedet Sværholt, og mødte da efter Indkaldelse Handelsmændene Brix og Bøgeberg, Lensmand Wadel og af Almuen Ole Pedersen Læbesbye, Niels Pedersen Bækkerfjord og Christian Christiansen Skjöttenberg. Følgende blev forhandlet:

1. Russernes Fiskerie angaaende: I de sidste 20 à 30 Aar har Russerne ikke drevet Fiskerie ved disse Sognes Kyster.
2. Nordlændingernes Fiskerie betræffende. Nordlændingene drive sædvanlig Fiskerie paa følgende Steder i Kjöllefjord Sogn: Mehavn (hvor i Aar fisker 5 Baade) Skjöttenberg (der i Aar 19 Baade) og Sværholt (hvor i Aar 2 Baade). Nordlændinge bruge i dette District blot Haandsnøre og til Qveite Gangvad. Deres Fiskerie i dette District ansees ei at kunde være dets Beboere til nogen Fortrængsel. Til Districtet inddriver ei sjælden Rækeveed; at Nordlændingene egenmægtigen ofte bemægtige sig samme ankedes over. Fiskeriet drive Nordlændingene her ved Havkanten, snart tæt ved Landet snart længere ud paa Havet indtil 3 Mile fra Landet. Paa det nær at Nordlændingene bemægtige sig Rækeveed vides ei at de under deres Ophold her begaae nogen Uorden, dog tilføiedes, at de saavel i Aar, som de foregaaende Aaringer ogsaa för Makketiden drive Tuskhandel med ankommende Russer, til hvilke de afsætte ei alene raa Fisk men ogsaa tör Fisk. Handelsmand Brix anmeldte, at Nordlændingene ei sjælden medbringe Brændeviin og Tobak, samt adskillige Luxusvarer, som de afsætte til Districtets Almue mod Fisk baade raa og tör. Dette blev ikke modsagt af Lensmanden eller nogen af de övrige Tilstædeværende.
3. Fiskeriet af Districtets egne Beboere. Ved Havkanten drive Districtets Beboere Fiskeriet ved Skjöttingsberg og Böenæs, 1 Miil fra Land i det Længste. I almindelighed söge de ud til Havkanten ikke för ved St Han[s]dagstid. Det övrige Fiskerie drives i Fjordene. Det Fiskerie som falder i Districtet til forskjellige Tider er følgende: Vaar-Torskfiskeriet i selve Kjöllefjorden fra först i Marts til medio April, og det blot af Handelsmændene; Sommerfiskeriet

13b

efter Torsk og Qveite fra medio Maii til medio August; siden efter Seifiskeriet, dog kun af enkelte. I den övrige Tid af Aaret drives Fiskerie ved Hjemstæderne efter Torsk og Qveite. Fisken virkes til Rundfisk og Rodskjær, samt paa russisk Maade. Klipfisk har ikke været virket i de sidste 30 Aar. Til egentlige Fiskevær i Districtet kan kun regnes Skjöttingsberg, Kjöllefjord og Sværholt. De Fiskeredskaber Almuen i Almindelighed bruger er Snøre (Dybsagn) til Sei Krog og Dorg. Af de Handlende bruges Torskegarn til Vaarfiskeriet i Kjöllefjord, samt om Sommeren Liner og Gangvad. For nogle Aar siden var der 4 eller 5 Almuesmænd i Kjöllefjord, men disse Mænd ere siden bortdøde eller bortflyttede. Det bemærkedes at Almuen ei her har nogen Fordom mod Brugen af Garn til Torskfiskeriet. De Baade hvorpaa Almuen her drive Fiskeriet ere: Sexringer til 2 à 3 Mand og af enkelte bruges Kobringer eller smaa Ottringer til 3 à 4 Mand. Synkenod og Garn

til Sei bruges ikke. Storsild og Smaasild fiskes kun for at faae Agn, med Drivgarn og det kun af de Handlende, Lensmanden og desuden een Almuesmand; til Madding bruge Almuen blot Beite nemlig Maven af fersk Torsk og anden Fisk. Den eneste Fiskebanke i disse Sogne opgives at være een der er beliggende 3 Miil fra Skjöttenberg og 2 ½ Miil fra Sværholt ud i Havet, kaldet Sleppen, der blot benyttes af Nordlændingene. Fiskerogn erholdes ei her i Handelen fordi Fisken kommer saa seent under Land at Rognen allerede er gotten (blöd og slimagtig). Sjældnen sees her Brygde; ventelig fordi Almuen kommer sjældnen saa langt ud paa Havet. Af Haakjærringer gives mange men smaa og mavre og de fanges ei. Sognets Beboere af Finner drive Kobbeskytterie. Paa anden Maade fanges ikke Kobber. Laxefiskerie opgives at finde Sted paa følgende Steder: i lille Porsanger Elv, i Storelven som löber i Laxefjordbunden; i en Elv som löber ned i Ifjorden eller Landersfjorden, samt i Stor-Elven og Kirke-Elven ved Læbesbye. Paa de 2 förstnævnte Steder kunde Laxefiskeriet være betydeligt naar det blev ordentlig drevet. Kun en Söefind driver Laxefiskeriet i Lille Porsanger-Elv og en Fjeldfin Laxefiskeriet i Storelven i Laxefjordbunden. Fiskeriet drives delvis med Stængsel og delvis med Garn. Indsöerne ere smaae og ubetydeligt Fiskerie i samme.

4. Handelen angaaende: De privelegerede Handels- og Gjæstgiversteder i Districtet ere følgende: Christian Bögeberg har Handels og Gjæstgiverbevilling paa Sværholt, samt Handelsbevilling for Sommeren i Skjöttingsberg. Bögeberg tilkjendegav, at saavidt han erindrer, strækker Handelsbevillingen paa Skjöttingsberg sig kun til Sommermaanederne, samt angaae blot Handel og ei Gjæstgiverie. Bevillingen havde han nu ei tilstæde. Henning Brix forklarede at han driver Handel og Gjæstgiverie paa Læbesbye efter Kgl Bevilling, samt at han före Handel i Kjöllefjord (der var Handelssted i den Kongl Handels Tid) uden nogensomhelst Bevilling. Bögeberg er boende i Tömmervigen, beliggende 1 Miil fra Sværholt, paa hvilket sidste Sted han blot har en Karl til at passe Husene, men ingen til paa hans Vegne at drive handel og holde Gjæstgiverie. Bögeberg opgav som Aarsag hvorfor han har forladt Sværholt og flyttet til Tömmervigen, at det falder saa besværligt

14a

at bringe Brænde tilveie til det förste Sted. Brix forklarede, at naar han er fraværende fra Læbesbye i Kjöllefjord, besörger hans Kone Handels og Gjæstgiveriet i Læbesbye. Videre forklarede Brix, at han fra sidst i Fbr til sidst i Sept aarlig personligen opholder sig paa Handelsstedet Kjöllefjord for der at drive Handel, hvor den övrige Tid af Aret ingen Handel kan finde Sted, da der i Sognet er saa ganske faae Almuesmænd. Lensmand Wadel opgav, at Bögeberg, som Handelsmand og Gjæstgiver ei, saavidt han har hört, har været forsynet med de fornödne Vare paa S[v]ærholt, og anmærkede derhos, at ved det befalede Eftersyn hos ham sidste Efteraar forefandtes kun 30 Voger Meel; videre forklarede Lensmanden, at i hans Betjeningstid, nemlig i de to sidste Aar, har Almuen paa Handelsstedet Skjöttingsberg ingen Vare kundet erholde. Lensmand Wadel, der boer i Læbesbye, gav fremdeles Forklaring om, at der paa Handelsstedet sammesteds har, saavidt han har erfaret, Almuen ei til enhver Tid kundet faae kjøbt de Vare den har forlangt; ved Eftersynet sidste Efteraar forefandt han der 83 Voger Meel foruden endeel andre Nödvendigheds Vare. Angaaende Handelsstedet Kjöllefjord forklarede Lensmanden, at han ei i Aar har hört nogen Klage fra Almuen over, at den ei paa bemeldte Sted har kunnet blive forsynet. Han tilföiede at han i sidste Efteraar foretog det befalede Eftersyn og forefandt da 100 Voger Meel og endeel andre Nödvendigheds Vare. Brix vedgik for hans Deel Rigtigheden af det af Lensmanden forklarede, men forbeholdt sig skriftlig til Commissionen at opgive de formeentlig undskyldende Aarsager hvorfor han ei har været forsynet. Priserne bleve opgivne saaledes:

1. paa de Handlendes Vare til Almuen i dette Aar: Meel paa alle Handelssteder 1 1/5 Spd pr Vog; Brændeviin: hos Bögeberg 1 Spd 8 ß, hos Brix 96 ß pr Pot; Tobak: hos Bögeberg 48 ß; hos Brix 48 à 60 ß pr Mk; Kaler, paa alle Handelssteder 48 ß pr Bolk; Snöre ligeledes 32 ß pr Bolk; Hamp ligeledes 12 ß pr Mk; Salt: hos Bögeberg 20 ß og hos Brix 16 ß pr Kande; Gryn paa alle Handelssteder 24 ß pr Kande.

2. paa de Vare Almuen sælger til de Handlende: tör Fisk af alleslags: hos Bögeberg 72 ß og hos Brix 60 ß pr Vog; raa Torsk: hos Bögeberg 20 ß, hos Brix 16 ß pr Vog; raa Qveite hos Bögeberg 32 ß (af Brix ingen Kjøbt). Tran hos begge Handelsmænd 12 ß pr Kande. Almuen kan ikke for dens Vare hos de Handlende faae norske Penge, men derimod cassettede russiske Kobberpenge, der udgives og modtages, i d. A. et 5 Copeksstykke for 3 ß, i afvigte Aar derimod deels for 4 ß og deels for 3 ß. Begge Handlende erklærede ikke at have autoriserede Handelsböger. Contraböger have ikke Mange og Almuen viser sig her, som andre Steder, ligegyldig i den Henseende. Begge Handlende tilkjendegav efter dertil given Anledning, at de ikke have större Vægt end til 2 Voger tör Fisk.

Lensmanden forklarede, efter dertil given Anledning, at han ofte har seet adskillige Almuesmænd beskjenkede ved Sværholt, Læbesbye og Kjöllefjord Handelssteder; tildeels ogsaa i Skjöttingsberg, hvor Brændeviinsudskjenkningen er skeet af Nordlændingerne. Handelsmand Brix anmærkede, at Russerne ogsaa afhænde Brændeviin til Almuen. Lensmanden opgav, at han vel ikke har seet at Russerne egentlig have solgt Brændeviin til Almuen, men dog at denne af Russerne er blevet forsynet med Brændeviin.

I Henseende til et aarlig Marked var

14b

man her af samme Formening som i Thanen. I de sidste 4 Aar har ingen Frihandlere været i Districtet. De som forhen søgte hertil medbragte vel nogle Növendighedsvarer, men fornemmelig Brændeviin og Tobak.

5. Landbruget angaaende: I Læbesbye og Kjöllefjord Sogne er der ganske faae Eiendomsjorder; Endeel bruge Jord efter Amtsseddell, men de Fleste uden nogen lovlig Adkomst. Handelsmand Brix erklærede at han med Handelsstædet Læbesbye har tilkjøbt sig endeel Eiendomsjorder, tilsammen af Skyld omtrent 17 Køer. Efter Handelsmand Bögebergs Forklaring har han i Kjöllefjord Sogn nogle Jorder til Eiendom, tilsammen omtrent af Skyld 4 Køer. De Steder i Sognet hvor der boe 3 eller flere Familier samlede ere følgende: Meehavn 5, Torskefjord 4, Bekkerfjord 6, Læbesbye 6, Skougvig 3, Buefjord 3, Laxefjordbunden 6, Korsnæs 4, Weinæs 6 og Tömmervigen 3 Familier. Af disse Steder kan endnu følgende rumme flere Beboere, nemlig Torskefjord 3, Bekkerfjord 10, Læbesbye 6, Skougvig 1 og Korsnæsset 2 Familier, samt på Weinæs 4 d^o. Videre opgaves at følgende Antal Beboere endvidere kan nedsættes paa endeel hidtil beboede Steder, nemlig: i Oxvfjorden 4, i Skjöttingsberg 4, i Normandssæd 4, i Oldervigen 2 og i Ifjorden 4 Familier. Videre var man af den Formening, at efternævnte ubeboede Steder kunde modtage efterstaaende Antal Beboere: i Kifjord 4, i Lille Torskefjord 3, i Lille Porsangerfjord 10, og i Kjöllefjord 6 Familier. Paa begge Sider af Laxefjorden gives paa de fleste Steder god Lövskov og især i Lille Porsangerfjorden; i denne Fjord vil ikke allene Potetesavling men mulig og Kornavling efter al Formodning kunde lykkes. Angaaende de omflyttende Söefinners skadelige Adfærd med Skoven gives samme Forklaring som i Thanens Sogn. I begge Sogne er god Anledning til Qvernebrug, som nu ei gives. Hverken Næpe- eller Potetes-Avling befatter nogen sig med i disse Sogne. Angaaende den skade Reensdyrene foraarsage paa Engeslaatterne gives samme Forklaring her som i Thanen. Foruden Fiskerie og Landbrug drives paa Skytterie, især af Finnerne.
6. Angaaende Medicinalvæsenet: Radesyge, Veneriske, og Skjörbuttiske gives ei i disse Sogne naar undtages en enkelt af Radesyge befængt Person. Angaaende Læge og Sygehuus yttredes her samme Formening som paa Vardöe. Angaaende Vaccinationen forklarede Handelsmand Brix, at han for faae Aar siden blev autoriseret til Vaxinateur, men at han ei har kundet fremme Vaccinationen af Mangel paa Materie. Der er ingen autoriseret Gjordemoder i disse Sogne.
7. Oplysningsvæsenet angaaende: I begge Sogne er kun een Skoleholder, nemlig Lensmand Wadel; efter Bestemmelsen skulde være fast Skole i Læbesbye for Læbesbye Sogn, men samme søges kun af faae Börn. I Kjöllefjord skal Skoleholderen omreise 1 Maaned om Aaret. Det største Antal af Beboerne i Begge Sogne ere Finner, af hvilke Man[d]folkene gemeentlig nogenlunde forstaae norsk; 2de boesatte Qvænefamilier – og kun nogle faae Nordmænd. I eendeel Aar har Psalmeböger, Cathesismi og A.B.C. Böger ei været at faae kjøbt. I 1819 paabegyndtes Opførelse af Kirke i Læbesbye, som ei kom videre det Aar eller senere end op til Röstet. I den senere Tid har Veiret nedkastet og istykkerslaet

15a

Tagspærrerne. Kirketjeneste holdes i Kirken i den Forfatning den er, Menigheden staar saaledes i Kirken under aaben Himmel, men Præsten under et opslaget Seil. Kirkegaarden mangler aldeles Indhægning. I Kjöllefjord Sogn opgaves Kirken at være i taalelig god Stand. Indhægningen om Kirkegaarden er i maadelig Forfatning.

8. Adskilligt: De udenfor Almueklassen giver i aarlig Lön til en Tjenestedræng 20 Spd og til en Tjenestepige 8 Spd. Kun ganske enkelte Almuesmænd have Tjenere, ei alene fordi at der er Mangel paa samme, men og fordi de ei have Leilighed at holde dem. Den almindelige Daglön opgives at være 48 ß daglig paa Daglönnerens egen Kost. Af Haandværkere gives kun for Tiden een, nemlig een Snedker- og Tömmersmand, kommen söndenfra. I de senere omtrent 10 Aar, ere Spinderokke först blevne almindelige blandt Nordmændene her i Sognet, men Finnefruentimmerne bruge fremdeles Haandteen. Saavel af Nordmænds- som Finnefruentimmerne væves hvad der i Huset forbruges af Vadmel. Angaaende Anvendelsen af döde Hvale som opdrive, erklærede man sig enig med hvad der yttredes for Vardöe Sogn; forövrigt er i mange Aar

ingen Hval her opdrevet. Lovbestemmelsen om for visse Forseelser at tjene i Finmarken for Kost og Lön, önskede man ogsaa her hævet.

Da Commissionen ei havde Anledning til her at indhøndte videre Forklaring, og Ingen havde videre at andrage, blev denne Samling hævet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 19de Juli holdt Commissionen en Samling for Kistrands og Kjelvigs Sogne i Vestfinmarken paa Handelsstedet Repvog; hvorda efter foregaaende Indkaldelse mödte Handelsmand Ulich, Lensmand Sören Andersen, Almuesmændene Isak Hansen Laxelven af Porsangerbunden, Mattias Pedersen Kjos, Abraham Thomassen Haarvig og Rasmus Ludvigsen Lille Thamsöe, samt nogle flere af Almuen. Fölgende blev afhandlet:

1. Russernes Fiskerie angaaende: I de sidste 7 Aar have Russerne ikke drevet Fiskerie ved Havkanten i Kjelvig Sogn.
2. Angaaende Nordlændingernes Fiskerie. Af Nordlændinger ligge i Aar 15 Baade paa Fiskerie ved Havkanten i Kjelvig Sogn, hver Baad med 5 à 6 Mand. I de foregaaende Aar har Antallet ofte været større. De Redskaber de bruge bestaar i Dybsagn og Liner. Ved Skarsvog drive de og Haakjerringfangst med dertil indrettet Redskab, nemlig Krog med Jernlænke og Ihler. Det almindelige Fiskerie drives deels tæt ved Landet, deels ud i Havet indtil 2 ½ Mile fra Landet, nemlig paa Fiskegrunden Sleppen som er omhandlet i Commissionsmödet for Kjöllefjord og Læbesbye Sogne. Til Agn bruge de deels saltet Sild som de medbringe, hvilket især er Tilfældet med Helgelænderne, deels Beite af den Fisk de fange og deels Graabeen- eller Storsild, som de fiske med Garn deels ude ved Havet deels i Fjordene i Kjelvig Sogn. Man opgav at Nordlændingernes Fiskerie bliver Indvaanerne til Skade i den Hense[e]nde, at de paa Fiskegrundene, hvor de sloe Fisken, udkaste Indvoldene og Hovederne, hvilket formenes at afskrække Fisken. De Steder hvor Nordlændingene under deres Ophold paa Fiskerie i Districtet sædvanlig have deres Ophold ere fölgende: Skarsvog, Kamöen, Kjelvig, Honningsvog og Lafjorden. Da Nordlændingene ei altid medbringe tilstrækkelig Brændeveed, bemægtige de sig ei sjældent den inddrevne Rækeveed. Det er ikke usædvanligt at de paa

15b

Fiskerie ankommende Nordlændinge medbringe til Salg eller Tuskning med Almuen, formodentlig og med Russerne, Brændeveed, Tobak, adskillige Luxusvare saa og forskjellige Skindvare. At Nordlændingene, saaledes som östenfor paaklaget, skyde Fjeldfinnernes Reen, vides ei her at have været Tilfældet. Man anmærkede endvidere, at Nordlændingene sædvanligen i de senere Aar indlade sig i Tuskhandel med ankommende Russer, ogsaa udenfor Makketiden; dette, savelsom det betydelige Fiskeproduct som Nordlændingene under deres Ophold i Finmarken tilveiebringe har og maa have til Fölge, at Fiskepriserne blive lave men at derimod de Nödvendighedsvare som Russerne medbringe stige i Priis. Nogle af de Tilstædeværende yttrede, at Nordlændingene dog skade Indvaanerne ved deres Fiskerie derved, at de sætte deres Liner for nær Land og paa de Fiskegrunde hvor Indvaanerne pleie med Dybsagn at fiske; samt at den Mængde Agn, som paa Lineanglerne sættes, foraarsager at Fisken, som söger samme, ei bider paa Krogen med Haandsnöre. De övrige Nærværende maatte erkjende, at naar Indvaanerne paa samme Maade og med lige Virksomhed som Nordlændingene dreve Fiskeriet vilde den paankede Skade for Indvaanerne ikke existere.

3. Fiskeriet af Districtets egne Beboere angaaende. Til egentlige Fiskevær henregnes i Kjelvig Sogn: Aab[e]nen, Kjelvig, Honning[s]vog og Lille Thamsöe, samt Lafjorden, Jernöen og Repvognæsset. Fiskeriet af Sognets Beboere drives til forskjellige Aarstider, nemlig: Vaar-Torskefiskeriet fra medio Marts til medio April; Sommerfiskeriet efter Torsk og Qveite fra Maii til Aug. Maaneder; Höstfiskeriet efter Sei i Aug. og Septbr Maaneder, og i den övrige Tid af Aaret drives blot Fiskerie til Huusbehov af Torsk, Hyse etc. Fisken virkes til Rodskjær og Rundfisk, samt om Sommeren sælges raae til Russerne, der salte den. Klipfisk har ikke været virket siden i den Kongl Handels Tid. De Fiskeredskaber Almuen her bruge bestaar i: Dybsagn, af en Deel af Almuen i Kistrands Sogn bruges Torskegarn; videre til Qveite Gangvad; til Sei Krog og Synkenod samt Garn, de 2de sidste Redskaber kun af enkelte i disse Sogne. Af Sild, baade den store Graabeensild og Smaasilden falde ofte i Mængde i disse Sogne, men hvoraf Indvaanerne kun benytte lidet, nemlig til Agn, da de ikke er forsynet med de fornödne Redskaber, nemlig Drivgarn og Kastenödder. Brygde sees sjældent, da Almuen ei driver Fiskeriet saa langt ud til Havs. Haakjerringfangsten drives af en Deel i begge Sogne, dog ikke betydelig. Kobbeveideriet drives af de Fleste, deels ved Skydning og deels med Garn. Hval gives i Mængde men ingen har lagt sig efter at fange samme. Af bekjendte Fiskegrunde opgaves fölgende:

- a. ude ved Havkysten: östre og vestre Sleppen, Svee udenfor Hellesodden, Greive udenfor Aabenen, Brosmergrund, Kjelvigklakken, Hatten, Faldstakken, Findbakken, Midfjordgrunden, Skarsvogbøen og Eggen.
- b. inde i Fjordene: Homsvogbakken i Magerösund, Altsulbakken, Raskildgrundene, Nyeklak öst for Lille Thamsöe (fundet for 6 à 7 Aar siden) Thamsöebakken vest for store Thamsöe og Revet indenfor Store Thamsöe.

Om Fiskerogn gjelder hvad der er anmærket for de forskjellige Sogne i Østfinmarken. Som Laxeelve af større eller mindre Betydenhed opgaves: i Kjelvig Sogn: Elvene i Lafjorden og Strand-Elven; i Kistrand Sogn: Smörfjord-Elven,

16a

yttre Billefjord-Elven, Taburs-Elven, Porsanger- eller Laxe-Elven og Börs-Elven. I følgende af ommeldte Elve fanges Laxen deels med Stængsel (en Forpæling med Garn nedenfor) og deels blot med Garn som sættes ved Landet, og om Hösten ved Lystring, nemlig: I Porsanger Elven paa alle formeldte Maader, i Lafjordelven blot med Garn, i Strand-Elven og Taburs-Elven blot med Stængsel, i Smörfjord-Elven med Garn og Lystring, i Billefjordelven blot ved Krog og i Börs-Elven med Stængsel og Garn. Laxefiskeriet i foranførte Elve drives blot af de i Nærheden af samme Boende, naar undtages at Fjeldfinner ogsaa drive Fiskeriet i endeel af disse Elve og det uden nogen Bevilling fra Amtet. I Porsanger-Elven og Börs-Elven drive de omkringboende Laxefiskeriet i Forening og bruge til sine Tider at stænge Elven tvers over. Om hvorledes Fiskeriet drives i de övrige Elve kunde man ikke faae Oplysning. Det meste Lax som fanges forbruge Fiskerne selv, men hvad de kan undvære afsættes til de Handlende, usaltet for 1 Skjeppe Salt pr Vog Lax.

- 4. Handelen betræffende: De privilegerede Handels- og Gjæstgiversteder i disse to Sogn ere Repvog og Kjelvig. Begge Handelssteder har været forsynet, i de senere Aar, med alle for Almuen nödvendige Vare. Priserne paa de Handlendes Vare til Almuen i d. A. blev opgivet saaledes: Rugmeel 1 Spd^d pr Vog, Fransk Brændeviin 72 ß pr Potte. Norsk Brændeviin har ei været til Udsalg. Tobak 30 ß pr Mk., Kaler 60 ß pr Stk, Snöre 48 ß pr Stk, Hamp 12 ß pr Mk, Salt 8 Spd^d pr Td^e, Gryn 24 ß pr Kande. Derhos opgaves Priserne paa de Vare Almuen afsætter til de Handlende som følger: Rodskjær 60 ß pr Vog, Rundfisk 48 ß pr Vog, raa Torsk 16 ß. Qveite og Sei har ikke været leveret. Tran 12 ß pr Kande. Naar Almuen leverer Vare til Handelsstederne kan den ei paa Forlangende faae norske Penge, men vel cassetede russiske Kobberpenge, t. E. 5 Kopecstykker, hvilke i Aar ligesom i f. A., ere udgivne og igjen modtagne for 4 ß norsk. Lensmand Andersen forklarede, at i de 6 à 7 Aar han har været Lensmand i dette District har han, med Fogdens Samtykke oppebaaret Skatten af Almuen i de ommeldte russiske Penge, saaledes at en 5 Copek er bleven regnet for 3 ß norsk. Nu forandrede Lensmanden sin Forklaring derhen, at dette kun har fundet Sted i Henseende til de fattige Skatteydere som hos Handelsmændene ei har kunnet blive forsynede med norske Penge til Skattens Udredelse. Handelsmand Ulich erklærede, at han har betalt Almuens Vare med norske Penge forsaavidt han med disse har været forsynet og det med det Beløb for de forskjellige Vare som ovenfor er angivet som almindelig Priis. Herimod havde ingen af de Tilstædeværende noget at erindre. Lensmand Andersen opgav videre, at i dette Aar har Fogden tilkjendegivet ham, ei at maae for Skatterestancer modtage af Almuen de ovenmeldte Russepenge. Handelsmand Ulich, der for samme Interessentskab forestaae Handelen paa Repvog og Kjelvig (skjønt der paa sidstmeldte Sted er en særskilt Factor) erklærede efter dertil given Anledning, at der for Repvogs Handelssted, men ikke for Kjelvigs, haves en autoriseret Handelsbog. Paa Forespörgsel om der holdes Contrabøger mellem Handelsmændene og Almuen, gav Handelsmand Ulich det Svar, at han i sin Tid har anskaffet deslige Böger, men at mange af Almuen ikke benytte sig af dem; han tilföiede, at for en Contrabog bestaaende af ½ Ark sammenlagt, tager han 8 ß. Almuen, efter dertil given Anledning, forklarede, at naar den bringer Fiskevare til Handelsstederne bliver almindelig veiet 2 Vog af Gangen, samt at den ei har forlangt større Indveining. Paa Forespörgsel blev givet det Svar, at det ei

16b

er almindeligt at see berusede Almuesmænd ved Handelsstederne i disse Sogne. De Tilstædeværende vare af den Mening, at et Market, enten i Vest- eller Østfinmarken, ei kunde blive Beboerne af Kistrand og Kjelvigs Sogne til Nytte, paa Grund af disse Sognes Fraliggenhed fra de Steder hvor Markederne virkelig ville blive afholdte. Sjældnen söge norske Frihandlere til disse Sogne; i flere Aar har kun været Een nemlig een fra Thjem i afvigte Aar.

- 5. Angaaende Landbruget: Efter Lensmandens Forklaring ere de fleste Jorder i disse Sogne Eiendoms-Jorder; nogle bruge Jord efter Amtsseddel, desuden gives omflyttende Söefinner, der

til en Tid bruge egenraadigen tiltaget Jord og udhugge den derved værende Skov, hvorefter de paa samme Maade fraflytte til et andet Sted. De Jorder som Besidderne af Sognenes Handelssteder bruge, er efter Handelsmand Ulichs Opgivende følgende: Søndre og nordre Honningsvog til Handelsstedet Kjølvig, og en Slaatte kaldet Strandelven til Handelsstedet Repvog, men med hvad Adkomst kunde han ikke for Tiden opgive.

De beboede Steder i disse Sogne, tilligemed Familiernes Antal paa ethvert Sted, ere efter Almuens Opgivende følgende:

I Skarsvog, Riisfjord	2 Mand	Her kan ei nedsættes flere	
- Kjølvig	1 -	d ^o	
- Sarnæs	2 -	Her kan endnu boe	2 Familier
- Guldgammen	2 -	Kan ei boe flere	
- Lafjorden	2 -	Kan endnu boe	1 -
- Laholmen	1 -	Kan ei boe flere	
- Kaafjorden	1 -	Kan endnu boe	1 -
- Repvog	3 -	d ^o	3 -
- Lille Thamsöe	5 -	Kan ei boe flere	
- Sortvig	1 -	d ^o	
- Nordmandssæde	1 -	d ^o	
- Smörfjord	6 -	Kan endnu boe	2 -
- Olderfjord	7 -	d ^o	1 -
- Kistrand	3 -	Kan ei boe flere	
- Russemark	2 -	d ^o	
- Weinæs	2 -	d ^o	
- Østre Billefjord	6 -	d ^o	
- Sandvig	3 -	d ^o	
- Trolhulsundet	1 -	d ^o	
- Kolvig	4 -	d ^o	
- Taburnæs	3 -	Kan endnu boe	2 -
- Laxelven	6 -	d ^o	4 -
- Börselven	12 -	Her kan ei boe flere	
- Leerpolden	7 -	d ^o	
- Indre Brende	4 -	d ^o	
- Kjæs	10 -	d ^o	
- Haarvigen	8 -	d ^o	
- Sinkelvig	1 -	Kan endnu boe	1 -

Paa følgende ubeboede Steder kan efter Forklaring nedsættes efternævnte Antal Familier: paa Kamöen 3, i nordre Honningsvog 4, i søndre Honningsvog 2, i Store Porsangervig 2, i indre Raskjelen 2, i Lorten 2, i Strand 4, i Molvigen 2, i vestre Billefjord 2 og i Østerbotten 6 Familier.

17a

Det anmærkes, at store Thamsöe, hvor der falder endeel Dun og Muldebær, er ligesom Kongsöerne i Thanens Sogn, beneficeret Amtmands Embedet.

Lövskov findes af større eller mindre Betydenhed i de forskjellige Fjorde paa begge Sider af Porsangerfjord fra Nordmandssædet paa vestre Side indtil Aavigen og Sinkelvigen paa östre Side. Desuden gives nogen Furruskov ved Taburnæs, en betydelig Furruskov af flere Miils Længde fra östre og vestre Botten langs Elven, hvilken Skov dog i de senere Aar nærmest ved Fjorden meget er udhugget; endvidere haves noget Furruskov ved Börselven. Efter den givne Forklaring skal vel Mængden af Beboerne hugge det fornødne Brænde om Efteraaret inden Sneefaldet, men Lövskovens ödelægges dog meget derved, at Beboerne i Almindelighed ud paa Foraaret naar Sneen endnu er dyb, afhugge Toppene til Föde for Creaturene. Særdeles meget ödelægges Skoven af Fjeldfinnerne, saavel de norske, som de nedkommende Russiske, derved at de aarlig paa forskjellige Steder nedhugge en Mængde Lövtræer for at indgjærde store Indhægninger til deres Simmel-Reen, som der indslippes til Malkning to Gange om Dagen fra sidst i Juni til sidst i August. I de ovenfor opgivne Furruskove hugges uden Øvrighedens Anviisning. Brugen af Haandsauge er her endnu ubekjendt; af det skjønneste Furrutræe erholdes derfor, ved Hjælp af Øxen, kun to Furrubord. I disse Sogne gives intet Qværnebrug skjönt der er Anledning til at anlægge samme paa Mange Steder. Af Gjeder findes kun faae; Faarene ere af det norske Slags.

Man klagede her som i andre Sogn over den Skade som Reensdyrene gjøre paa Engeslaatterne. Fjeldfin Peder Josephsen Guttorm, som var tilstæde ved Commissionen, erklærede, at det ikke er mueligt for Fjeldfinnerne at holde deres Reen samlede, og tilføiede han, at naar der bliver tilstrækkelig Gras i Fjeldene, der sædvanlig skeer kort efter St. Hansdag trækkede [de] igjen op paa Fjeldene for der at græsse dem. Dette blev modsagt af de övrige Tilstædeværende, der erklærede at det Almindeligste er, at Renene först föres op paa Fjeldene hen i August Maaned, forklarende derhos, at Fjeldfinnerne aldrig passe Oxerenene om Sommeren, men blot Simmelrenene for Melkens Skyld.

Ingen i disse Sogne have lagte sig efter Næpeavl en undtagen nogle faae i de sidste 5 à 6 Aar. Potetes avles aldeles ikke av Nogen. Paa mange Steder i disse Sogne gives ganske god Brændetorv. Fiskerie og Qvægavling beskjæftiger fornemmelig Indvaanerne. Faae give sig af med Skytter[i]e, dog undtages efter Kobber.

6. Medicinalvæsenet angaaende: Saavidt vides gives kun en Eneste befængt med Radesyge i disse Sogne. Veneriske gives ikke og kun enkelte Skjörbuttske. Man önskede her at Vestfinmarken maatte faae sin særskilte Læge, og Finmarkens Fogderie et eget Sygehuus, som man formeente burde være i Alten. Her gives ingen authoriseret Vaccinateur i disse Sogne. I de 3 sidste Aar er ingen blevet vaccineret. Begge Sogne ere blottede for authoriserede Gjordemödre.
7. Angaaende Oplysningsvæsenet: For begge Sogne er der kun een Skoleholder, nemlig en omreisende, der er Fin. Den Skoleholder som var for Nordmandsbörnene afgik for 4 Aar siden og ingen ansat i hans Sted. Finneskoleholderen Lars Larsen Utse var nærværende og erklærede, at han i de 3 sidste Aar ikke har holdt Skole, da her hverken er Præst eller Provst som kan antage sig Skolevæsenet; han har ei heller i de sidste 3 Aar oppebaaret

17b

nogen Lön. I de 2 sidste Aar har Psalmeböger, Cathechismer og A.B.C. Böger ikke været at erholde tilkjöbs paa Handelsstederne, men vel för den Tid. Begge Sognes Beboere udgjör fornemmelig Finner, de övrige ere deels Nordmænd, deels Qvæner, de sidste 2 Slags omtrent i lige Antal. Den störste Deel af Finnerne saa og af Qvænerne forstaae nogenledes Norsk som tales af Andre, men kun faae kunde tale norsk med nogen Færdighed. Kistrands Kirke opgives at være i taalelig Stand, dog at den trænger endeel Reparation; Derimod er Kjelig Kirke i aldeles ubrugelig Stand, da den mangler Vinduer, endeel af Taarnet og Taget er forfalden. Indhægningen omkring Kirkegaarden paa Kistrand og Kjelig, især paa det förste Sted, ere for en stor Deel nedfalden.

8. Adskillige Gjenstande angaaende: Tjenerlönnen opgaves saaledes: 1 Karl 20 Spd, en Pige 8 à 10 Spd aarlig. Hos Almuen lönnes Tjenere saaledes, nemlig en Tjenestedræng almindelig to Par Klæder og 3 Spd^f i Penge, og en Pige to Par Klæder og 1 ½ Spd i Penge. I Sognet gives adskillige Baadbyggere og Tömmermænd, samt een Smed. Saavel Finne- som Qvæner- og Nordmænds-fruentimmer spinde og væve det Fornödne til Huusbrug og tildeels til Salg forsaavidt Vadmel angaar. Spinderok er nu temmelig almindelig; nogle bruge dog endnu Haandteen. De fornödne Spinderokke forfærdiges i Sognet selv af Finnerne.

Om Anvendelsen af opdrevne döde Hvale erklærede man sig enig med hvad derom er yttret i Østfinmarken. I Aaret 1817 eller 1818, fandtes en beskadiget Hval i Kjelig Sogn (om opdrevet paa Land vides ikke) der ved Auction blev bortsolgt for 50 à 60 Spd^f.

Lovbestemmelsen, at nogen til Straf dömmes at tjene i Finmarken, önskede man og her hævet, som skadelig.

Adskillige af de tilstædeværende Almuesmænd yttrede det Haab, at der vilde blive truffet en passende Foranstaltning til at faae en rigtig Ansættelse af Milene, af hvilke adskillige aabenbarligen er meget forlange.

Da intet videre her var at afhandle blev denne Samling sluttet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 24de Juli afholdt Commissionen en Samling for Hammerfest Sogn i Kjöbstaden Hammerfest; og mödte da efter foregaaende Indkaldelse Hr Foged og Sorenskriver Cappelen, Lensmand Holmgreen og Reinhold Olsen Rypefjord. Denne Samlings Afholdelse var og anmeldt for Kjöbmændene i Hammerfest, Handelsmand Henckel i Qvalsund og endeel af Almuen, men ingen af disse mödte. Nu indfandt sig ogsaa 2de Mænd af Sognets Almue. Fölgende blev afhandlet:

1. Russernes Fiskerie angaaende: I en lang Række i Aar have Russerne ikke drevet Fiskerie i dette Sogn.
2. Nordlændingernes Fiskerie betræffende: De Steder i Sognet hvor Nordlændingerne sædvanlig drive Fiskerie i dette Sogn er: Kjödvg og Mæfjord paa selve Söröen, paa Sandöen og Kamöen,

og ved Refsnæs paa Fastlandet; desuden drive Nordlændingene undertiden Seifiskerie med Synkenod ved Lille Hjelmöe. Forhen brugte Nordlændingene blot Haandsnöre, men i de sidste 3 Aar benytte de Fleste af dem Liner. Linefiskeriet drive mange af dem inde i Fjordene i Sörsundet og Refsbotten. Storsilden, som de bruge til Agn paa Linerne, fange de i Fjordene med Drivgarn. Forsaavidt Linebruget foregaar paa Fiskeklakkerne

18a

eller Bankerne yttrede de Tilstædeværende, at saadant Fiskerie maatte ansees at være skadelig for Sognets Beboere, fordi Fisken ei vil bide paa Haandsnöre der hvor Liner staar. Foruden at Nordlændingene som ovenmeldt fiske Sei med Nodt ved Lille Hjelmöe, bruge de ogsaa Garn til dette Fiskerie; men da dette skeer for tidlig om Efteraaret, nemlig i Aug. medens Nætterne endnu er lyse, ansees Fiskeriet med Garn paa saadan Tid at være til Skade. Videre paaankedes, at Nordlændingene, naar de om Morgenene have optaget Seigarnene, strax igjen udsætte samme og lade dem blive staaende hele Dagen og saaledes bortskræmmer Fisken. Endvidere drive Nordlændingene, under deres Ophold her, Qveitefiskerie for det meste ved Havkanten med Gangvad, og Haakjærringfiskeriet med Lænke paa Havet. Hvormange Nordlændinge i Aar ligge paa Fiskerie i dette Sogn kunde de Tilstædeværende ikke opgive, men man formeente at Antallet aarlig omtrent udgjör 20 à 30 Baade. Det vides ei at Nordlændingene under deres Ophold paa Fiskerie i dette Sogn bemægtige sig den inddrivende Rækeved, ei heller at de medbringe Kramvare til Forhandling. (Nu indfandt sig og Kjöbmand Stuhr)

3. Sognets egne Beboeres Fiskerie angaaende: De Fiskerier som her i Sognet drives ere fölgende: Vaartorskefiskeriet deels med Snöre, deels med Garn, men sjældnen med Liner, da Sild til Agn sjældnen kan erholdes; Sommerfiskeriet af Torsk med Snöre og Liner, samt Qveite med Gangvad og Haandsnöre; desuden Storsild eller Graabeensild med Drivgarn og tildeels med Nödder; Sei om Sommeren og Efteraaret med Synkenod, Garn, Dorg og Krog; den övrige Tid af Aaret Smaafisk. Fiskeriet drives deels paa Havet og deels i Fjordene, det paa Havet fra 1 til 3 Mile fra Land om Sommeren. Fisken virkes til Rodskjær, Rundfisk og tildeels til Klipfisk. Siden Krigen har Klipfisk-Tilvirkningen ei fundet Sted för nu da dermed er gjort nogen Begyndelse. Desuden afhændes endeel raa Fisk til Russerne. Af egentlig Garnsild formenes ei i dette Sogn at være noget af Betydenhet. De störste Baade her bruges til Fiskerie er smaa ottrings Baade paa hvilke 3 à 4 Mand. Ved Havkanten af dette Sogn opgaves fölgende Fiskebanker, af hvilke ingen ligger over 3 Mile fra Land: Brynsraas, Bondöeskallene og Tuböene, paa hvilken sidste er 7 Grunde med kun 3 Favnes dybt Vand. Fiskerogn falder ei her i Handelen da Vaarfiskeriet almindeligt er ubetydeligt. I Aarene 1809 og 1810 fangedes i dette Sogn endeel Brygder, men siden den Tid, er denne Fisk, efter Opgivende, blevet borte fra Kysten. Skjönt Nordlændingene her drive betydelig Haakjærringfangst, have kun faae af Sognets Beboere drevet denne Fangst, da Mængden ei har tilstrækkelig store Baade dertil. Hertil kommer: den bedste Haakjærringfangst indtræffer om Foraaret, men da den Egn af Söeröen udenfor hvilken dette Fiskerie drives, ikke er beboet, lide Fiskerne sameget paa deres Helbred, at dette afholder dem fra saadan Fangst; de Nordlændinge som beskjæftige sig ommeldte Steder med Haakjærringfangsten ere haardføre Finner fra Tromsöe Fogderie.

Af Kobber gives kun faae i dette Sogn. Hvalfangsten med mærkede Jern blev ikke drevet i dette Sogn för i 1813, da Lensmand Holmgreen dermed gjorde Begyndelse. I nogle Aar derefter fangedes endeel Hvale af Adskillige, men i de sidste Aar har man her kun seet faae Hvale. Lensmand Holmgreen tilkjendegav, at han i den senere Tid har anskaffet sig Behörig Line til ordentlig Hvalfangst med Harpun, samt at han

18b

Agter at gjöre Forsög med denne Fangst ved given Leilighed.

4. Handelen angaaende: I Hammerfest Sogn, hvor Hammerfest Kjöbstad er beliggende, er kun et Kongl privelegeret Handels og Gjæstgiversted, nemlig i Qvalsund; desuden har Kjöbmand i Hammerfest Jentoft en Interims Bevilling af Amtet af 14de April 1823 paa Gjæstgiverie og Bondehandel ved Stedet Sandöen. Paa Handelsstedet Qvalsund har Almuen, efter den givne Forklaring, i den senere Tid ligesom tilforn kundet faae tilkjöbs de Vare den har forlangt; ligeledes paa Handelsstedet Sandöen om Sommeren; det forklaredes derhos, at Handelsmanden paa dette Sted Kjöbmand Jentoft i Hammerfest, udreder de Almuesmænd som han vil creditere for Vinteren samt at han ved Juletider har en betjent derude i en kort Tid for at gjöre Udsalg til Almuen; den övrige Tid af Vinteren maa Almuen derimod söge Forsyning i Hammerfest. Da Handelsmand Henckel udeblev opgav Lensmand Holmgreen, der boer i Nærheden af ham, Priserne paa Henckels Udsalgsvare paa Handelsstedet Qvalsund i d. A., saaledes, saavidt det er ham bekjendt: Rugmeel 1 $\frac{1}{5}$ à 1 Spd pr Vog, Brændeviin 64 ß pr Pot; Tobak 24 ß pr Mk., Kaler 48 ß pr Bolk, Snöre 48 ß pr Bolk; Salt 3 $\frac{1}{5}$ Spd^t pr Tönde, Hamp 12 ß pr Mk. Om hvad Priser Henckel

giver for Almuens Varer vidste de Tilstædeværende ei at opgive. Lensmand Holmgreen anmærkede dog, at det er ham bekjendt at Handelsmand Henckel giver ligesaameget for Almuens Varer som Kjöbmændene i Hammerfest. Kjöbmand Jentoft opgav for Handelsstedet Sandöe Priserne i d. A. saaledes: 1. paa Handelens Vare til Almuen: Rugmeel pr Vog 96 ß, Brændeviin pr Pot 48 ß. Tobak pr Mk 20 à 24 ß, Kaler pr Bolk 48 ß, Snöre pr Bolk 36 ß. Gryn pr Kande 16 ß, Salt pr Td^e 3 à 4 Spd^f, Hamp pr Mk 10 ß. 2. Priserne paa de Vare han indkjöber af Almuen: Rodskjær pr Vog 72 ß, Rundfisk pr d^o 60 ß, Klipfisk pr d^o 84 ß, tör Russefisk pr d^o 72 ß, raa Torsk pr d^o 16 ß, raa Qveite 32 à 40 ß, raa Sei 8 à 10 ß pr Vog, Tran pr Kande 14 à 16 ß. Af de tilstædeværende Almuesmænd forklaredes, at for de Vare de afhænde til de Handlende kunde de, ligesaalidet paa de ovenmeldte 2de Handelssteder, som hos Kjöbmændene i Hammerfest, paa Forlangende faae norske Penge, men vel de indkaldte russiske Copekstykker, saaledes: at de til 5 Copek baade udgives og modtages for 4 ß norsk; men derimod naar disse 5 Copekstykker siden af Almuen udgives til Andre modtages de blot for 3 ß norsk. Hos enkelte Kjöbmænd kunne de vel erholde norske Penge til Skatter men for en ringere Priis for Varene end naar Tuskning finder Sted. Efter dertil given Anledning, gaves den Forklaring, at Ind- og Udveiningen af Fisk og Meel skeer naar forlanges efter Pl. af 15de Maii 1801. Lensmand Holmgreen opgav, at Handelsmand Henckel, saavidt han veed, har authoriseret Handelsbog. Kjöbmand Jentoft opgav derimod, at han for Handelsstedet Sandöe ei har saadan Handelsbog. Efter den erholdte Forklaring have begge de overmeldte Handelsmænd forsynet Almuen med Contrabøger og for samme, saavidt vides, ei taget nogen Betaling. Marked for Vestfinmarken ansaae man gavnligt, og troede at det burde afholdes i Alten 2 Gange aarlig, nemlig i Decbr og Marts, hver Gang i 3 Dage. De norske Frihandlere söge ved Hammerfest Bye, men ikke Handelsstederne i Sognet. 3de af de tilstædeværende Almuesmænd yttrede det Ønske, at Almuens Frihed til at tuskhandle med Russerne i den saakaldte Makketid, maatte tilstædes i hele Juli Maaned, istædenfor som nu fra Midten af Juli til Midten af Aug. Som Grund herfor anförtes, at mange Almuesmænd maa forlade Fiskeriet först i Aug. Maaned for Höeslaattens Skyld.

5. Landbruget betræffende: De fleste Jorder her ere Eiendoms-Jorder. Nogle af Kjöb-

19a

mændene i Hammerfest, samt Handelsmand Henckel og Lensmand Holmgreen eie adskillige Jorder under forskjellige Mtr N^o, af hvilke endeel ligge öde og bruges af Eieren til Slaat. Forsaavidt der paa nogle af ommeldte Jorder ere nedsatte Huusmænd, er der, saavidt vides, ei sluttet skriftlig Contract angaaende Besiddelsesretten. Efter Lensmand Holmgreens Forklaring bruger ingen i Hammerfest Sogn Jord uden Adkomst. Som Dagen hermed var forløbet blev Samlingen udsat til i Morgen.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Næstfølgende 25de Juli continuerede Commissionen Samlingen for Hammerfest Sogn, i Overvær af samme Vedkommende som i Gaar. Foruden at den tilkaldte Mand Anders Nielsen ogsaa ankom under Forhandlingerne i Gaar og tillige i dag var tilstæde, mödte nu ogsaa Handelsmand Henckel. Man continuerede med

5. Landbruget: De beboede Steder i dette Sogn, tilligemed Familiernes Antal, er efter Almuens Opgivende følgende: Sarabye 5 Familier, Oldervig 1 d^o (her kan endnu boe 2 Familier) Segelnæs 1 d^o (her kan endnu boe 1 Familie) Næversund 5 d^o (her kan endnu boe 4 Familier) Nævefjordklub 5 d^o (her kan endnu boe 2 Familier) Kolben 4 Familier, Fiske Elven 2 d^o, Gjæveluft 3 d^o, Qvalsund 8 d^o, Qvalsundnæsset 5 d^o, Langöen i Reppefjord 6 d^o, Tveelv 2 d^o, Klemensteen 6 d^o, Kvidberget 3 d^o (her kan endnu boe 2 Familier) Kogelven 3 d^o, Fæg fjorden 2 d^o, Ripperfjordbunden 10 d^o, (her kan endnu boe 10 Familier) Erdal 2 d^o, Indrebugt 1 d^o (her kan endnu boe 1 Familie) Brændsvigen 6 d^o, Refsnæs 4 d^o, Refsbotten 2 d^o. Paa Qvalöen: Riisvog 6 Familier, Torskefjorden 5 d^o, Storbugt 4 d^o, Stalogarg 4 d^o, Morten-Elven 3 d^o, Stangnæs 1 d^o, Kargenæs 2 d^o, Sjaaholmen 9 d^o, Akkerfjord 6 d^o, Saragammen 1 d^o, Rypefjord 2 d^o, Melköesund 1 d^o. Paa Seilandet: Olderfjord 1 Familie, Rastebye 3 d^o, Nordmandseng 5 d^o, Eibugt 5 d^o, Qvistnæs fjord 1 d^o, Eivog 4 d^o, Survig 5 d^o, Fagervig 2 d^o, Eirsvig 1 d^o, Hönsebye 9 d^o, Skrefjord 3 d^o, Borgfjord 3 d^o. Paa Söröen: Akkerfjord 2 Familier, Lönhavn 1 d^o, Langstrand 1 d^o, Fælden 3 d^o, Skibnæs 2 d^o, Watnet 5 d^o, Sandöebotten 12 d^o, Hönsebye 1 d^o. Lensmanden opgav at følgende af Staten i sin Tid bortskjödede Jorder Söndre Nævefjordnæs (2 Pladser) Indre Rypefjord (1 Plads) Gamvig (2 Pladse) og Bastafjord (1 Plads) have i lang Tid været ubeboede og ligget öde. Dette formener Lensmanden ogsaa at være Tilfældet med nogle andre Jorder, hvorom dog hverken han eller nogen anden af de Tilstædeværende nu kunde afgive nogen sikker Forklaring. Paa forhen ubeboede Steder formeente man at følgende Antal Familier kan

nedsættes: Kolben 2 Familier, i Qvalsund 8 d^o, i Ripperfjord 6 d^o, i Qvalfjorden 8 d^o, paa Seilandet 10 d^o, paa Söröens indre Side 4 og paa sammes yttre Side 12 d^o. Angaaende Skoven, der blot er Lövskov, afgaves følgende Forklaring: Meget god Skov findes i Repperfjord, Brændsvigen og Sjaaholmen. Lidet Skov findes i Qvalfjorden, Eibugten, Qvalsundet og Wargesundet. Paa Söröen og nogle andre Steder i Sognet findes Krampeveed. Ommeldte Skove benyttes af enhver som tiltrænge samme uden Udviisning og hugges Træerne ofte om Vinteren naar dyb Sne er falden, saa at en stor Deel af Stammen findes gjenstaaende. Det Tømmer som fra Altens Skov ankommer til Hammerfest Sogn anvendes af Almuesmænd efter saaledes, at der med Øxen virkes planker eller Bord af samme

19b

og det kun 2 Stk pr Stok. Kjöbmændene i Hammerfest benytte dog Haandsauge. I Hammerfest Sogn gives intet Qværnebrug; derimod har Kjöbmændene Consul Ackermann og Aagaard paa Hammerfest Byes Grund nyligen opført et ikke ubetydeligt Möllebrug til flere Par Qverner, hvilket Brug om föie Tid vil blive færdigt. Desuden havs en liden Kaldqvern fra ældre Tid paa Byens Grund. Af Faar gives kun norske i Sognet. Af Geder holdes endeel. Næpavlingen drives af ganske Faae. Potates har man först i den sidste Tid begyndt at lægge sig efter: dette er kun skeet af 3 Mænd i hele Sognet. Man klagede her som i andre Sogne over den Skade Beboerne lide paa deres Enge, Marker og Slaatter af Fjeldfinnernes Reen; först i Maii Maaned bringes Renen ned fra Fjeldet, deels paa det faste Land ved Fjordene og deels paa Øerne og gaae da uden al Opsigt af Eierne, hvilke imidlertid drive Fiskerie; hen udi Juli Maaned samle Finnerne deres Reen for at enhver kan have sine Simler for sig til Malkning, fra hvilken Tid Simlerne og endeel af Oxereen bliver bevogtet; de övrige Oxereen vanke enda fremdeles uden al Opsigt, men trække sig dog gemenlig op paa Fjeldene, deels for at Græsset der er da saameget opvoxet og deels for Kjölighedens Skyld. Man troede at Fjeldfinnerne kunde paalægges saavidt mueligt at vogte deres Reen for at forebygge Skade af dem, og troede man, at naar, som sædvanligt, flere Fjeldfinner havde deres Reen gaaende samlede og Skade af disse tilföiedes, da burde Eierne een for alle og aller for Een efter lovlig Omgang erstatte Skaden, samt at saadanne skjödeslöse Fjeldfinner desuden burde paalægges en passende Mulct. Foruden Fiskerie og Landbrug, havs tillige Veiderie i Sognet som dog i den senere Tid drives mindre end tilforn. Man anmærkede at det vilde blive gavnligt at Gjærder – som man her i Almindelighed ikke bruger – bleve opførte mellem Jordpladserne og det af Steen eller Torv. Videre yttredes Ønsket om, at Potetesavlingen maatte blive opmuntret ved passende Præmier.

6. Medicinalvæsenet angaaende: Antallet af Radesyge og Spedalske i dette Sogn er ved Dödsfald meget aftaget. Saavidt vides skal der nu være 14 à 15 i större og mindre Grad belagte med saadan Sygdom. Af og til har her været nogle veneriske Patienter; af Skjörbutske Personer gives, saavidt vides, kun enkelte. Om Læge og Sygehuus yttredes her samme Formeening som paa Repvog den 19de d. M. Vaccinationen her i Sognet er i forrige og dette Aar foretaget af den const. Districtschirurg Poulsen. Den i Hammerfest Kjöbstad ansatte autoriserede Gjordemoder betjener og dem af Landdistrictet som forlange hende.
7. Oplysningsvæsenet betræffende: I de senere Aar har der i Hammerfest Sogn ei været nogen hverken Finne- eller Nordmandsskoleholder; det formodes at de i sin Tid ansatte Skoleholdere have frasagt sig Tjenesten, fordi de ei i rette Tid have bekommet deres Lön. I Henseende de for Almuen fornödne Böger blev opgivet, at Tolder Doxrud i disse Dage har fra Boghandler Lehmann i Christiania faaet nogle saadanne til Salg. Hr Foged Cappelen anmærkede, at han fra Kirke- og Underviisningsdepartementet ved sin Ankomst her til Districtet, medbragte endeel Bönnebøger i det finske Sprog til gratis Uddeling, og at denne Gave med taknemmelighed er modtaget af Finnerne; samt at Bibelselskabet i Christiania har tilkjendegivet ham, at vilde sende ham 50 Exemplarer af det nye Thestamente i det norske Sprog, ligeledes for gratis at uddeles.

20a

Det mindste Antal af Finner og Qvæner forstaae norsk. Finnerne udgjöre de fleste Beboere i Sognet; Qvænerne Antal er större end Nordmændenes. De fleste af Qvæner holde fornemmelig til i Fjordene hvor der er nogen Skov. Sognets Kirke i Hammerfest Kjöbstad er i heel maadelig Stand; nogen liden Reparation paa samme er nyelig foretaget. Capellet i Qvalsund er ligeledes i slæt Forfatning og er ingen Reparation paa samme foretaget i den senere Tid. Omkring den nye Kirkegaard i Hammerfest er for et Par Aar siden, efter Opgivende paa Missionscassens Bekostning, opsat en smækker Træindhægning, hvoraf endeel af Vinden er nedkastet og har saaledes henligget siden sidste Efteraar.

8. Adskillige Gjenstande angaaende: Den sædvanlige Tjenerlön i Sognet opgaves at være: en Tjenestedræng 20 Spd^f og en Pige 7 Spd^f, men hos Finnerne, en Tjenestedræng to Sæt Klæder og 7 à 8 Spd^f, og en Pige to Sæt Klæder og 2 Spd^f. Forövrigt er i dette som i de övrige Sogne

Mangel paa Tjenere. Den almindelige Dagslön opgaves at være 36 à 48 ß foruden Kosten. Haandværkerne i Sognet berettedes at være, foruden nogle Baadbyggere, 2de Smede, 2 Tømmermænd og 1 Skomager. Haandspindtener er nu ikke mere i Brug her i Sognet, men Spinderokke almindelige; saavel Finne- som Nordmændsfruentimmer væve Vadmel til Huusbrug og tildels Salg, de sidstmeldte væve tillige Lærred. Man var her af den Formening, at det var fordelagtigt for Almuen at de döde Hvale som opdrive bortsælges ved offentlig Auction til Deling mellem Skole og Fattiggassen, eftersom deslige Hvale her hvor der gives endeel Liebhabere kunde vendtes udbragte til deres virkelige Værd.

Lovbestemmelsen om, at visse Forbrydere kunde hendømmes til Finmarken at tjene for Kost og Lön önskedes ophævet. I Henseende til Skydsvæsenet yttredes ogsaa her Önsket om en rigtigere Mileberegning forsaavidt nogle Mile endnu befindes forlange.

Endeel Almuesmænd opgav, at de Priser som finde Sted paa Handelsvare om Sommeren er om Vinteren langt höiere.

Da intet videre var ved denne Samling at afhandle og ingen meldte sig med videre Andragende blev denne Samling sluttet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 25de Juli afholdt Commissionen en Samling for Maasöe Sogn i Kjöbstaden Hammerfest og mödte da efter foregaaende Indkaldelse Hr Foged og Sorenskriver Cappelen, Lensmand Gunder Nielsen, Mændene Peder Andersen Wandfjord, Thomas Johansen Kalven og Anders Andersen Maasöe, men ingen flere af Almuen, ei heller Handelsmændene, uagtet de vare underrettede om denne Samling.

Fölgende blev omhandlet og forklaret:

1. Russernes Fiskerie angaaende: I de sidste 8 Aar har ingen Russer ligget paa Fiskerie i dette Sogn.
2. Angaaende Nordlændingenenes Fiskerie: Almuesmænd fra Nordlandene og endog fra Nummedalen i nordre Thjems Amt, have i Aar sögt Fiskeriet i Maasöe Sogn, nemlig: i Gjesvær 25 Baade, i Wandfjorden 3 d^e, paa Hjelmesöe 16 d^e, paa Ingöen 20d^e, paa Rolfsöen 6 d^e, paa Reenöen 2 d^e og i Havösund 2d^e, ialt 74 Roerbaade, paa hver 5 à 6 Mand. De have alle brugt Haandsnöre, naar undtages Fiskerne fra Lyngens Sogn i Tromsöe Fogderie, der have fisket paa 14 Baade, hvilke have benyttet Liner. Fra Altens Sogn i Vestfinmarken var og omtrent 20 Baade, der alle brugte Liner. Linerne begyndes at sættes fra Land til $\frac{1}{4}$ Miil til Havs, desuden drives Linebruget i Fjordene. Dette Linebrug ansee

20b

de skadeligt fordi Fisken bliver, som de kalde det arg, det er: vil ikke bide paa Krogen paa Haandsnöret, som bruges her af de fleste af Sognets Beboere. Naar alle Sognets Beboere ogsaa brugte Liner antog man at dette de Fremmedes Linebrug vil ei kunde være skadeligt, dog anmærkede en af Mændene, at naar saa mange Liner var i Brug vilde der befrygtelig blive Mangel paa Fisk. De Nordlændinge som have brugt Haandsnöre, har sögt Fiskeriet paa Havet indtil $1\frac{1}{2}$ Miil fra Land. De ommeldte fremmede Fiskere bruge Haandsnörefiskeriet ofte langt ud paa Löverdagften og Natten til Söndag. Videre paaankedes at disse sloe Fisken ude paa Havet, saa og at de under Seifiskeriet sloe Seien paa Grundene; fremdeles, at de ei sjælden bemægtige sig den Rækeveed som Sognets Beboere allerede have bjerget, da adskillige ei var forsynede med fornöden Brændeveed; saadanne indreise ofte i Fjordene hvor Skov findes og der fælde hvad de tiltrænge. At de ommeldte fremmede Fiskere medbringe Vare til Forhandling i Finmarken, er ikke de Mödende bekjendt.

3. Fiskeriet af Sognets egne Beboere angaaende: Sognets Almue drive Fiskeriet paa samme Steder i Sognet som de ommeldte Fremmede. Angaaende det Fiskerie, som til de forskjellige Tider af Aaret drives, gaves samme Forklaring som for Hammerfest Sogn, naar undtages 1. at Vaartorskefiskeriet ei drives med Garn fordi dette Fiskerie i de sidste Halvsnees Aar er truffet saa sildig at Nætterne begyndte at lysne för dermed begyndte; 2. at Seigarn ei er i Brug uden af en enkelt Mand i Sognet; Mængden indseer vel Nyttens af dette Fiskeredskab, men har ei Leilighed til at anskaffe sig samme; og 3. at Liner ei bruges uden alene af 4 Mand. At de övrige ei ere forsynede med Liner, er deels at de ei have haft Leilighed til at anskaffe sig samme og deels at de ikke derom have bekymret sig. Den meste Fisk virkes til Rodskjær og Rundfisk og endeel afsættes raa som Russegods. Garnsild skal efter Opgivende ikke gives i Sognet; de Tilstædeværende maatte dog tilstaae at de aldrig have försögt dette Fiskerie, da de ikke ere forsynede med Garn. Brygde skal ikke gives i Sognet. Haakjerringfangst med Lænke har i lang Tid været drevet; sjælden sees nu Kobber, hvoraf tilforn gaves en Mængde. Ingen i dette Sogn

afgive sig med at stikke Hval. Der forklaredes ved Havkysten at være 10 bekendte Fiskebanke, hvoraf 2de 1 ½ Miil fra Kysten og de øvrige nærmere indtil ½ Miil fra Land. Sognets Almue, der har saa smaa Baade, kan ei drive Havfiskeriet længere end ½ Miil fra Land. Laxefiskerie falder i følgende Elve i Sognet: i Refsbotten og Ryggefjorden med Stængsel og Gaarn, og i Snefjorden alene med Garn. Fiskeriet drives kun af dem hvis Jord tilstöder Elvene. I Hammerfest Sogn – som blev forbiegaaet ved Mødet for dette Sogn – gives, efter Lensmand Holmgreens Forklaring Laxefiskerie blot i en Elv i Repperfjord og en d^e i Qvalsund, men som kun benyttes af Enkelte, hvilke fange endeel med Garn som trækkes eller drives nedefter Elven.

4. Handelen angaaende. I Maasøe Sogn ere følgende privelegerede Handels- og Gjæstgiversteder, nemlig; i Havøesund, Gjesvær og Ingøe; desuden drives efter Amtets Interimsbevilling Sommerhandel i Reenøe af Anders Mölbach Buck. Der forklaredes at saavel i Havøesund, som paa Ingøen har Almuen kundet erholde de forlangte Vare tilkjøbs. I Gjesvær har ligesaaalidet i Aar, som i de foregaaende 2de sidste Aar, ofte ei været det Fornødne at faae tilkjøbs. Paa Reenøen, hvor A. M. Buch i 1822 erholdt

21a

Amtets Interimsbevilling, er hverken Vaanings- eller Pakhuse opført. Her har i ommeldte 5 Aar ei været det Fornødne at erholde for Almuen; i den Tid Russerne have opholdt sig i Sognet har dog Noget været at bekomme sammesteds. Priserne bleve opgivne saaledes:

1. Paa Handelsmændenes Vare til Almuen:

Rugmeel.....	pr Vog	i Havøesund	96 ß á 1 Sp 48 ß	paa Ingøen	1 Sp 24 ß	I Gjesvær	1 á 1 1/5 Sp
Brændeviin.....	pr Pot	d ^e	64 á 96 ß	d ^e	72 ß	d ^e	Intet.
Tobak.....	pr Mk	d ^e	30 ß	d ^e	36 ß	d ^e	32 ß
Kaler og Snøre	pr Bolk	d ^e	48 á 84 ß	d ^e	48 á 72 ß	d ^e	intet.
Salt.....	pr Td ^e	d ^e	4 Sp á 6 Sp 48 ß	d ^e	8 Spd	d ^e	6 Spd.
Hamp.....	pr Mk	d ^e	12 ß	d ^e	12 ß	d ^e	12 ß
Gryn.....	pr Kande	d ^e	15 ß pr Kande	d ^e	15 ß	-	24 ß

2. paa de Vare Almuen afsætter til de Handlende: Rodskjær pr Vog i Havøesund 42 á 60 ß, paa Gjesvær 60 ß. Rundfisk i Havøesund 48 ß, raa Torsk paa begge Steder 12 ß, raa Sei i Havøesund 8 ß, Tran paa begge Steder 10 á 12 ß pr Kande. Paa Ingøen vidste Ingen Priserne paa Almuens Vare. Samme Forklaring her som for Hammerfest Sogn angaaende at Almuen ei for dens Varer, som der afsættes til de Handlende, kan erholde norske Penge, men tildeels vel russiske Copeks der udgives og igjen modtages af de Handlende for 4 ß. Lensmand Gunder Nielsen forklarede, at saavel Kjöbmændene i Hammerfest, som Handelsmanden paa Repvog sidste Efteraar nægtede at sælge ham Meel mod Betaling af de her nu almindelige russiske Copeks. Fremdeles opgav Lensmanden, at paa Handelsstedet Havøesund kan Almuen ei faae veiet mer end 1 Vog i Gangen af den Fisk den afsætter. Udveiningen af Meel foregaar derimod i saadant Quantum som forlanges. Paa de øvrige Handelssteder i Sognet indveies almindelig kun 2 Vog Fisk i Gangen; om dog Almuen har forlangt Indveining efter større Vægt er ham ubekjent. Handelsmand Ulich i Havøesund har authoriseret Handelsbog; om de øvrige Handlende med saadan Bog var forsynet vidste ingen af de Mødende. Handelsmand Ulich i Havøesund har efter Hr Foged Capellens Beretning erklæret at skulde med det første forsyne de Mænd han handler med med Contrabog. Handelsmand Kjelsberg i Gjesvær har efter Lensmandens Forklaring meddeelt Almuesmændene Contrabøger. Om de øvrige Handlende ogsaa har forsynet Almuen med deslige Böger vidste ingen af de Nærværende. Angaaende Marked i Vestfinmarken yttrede man sig saaledes som i Mødet for Hammerfest Sogn er anført. De norske Frihandlere have i flere Aar ei drevet nogen Handel i Maasøe Sogn. Da Dagen hermed var forløbet blev denne Samling udsat til i Morgen.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Næstfølgende 26de Juli continuerede i Hammerfest Samlingen for Maasøe Sogn i Overvær af de samme Vedkommende som i Gaar. Da forhandlede:

5. Landbruget angaaende: Ogsaa i dette Sogn er de fleste Jorder Eiendomsjorder; nogle bruge Jord efter Amtsseddel; det er de Tilstædeværende ikke bekendt at Nogen har Jord i Brug uden Adkomst. De beboede Jorder opgaves saaledes:

Paa Magerøen	Riisfjord.....	nu 2 Familier	Her kan ikke boe flere	
	Gjesvær.....	2	—	Her kan endnu boe ... 4 Familier
	Leerpolden.....	1	—	ligesaa..... 2
	Wasilipolden.....	2	—	Her kan ikke boe flere
	Wanfjorden.....	2	—	Her kan endnu boe ... 6
	Wanfjordværet ..	2	—	ligesaa..... 4

	Findvigen	nu 1 Familie.	Her kan endnu boe ..	4 Familier
Paa Fastlandet	Kobbefjord	6 —	ligesaa.....	6 —
	Rækvigen.....	1 —	ligeledes	1 —
	Kongelvig	1 —	d ^o	3 —
	Ryggefjord	2 —	d ^o	4 —
	Havøesund.....	2 —	Her kan ikke boe flere	
	Sælvig.....	1 —	Her kan endnu boe ..	2 —
	Bagfjord.....	1 —	d ^o	4 —
	Krogeelv.....	1 —	d ^o	3 —
	Snefjordbunden	4 —	d ^o	4 —
	Kvid-Afløsningen	2 —	d ^o	3 —
	Sauhavn.....	2 —	d ^o	2 —
	Slaatten.....	3 —	d ^o	4 —
	Lillefjord.....	2 —	d ^o	3 —
	Østre Refsbotten	4 —	d ^o	8 —
	Russeelv	2 —	d ^o	6 —
	Liaanæsbugten .	3 —	d ^o	3 —
Paa Maasøe ialt	4 —	d ^o	8 —
— Hielmsöen.....	7 —	d ^o	6 —
— Ingöen.....	10 —	d ^o	10 —
— Rolfsöen	8 —	d ^o	8 —
— Rolfsöekalven	1 —	d ^o	1 —
— Reenöe	1 —	d ^o	1 —

Paa forhen ubeboede Steder formeente man at følgende Familier kunde nedsættes: Tunæs 4 Familier, Tuefjord 5 d^o, Lyngpolden 2 d^o, Groghold 2 d^o, Stikkelvogen 2 d^o, Langstrand 2 d^o, Weinæsbugten 4 d^o, Wæret 2 d^o, Kulen 2 d^o, Østre Kulbotten 2 d^o, Westre Kulbotten 3 d^o, Storvigen 2 d^o, Eiterfjorden 2 d^o, Myrefjord 2 d^o og Borstad 2 d^o.

Om Skoven gives følgende Forklaring, at i Refsbotten er god Lövskov, i Ryggefjorden taalelig Lövskov, og iøvrigt paa nogle Steder lidt Krampeveed. Torv, som falder god, er ellers Almuens almindeligste Brændsel. Der forklaredes, at Beboerne i Refsbotten og Ryggefjorden hugge Brænde til Salg til andre Beboere i Sognet. Der gives intet Qvernebrug i Sognet skjönt der er Anledning paa flere Steder til at anlægge samme. Der haves kun Norsk Faarerace i Sognet. Ingen har lagt sig efter Næpe- og endmindre efter Potetesavlén. De tilstædeværende yttrede sig eenstemmig med hvad for Hammerfest Sogn blev fremsat i Henseende Fjeldfinernes Opsigt med deres Reen i den Tid de med disse opholde sig ved Fjordene og Havkanten m. v., dog anmærkedes, at Fjeldfinnerne i de senere Aar ei have overført deres Reen paa Øerne i Sognet, da Beboerne have forbudt dem saadant. Beboerne drive, foruden Fiskerie og Landbrug, noget paa Skytterie. Paa flere Steder i Sognet er Kobbefangsten, samt Dun- og Fjærsamling bortforpagtet for Statens Regning.

6. Medicinalvæsenet angaaende: Efter de Tilstædeværendes Forklaring har Radesyge eller Spedalskhed ei været almindelig i Sognet. For Tiden gives 2de Personer befængt med saadan Sygdom. Af veneriske og skjörbuttiske Personer vides ingen. Angaaende egen Læge for Vestfinmarken og Oprettelsen af et Sygehuus for Vest- og Østfinmarken, var man af samme Formening som den der blev fremsadt ved Mødet for Kielvig og Kistrands Sogne.

22a

Skoleholder Niels Gundersen, der nu er ansat som Lærer ved Seminariet paa Trondenæs hvor hen han reiste i Foraaret, var den eneste autoriserede Vaccinateur i Sognet; Vaccinationen er ei foretaget i det sidste Aar. Hr Foged Cappelen anmeldte, at const. Chirurg Poulsen har erklæret at ville nu foretage Vaccination i Maasøe Sogn. For Sognet er ei beskikket nogen egen autoriseret Gjor-demoder.

7. Angaaende Oplysningsvæsenet: Siden den ovennævnte Niels Gundersens Afreise er der ingen Skoleholder i Sognet. De fleste Finner i Sognet forstaae og tale norsk. Af Nordmænd er kun 16 Familier i Sognet, af Qvæner ingen. Gudelige Böger, samt Skoleböger har ei kunnet faaes tilkjöbs enten i Sognet eller i Hammerfest. Lensmanden anmærkede, at Provst Deinboll i Aaret 1823 sendte Skoleholder Niels Gundersen 20 Exemplarer af Psalmebogen paa finsk til Uddeling blandt Sognets Almue. Maasøe Kirke er i en höist ussel Forfatning og aldeles forfalden. Ligeledes Indhægningen omkring Kirkegaarden.
8. Adskillige Gjenstande betræffende: Den almindelige Tjenerlön opgaves at være for en Tjenestedræng 20 Spd og for en Pige 12 Spd. Foruden nogle Baadbyggere gives ingen

Haandværkere. Haandtenene er for 4 á 5 Aar siden afskaffet og Spinderokke bruges nu af Enhver. Disse Rokke forfærdiges i selve Sognet, og altsaa haves af Haandværkere Rokkemagere. Vadmel væves til Huusbehov og tildeels til Salg; endeel betjene sig endnu af de usle Finne-Vævstole. Der forklaredes, at siden Aaret 1816 er 5 Stk. döde Hvale opdrevet paa Land, hvoraf een og maaskee Flere var med mærket Jern. Det er ikke Lensmanden bekjendt, at Auctions-Belöbet for disse solgte Vare er betalt til Bygdecommissionen. I dette Sogn, som i de övrige, klagedes over stor Mangel paa Tjenere. Man yttrede sig her saaledes som i de övrige Sogne, at Lovbestemmelsen om Straf af at tjene i Finmarken for Kost og Lön maatte blive ophævet.

Her som i Hammerfest Sogn yttredes Ønske om, at den bevilgede Tuskhandel med Russerne maatte foregaae i hele Juli Maaned, istædenfor fra Midten af Juli til Midten af August, og som Grund herfor anföertes det samme som for Hammerfest Sogn. Man klagede over at forinden Handelsrussernes Ankomst kan Almuen ofte ei blive af med sin raa Fisk til de Handlende; der yttredes derhos, at de Handlende om Vinteren tage mere for deres Vare men give mindre for Almuens Vare end om Sommeren.

I Henseende til Nödvendigheden af rigtigere Mileberegning i en Deel af Sognet, udlod man sig her som for Hammerfest Sogn.

Johan Arent Grap af Hammerfest Sogn, fremstod for Commissionen og beklagede sig over, at han i sidstledne Vinter hos de fleste af Kjöbmændene i Hammerfest ei kunde erholde Meel kjöbt mod Betaling af russiske Kobberpenge, men vel mod norske Penge eller Vare hvis han med samme havde været forsynet.

Da Commissionen ei havde videre at söge Oplysning om, og ingen af de Tilstædeværende havde mere at andrage, blev denne Samling sluttet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 27de Juli holdt Commissionen en Samling med Embedsmænd og Stedets Handlende i Hammerfest Kjöbstad; og mödte da efter foregaaende Indkaldelse Hr Foged og Sorenskriver Cappelen, Tolder Doxrud og Kjöbmændene: Consul Ackerman, Aagaard, Jentoft, Stuhr, Noodt og Boodfeldt. Fölgende Sager blev der afhandlede:

Paa Commissionens Spörgsmaal: hvilke de fornemste Aarsager er til at Forfatningen

22b

blandt Almuen i Finmarken i Almindelighed er saa slæt, uagtet Districtet siden Monopolhandelens Ophör har været tilstaaet betydelige Friheder, blev svaret: at som saadan Aarsag maatte anföres: 1. at Vinterfiskeriet siden Aaret 1799 har slaaet meget feil; 2. Mangel paa tjenlige Redskaber; 3. Almuens egen Uvirksomhed, og 4. de slætte Priser paa Fisk og Tran i de sidste 3 á 4 Aar paa Grund af Conjuncturerne udenlands. Det anmærkedes, at Sommerfiskeriet, som er af mindre Vigtighed end Vinterfiskeriet, har dog almindelig været godt ved Havkanten. Havfiskeriet kan Finmarkens Almue alligevel ei tilbörlig benytte formedelst Mangel især paa gode Baade.

Flere af Kjöbmændene i Hammerfest have, efter Opgivende, i de senere Aar udrustet Dæksfartöier til Fiskerie paa fölgende Fiskebanker: Brönsraas 3 Miil udenfor Söröen, og Gjerboen, 5 Mile fra Land udenfor Carlsöe Sogn; men formedelst uhældigt Veir og andre Omstændigheder have de gjorte Forsög ikke svaret Regning. Man troede at slige Expeditioner maatte svare Regning naar Fiskepriserne vare antagelige og de aarlig fortsattes.

Derpaa blev fölgende specielle Poster afhandlede:

1. Angaaende Russernes Fiskerie. Man var af den Formening, at Russernes Fiskerie ved de finmarkske kyster ei kunde hindre Districtets egne Indvaanere, naar Russerne blot, efter Forskrifterne, ei komme Landet nærmere end 1 Miil med deres Fiskeredskaber, men indirecte maa det have den skadelige Folge, at Mængden af den Fisk, som Russerne her ved Kysten producere, foraarsager at Indvaanernes egen Fiskavling blive mindre afsættelig, eller dog mindre fordelagtig afsættelig, til Russerne.
2. Om Nordlændingenes Fiskerie. Man var af den Formening, at Bestemmelsen i de ældre Love og in specie i F^o 20 Aug. 1778, at Nordlændingene ei maa söge Fiskeriet i Finmarken uden paa Udöerne eller ved Havkanten, men ikke i Indfjordene, - burde hæves og derhos bestemmes, at Fiskeriet i Fjordene her, som i andre Districter i Riget, maa drives af Folk fra andre Egne, altsaa ogsaa af Nordlændinge, naar for övrigt iagttages de Forskrivter som for Fiskeriet paa hvert Sted ere eller vorde givne. Det anmærkedes derhos, at det maatte udtrykkelig bestemmes, at Nordlændingene, under deres Ophold paa Fiskeriet i Finmarken, ei paa de beboede Steder maa optrække deres Baade i nogens Baadstöe uden Beboernes Samtykke; efter den Folkehjelp som er paa de nordlandske Baade, vil det ei falde disse Fiskere vanskeligt paa andre mindre

bequemme Steder at bringe deres Baade i Land. Da den Misbrug paa flere Steder skal finde Sted, at de fiskende Nordlændinge, hvor de legge til Fiske i Finmarken, opskjære Torv af Engmarkerne for at tildække den ene af de medbragte Baade, som de bruge til Huus, saa maatte saadant ogsaa udtrykkelig forbydes. For övrigt er det en Selvfølge, at den Skade de fiskende Nordlændinge maatte tilföie Finmarkens Beboere ved Baades eller Teltes Opsættelse paa nogen Mands dyrkede Jord eller Græsmark, eller paa anden Maade, bör erstattes.

3. Om Fiskeriet af Districtets egne Beboere. Commissionen havde under dens

23a

førrige Ophold paa Hammerfest paa Henreisen til Wardöe, anmodet de Handlende m. Fl. i Hammerfest at afgive deres skriftlige Betænkning ved Commissionens Tilbagekomst, om hvilke Lovbestemmelser der maatte ansees nödvendige eller nyttige i Henseende de forskjellige Fiskeriers Drift. Da denne Betænkning ei var modtaget, anmodede Commissionen nu ved Samlingen gjentagende om sammes Erholdelse og Afsendelse til Commissionen i Trondhjem; men erholdt det Svar: at de Handlendes mange Forretninger Sommertiden ei tillod dem at afgive det Forlangte. Premier for nye Fiskebankers Opdagelse ved den Finmarkske Kyst fandt nogle af de Tilstædeværende gavnligt at vorde udsatte, anmærkede derhos, at Beboerne vel undertiden opdage saadanne Banker men holde dem skjult. Andre derimod ansaae Udsættelse af saadan Præmie ufornöden, da ingen vilde udreise for blot at söge slige Banker. Man anmærkede, at det maatte være af megen Vigtighed at det blev undersøgt hvorledes Havbroen, der gaar fra Stat nordefter og forbie de finmarkske Kyster, strækker sig langs disse Kyster og hvor langt fra Land paa de forskjellige Steder, da kun enkelte Strækninger af denne Havbroe er her bekjendt. Et fælleds Önske yttredes om, at en ordentlig Opmaaling af de finmarkske Kyster saasnart Omstændighederne maatte tillade det, maatte blive iværksat, da saadant vilde blive af særdeles Vigtighed for Handelen og Skibsfarten, og tillige for Fiskerierne, da flere gode Fiskebanker derved kunde opdages.

4. Handelen betræffende: Kjöbmændene i Hammerfest have for Tiden 10 Skibe og andre Dæksfartöier og desuden 3 andre Fartöier uden Dæk. Den Kjöbmændene i Hammerfest og de Handlende paa Kræmmerleierne i Vestfinmarken af Regjæringen tilstaaede Tilladelse til i 3 Aar, nemlig 1824, 1825, og 1826; fra Midten af April til Slutningen af August, med Fartöier at anlöbe endeel Fiskevær for der paa de bestemte Vilkaar at deeltage i Handelen med Almuen om Fiskevarer, har til denne Tid kun været benyttet af en enkelt Kjöbmand i Hammerfest, paa Grund af de uheldige Conjuncturer i Fiskehandelen i de sidste Aar; Man formeente at det vilde være til væsentlig Gavn at saadan Frihed fremdeles tilstædes, dog antog man at det tillige maatte tillades at benytte russiske Fartöier til at anlöbe Fiskeværerne, saaledes, at naar disse havde udlosset i Hammerfest, afgik de til det eller de bestemte Fiskevær for at indtage Fiskeladning, hvorved megen unödvendig Bekostning kunde undgaaes; Med saadant afgaaende Fartöi maatte da følge Handelsmandens eller Kjöbmandens Betjent; Saadan udvidet Frihed ansaae man aldeles nödvendig, da de fleste af de nuværende Fartöier i Hammerfest benyttes til Farten paa Öerne i lishavet. Efter dertil given Anledning erklærede Kjöbmændene, at de, saavidt dem mueligt, betale Almuens Vare med norske Penge naar forlanges; men de tilföiede at det, efter Handelens Beskaffenhed, falder de Handlende her vanskeligt at være behörig forsynet med norske Penge. I Anledning af at en Mand af Hammerfest Sogn i Gaar for Commissionen androg, at han i sidste Vinter ei for russiske Penge kunde faae Meel tilkjöbs, erklærede Kjöbmand Jentoft for hans Vedkommende, at dette forholder sig rigtig, og tilföiede han, at da der i ommeldte Tidsrum var Mangel paa Meel ansaae han sig berettiget til at udbringe det Quantum han var i Besiddelse af til höieste Priis; Han tillagde, at Almuen hos ham for dens Vare bekomme saavidt mueligt norske Penge. Kjöbmand Stuhr forklarede, at han sidstleden Vinter for Meel modtog russiske Penge i Betaling efter Vægt, hvorved 45 femkopekesstykker blive liig 1 Spd^l.

23b

Paa Commissionens Forespörgsel, om hvilke Handels og Gjæstgiversteder maatte ansees overflödige i Vestfinmarken, blev svaret: at som saadanne kunde maaskee betragtes Handels- og Gjæstgiverstederne enten det i Komagfjorden eller det i Dybvigen i Talvig Sogn, og Øxfjorden i Loppen Sogn. Angaaende Marked i Vestfinmarken, da var de Tilstædeværende, med Undtagelse af Kjöbmand Stuhr, enige i hva Kjöbmændene Aagaard og Jentoft i Erklæring til Amtet af 12te Apr. f. A. have anfört. Med hensyn til de norske Frihandlere om hvilke m. m. endeel af Stedets Indvaanere have afgivet deres skriftlige Formening af 22de d. M. fremlagde Tolder Doxrud Afskrift af 2de Angivelser for Frihandlere, der viser hvilke Vare disse i Aar have indbragt. Det bemærkedes dog, at disse Speculanthandlere efter Kgl Resol af 5te Febr 1794 ei i Finmarken maa udsælge Kornbrændeviin i ringere Quantitet end 1 Anker. De Vare som til Russerne ere afsættelige i Finmarken ere fölgende: Fisk baade törret og saltet, Salt, Odder- og Ræveskind, Reenskind,

Caffe, Thee, Rom, fine Vine og Manufacturware, samt fransk Brændeviin og Aqvavit, det sidste i ringe Grad. I Henseende til de Fordele man maatte søge at forskaffe Norge ved en nye Handelstractat med Rusland, var man for Finmarkens Vedkommende af samme Mening, som den der blev fremsat ved Commissionens Möde i Tromsøe Kjøbstad den 6te f. M., dog med den yderligere Bemærkning: 1. ad 8de Art i Tillægsacten af 10de Sept 1817, under alle Omstændigheder maatte Tolden af de til Rusland indførende Vare ei udgjøre mere end i det høieste 10 pC^t af Varenes Værdie, og 2. at naar den ommeldte Tillægsact ei længere er gjeldende, bör hvad Loven af 28de Juli 1824 bestemmer om Liggedage ogsaa være anvendelig med Hensyn til Kjøbstæderne i Finmarken for Russernes Handel. Angaaende om og hvorvidt Kjøbstæderne i Finmarken fremdeles og indtil videre burde tilstaaes Toldfrihed, da have de Handlende i deres ovennævnte Betænkning af 22de dennes ogsaa derom afgivet deres Formening. I samme Betænkning findes tillige fremsat de Handlendes Betænkning om et eget Sygehuus for Finmarken, ligeledes angaaende Postvæsenet.

I Hammerfest Bye er der kun enkelte som benytte Brændetorv. Træbrændet erholdes fra Hammerfests og Alten-Talvigs Sogn, hvor det bestilles af Almuesmænd, som hugge samme i de Staten tilhørende Lövskov, uden Udviisning, naar undtages i enkelte Egne i sidstmeldte Sogn. I de sidste 2de Aar har man erholdt paa Hammerfest det meste af de behövende Baandstager fra Alten-Talvigs Skov.

Det Meste Bygningstømmer der til denne tid er benyttet i Hammerfest, er ligeledes kommet fra Altens Skov. Efter dertil given Anledning gav de Tilstædeværende den Forklaring: I sin Tid er 6 Fortöiningsringe og 1 Stolpe nedsatte i Hammerfest; af hvilke kun 2de, nemlig den paa nordre Side af Klerks Pakhuus og en paa Fuglenæsset nu kunne benyttes, da der paa de Steder hvor de andre vare opsatte nu findes Bygninger opførte. Det yttredes nu af Nogle, at Fortöiningsringen paa Fuglenæsset formeentlig tilhører Staten, hvorom fortiden ingen bestemt Oplysning kunde erholdes. Man maa saaledes nu fortöie Skibene ved Bolværkerne, hvilket baade medfører Besvær og Skade. Man formenter at der burde udsættes i det mindste 6 Pæle tvers over Bugten fra Kjøbmand Stuhrs Brygge til væstre Tranbrænderie, hvori

24a

Skibene kunde fortöies, og desuden 2 Pæle paa Landet omtrent lige ned for Batteriet som ligger i Bugten. Man ansaae det gavnligt at en Havnecommission ogsaa i Hammerfest overenstemmende med F^o af 16de Sept 1735, blev anordnet, saa og at en moderat Havneafgift blev bestemt ethvert Skib som søge Havnen for at losse eller lade.

Der yttredes Ønske om, at et Thing- og Arresthuus for offentlig Regning maatte foranstaltes opført. Hr Foged Cappelen anmærkede, at Amtet i Anledning af et til samme indkommet Andragende desangaaende har forlangt hans Betænkning i denne Sag.

Fremdeles fremsatte man det Ønske, at de Handlende maatte have Tilladelse til at benytte fremmede som Skippere og Styrmand uden at være underkastet de Betingelser som Loven af 14de Marts 1816 indeholder for Skipperes Antagelse.

Blandt de Indretninger som Stedet tiltrænger anmærkede man en Vandledning og Brolægning, som nu mest Paatrængende, og ønskede at dertil maatte anvendes hvad der Tid efter anden er, efter Paafordring, indbetalt til Amtet ved Borgerskabsbrevs Meddelelse, som Bidrag til nyttige Indretninger for Hammerfest Bye. Da for simple Folk Borgerskabs Documentet, Maalebrev samt den paalagte Kjendelse til nyttige Indretninger for Byen tilsammen gjør en for saadanne Folk trykkende Afgift af omtrent 7 Spd, burde, efter adskillige af de Tilstædeværendes Formening bemeldte Documenter meddeles uden anden Udgift end de blotte Skriverpenge. Fremdeles yttredes, at enhversomhelst, blandt andre Daglønnere, som ville boesætte sig i Hammerfest, paalægges som Pligt at tage og bekoste Borgerskabsbrev, hvilket dog formentes kun at paaligge dem der ville drive borgerlig Næring.

Samtlige tilstædeværende Beboere af Hammerfest yttrede, at nogle Fjeldfinner have for faae Aar siden faaet Amtets Bevilling at have indtil 1000 Reen gaaende aarlig paa Hvalöen, men at de misbruge denne Tilladelse, da de der have gaaende omtrent det dobbelte Antal Reen, hvilket forvolder saavel Byens Indvaanere, som de övrige Beboere af Hvalöen, Skade paa deres Eng, og Slaattemarker. Man tilföiede, at det vilde være en meget ønskelig Ting, om samtlige Beboere af Hvalöen, saavel i som udenfor Hammerfest Bye, kunde tilstaaes den bemeldte Fjeldfinner bevilgede Frihed til at holde Reen paa Øen, i hvilket Fald de vilde forbinde sig til at vogte Renen saa den ei skulde giöre nogen Skade. Paa denne Maade kunde ikke alene Byens og Øens beboere naar ønskedes blive forsynet med Kjöd, men den fornödne Proviant af denne Artikkel for Mandskaberne ved Skibe der expederes til Øerne i Ilishavet og flere Steder, vilde og paa saadan Maade med Sikkerhed og Lethed kunde erholdes, da derimod Expeditionerne nu oftere forsinkes fordi saadan Provision ei til rette Tid kan tilveiebringes.

De Handlende have opgivet Priserne paa Udsalgs og Indkjøbsvare hos dem her i Hammerfest saaledes:

a. Paa følgende til Bonden sælgende Vare:	Consul Ackermann	Kjøbmand Aagaard	Kjøbmand Jentoft	Kjøbmand Röst	Kjøbmand Stuhr	Kjøbmand Noodt	Kjøbmand Jördening	Kjøbmand Aasberg og Boodfeldt
Rugmeel pr Vog	96 ß	96 ß	96 ß	84 ß	96 ß	96 ß	96 ß	Ingen Pris opgivet
Brændeviin ... pr Pot	48	48	48	--	48	48	48	
Tobak pr Mk	16 à 24	16 à 24	16 à 24	20 ß	16 à 24	24	24	
Kaler pr Bolk	48	48	48	48	48 à 72	72	48	
Snöre pr d ^e	40	36	36	40	36	36	36	
Gryn pr Kande ...	16 à 20	16	16	16	16	20	16	
Salt pr Tönde ...	3 à 3 ½ Spd	3 à 4 Spd	3 à 4 Spd	--	--	5 Sp	5 Sp	
Hamp pr Mk	10 ß	10 ß	8 à 10 ß	10	10	10 ß	12	

b. Paa følgende af Almuens leverede Vare:	Ackermann	Aagaard	Jentoft	Röst	Stuhr	Noodt	Jördening	Aasberg
Rodskjær pr Vog	72 ß	72 ß	72 ß	60 ß	72 ß	72 ß	72 ß	Ingen Priis opgivet
Rundfisk pr d ^e	48	60	60	48	40 à 48	48	60	
Klipfisk pr d ^e	--	84	84	--	84	96	48	
Tör Rundfisk . pr d ^e	--	72	72	--	72	72	72	
Raa Torsk pr d ^e	16	16	16	12	16	16	16	
Raa Qveite ... pr d ^e	24 à 32 ß	32 à 40	32 à 40	--	40	32	40	
Raa Sei pr d ^e	6 à 8 ß	8 à 10	8 à 10	--	6	8	10	
Tran pr Kande ...	12 ß	14 à 16	14 à 16 ß	12	14 à 16 ß	12 à 16 ß	14 à 16 ß	

Disse Priser blev anmeldt at gjelde naar Vare tuskes mod Vare. Forsaavidt Handelen skeer mod Betaling i norske Penge, er Priserne saavel for Udsalgs som Indkjøbsvare mindre. Samlingen blev for i dag hævet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 28de Juli, affholdt Commissionen en Samling i Hammerfest Bye, med endeel af Stedets Indvaanere m. Fl.; hvorda mödte efter Indkaldelse Hr Foged og Sorenskriver Cappelen, Hr Consul Buch fra Molde, Consul Ackermann og Kjøbmændene Aagaard og Jentoft, samt Lensmand Holmgreen. Hvorda blev afhandlet følgende Gjenstande:

Angaaende Fiskeriene: Den Tid Vintertorskfiskeriet eller Skreifiskeriet almindelig lykkedes i Finmarken, gik samme til fornemmelig paa følgende Steder

1. I Alten-Talvigs Sogn: i Altens Fjord, Langfjorden, Leerbotten. Skjellefjorden, Korsfjorden, begge Lerredsfjordene, Kufjorden og Wargsundet.
2. i Loppens Sogn: I Frakfjorden og Øxfjorden.
3. i Hasvig Sogn: i Brevig og Dönnesfjorden.
4. i Hammerfest Sogn: i Repperfjord, Sandöebotten, Hönsebye, og Survig.
5. i Maasöe Sogn: i Refsbotten, Sneefjorden, Bagfjorden, Kulfjorden, Ryggefjorden og Kobbefjorden.
6. i Kjelvig og Kistrands Sogn: i Sarnæs, Kamöen, Thunæs og Tuefjorden og desuden i adskillige Bugter og Fjorde i Porsangerfjorden.
7. i Kjöllefjord Sogn: i Kjöllefjord og Laxefjorden.
8. i Vardöe Sogn: i Syltevigfjorden.

Paa de fleste af disse Steder har Skreifiskeriet siden Aaret 1799 ei været drevet med Hæld, naar undtages i Brevig. De Tilstædeværende vare af den Formening, at Loven af 1ste Juli 1816 angaaende Vinterfiskeriet i Lofoten ogsaa kunde gjelde som Lov for Skreifiskeriet i Finmarken, dog med følgende Forandringer: ad § 1_ 1. at en Opsynsmand vælges for hver 6 Linebaade og hver 9 Garnbaade. 2. Valget foregaar ei för at i det mindste 20 Baade er fremkommet, men imidlertid afgjøre Hövedsmændene for de ankomne Baade, i Forening med Overopsynsmanden, hvor hvert Slags Fiskerie skal drives og naar Garnfiskeriet maa begynde. § 2, 3 og 4 blive uforandrede. ad 5 §: Ligesom ommeldte Lov, kun at Overopsynsmanden og Opsynsmændene i de afsides liggende Fiskevær alene bestemme Tiden til Garnfiskeriets Begyndelse. § 6, beholdes med Hensyn til de enkelte Fiskevær som ligge i Nærheden af hinanden. § 7, ligesom den foran meldte Lov, kun at der i sidste Punctum istædenfor: "mere end 25 Favne etc" sættes: "mindre end 25 Favne"_. § 8 og 9 udgaae. § 10, 11, 12 og 13, som i Loven af 1ste Juli 1816. § 14. Af denne § beholdes kun følgende: "Ligesom Liner og Dybsagn. anviste Havstrækning." § 15 beholdes. § 16 ligesaa, med dette Tillæg: "dog paa de Steder hvor er tilstrækkelig Plads, maa samme Baad

25a

bruge baade Liner og Garn om Natten, mod at dertil udvises særskilt Plads og at særskilt Opsynsmand for dette Brug vælges". § 17, 18 og 19, ligesom i formeldte Lov. § 20, ligeledes, dog med den Forandring, at den betingede Bestemmelse i Pl. af 13de Oct 1797 om at kunde Aftenen för Helligdag

udsætte Garn vedbliver. § 21, 22 og 23 beholdes. § 24, ligesaa, dog med den Forandring, at der sættes 15 Mai istædenfor 14de April. § 25, ligesom Loven, kun at istædenfor 12de Juni anföres: at Rundfisken ei maa nedtages för den er fuldkommen tör. § 26, 27, 28 og 29 i den ovenmeldte Lov beholdes. Istædenfor § 30 og 31, anvendes § 18 i Loven af 1ste Aug. 1821 om Fiskeriet i Borgenfjorden, blot med den Forandring: at Tiltale i Overtrædelsestilfælde skeer snarest mueligt ved Politiret for vedkommende Værnething. § 32, ligesom i Loven af 1ste Juli 1816.

I Henseende til Seifiskeriet, som foregaar om Sommeren og ud paa Efteraaret var man af den Formening, at paa Seibankerne maa Krog ikke bruges i den Tid Synkenod benyttes; videre at Seigarns Brug overalt og til enhver Tid maa være tilladt, naar undtages at samme ei maa finde Sted paa Seigrundene förend 1ste Sept.

Hvad ellers angaar Fiskerierne paa de övrige Tider af Aaret ved Havet og i Fjordene, da formeente man, at det maatte være tilladt at bruge hvilket som helst Redskab Enhver fandt tjenligt; nogen nærmere Bestemmelse angaaende Redskabers Brug ved disse Fiskerier og paa hvilke Steder de maatte benyttes, ansaae man overflödig, samt at Opsynet dermed i al Fald vilde være udförlig.

Om og hvorvidt Toldfrihed fremdeles bör tilstaaes. Herom have endeel af Beboerne i den ovenmeldte Betænkning af 22de sidstl yttret sig. Nu anmærkede man, at hvis Told dog skulde blive paalagt vilde dog Nödvendighedsvare forhaabentlig fremdeles blive Toldfrie, til hvilke Vare man henregtede: Korn og Mel, Erter og Gryn, Hamp og Lin, forarbejdede Fiskeredskaber, samt Tobak.

I Anledning af Commissionens Yttring om, at Kjöbmændene i Finmarkens Kjöbstæder maaskee ei burde have Tilladelse til at drive Handel ogsaa paa et Kræmmerleie, afgaves forskjellige Meninger; dog var man enig i, at den Kjöbmand som havde saadan Handelsret udenfor Byen dog burde selv boe i Kjöbstaden og ei her ved en Factor drive Handel. Videre var man af den Formening, at een Handelsmand ei burde have flere Kræmmerleier, enkelte Tilfælde undtagne hvor særdeles Omstændigheder kunde tilraade saadant.

Herved blev denne Samling sluttet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 31de Juli afholdt Commissionen en Samling for Loppens og Hasvigs Sogne paa Handelsstedet Talvig; hvorda efter foregaaende Indkaldelse mödte Foged og Sorenskriver Cappelen, Factor Bull i Brevig, Factor Holmgreen i Bergsfjord, Handelsmand Marcus Buch i Øxfjord, Lensmand H. A. Waldman og Almuesmændene Niels Nielsen Berg og Johannes Pedersen Ørn af Loppen, Lensmand Ole Nielsen og Almuesmand Lasse Mikkelsen Dönnestfjord af Hasvigs Sogn. Almuen var iövrigt gjort bekjendt om denne Samling, men alligevel mödte ikke flere end de nævnte Mænd. Handelsmændene Hjorth, Floer og Svendsen mödte heller ikke

25b

Fölgende blev derpaa afhandlet og Forklaringer givne som fölger:

1. Angaaende Russernes Fiskerie: Denne Sag forbigaaes her, da Russerne ei nogensinde söge til disse Sogne paa Fiskerie.
2. Nordlændingernes Fiskerie angaaende: Fra Nordlands Amt söger ingen Fiskerie i Loppens Sogn, men vel nogle af Senjens og Tromsöe Fogderie; derimod ankommer saavel fra Nordlands Amt som fra Senjens og Tromsöe Fogderie endeel Fiskere til Hasvigs Sogn, hvor de söge Fiskeriet paa fölgende Steder: Vinterfiskeriet i Brevig og Sommerfiskeriet i selve Hasvig, Sörvær, Darup, Böhle, Galtan og Langkjelen. Disse Fremmede drive Fiskeriet i Brevig med Garn og Line og paa de andre Steder med Haandsnöre, Gangvad og Seinodt. Dette Fiskerie, som disse Fremmede drive, ansaaes ei at kunde være til Skade for Beboernes eget Fiskerie. Det anmærkedes, at i nogle af de foregaaende Aar, naar Seifiskeriet i stor Mængde forefaldt og Prisen paa Seien var ringe, havde de ommeldte fremmede Fiskere for Skik blot at benytte Leveren af Seien, hvorimod selve Fisken blev udkastet i Havet, hvilket ikke alene foraarsager at Fisken formeentlig skyer de Steder hvor saadan Mængde Sei er bleven udkastet, men ogsaa at Haakjærringen, der saa ofte beskadiger Fiskeredskaberne, lokkes derhen i Mængde. Man anföerte fremdeles, at naar bemeldte fremmede Fiskere producere en Mængde Fisk, maa dette have en skadelig Folge for Districtets egne Beboere, da Fisken betales slætttere af Russe[r]ne og anföertes paa den anden Side, at saadant de Fremmedes Fiskerie ofte medförer det Gavn, at Districtets egne Beboere, som ei ere forsynede med Synkenodt, tages af hine paa Lot med ved Seifiskeriet med saadant Redskab.
3. Beboernes eget Fiskerie betræffende: Da Vintertorskfiskeriet gik til i Loppens Sogn (siden 1807 har det betydelig aftaget) drives samme paa fölgende Steder: Frakfjorden, Bergsfjord-Langfjord og Øxfjorden; og i Hasvig Sogn i Brevig og i Dönnestfjorden; dog har dette Fiskerie siden 1823 været taalelig godt i Brevig. Vaar- og Sommerfiskeriet, nemlig efter Torsk med Dybsagn og Liner, Qveite-fiskeriet med Gangvad, og Seifiskeriet med Synkenod, samt Krog og tildeels Dorg, drives i

Loppens Sogn ved Ansnæs, Loppen og Silden, og i Hasvig Sogn ved Sörvær, Darup, Böhle, Galten og Langkjelen, samt paa Bankerne i Havet i Særdeleshed efter Qveite med Gangvad og efter Torsk med Haandsnöre. Dette Fiskerie paa Havet drives af Districtets Beboere indtil 3 Mile fra Land, men de fra Nordlands Amt samt fra Senjens og Tromsöe Fogderie söger ogsaa som ovenmeldt dette Fiskerie og da drive de samme indtil 6 Mile fra Land. Seifiskeriet om Efteraaret paa fornævnte Steder drives deels med Garn og deels med Synkenodt. Fisken virkes deels til Rodskjær og deels til Rundfisk og i det sidste Aar tillige til Klipfisk, hvilken sidste Virkningsmaade ellers ei har været i Brug her siden 1807; desuden afsættes endeel Raafisk i Russehandelen. Efter Opgivende har Garnsildfiskeriet i en lang Række af Aar ei slaaet til i disse Sogne. Brygdefiskeriet har i endeel Aar ei været drevet, da denne Fisk ei har indfundet sig i Mængde. I Aar har dog af Brygden et stort Antal været at see, men ingen har givet sig af med at fange den. Haakjærringfiskeriet om Efteraaret er fremdeles i god Drift i Loppens Sogn, men har derimod aftaget i Hasvig Sogn, da Adskillige som lagde sig efter samme ere under dette Fiskerie omkomne, hvilket har afskrækket Andre. Til Haakjærringfangsten bruges til Beite Kobbe- og Nisespæk, Qveite og Uver, samt Kjødet af selve Haakjærringen. I de sidste Aar

26a

har man og faaet Hvalrossespæk paa Hammerfest til Beite. Af Alten-Talvigs Sogn pleie endeel Almuesmænd at drive Haakjærringfiskeriet udenfor Stjernöen i Hasvig Sogn. De fleste af Loppen og Hasvig Sognes Beboere drive Fiskeriet paa Smaa Sexringer med 2 Mand; kun Faae have Ottringer og det kun smaa til 4 Mand. Lax af en mindre Sort falder paa efternævnte Steder i Loppens Sogn; i Wasdalen i Øxfjorden, i söndre Tverfjord i Bergsfjorden, og i Sandland i söndre Bergsfjord, samt i Troldvigen; i Hasvig Sogn i Brevigbunden – men ingen lægge sig efter dette Fiskerie, som ganske ukyndig i samme. Fiskebankerne udenfor de ovenmeldte Sogne, beliggende fra ½ til 6 Miil fra Landet, opgaves saaledes: 1. udenfor Loppens Sogn: Qvæangsgrunden, Broksskallen, Gjesboen (en Fortsættelse af Havbroen fra Tromsöe Fogderie) Torskeklakken, Sammerskallen, Dragskallen, Spandegrund, Kobstaa, Siig, yttre og indre Skallen; 2. i Hasvig Sogn: Skallen, Sörgrunden, Waattevarm, Qveitgrunden, Ingesbak, Grundbak, Reis, Bredgrunden, Gjesboen og Brönsraas. De fra Nordlands Amt og Senjens og Tromsöe Fogderie, som söge Vinterfiskeriet i Brevig, virke Rogn, som de bringe med tilbage for at afsætte i Bergen. Sognets egne beboere bruge derimod Rognen til Bröd, til Linagn og til Creaturföde, da bemeldte Artikel ei er afsættelig til de Handlende i Finmarken. Naar Fiskeriet i Brevig skulde tiltage som i ældre Tider og saaledes söges af en stor Mængde Fiskere, er efter Opgivende Antallet af de derværende Roerboder ikke tilstrækkelig. Almuesmændene fra Skjervöe og Altens Sogn, som söge Fiskerie i Brevig, have selv der Roerboder. Det paaligger Handelsmanden i Brevig at holde Roerboder for samtlige tilsögende Fiskere – efter til ham meddeelt Bevilling der skal være af 1817. Factor Bull opgav at Handelen nu holder 9 Roerboder og Gammer. Efter Fiskeriets Beskaffenhed kan antages, at 50 til 100 Baade söge Fiskeriet i Brevig, dog enkelte Aar har det været meget mindre.

4. Angaaende Handelen. De privelegerede Handels- og Gjæstgiversteder ere fölgende: i Loppens Sogn: Loppen, Bergsfjord og Øxfjord; i Hasvig Sogn: Sörvær, Brevig og Hasvig. Efter Forklaring har Almuen i de senere Aar kunnet paa bemeldte Handelssteder, med Undtagelse af det Sidste, erholde tilkjöbs de Nödvendighedsvare de have forlangt. Paa Hasvig derimod har saadant i de sidste 1 ½ Aar ikke været Tilfældet. Lensmændene og de tilstædeværende Almuesmænd erklærede, at Almuen, naar den har afsat Vare til de Handlende paa bemeldte Handelssteder, har i den senere Tid aldeles ikke paa Forlangende kunnet erholde norske Penge for nogen Deel af deres Vare. De her roullerede russiske 5 Copeker have i den senere Tid de Handlende, nemlig paa Loppen og Sörvær udgivet og modtaget for 3 ß, hvorimod de övrige Handlende have udgivet og modtaget dem for 4 sk; dog Handelsmanden i Bergsfjorden en Tid i d. A. blot for 3 ß. Efter Opfordring angaves Priserne i dette Aar saaledes:

a. paa de Handlendes Vare til Almuen:	I Loppen	I Bergsfjord	I Øxfjord	I Sörvær	I Brevig
Rugmeel pr Vog	96 ß	1 Spd	1 Spd	1 Spd	1 Spd
Brændeviin ... pr Pot	48	48	48	48	48 à 60
Tobak pr Mk	24	32	30 à 32	30	24 à 30
Kaler pr Bolk	72	--	60	72	60
Snörer..... pr d ^o	36	36	44	48	40 à 48
Gryn..... pr Kande	20	--	--	16	16
Salt pr d ^o	12	10	10 à 12	12	9
Hamp..... pr d ^o	12	10	12	12	12

b. paa Almuens Vare til de Handlende:

Rodskjær pr Vog	72	60 à 72	72	72	60
Rundfisk..... pr Vog	48	48	--	--	48

26b

	Loppen	Bergsfjord	Øxfjord	Sörvær	Brevig
Klipfisk pr Vog	72 ß	72 ß
Russefisk... pr d ^o	72
Raa Torsk.. pr d ^o	16	16	16 ß	16
Raa Qveite pr d ^o	32
Raa Sei..... pr d ^o	6
Tran..... pr Kande	14 à 16 ß	16	12 à 16	14 à 16	14 à 16 ß

Det forklaredes at Prisen, især paa Melet, var i sidstleden Vinter høiere end herovenfor opgivet. Fremdeles afgaves den Forklaring, at Indveining og Udveining af Fisk og Meel er, naar Almuen har forlangt det, skeet efter Plac. af 15de Mai 1801. De Handlende i Loppens Sogn ere forsynede med autoriserede Handelsböger. Handelsmanden i Brevig derimod ikke efter Factor Bulls Forklaring. Om de Handlende paa Sörvær og Hasvig have autoriserede Böger vides ikke. Efter dertil given Anledning erklærede Lensmændene i Loppens og Hasvigs Sogne, at det er sjælden at see beskjenkede Mennesker ved Handels og Gjæstgiverstederne i disse Sogne, naar undtages at saadant ei er ualmindeligt i Sörvær naar mange der er samlet til Fiskerie. De tilstædeværende vare enige i hvad for Hammerfest og Maasöe Sogne er yttret angaaende et Marked i Vestfinmarken. Almuesmændene ere efter den givne Forklaring forsynede med Contraböger fra den Handelsmand med hvem de handler, og tages ingen Betaling for disse Contrabögers Meddelelse. De Norske Speculanthandlere pleier ei at drive Handel i disse Sogne. Angaaende om den Almuen ved Kgl Resol af 5te Aug. 1796 bevilgede Frihed at handle med Russerne burde forandres derhen at Tuskingen foregaar i hele Juli Maaned istædenfor fra medio Juli til medio August, vare Meningerne ganske deelte; de som troede at det burde have sit Forblivende ved Resolutionen anførte, at Handelsrusserne ofte ei ankomme til Vestfinmarken för sidst i Juli eller först i Aug.

5. Landbruget angaaende: Efter Lensmandens og Mænds Forklaring ere de fleste Jorder i Loppens Sogn skyldlagde; enkelte have faaet Amtsseddel paa Jord; ingen bruger Jord uden Adkomst. De beboede Steder i Loppens Sogn ere fölgende: Ansnæs, 3 Familier, Troidvigen 2 d^o, Frakfjordnæsset 2 d^o, Stölen 1 d^o, Bundén 1 d^o, Haakjærringsbugten 3 d^o, Lögbugten 1 d^o, Langstranden 1 d^o, Loppen 6 d^o, yttre Bergsfjorden 5 d^o, Sandland 2 d^o, Sörtverfjord 3 d^o, Langfjord 2 d^o, nordre Tverfjord 2 d^o, Bergsfjorden 4 d^o, indre Silden 3 d^o, yttre Silden 2 d^o, Øren 1 d^o, Ulsfjord 2 d^o, Nusfjord 6 d^o, Øxfjord – Tverfjord 2 d^o, Tverlandsfjorden 1 d^o, Njosen 2 d^o, Øskarnæsset 2 d^o, Bundén 5 d^o, Steenvignæsset 2 d^o, Fruvigen 2 d^o, Stranden 1 d^o, Rosenbye 2 d^o, Wasdalen 2 d^o, Dalnæs 1 d^o og Qvanvigen 3 d^o. Paa ingen af disse Steder kan boesættes flere, undtagen at der i Stölen endnu kan boe 1 Familie. Paa fölgende nu ubeboede Steder kan boesættes: Rokkenæs i Ulsfjord 2 Familier, i Skolten og Kobbenæs 3 d^o.

For Hasvig Sogn opgav Lensmanden og medhavende Mand, at en stor Deel Jorder i Sognet ere skyldlagde, at endeel bruge Jord efter Amtsseddel, samt at ingen har Jord i Brug uden Adkomst. De beboede Jorder ere fölgende: Börsfjord 2 Familier, Dynæs fjord 1 d^o, Langkjelen 1 d^o, Ofodbotten 2 d^o, Söhrvæhr 2 d^o, Madkjelen 3 d^o, Brevig 5 d^o, Weinæs 1 d^o, Hönvigen 2 d^o, Gammelvær 1 d^o, Haraldsengen 1 d^o, Hasvig 3 d^o, Hasfjord 1 d^o, Øefjord 2 d^o, Rafsnæs 1 d^o, og Nordfjord 1 d^o. Paa fölgende af disse Steder kan endnu boesættes: i Dynæs fjord 2 Familier, Langkjelen 1 ditto,

27a

Sörvær 2 d^o, Hasfjord 1 d^o, og Nordfjord 2 d^o. Paa fölgende nu ubeboede Steder kan boesættes: i Bölle 2 Familier, nordre Sandfjord 2 d^o, söndre Sandfjord 2 d^o, Darup 2 d^o, Finkonevigen 1 d^o, Sandvigen 1 d^o, Borevigen 3 d^o, Riisvog 1 d^o, Maltefjord 2 d^o, Grundfjord 2 d^o, Sörefjord 3 d^o, og Fagervig 2 d^o. Det forklaredes derhos, at de fleste af disse opgivne ubeboede Jorder i Hasvig Sogn ere i sin Tid bortskjödede af Staten og have været beboede, men bruges nu af Eierne til Slaat.

De Steder hvor god Lövskov findes ere fölgende: i Loppens Sogn: yttre Bergsfjord, Ulsfjord, Nusfjord og Øxfjord; hvorimod paa fölgende Steder gives taalelig god Lövskov, nemlig i Loppens Sogn: Ansnæs, Troidvigen og Frakfjord; i Hasvig Sogn: Nordfjord og Söndfjord. I begge Sogne gives Elve hvor smaa Qvernebrug kunde opføres, men saadanne gives ikke, dog har en Fin i Bergsfjorden nu en saadan Qverne under Opførelse. Den norske Faarerace er den almindelige dog have Enkelte en Blanding af engelske og norske Faar. Kun nogle Faae i Loppens Sogn have lagt sig efter Næpeavling. 3de Almuesmænd have i Aar gjort Begyndelse med Potatasavling i

Loppens Sogn. Handelsmændene i Øxfjord i Loppens Sogn og Brevig i Hasvig Sogn have i de sidste Aar drevet paa sidstmeldte Avl. Saavidt Loppens Sogn angaar förtes den samme Klage her, som paa andre Steder, over at Fjeldfinnerne med deres Reen gör Skade paa Engene. Saavidt vides gives paa forskellige Steder saavel i Loppens som Hasvig Sogne tjenlig Brændetorv; i forskellige Fjorde paa Söröen findes Krampeveed. I begge Sogne kan Veiderie af Almuen ei i Almindelighed finde Sted eftersom samme er bortforpagtet for Statens Regning. Det samme er Tilfældet med Fjær og Dunsamling.

6. Angaaende Medecinalvæsenet: I altmeldte Sogne træffes nu sjælden nogen Radesyge eller Spedalske, da de personer som forhen vare befængte med saadan Sygdom ere bortdöde. Det vides ei at der er nogen veneriske eller skjörbuttiske Personer. Betræffende Sygehuus og særskilt Læge i Øst- og Vestfinmarken m. v. var Erklæringen her overeenstemmende med hvad der er yttret for Kjelvig og Kistrands Sogne. I de omhandlede Sogne gives ingen autoriseret Vaccinateur. I de sidste 3 Aar har const. Districtslæge Poulsen ei vaccineret i Loppens Sogn og i det sidste 1 Aar ikke i Hasvig Sogn. Der ere ingen af formeldte Sogne beskikket nogen Gjordemoder.
7. Oplysningsvæsenet angaaende: Paa Kirken i Loppens Sogn blev i 1804 nyt Tag lagt, og det følgende Aar tjærebræd. Siden har intet Eftersyn eller Tjærebrædning paa Taget fundet Sted og saaledes maa dette nu være i maadelig Stand. Kirken trænger og til endeel andre Reparationer. Indhægningen om Kirkegaarden er i maadelig Stand og mangler Porte. I Hasvig Sogn er Kirken i meget slæt Forfatning. Af den forrige Indhægning om Kirkegaarden bestaaende af Hvalfiskebeen er nu kun lidet tilbage, saa at Kirkegaarden næsten kan ansees uden al Indhægning. Loppens og Hasvigs Sogne have hver en omgaaende Skoleholder. De fleste Beboere i Loppens Sogn ere Finner. Mandfolkene forstaae vel for endeel norsk men ikke Fruentimmerne. Skoleholderne er en Nordmand, men forstaaer ikke finsk. I Hasvig Sogn er af det lidet Antal Beboere omtrent Halvdelen Norske og Halvdelen Finner. De fleste finner forstaae norsk.
8. Adskillige Gjenstande betræffende. Den almindelige Tjenestelön forklaredes at være blandt Finnerne: en Tjenestdræng 2 Sæt Klæder og 4 Spd^f, en Tjenestepige 2 Sæt Klæder og 2 Spd^f. De Handlende give: en Tjenestdræng 20 à 30 Spd^f, en Tjenestepige 12 à 15 Spd^f. Af Haandværkere gives, foruden Baadbyggere: i Loppens Sogn een Smed og i Hasvig Sogn 2 Smede og 2 Tømmermænd. Spinderokke ere almindelige i begge Sogne saavel blandt Nordmænds- som Finnefruentimmerne, hvilke ogsaa væve Vadmel ikke alene til Huusbrug men og til Salg. Nordmændsfruentimmerne spinde Lin og væve Lærred; denne Artikkel forbruges ikke af Finnerne. Siden 1813 er af döde Hvale uden mærkede Jern ingen drevet i Land i Loppens Sogn og i dette Tidsrum kun halve

27b

Delen af en Hval i Hasvig Sogn. Ligesom i andre Sogne yttredes her Nödvendigheden af at Milene med Hensyn til Skydsbetaling ansættes kortere, da i det mindste mellem nogle Stationer den bestemte Miledistance maa ansees for lang. Efter dertil given Anledning forklarede man, at i dette Aar have fra Nordlands Amt, samt Senjens og Tromsöe Fogderie omtrent 100 Roerbaade lagt paa Fiskerie i disse Sogne.

Som en Aarsag til den slætte Forfatning hvori en stor Deel af disse Sognes Mænd befinde sig opgaves: at i Januar Maaned 1825 indtraf en overordentlig Flom forbunden med Storm, der borttog omtrent 70 Fiskerbaade, endeel Nöster, nogle andre Huse og desuden endeel Fiskergjælde og Fiskeredskaber. Man yttrede Ønske om at nogen Understöttelse maatte kunde tilveiebringes ved Regjæringens Foranstaltning for de Skadelidte, af hvilke nogle bleve ganske udarmede og ere nu ganske hjælpelöse.

Da videre ei var at söge Oplysning om, og ingen havde videre at anmærke, blev denne Samling sluttet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 3^{die} August holdt Commissionen en Samling for Alten-Talvigs Sogn i Altens Thingstue: hvorda efter foregaaende Indkaldelse mödte Hr Foged og Sorenskriver Cappelen, Hr Sognepræst Rohde, Handelsmændene Klerck og Kujulin, Lensmand Lensmand Lars Nordsolen og Almuesmændene Christen Arnesen af Elvebakken Christen Cortsen af Korsfjord, samt forrige Lensmand Strande og ellers endeel af Sognets Almue; endelig mödte og Postexpediteur Nörager. De övrige tilkaldte Handelsmænd mödte ikke. Fölgende Sager bleve afhandlede og derom saaledes forklaret:

1. Angaaende Russernes Fiskerie vil her intet blive at omhandle da Alten-Talvigs Præstegjæld er beliggende saa langt ind i Fjordene at Russerne ei her kan söge til Fiskerie.

2. Om Nordlændingenes Fiskerie gjælder ligeledes det Anførte, dog anmærkede endeel af de Tilstædeværende Almuesmænd, som pleie at søge Fiskerie ved Havkanten, at Nordlændingene have for Skik, under deres Fiskerie ved Finmarkens Kyster, ude paa Havet hvor Fiskeriet drives at udkaste Hovederne og Sloet, hvorved Fisken bliver fuul – det vil sige, vil ikke bide paa Krogen. Nogle Almuesmænd, som i dette Aar laae paa Fiskerie i Havøesund, ankede derhos over, at de Roerbode de havde opført sammesteds fandtes ved deres Ankomst opbrændte af de til Fiskerie søgende Nordlændinge.
3. Fiskeriet af Districtets egne Beboere betræffende: Vinter- og Vaartorskefiskeriet drives af Beboerne deels i selve Præstegjeldet og da fornemmelig i Rafsbotten, Leerbotten, Korsfjorden, Lærredsfjorden, Kufjorden og Langfjorden samt Kaafjorden, og dels i Brevig i Hasvig Sogn. Forsaavidt dette Fiskerie drives i Præstegjeldet bruges Haandsnøre, Liner og Gaarn. I Brevig bruges til Fiskeriet fornemmelig Garn, dog tildeels ogsaa Line. Nogle Almuesmænd ankede over at andre av Almuen bruge Engelske Fiskeangler samt Mak til Agn paa Linerne, hvilket skal væreet til Hinder for den øvrige Almues Fiskerie i det at paa den Maade Fisken bliver i en Hast optaget; man maatte erkjende at denne Grund var høist uantagelig, eftersom med saadanne Kroge og saadant Agn fortrinlig Fangst kan gjøres. Sommerfiskeriet, nemlig efter Torsk, Qveite og Sei, drives af Præstegjeldets Beboere fornemmelig i Maasøe Sogn, men tildeels og paa Söröen. Hjemme i Præstegjeldet især i Rafsbotten og Kaafjorden, fiskes dog endeel Torsk og Sei, hvoraf

28a

alle gives i de senere Aar kun lidet er faldt. Torsken tages med Dybsagn og Line, Qveiten med Gangvad, og Seien ved Havkanten med Synkenod, Dorg og Krog, samt Dybsagn, men Hjemme i Præstegjeldet med Dybsagn, Dorg og Seigarn. Synkenodt bruges ikke inde i Fjordene fordi der ikke gives saadanne Grunde hvor dette Redskab kan bruges. Seigarn i Fjordene har hidtil været brugt fra Midten af Aug, altsaa medens Nætterne endnu ere temmelig lyse, hvorved man antog at Fisken bortskrækkes, og vare de Tilstædeværende enige i, at Seigarn ikke maatte tillades at bruges förend fra Begyndelsen af September. Den øvrige Tid falder blaat Smaafiskerie med Snøre og Line. Fisken virkes deels til Rodskjær, deels til Rundfisk, og tildeels sælges den raa til Afsætning til Russerne; i Aar har man og begyndt med Klipfisk Tilvirkning, hvilket ei har fundet Sted siden Krigens Udbrud i 1807. Siden Aaret 1800 har man ikke her havt Garnsild; derimod fiskes en mindre Sort kaldet Bladsild, samt Smaasild, fornemmelig i Rafsbotten, Kongshavnbugten og Kaafjorden, deels om Vinteren ved Hjælp af Lystring, da den tages med Hov, deels om Sommeren med Nodt og Hov og deels om Hösten med Garn. I de Sidste 3 Aar har dog Sildefiskeriet været ubetydeligt. Ingen af dette Præstegjeld lægge sig efter Brygdefiskeriet. Endeel af Almuen drive paa Haakjærringfangsten paa den yttre Side af Stjernöen i Hasvig Sogn. Af Kobber gives her kun Faae, som for det meste bortskydes. I Adskillige af de foregaaende Aar har endeel Hvale været stukne i dette Præstegjeld, men i de sidste Aar sees Hvale sjældnen. Fiskeriet søges af Almuen paa Sexringer til 3 Mand og Kobringer og smaa Ottringer til 3 à 4 Mand. De af dette Præstegjeld som søge Havfiskeriet drive samme in[d]til 1 à 2 Mile fra Kysten. Foruden i Altens Elv gives Laxefiskerie fölgende Steder: Leerbottens Elv, Bogn-Elven i Langfjorden og Hals-Elven i Talvig. I disse opgivne mindre Elve formenes at Laxefiskeriet vilde blive betydeligere om det blev drevet med mere Virksomhed. Efter Commissionens Anmodning paatog fölgende Mænd sig, nemlig Kystværns-Divisionschef og Handelsmand Klerck, Postexpediteur Nörager, Lensmand Lars Nordsolen, Niels Eriksen Elvebakken, Thomas Magnussen Molfordalen, Peder Eriksen Elvestranden og Jacob Arnesen Elvebakken, at sammentræde for at overveie og til Commissionen under dennes Ophold her paa Stedet at afgive skriftlig Betænkning om paa hvilken hensigtsmæssigst Maade Laxefiskeriet i Altens Elv til større Gavn for Interessenterne og for det for det Almindelige herefter kunde blive drevet. (Nu ankom Factor Wendel i Talvig)

4. Handelen angaaende: De privelegerede Handels- og Gjæstgiverstæder i Alten-Talvigs Præstegjeld ere fölgende: Bossekop, Talvig, Sopnæs, Komagfjorden og Dybvig. Paa Commissionens Forespørgsel om Almuen til enhver Tid paa disse Handelssteder har for Betaling kunnet blive forsynet med Nödvendighedsvarer, blev svaret: at saadant har været Tilfældet i Talvig og Komagfjord, men ikke altid i Bossekop. I Dybvigen har i længere Tid været Mangel i større eller mindre Grad paa Fornödenhedsvarer; fra Handelsstedet Sopnæs har vel tilstrækkelig Forsyning ei været at erholde, men Handelsmanden paa dette Sted erholdt först i f. A. Efteraar Privelegium eller rettere bekom först da Underretning om at Privilegiet var meddeelt. Priserne i d. A. opgaves saaledes:

a. paa de Handlendes Vare til Almuen:	I Bossekop	I Talvig	I Komagfjord	I Dybvig	I Sopnæs
Rugmeel pr Vog	1 Spd ^f	96 ß	1 Spd	--	Ingen vidste at opgive Priserne
Brændeviin ... pr Pot	64 à 80 ß	64	80	--	
Tobak pr Mk.....	36 à 48	36	36 à 48	36 ß	
Kaler pr Stk eller Bolk	72 ß	72 à 84	60	--	
Snörer..... pr d ^o	48	48	48	--	

28b

	I Bossekop	I Talvig	I Komagfjord	I Dybvig	I Sopnæs
Gryn..... pr Kande	24 ß	24 ß	24 ß	--	Ingen vidste at opgive Priserne
Salt pr Kandet	9 à 10 ß	8 à 10 ß	12	10 ß	
Hamp..... pr Mk.....	12	10 à 12	12	12	
b. paa Almuens Vare til de Handlende:					
Rodskjær pr Vog	48	60 à 72	60	--	
Rundfisk pr d ^o	48	48	48	--	
Klipfisk..... pr d ^o	72	84	84	--	
Raa Torsk..... pr d ^o	--	16	16	--	
Tran pr Kande	16 ß	14 à 16	12	--	

Almuen forklarede, at de opgivne Priser ere de som have gjeldet i Sommer; om Vinteren derimod maa Almuen betale anseelig mere til Handelsmanden for hans Vare, hvorimod Almuen for dens Vare til Handelsmanden for det meste faar endeel mindre om Vinteren end om Sommeren. Der forklaredes videre af Almuen, at den ei, naar den afsætter Vare til de Handlende, kan paa Forlangende faae norske Penge hos de Handlende, men vel russiske Kobberpenge; saaledes ere 5 Kopeks Stykkerne af de Handlende modtagne og udgivne for 4 ß, dog af Handelsmanden paa Sopnæs siden sidste Efteraar været udgivne og modtagne for 3 ß. For at klarere Skatten kunne de vel for Varer tilveiebringe sig norske Penge hos de Handlende, men at der i saa Fald gives mindre for Varene. Paa Commissionens Forespørgsel, om Almuen kan faae den Fisk han bringer Handelsmanden og det Meel den afkjøber ham veiet i saadan Qvantitet som Pl. af 15de Maii 1801 bestemmer, blev svaret, at der i Almindelighed kun kan faaes veiet i en Gang 2 Voger. De Handlende i Bossekop og Talvig have autoriserede Handelsböger, men derimod ikke Handelsmanden i Komagfjord efter hans Erklæring i Commissionen. Om Handelsmændene paa Sopnæs og Dybvig ere forsynede med slige Böger vides ei. De tilstædeværende Almuesmænd forklarede: at de have Contrabog fra den Handelsmand de handle med; for saadan Bog bestaaende af 12 Blade, tager Handelsmanden i Talvig efter hans egen Erklæring 12 ß. Efter Lensmandens og adskillige af de tilstædeværende Almuesmænds Forklaring er det ei sjældent at see beskjenkede Mennesker ved Handels- og Gjæstgiverstederne i Bossekop og Talvig naar Brændeviin der har været at bekomme. Angaaende Marked for Vestfinmarken yttredes det samme som for Hammerfest Sogn er anført. Af Frihandlere sees sjældent nogen i dette Præstegjeld. Den samtlige tilstædeværende Almue yttrede det Ønske, at Friheden til directe Tuskhandel med Russerne maatte herefter finde Sted i hele Juli Maaned, istædenfor fra midten af Juli til midten af Aug. efter Resol af 5te Aug. 1796.

5. Angaaende Landbruget: De beboede Steder i Præstegjeldet, samt Familiernes Antal paa hvert Sted opgaves saaledes: Øvre Alten 20 Familier, Elvestranden 14 d^o, Aronsnæs 14 d^o, Elvebakken 30 d^o, Kongshavnsbugten 13 d^o, Rafsbotten 15 d^o, Leerbotten 17 d^o, Aaröen 4 d^o, Skillefjord 11 d^o, Korsfjord 25 d^o, Komagfjord 9 d^o, Store Lærredsfjord 16 d^o, Lille ditto 9 d^o, Store Bekkerfjord 5 d^o, Lille ditto 2 d^o, Hakstabben 4 d^o, Kufjord 3 d^o, Storbugten 2 d^o, Paalen 2 d^o, Store Qvalsundfjord 4 d^o, Lille d^o 2 d^o, Stjernesund 5 d^o, Yttre Lokkerfjord 2 d^o, Indre ditto 2 d^o, Langfjorden 49 d^o, Woldstrand og Talvig 22 d^o, Melsvig 7 d^o og Kaafjorden 22 d^o. Af disse Steder kan paa følgende endnu nedsættes: I Russeelven i Langfjorden 2 Familier, i Wasbotten ved Talvig 2 Familier og i Kaafjordbunden 3 ditto. Paa nu ubeboede Steder formenes at kan nedsættes: i Kaafjordalen 3 Familier,

29a

og i Eibye 2 Familier. Her maa anmærkes Amtmandens Embedsgaard Altengaard der for tiden ligger öde. Om hvad Bestemmelse der maatte være gjort i Henseende til de Jorder der vare tillagde Sorenskriver-Embedet, da dette var et særskilt Embede var for Tiden ingen sikker Oplysning at erholde. Til de fleste af de ovenanførte beboede Jorder haves Eiendom; de övrige Jorder bruges efter Amtsseddel. Det forklaredes dog nu, at endel Söefinner her som andre Steder i Finmarken uden Amtsseddel sætte sig i Besiddelse af Jord hvor i Nærheden Skov gives og naar denne er udhugget, paa samme Maade henflytte til et andet Sted. Videre oplystes nu, at adskillige Eiendoms-Jorder, som ved Kjöb eller Arv er tilfaldet Nogen nu ei beboes, men ligge öde og benyttes til Slaat. Videre afgaves den Forklaring: at af de Jorder som i sin Tid er skjödte af Staten,

gives nu kun ganske faae som ei siden ere blevne udstykkede saavel i Henseende til Hjemjorderne som Slaatterne. De fleste Handelsmænd i Præstegjeldet eie flere Jorder foruden den de beboe, hvilke Jorder de bruge til Slaat. Om Skove i Præstegjeldet gives følgende Forklaring: Altens Furruskov er i den senere Tid i Aftagende da der formeentlig er bleven udviist formeget Tømmer, hvoraf det meste er bragt til Hammerfest; i næstsidste Vinter har og Stormen nedkastete endeel Træer. Lövskoven i Alten medtages ogsaa stærkt, deels ved den megen Brændeveed der i de senere Aar er hugget og udført til Hammerfest, deels ved den Mængde Baandstager som i den senere Tid er forarbejdet, deels endelig ogsaa ved den egenraadige og skjödeslöse Næverlöbning af Beboerne og ligeledes af Fjeldfinnerne. Angaaende de övrige Skove i Præstegjeldet meddeltes følgende Forklaring:

- I Rafsbotten er god Lövskov og lidet Furruskov
- Leerbotten.....d^od^o
- Skillefjordend^o men nu ½ Miil fra de beboede Steder
- Korsfjordend^o paa den nordre Side og i Bunden
- Komagfjorden, betydelig Lövskov
- Store Lærredsfjord god Lövskov i Bunden
- Lille Lærredsfjord, ligesaa
- Qvalfjord, ubetydelig Lövskov
- Indre Lokkerfjord god Lövskov, men ¼ Miil afsides
- Langfjorden god Lövskov i den indre Deel og i Bognelvdalen
- Wasbotten i Talvig god Lövskov
- Kaafjorden god Lövskov og nogen Furruskov

Den for Statens Regning i Pors-Elven opførte Saug, paa hvilken ingen Skur skal have fundet Sted siden 1812, opgives at være ganske nedraadnet. I Alten gives ganske faae Haandsauge; saaledes finder da den Uskik endnu Sted ved Hjelp af Øxen at skaffe sig Bord eller Planker, da der kun erholdes 2 Stk af hvert Træ. Efter Opgivende kunde Porselvs Saug, da den var i Drift, i Almindelighed ei gaae længre end 2 à 3 Uger i Gangen af Mangel paa tilstrækkelig Vand; Transporten af Tømmeret derhen var og besværlig, da samme, efterat være nedbragt til Elvebakken, maatte föres over Fjorden ½ Miil til Saugen. Man yttrede, at istædenfor at opføre en nye Saug i Porselven, burde en Saug maaskee opsættes i Tverelven – en Sideelv af Altens Elv – da det Locale formeentlig gjør dette mueligt. I Præstegjeldet er kun, og det fra den ældre Tid, 6 smaa Qvernebrug, der kun gaae enkelte Tider af Aaret. Der mangler ikke Anledning til flere saadanne nyttige Brugs Anlæggelse. Faarene her i Præstegjeldet ere de almindelige Norske; tilforn havdes vel nogen Blanding med Engelske, men den har udartet. I de sidst 5 à 6 Aar har man paa forskjellige Steder i

29b

Præstegjeldet drevet paa Potatasavling. Kun enkelte Beboere, og det i selve Alten, befatte sig med Næpeavling. Samme Anke förtes her, som andensteds i Finmarken, over at Fjeldfinnerne lade sin Reen komme ned paa Beboernes Enge og Slatter og lade dem gaae ubevogtede. Tillige anförtes, at Fjeldfinnerne uden Tilladelse före deres Reen paa Stjernöen og Seiland. Man haabede at det bliver paalagt dem at vogte deres Reen. Endeel af Beboerne ernære sig ogsaa af Veiderie; Fiskerie og Landbrug er deres vigtigste Næringsbrug.

6. Medicinalvæsenet angaaende: De mange Radesyge eller Spedalske, som for flere Aar siden vare i dette Præstegjeld, ere for det meste bortdöde. Af Personer der med saadan Sygdom ere befængte vidste man nu kun ganske faae at opgive. Ligeledes af Veneriske. Man kjendte ingen skjörbutiske Personer i Præstegjeldet. Betræffende et eget Sygehuus for selve Finmarken og en egen Læge for Vestfinmarken, yttrede man sig som i Commissionsmödet for Kjelvigs og Kistrands Sogn. Efter Forklaring er Vaccinationen i god Gang. Sognepræsten Hr Rohde anmærkede, at han er forsynet med Departementets Authorisation til at vaccinere. For Præstegjeldet er ingen autoriseret Gjordemoder.
7. Angaaende Oplysningsvæsenet. Her er ingen fast Skole. Trende omgaaende Skoleholdere, en for Nordmandsbörnene og en anden for Finne- og Qvænbörnene, besörge Underviisningen. De fleste Finner og Qvæner forstaae, efter Almuens Forklaring, det norske Sprog. I de 3 sidste Aar har Psalme- og Skoleböger ikke været at faae i Præstegjeldet. Hr Sognepræst Rohde yttrede, at han har medbragt endeel Forklaringer og Catechismer deels til Udsalg og deels til Gave, saa og endeel Exemplarer af det nye Testamente til gratis Uddeling. Præstegjeldets Kirke forklaredes at tiltrænge nogle mindre betydelige Reparationer, men var förövrigt i god Stand; Indhægningen om Kirkegaarden er forsvarlig.
8. Adskillige Gjenstande betræffende: Man opgav den almindelige Tjenerlön at være for en Tjenestedræng 20 Spd^f og for en Pige 10 Spd aarlig. Hos Almuen, især Finnerne, for 1 Dræng i

aa­rlig Lön 2 Sæt Klæder og i Penge 5 til 8 Spd^f, for en Pige to Sæt Klæder og 2 Spd^f. Daglön­nen opgives at være almindelig 48 ß paa Arbeiderens egen Kost. Dette Præstegjeld opgives at være forsynet med det tilstrækkelige Antal af forskjellige Haandværkere, undtagen Muurmester. Spinderokke har i længere Tid overalt været almindelige i Præstegjeldet. Saavel Nordmænds­som Finne- og Qvæn-Fruentimmerne væve Vadmel til Huusbrug, tildeels og noget til Salg; Nordmændsfruentimmerne væve ogsaa Linned og Stoffe til Forbrug hjemme i Huset. Af Beboerne skal Finnerne udgjøre det største Antal, dernæst Nordmændene. I Aaret 1817 inddrev til dette Præstegjeld en död Hval uden mærket Jern, der blev bortsolgt ved offentlig Auction og udbragt til noget over 300 Spd, hvoraf da Halvdelen skulde tilfalde Finderen og Ræsten Skole- og Fattiggassen til lige Deling; men disse Cassers Tilkommende er endnu ikke bleven indbetalt. Ommeldte Hval er den eneste som i en lang Række af Aar er inddrevet her i Præstegjeldet. Man var, som paa Hammerfest, af den Formening, at det for Almuen var gavnligst at de opdrevne döde Hvale, efter Amtets Foranstaltning af 1813, fremdeles bortsælges ved Auction. Man ansaae her, som i andre Districter det at være nödvendigt, at en rigtigere Mileberegning blev forfattet til Regel ved Skydsbetalingen.

Da ingen, paa Tilspörgsel, havde videre at anföre denne Commission vedkom-

30a

mende, saa blev denne Samling sluttet.

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Aar 1826, den 7de August afholdt Commissionen en Samling paa Handelsstedet Bossekop i Alten, ved hvilken efter Indkaldelse mödte Foged og Sorenskriver Cappelen, Handelsmand Klerck, Post-expediteur Nörager og Skovfoged Strande. Föl­gende Sager bleve her omhandlede:

1. Om hvorvidt Nyebyggere kunde nedsættes i den indre Deel af Alten-Talvigs Præstegjeld eller det egentlige Alten, afgaves fölgende yderligere Forklaring: De Dalstrækninger som gives i dette District ere fölgende: 1. Altens Hoveddal der forsaavidt den er meer eller mindre beboelig udgjör i Længden en Strækning af omtrent 5 Miil. Denne Dal er paa Mange Steder meget trang og intet Sted har den större Bredde end i det höieste $\frac{1}{2}$ Miil. Naar Beboerne skal have fornöden Sommer-Havnegang til deres Creature formeentes at ei flere end 6 Nyebyggere kunde nedsættes i denne Dalstrækning. 2. Eiby dalen, i Længde omtrent $1\frac{1}{2}$ Miil og i største Bredde $c^a \frac{1}{8}$ Miil. Foruden de 3de her nedsatte Nyebyggere antog man at der maatte end være Plads til 4 eller 5 Nyebyggere. 3. Tverelvdalen, i Længde omtrent 1 Miil og i største Bredde omtrent $\frac{1}{4}$ Miil. 4. Tronsfardalen, i Længde $c^a \frac{1}{2}$ Miil og i største Bredde omtrent $\frac{1}{4}$ Miil. I disse 2de Dalstrækninger opgaves at Nyebyggere ei kunde nedsættes da alt i sin Tid af Staten skal være bortskjöd­det til Eiendom. 5. Kaafjord dalen. Den beboelige Deel af denne Dal opgives at skulde være omtrent i Længden $1\frac{1}{2}$ Miil og dens største Bredde $\frac{1}{8}$ Miil. Da der er gjort en Begyndelse med et Kobberværks Anlæg i Kaafjorden, bör vel for Tiden ingen Nyebyggere her nedsættes, for at Bergarbejderne ei skulle betages Pladse til Opdyrkning.
2. Om Betalingen for Reenskydsen: Det af Foged Nielsen forfattede Udkast til en Lov desangaaende, forsaavidt samme ei er specielt for Østfinmarken, fandt man anvendeligt for Vestfinmarken, dog med fölgende Forandringer: ad 1 §: Udtrykket "i Forhold" forandres til "i det af Øvrigheden for passende anseede Forhold". Ad § 3. Som hidtil almindeligt maatte en Reidereen fremdrage 5 Vogs Tyngde. For Touren mellem Polmak og Vardöe i Østfinmarken burde det derimod maaskee have sit forblivende ved Udkastet, nemlig 4 Vogs Tyngde. § 7. Denne § bortfalder for Vestfinmarken da her i Skydstourene ei vil mangle Reenmose paa Fjeldene og Markerne. Ad § 8. Det maa blive den Reisendes egen Sag at skaffe sig Pulk. For Kjerristen med Tilbehör formenes Betalingen passende at kunde ansættes til $\frac{1}{2}$ ß pr Miil. Ad § 9. Bestemmelsen om at den skydspligtige Fjeldfin, som opholder sig mere end 6 Mile fra Skiftstedet skulde betale Skyds-skafferen 12 ß pr Miil over de 6, formeente man i Vestfinmarken at burde forandres til en Distance af 10 istædenfor 6 Miile. Ad § 10. Mulcterne formeentes passende at kunde ansættes saaledes: istædenfor 2 Spd - "1 à 2 Spd", og istædenfor 10 Spd - "fra 3 til 10 Spd efter Omstændighederne". Ad § 11. 24 ß for hvert Dögn den Skydsende opholdes bör formeentlig forandres til 36 ß til Godtgjörelse hos den Reisende, samt Ventetiden af 3 Dögn forandres til 5 Dögn, for hvilken Tid den Reisende da bliver pligtig at Godtgjøre den Skydsende som har mödt 36 ß pr Dögn.

30b

Ad § 15. Skydsskaffere formenes, som i Udkastet foreslaaet, bör fritages for at forrette Skyds. Den sidste Deel af § Een ang. Fjeldfinne-Enkers betingede Fritagelse for Skyds maatte udgaae, som ledende til Vilkaarlighed.

3. I Henseende det paa Vardöe fremsatte Forslag om at Vinterposten skulde fra Koutokeino direkte befordres til Vardöe og tilbage, yttrede Postexpediteur Nörager, at hvad herved skulde vindes maatte være dette, at Posten fra Vardöe kom saa betids tilbage at den kunde afgaae med næste Post fra Alten over Koutokeino til Haparanda, men dette vil ogsaa nu kunde opnaaes naar Posten mellem Alta og Vardöe blev fremført med vedbörlig Hurtighed, og Vinterposten ei, som i det sidste Aar med Amtets Samtykke var Tilfældet, er bleven opholdt i Alten efter Tromsöe Postens Ankomst, hvilket Ophold, efter Amtets Foranstaltning dog ei maa vare over 8 Dage. Videre yttrede Postexpedit. Nörager den Formening, at denne Foranstaltning af Amtet uden Betænkelighed kunde vedblive saalænge Posten over Haparanda, saaledes som hidtil, medbringer næsten ingen Breve til Østfinmarken; dog maatte der foranstaltes til Østpostens hurtige Gang, at Timesedlerne paategnedes saavel i Polmak som i Karasjok af nogen der boende (for Tiden i Karasjok af Lenning og i Polmak af Lensmanden). Efter Postexp. Nöragers Opgivende kan Vinterposten mellem Alten og Vardöe frem og tilbage ei i Almindelighed antages at gaae i kortere Tid end 25 à 26 Dage. Efter dertil af Commissionen givne Anledning yttredes, at det vilde være gjørligt og derhos meget gavnligt at Posten ogsaa om Sommeren frembragtes mellem Karasuanda og Alten. I dette Fald kunde der vælges 2de Veie mellem Alten og Koutokeino, enten den kortere Vei der kun udgjör 13 Mile – i hvilket Fald ingen Omskiftning af Postfører kunde foregaae, da Nyebyggere i denne Strækning ei kunne etableres; man anmærkede, at Almuesmænd i Almindelighed gjör denne Tour tilfods i 3 Dögn. Eller og den længere Vei (den sædvanlige om Vinteren) udgjörende 16 Mile, der Nyebyggere maatte nedsættes, 2de paa hvert Sted, til Postens Befordring saaledes:

Øverst i Eibyedalen, beliggende fra Alten omtrent.....	2 Mile
Derfra til Solovoumi	4 --
Derfra til et Sted söndenfor Masi forrige Capel	4 --
Derfra til Koutokeino	6 --
Tilsammen.....	16 Mile

Videre fra Koutokeino til Karasuanda omtrent..... 10 --

Dersom Posten befordres den förste Vei, ansaaes det nödvendigt at 2de Mand frembragte samme. Saafremt derimod Postförselen skede den anden Vei, maatte det være tilstrækkeligt at den förtes blot med 1 Mand, der aflöstes paa de angivne Steder. Fra Koutokeino til Karasuanda maatte derimod Befordringen skee med 2 Mand. Man formodede ogsaa at Posten om Sommeren kunde bringes til Tromsöe den samme Vei som den föres om Vinteren, dog var man ei nöie bekjendt med denne Strækning. Saaledes som foreslaaet i Hammerfest, at de Fjeldfinner, som bringe Posten fra Koutokeino til Alten skulde, efter der at have afleveret Posten, fortsætte Reisen til Qvalsund med Brevene til Hammerfest, da Posten föres over Hvalsundet og siden bringes paa Skie til Hammerfest, dette gaar, efter de Oplysninger som nu meddeelt, ikke an, eftersom der i den Landstrækning mellem Alten og Qvalsund gives ei Mose; desuden kunde Renene ikke udholde en

31a

saa lang Tour. Derimod troede man det gjørligt, at naar Posten fra Koutokeino var ankommet til Alten, de Breve der skulde til Hammerfest da afsendtes til Rafsbotten, beliggende söndenfor Porselven, og derfra befordredes med 2 Mand paa Ski til Qvalsund o.s.v. Efter 12 Timers Forløb maatte Posten retournere fra Hammerfest til Alten; denne Befordring frem og tilbage vilde vel i Almindelighed medtage en Tid af 5 à 6 Dage; men da Posten fra Alten til Karasuanda maa paa dette Sted ofte opholdes i 4 Dage efter Posten fra Tromsöe, vilde den ovenmeldte Tid 5 à 6 Dage ei væsentlig sinke Postförselen, især med Hensyn til at der fra Haparanda sydefter gaar Post 2 Gang ugentlig.

Angaaende Posten fra Tromsöe til Finmarken, da erkjendte man at det vilde være gavnligt og udförligt, at den fra Langfjorden bragtes directe til Hammerfest, saaledes som af Indvaanerne paa dette Sted foreslaaet; dog saaledes: at Brevene til Hammerfest og Alten m. v. aflagdes paa nærmeste Postaabnersted Maursund i særskilte Væsker, hvilke da bragtes tilsammen til det yderste beboede Sted i Langfjorden, hvorfra da Væskerne afgik, den ene directe til Hammerfest og den anden til Talvig. Saavidt man her veed ankommer Posten fra Alten tilbage til Tromsöe i Almindelighed 6 à 8 Dage för Posten fra sidstnævnte Sted skal afgaae Sydefter. Med Hensyn hertil troede man, at det passende kunde bestemmes en Tid af 5 Dögn til Postens Gang fra bemeldte yderste Sted i Langfjorden til Hammerfest og Tilbage, saaledes, at hvis Posten fra Hammerfest ei til saadan Tid var retourneret, maatte Posten fra Alten, som imidlertid var ankommet til bemeldte Sted i Langfjorden, ei længere der opholdes efter samme. I Hammerfest maatte denne Biepost ikke opholdes over 12 Timer. Uagtet ovenmeldte 2de Biposter til Hammerfest afgik, maatte dog Posten fra Alten til Hammerfest og videre fremdeles gaae som hidtil. Det anmærkes, at fra Alten over Rafsbotten til Qvalsund regnes for omtrent 5 Mile

(Qvalsundet er ganske kort over; over Hvalöen til Hammerfest er 1 ½ Mil) hvilken Strækning som ovenmeldt den ene Biepost skulde gaae om Vinteren; for den anden Biepostgang fra det yderste i Langfjorden til Hammerfest bliver Strækningen omtrent 5 Mile. Postexpediteur Nörager anmærkede, at Postbönderne i Finmarken i f. A. indgav til Amtet Andragende om at erholde den samme betaling for Postbefordringen som er almindelig i Senjens og Tromsöe Fogderie og ellers sør i Landet; men at derpaa til denne Tid intet Svar er indlöbet.

4. Med Hensyn til Vigtigheden for Alten –Talvigs Præstegjeld af et Bygde – Kornmagazin, vel bestyret, anmodede Commissionen Hr Foged Cappelen om at underrette den om det herværende Bygdemagazins nuværende Tilstand. Fogden dertil svarede: at han först ved hans Formands Sorenskriver Schjoldagers Afreise herfra i Slutningen af Maii d. A. modtog Forklaring fra ham ang. Magazinet; men samme er saa ufuldstændig, at han deraf ingenlunde har kundet erfare Magazinet's Tilstand. Fogden anmærkede forövrigt, at der i Aar er blevet udlaant omtrent 8 Tönder Korn af Magazinet, samt at Magazinet's övrige Beholdning er udestaaende.
5. Den Betænkning ang. Laxefiskeriet i Altens Elv, som Commissionen havde anmodet Handelsmand Klerck m. Fl. at afgive, er indkommet, dat. 4de sidstleden og vedlægges denne Protocol under Lit^f B.
6. Fra Handelsmand Klerck, som en i Fiskeriet kyndig Mand, begjærte Commissionen hans Formening om og hvorvidt Loven ang. Fiskeriet i Lofoden af 1ste Juli 1816 var anvendelig i Finmarken, m. v. Handelsmand Klerck var aldeles enig i alt hvad desangaaende af de Tilstædeværende ved Commissionsmödet i Hammerfest den 28de Juli sidstl. blev yttret, paa dette nær: at den 26 § i ommeldte Lov

31b

burde undergaae den Forandring, at der ved de Ord: "holde Gjeldbrug til Leie for den Fiskende" – tilföies: forsaavidt de ikke selv medbringe Gjeldveed. I Henseende til hvad der paa Hammerfest er anfört om Krogs Brug under Seifiskeriet, troede han at dette tydeligere kunde fremsættes saaledes: "at paa Seibankerne maa Krog ikke bruges i den Tid Nogen ligger færdig med Synkenoden for med den at gjöre Kast paa Seigrunden".

7. Efter dertil given Anledning yttrede Foged og Sorenskriver Cappelen, at han i flere Henseende maatte ansee det gavnligt at det ordentlige Sogn og Skattething for Koutokeino og Karasjok Sogn, som hidtil er bleven holdt i Alten, herefter afholdes i Fjeldet særskildt for hvert Sogn.

Hermed blev denne Samling sluttet

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Gjenpart af Commissionens underdanigste Betænkning og Forslag

Det er blevet Undertegnede paalagt ved de Kongl Commissarier af 14de Octbr f. A. og 21de Febr d. A. at afreise til Finmarken, for der, i Forbindelse med Amtmanden over Finmarkens Amt, naar og forsaavidt denne deri maatte kunne deeltage, og ved at tilkalde de paa ethvert Sted i Finmarken ansatte Kongl Embedsmænd og andre Handels- og sagkyndige Mænd udenfor Embedsclassen, paa de Steder vi dertil fandt mest beleilige, i en Commission at sammentræde, i den Hensigt, efter foregaaende Undersøgelser, 1. at tage under Overveielse de Poster – med Undtagelse af den om Grændsereguleringen – som af den ved sidstafholdte Storthing nedsatte Committee til at overveie Midlerne til Finmarkens Opkomst indgivne Betænkning (hvilken i Aftryk er bleven os meddeelt fra det Kgl Finants- Handels- og Told-Departement) indeholder; 2. derom, saavelsom om hvad der videre maatte ansees tjenligt til Finmarkens Opkomst, at indgive detaillerede Forslag, samt 3. at afgive Betænkning angaaende Nödvendigheden og Nyttens af at Finmarken fremdeles beholder Toldfrihet; dog at Commissionen ved Udförelsen heraf ei for Tiden har at befatte sig med de saakaldede Fælledsdistricter.

Efterat vi vare blevne forsamlede i Trondhjem begave vi os i Begyndelse af Maii Maaned paa Reisen til Finmarken, hvorfra vi kom tilbage sidst i September. Den af os holdte Forhandlings-Protocol med dens paaberaabte 2de Bilage følger herved under N° 1.

I Henseende til de adskillige Oplysninger som vi ved de afholdte Möder have modtaget og derefter tilfört Protocollen saaledes som de meddeltes os, maa vi gjöre den Bemærkning, at de vel ei alle kunne ansees aldeles rigtige eller fuldkommen paalidelige, men at de dog for störste Delen og i det væsentligste ere det, maa vi, efter den Kundskab vi tilforn havde om Finmarken og som vi ved de i Aar foretagne Omreiser i dette District forögede, antage.

Forfatningen blandt Almuen i Finmarken befandt vi i Almindelighed kun maadelig, tildeels yderlig slet; Rigtigheden heraf bestyrkes, forsaavidt Vestfinmarken angaar, af den hermed under N° 2 fölgende Extract af Skatte- og Rettigheds-Mandtallet for dette Aar; saadan Extract, saavelsom andre fra Fogden og Sorenskriveren i Østfinmarken attraaede Oplysninger, vare ei at erholde, da den entledigede Foged og Sorenskriver Nielsen ved vor Ankomst til Østfinmarken var færdig at forlade Districtet og ingen endnu var constitueret til at forestaae Embederne. Som Hovedaarsager til Almuens ommeldte Forfatning formene vi at kunne anföres:

1. at Priserne paa Almuens Varer, hvilke fornemmeligen bestaae i Fisk og Tran, ikke staar i et passende Forhold til Priserne paa de Varer Almuen tiltrænger hos de Handlende; hvorledes disse Priser bleve os opgivne viser Protocollen og den her under N° 3 vedlagte Extract, hvorved dog maa bemærkes, at vi ei kunde faae Middelpriiserne for hele Aaret angivne, men blot Priserne som gjelder om Foraaret og Sommeren, da rigtignok ogsaa den meste Handel foregaa; fra Efteraaret, naar de russiske Handlende og ligeledes de norske Frihandlere forlade Finmarken, blive Priserne paa Varene, saavel de som Almuen afsætter, som de den tilhandler sig, end mere ufordeelagtige for den. Vinterfiskeriet i Finmarken, som i en Række af Aar indtil 1800 var betydeligt, har paa adskillige Steder meget aftaget; dog ved Söröen, især ved Brevig, falder endnu jevnlig godt Vinterfiskeriet, som söges af Almuen

32a

i den nordligste Deel af Senjens og Tromsöe Fogderie. Sommerfiskeriet har i adskillige Aar været afvexlende, dog at dette Fiskeriet, naar det drives paa rette Maade, har været mere eller mindre fordeelagtigt, derpaa have især de til Finmarken sögende Fiskerusser afgivet Beviis.

2. at Fiskeriet ei drives vedbörligen af Mangel paa tjenlige Baade og fornödne Redskaber og paa tilstrækkelig Folkehjelp.
3. Almuens liden Virksomhed; i den senere Tid har og Modlöshed betaget Mængden af Almuen, da ogsaa den Flittige, formedelst Misforholdet mellem Priserne paa Almuens og Handelsmandens Varer, vanskeligen kan erhverve det Nödvendigste.
4. Almuens Hang til overdreven Nydelse af Brændeviin, i hvor enorm end Priserne paa denne Artikel, især i Østfinmarken, er.
5. Den megen Credit som mange Handlende, medens de dertil vare istand, have ligesom kappedes om at give Almuen, hvorved Mængden er nedsjunket i en bundlös Gjeld, som undertiden uden Lempe söges inddrevet, er ogsaa en væsentlig medvirkende Aarsag til Almuens nuværende slette Forfatning.
6. I adskillige langt fra Kjöbstæderne værende Egne kan Almuen ei uden alt for stort Besvær afsætte dens producerede Varer og igjen indkjöbe hvad den tiltrænger, da de i Egnen etablerede Handlende ei ere istand til at drive den forefaldende Handel; herom maa vi henvise til de i

Forhandlings Protocollen indtagne Forklaringer, især for Thanens, Læbesbye og Kjöllefjord Sogne.

Skal der ventes mere Virksomhed hos den Finmarkske Almue, maa den dertil opmuntres og lokkes ved en lønnende Afsætning af dens Producter, og ved for taalelige Priser at bekomme de Varer den maa tilhandle sig; den maa derhos, efter Muelighed, understøttes til en bedre Næringsdrift m. v.

Hvad Commissionen har at fremsætte og foreslaae til Opfyldelse af det den overdragne Hverv, skal den omhandle under følgende Poster.

1. Handelen

Den fordeelagtigste Handel paa Udlandet, som Finmarken kan føre, er paa Archangel og de övrige Steder i Hvidesöen; Samhandelen med disse Steder har vel i længere Tid været betydelig, men saaledes som denne Handel hidtil har været beskaffen, har den störste Fordeel været paa Russernes Side. Da Sagen om Handelen paa de hvidesöiske Havne angaar hele Finmarkens Amt saa og Nordlands Amt, har Commissionen under dens Ophold paa Bodöe og Tromsöe omhandlet denne Gjenstand ogsaa med Embedsmændene og de Handlende sammesteds; hvad derom m. m. blev forhandlet paa Bodöe udviser den under N° 4 følgende Forretning; det Passerede paa Tromsöe og i Kjöbstæderne i Finmarken indeholdes i Forhandlings-Protocollen. Det maatte væsentlig biedrage til Opkomst for Kjöbstæderne i Finmarkens og Nordlands Amter naar de kunde føre en activ Handel paa Havnene i Hvidesöen, men dette har til denne Tid ei kunnet skee formedelst de Besværligheder som möde den norske Handel i Almindelighed og særdeles Fiskehandelen i bemeldte Havne; disse Besværligheder bestaae, efter de Oplysninger Commissionen har kundet erholde, i at Tolden og andre Afgivter ere saa store, at de endog meget overstige Varenes Værdie; saaledes er Tolden f. E. af 1 Pud (32 pd. norsk) tör eller saltet Fisk 3 Rubel 60 Kopek i Sölv (i det mindste 10 Gange Fiskens Værdie efter forrige Aars Fiskepriser), af et Odderskind 1 Sölvrubel 50 Kopek o.s.v., desuden maa til de forskjellige russiske Betjente, efter gammel Uskik, erlægges betydelige Præsents; en os af en paalidelig Mand meddeelt Fortegnelse over saadanne Presents, erlagde i afvigte Aar til Officianterne i Archangel for et indkommet Skib, endog tilhørende et Handelshuus paa Stedet Brandt pC¹, følger herved N° 5; videre vedlægges til Oplysning om de forskjellige Afgivter, under N° 6 en bekommet Gjenpart af en Regning fra bemeldte Handelshuus til en Kjöbmand i Tromsöe for nogle afsendte Kornvarer. Da alle fremmede Nationer der handle paa Archangel maa underkaste sig denne ulovlige Sportulering, faar da de norske Handlende ogsaa finde sig deri.

Handelstractaten mellem Norge og Rusland i Tillægsacten af 10 Sept/27 Augt 1817 til Fredstractaten mellem Sverig og sidstmeldte Rige i Frederikshavn, var kun afsluttet paa 8 Aar til Udgangen af Aaret 1825, men den er, efter de offentlige Tidender, indtil videre fremdeles gjeldende. Ved efternævnte Artikler i den ommeldte Tractat anmærkes følgende med Hensyn til den nye Handelstractats Afslutning:

§ 8. Da russiske Fartöier og Varer deri blive, uden Hensyn til hvorfra de kommer og hvad Lands Producter de ere, behandlede overalt i Norge med Hensyn til Told og Skibsafgivter aldeles som norske Fartöier og Varer deri, maatte det forventes, at norske Fartöier med indehavende Varer vorder tilstaaet samme Ret i alle russiske Havne, altsaa ogsaa

32b

i de hvidesöiske; i al Fald maatte gjøres Forsög paa störst mulig Lettelse i Henseende til Afgivterne for den norske og i Særdeleshed den finmarkske Handel i ommeldte Havne, som at det tillades i bemeldte Havne ogsaa at indføre Törfisk, saltet Fisk, Sild og Skindvarer af alle Slags og navnlig Ræv- Odder- Maar og Reenskind. Man har yttret for Commissionen, at hvis det skal kunne lønne sig for de norske Handlende at gjøre Afskibning til Stederne i Hvidesöen maatte Vare-Afgivterne af alleslags ei overstige 10 pC¹ af Varenes Værdie. Herved maa bemærkes, at efter Toldloven af 28de Juli 1824 er Indførselstolden i Almindelighed beregnet omtrent til 10pC¹ af Varenes Værdie. Skibsafgivterne maatte erlægges ligesom af russiske Skibe. I Henseende til Ansættelsen af Varenes Værdie kunde bestemmes, at hvis det russiske Toldvæsen ei var tilfreds med Afskiberens eller hans Fuldmægtigs Ansættelse, beholdt det Varene for den derpaa satte Værdie, mod at rabattere 10 pC¹ for Toldafgivterne.

§ 10 Dersom en almindelig Oplagsret ved alle russiske Toldboder ei kan erholdes for norske Varer, skjönt russiske Varer have saadan Ret i Norge, saa maatte dog den norske Handel tilstaaes Oplagsret i Archangel og Kola, mod at svare samme Afgivt som de russiske Undersaatte i samme Tilfælde erlægge her i Riget. Kola er her tillige nævnt fordi Hvidesöen tidligt tilfryser og kun seent paa Foraaret igjen bliver seilbar.

§ 12 Saavel hos de russiske Vice-Consuler i Tromsöe og Hammerfest, som hos andre Personer har Commissionen sögt at erholde Oplysning om Sammenhængen med den Bestemmelse i dennes, at der af det Quantum Kornvarer, 25.000 Tschetverts, som Norge tillades at udføre fra

Havnene i Hvidesöen, skal efterlades i Archangel en Femtedeel mere, som det hedder, end det Qvantum som er blevet udført. Det vil forhaabentlig kunne bevirkes, at saadan eller lignende Betingelse, der er saa trykkende for den norske Handlende, bliver udeladt af den nye Handelstractat. Ligesom det ved denne Tractat vel vil blive de norske Handlende tilladt fremdeles at udføre et saadant Qvantum Kornvarer, som ommeldt, fra de Hvidesöiske Havne (naar den norske active Handel paa Hvidesöen skulde komme til nogen Flor vil vel saadan Udførsel kunde skee af norske tildeels trondhjemske og bergenske Handlende) saa var det og af megen Vigtighed, at de russiske Undersaattene ligeledes fik Tilladelse til fra bemeldte Havne at udføre til Finmarkens og Nordlands Amter 25.000 Tschetverts Kornvarer, eller i al Fald et noget mindre Qvantum. Af de offentlige Tidender har man seet, at den i afvigte Aar udløbne Tilladelse for Russerne til i 5 Aar fra Kemi, Suma og Kola at udføre til Finmarken det ringe Beløb af 6000 Tschetverts Kornvarer er blevet forlænget paa andre 5 Aar.

- § 13 Efter Anord. af 17de Juli 1789 § 21 kunne Fremmede, altsaa ogsaa Russerne, i Kjøbstæderne Hammerfest og Vardöe drive Handel med Indbyggerne i en Tid af 4 Uger; naar ommeldte § sammenholdes med § 15 i Anord. af 20de Juni 1794 for Tromsöe Bye, synes det at ommeldte Handel blot kunde føres med Indbyggerne i Kjøbstæderne, ei tillige med dem paa Landet. Forord. af 5te Sept 1787 bestemmer at Russerne, udenfor Kjøbstæderne, kun maa handle med Kræmmerne paa Kræmmerleierne. Hvor og med hvem de norske Frihandlere maa drive Handel viser Plak. af 13de Febr 1789, nemlig: paa Kjøbstæderne og Kræmmerleierne i Finmarken og med Indbyggerne paa ethvert af disse Steder i 4 Uger. Ved den Kgl Resol. af 5te Augt 1796 er det tilladt Almuen i Finmarken fra Midten af Juli til Midten af August at borttuske dens Raafisk til de ankommende Russer saavel til Kjøbstædernes som Kræmmerleiernes Havne, og i andre Havne og Fjorder hvor Sommerfiskerie drives. Derimod bestemmer den 13 § i Tillægsacten, at russiske Fartöier, som komme fra det hvide Hav til Havnene i Finmarken, maa sælge deres Varer ombord i Skibene saavel til Almuen som de norske Fartöier i Kjøbstæderne i en Tid af 4 Uger, og i alle andre Havne i Finmarken til norske Fartöier i en Tid af 14 Dage. Denne Tilladelse er saaledes i Strid med de ovenanførte Anordninger og er derhos skadelig for de Handlende i Kjøbstæderne og paa Kræmmerleierne – især med Hensyn til den Ret de russiske Fartöier er givet til at sælge til de norske Fartöier, og det i alle Havne i Finmarken – og bör den givne Frihed da

33a

vel ei længre finde Sted, hvorimod, i henseende til Liggedagene ved Kjøbstæderne, maa forholdes ogsaa i Finmarken efter Loven af 28de Juli 1824, da Commissionen ei skjønner at andre Bestemmelser om Liggedage skulde behöves eller være hensigtsmæssige i dette District. Det er vel klart at nysmeldte Lov egentlig er givet til Fordel for Kjøbstædernes og Landets Indvaanere, og at Skibsförerne saaledes ei alene have Tilladelse, men ogsaa ere forpligtede til at holde de bestemte Liggedage; men da det skal være indtruffet i nogle til af Rigets Kjøbstæder, at de Handlende have formaaet de ankomne Skibsförere til strax til dem at afhænde den hele Ladning, paaberaabende sig at ommeldte Lovs § 1 bruger Udtrykket "tilladt", saa vilde det være ønskeligt at saadan Mertydning blev forebygget for Eftertiden. Skulde det ansees passende eller tilraadeligt, at den saavel for Almuen i Finmarken, som for Russerne, gavnlige Tilladelse efter den ovenmeldte Resolution af 5te Aug. 1796 til Tuskhandel i den saakaldede Makketid, omhandles i den udfærdigende nye Handelstractat, maatte det vel – især hvis Tractaten ei bliver afsluttet blot paa visse Aar – anföres, at Tilladelsen gjelder indtil videre, samt tilföies, at det kun er for Nödvendighedsvarer, nemlig fölgende: Meel og Kornvarer, Gryn, Hamp, Seildug, Taugværk, Tjære og Bygningsmaterialier, at Russerne maa tilhandle sig Almuens Raafisk.

- § 14 Som anmærket ved § 10 have russiske Varer Oplagsret ved alle norske Toldstæder. Forövrigt vil, hvis Finmarken bliver toldpligtig, forholdes efter den Lov, som derom bliver givet.

- § 15 Denne §^s Bestemmelse er ei nu, og vil neppe heller i Fremtiden blive af nogen Betydenhed for Finmarken.

For Russerne er Fiskeriet ved de finmarkske Kyster af største Vigtighed, ja ganske uundværligt naar Fiskeriet ved Kysterne af det hvide Hav, hvilket fornemmelig skal falde mellem Kola og Svetenoss, slaar fejl, eller er mindre heldigt, som ofte er Tilfældet; Ved Afhandlingen om en nye Handelstractat med Rusland maatte da herpaa lægges megen Vægt, og den russiske Regjæring derhos gjøres opmærksom paa de Handelsfriheder Russerne fremfor andre fremmede Nationer ere tilstaaede i Finmarken; men skulde der uagtet en fuldkommen Reciprocitet i Handelsforholdet mellem Norge og Rusland – tillige med Hensyn paa Stederne i Hvidesöen – ei kunne opnaaes, eller dog de nuværende Toldafgiver ei til noget nær det ovenmeldte Beløb blive nedsatte, da er Commissionen af den Formening, at den Russerne ved Reskr. af 10de Febr 1747 givne Tilladelse til at drive Fiskerie 1 Miil

nær de finmarkske Kyster, bör ophæves; at dette skede kunde ei blive til nogen Skade for Finmarken, tvertimod maatte det have den naturlige Følge, at de tilsøgende Handelsrusser da bedre betalte Indvaanernes Fiskevarer end nu er Tilfældet. Skjønt det strider med de almindelige Grundsætninger at tilstæde Fremmede at drive Handel paa Andre Steder end i Kjøbstæderne, har dog F^o af 5te Sept 1787 tilladt, og det vel med god Föie, de russiske Undersaatter, samt de svenske Undersotter fra Vesterbotten, at drive Handel ogsaa paa Kræmmerleierne i Finmarken, men derimod ingenlunde paa Kræmmerleierne i Senjens og Tromsøe Fogderie; saadan Tilladelse erholdt de dog ved Loven af 11te Sept 1818; denne Lov forsaavidt den angaar Russerne har, efter hvad Commissionen har kunnet erfare, ei havt den tilsigtede Virkning, nemlig Senjens og Tromsøe Fogderies bedre Forsyning med Korn og andre Nödvendighedsvarer og det til billige Priser, derimod har den været til Skade for Tromsøe Kjøbstad, som bedst skulde ophjelpes ved Handelen med Russerne, og foranlediget derhos Toldsvig; Bremernes og Flensborgernes ei gavnlige Indflydelse paa Tromsøe vilde vel og betydelig aftage naar Stedets Kjöbmænd, hvis Antal nu ei er lidet, kunde mere tilegne sig Russehandelen. Bemeldte Lov bestemmer under Lit^r b, at de russiske Fartöier, som ville drive Handel paa noget Kræmmerleie söndenfor Tromsøe, skulle forinden i 4 Dage falholde deres Ladninger paa Tromsøe m.v.; men det indsees let at denne Bestemmelse kan eluderes; ere Russerne forud bestemte til at gaae til et Kræmmerleie, kunne de under Opholdet i Tromsøe sætte Prisen saaledes paa deres Varer, at ingen Handel der kan foregaae. Naar en saadan Handelsfrihed, som den Loven af 11te Sept 1818 indeholder, engang er givet, synes det vel betænkeligt, især efter faae Aars Forløb, igjen at ophæve samme, men har Loven, som Commissionen formener, ei svaret til Hensigten, men derimod havt skadelige Følger, er det vel tilstrækkelig Grund til at ophæve den; et andet er om det nu skulde være en passende Tid med hensyn til den forestaaende Handelstractats Afslutning med

33b

Rusland. Forsaavidt Loven af 11te Sept 1818 angaar Markedskræmmerne fra Vesterbotten, da anseer Commissionen det temmelig ligegyldigt om de beholde den givne Frihet eller ei, da deres Handel paa Kræmmerleierne i Senjens og Tromsøe Fogderie skal være ganske ubetydelig. Den her omhandlede Sag angaar ved egentlig ei selve Finmarken, men da den dog ei kan ansees at være den finmarkske Handel ganske uvedkommende, har Commissionen troet at burde yttre sig desangaaende.

Efter Pl af 13de Febr 1789 § 4, maa de til Finmarken sögende norske Handelende drive Handel paa Kjøbstæderne og Kræmmerleierne, i 4 Uger paa hvert Sted, med Indbyggerne; for at befordre den i Finmarken, og særdeles i Østfinmarken, saa fornödne Concurrence, bör denne Frihed, efter Commissionens Formening, indtil videre vedblive, dog at den indskrænkes til Handel med Nödvendighedsvarer, nemlig fölgende:

Angler eller Fiskeredskaber af alle Slags	Baade
Baandstager og Töndebaand	Blye
Bödkerarbeide	Böger
Erter	Fiskeredskaber af alle Slags, hvoriblandt Garn
Gryn	Gryder
Hagel	Hamp
Hjemmegjorte Töier	Jern i Stænger
Jernkram, upoleret, af alle Slags	Kalk
Kakkelovne	Karter til Uld
Kirse	Kobberslagerarbeide af forskjellige Slags
Kork	Korn og Meel
Krudt	Læder og Skind
Lærreder, grove	Liin (Hör)
Möllestene	Muursteen
Pibe- og Töndestaver	Planker og Bord
Potatas	Pottemagerarbeide
Ravndug	Rebslagerarbeide af forskjellige Slags
Salt	Seildug
Sild, saltet (bruges undertiden til Agn)	Skydegevær
Slibestene	Staal
Fiskestrænge af Mæssing	Tjære
Tobak	Træarbeide af alleslags
Uldne Tröier	Vinduesglas

Handelen maatte kunne föres enten mod contante Penge eller ved Tuskning. Den Kongl Resol. af 5te Febr 1794 bestemmer, at det skal være de ommeldte Speculanthandlere paa Finmarken aldeles formeent, at udsælge i Finmarken Kornbrændeviin i mindre Partier end et Anker; dette vanskelige overholdelige Bud skal ei sjældnen overtrædes til Almuens Fylderie. Det bör formeentlig ei tillades

Speculanthandlerne at udsælge til Almuen Korn- eller andet Brændeviin i nogensomhelst Quantitet, eller under nogetslags Paaskud at udskjænke samme. Hvad derimod angaar disse Forhandlers Handel med Kjöbmændene i Kjöbstæderne og de Handlende paa Kræmmerleierne, da maatte samme ei være underkastet nogen Indskrænkning i Henseende til Varenes Slags, forsaavidt deres Indførsel ellers er tilladt efter Toldloven. Amtmand Krogh og de af Tromsöe Byes Indvaanere som mödte ved den paa Stedet holdte Samling, vare af den Formening, at Frihandlerne ei skulde tillades at handle med Almuen i Finmarken, men heri kan Commissionen ei efter det Foranførte være enig.

Den af Amtmand Krogh i Skrivelse til Foged Nielsen af 28de Sept 1822, herved i Afskrift N° 7, gjorde Fortolkning af Udtrykket "Indbyggere" i Pl. af 13de Febr 1789, efter hvilken derved blot skulde forstaaes Indbyggerne paa Kræmmerleierne (foruden i Kjöbstæderne) og ei tillige paa Landet, kan Commissionen aldeles ikke bifalde, og det saameget mindre, som det ei kan

34a

indsees hvorfor de enkelte Indbyggerne paa Kræmmerleierne, som dog have nærmest Adgang til derfra at blive forsynede med det Tiltrængende, skulde have saadan Præference for den övrige Almue; hertil kommer, at paa de fleste Kræmmerleier i Finmarken opholde sig ei andre end Handelsmanden selv med Familien og Tjenere.

Ved höieste Resolution^(af 12 Decbr 1823), ventelig afgivet i Slutningen af Aaret 1823, og fra Amtet i Febr 1824 meddeelt Fogden over Vestfinmarken – herved i Gjenpart N° 8 – er det bleven tilladt Hammerfest Byes Kjöbmænd og Vestfinmarkens Fogderies övrige Handlende, i Aarene 1824, 1825 og 1826, fra Midten af April til August Maanedes Udgang, med Fartöier at anlöbe Fiskeværerne paa de i Resolutionen benævnte Øer, for der at deeltage i Handel med Almuen om Fiskevarer, paa Vilkaar:

1. at der betales for denne Frihed, naar den benyttes, 4 Spd^l i aarlig Afgift til Statscassen; 2. at intet Brændeviin maa udsælges i Fiskeværerne under Handelsprivelegiets Forlöbelse, og 3. at ingen uden den nærmest boende Handelsmand maa handle i de Fiskevær som ikke ligger ½ finmarksk Miil fra nærmeste Kræmmerleie. Siden har Amtet ved Skrivelse til Fogden over Østfinmarken af Novbr 1824, herved i Afskrift N° 9, givet samtlige Handelsmænd i Østfinmarken, paa samme Vilkaar, en lige Tilladelse i Henseende til Fiskeværerne mellem Skyttenberg og Vardöe. Commissionen formener, at det indtil videre bör tillades de Handlende i Finmarken, saavel Kjöbmændene som de paa Landet etablerede Handelsmænd, fra Midten af Marts til Udgangen af Sept Maaned, med Fartöier eller Baade at anlöbe ethvert Sted i Finmarken (de Handlende i Vestfinmarken kunne altsaa saaledes ogsaa söge Østfinmarken, og omvendt) hvor Fiskerie drives, uanseet om i Nærheden af saadant Sted er etableret nogen Handelsmand, for der med Nödvendighedsvarer – de samme som ovenfor ere specificerede for Speculanthandlerne - at tiltuske sig af den fiskende Almue Raafisk, men ingenlunde andre Varer. For saadan Frihed til udenfor Kjöbstaden eller Handelsstedet at tiltuske sig Raafisk bör formeentlig ingen særskilt Afgift erlægges til Statscassen, men skulde dog nogen udredes burde den vel ikke overstige 2 Spd^l aarlig. I Forbigaaende anmærkes her, at den Handels- og Gjæstgiver-Afgift som svares i Finmarken – maaskee ogsaa i Nordland - er betydelig större end den som erlægges söndenfor. Brændeviin maatte de Handlende ei medbringe til Udsalg eller Udskjænken, under nogetsomhelst Paaskud, til Almuen i Fiskeværerne; under den almindelige Straf for ulovligt Brændeviinssalg efter Loven af 1ste Juli 1816; denne Straf foreslaaes istedet for den af Handels-Privelegiets Fortabelse, blandt andet af den Aarsag, at samme var uavvendelig naar Kjöbmanden overtraadte Forbudet. Naar Fiskeværerne anlöbes med Fartöier kunde det, forsaavidt Kjöbstæderne Hammerfest og Vardöe angaar, vel indtil videre tillades, saaledes som i Commissionsmödet i Hammerfest den 27de Juli foreslaaet for denne Kjöbstads Vedkommende, dertil at benytte russiske Fartöier, saaledes, at naar disse havde udlosset i Hammerfest eller Vardöe afgik de, med Kjöbmandens Betjent ombord, til det eller de bestemte Fiskevær for at indtage Fiskeladning, hvorved en Deel Bekostning besparedes med den til Afsætning til Russerne tilhandlede Raafisk.

I Almindelighed bör vel ingen have Handels- og Gjæstgiver-Bevilling paa mere end et Sted, men i de Sogne hvor Folkemængden er ringe maa heri gjöres Undtagelse og een Mand saaledes tillades Handel paa 2de Steder, eller tydeligere: den som attraar Handelsbevilling i en lidet befolket Egn, hvor dog Handelen til Almuens Beqvemmelighed bör drives paa 2de forskjellige Steder, bör ei erholde Bevilling paa det ene Sted med mindre han forpligter sig til ved en Factor forsvarligen at före Handelen ogsaa paa det andet Sted. Videre formenes, at Kjöbmændene vel kan tilstædes tillige at drive Handel udenfor Kjöbstaden – naar ellers Handel der ansees fornöden – dog at de ei maa have mere end et Kræmmerleie, og paa Vilkaar, at de personligen ere bosatte i Kjöbstaden, da Handelen paa Kræmmerleiet saaledes maa drives ved en Factor. Det synes vel at der i nogle Sogne i Finmarken ere flere Handelsstæder end aldeles nödvendigt, men da dog Gjæstgiverie paa de fleste saadanne Steder er fornödent, og ingen kan ventes at ville blot modtage Gjæstgiverbevilling, faar paa denne Grund

de fleste af de nuværende Handelssteder vel vedblive. Paa nogle Steder kan forøvrigt Handel for Tiden kun faaes om Sommeren fordi Fiskerie der kun da drives og Egnen ei er beboet saaledes, at Søgning til Handelsstedet om Vinteren kan gives; som saadanne Steder kunne her anføres: Havningberg og Baarsfjord i Vardöe Sogn, Gamvig i Thanens Sogn og Skyttenberg i Kjöllefjord Sogn. Som, efter Commissionens Formening, aldeles overflödige Handels- og Gjæstgiversteder, der ved Leilighed burde indgaae, anmærkes: Reenöe i Maasöe Sogn (drives for Tiden efter Amtsbevilling) samt Omgang og Polmag i Thanens Sogn. Reenöe er beliggende ei langt fra Hammerfest samt Handelsstederne Ingöe og Havöesund; saameget mindre udfordres her nogen Handelsmand naar de Handlende skulle erholde den ovenmeldte Tilladelse til at besøge Fiskeværerne for der at tilhandle sig Raafisk. Ved Handelsstedet Omgang boer ingen; Stedet er beliggende en kort Miil fra Gamvig og vanskelig kan der landes ved samme. Beboerne i Polmag, der ligger 6 Mile op i Landet fra Thana-Elvens Udlöb, leve fornemmelig af Fæedrivt; de kunne uden Vanskelighed söge nærmeste Handelssted i Thanen, nemlig Guldholmen, og Handelsstederne i Varanger; for de omvankende Fjeldfinder kan det end mindre være fornödent at der drives Handel og Gjæstgiverie i Polmag; det sidste forleder dem, og ligeledes de Fastboende, desuden til Fylderie. De faa Reisende der gives i den Egn kunne blive modtagne af Beboerne paa Stedet.

Det er ovenfor anmærket, at det vil være nödvendigt at Handel og Gjæstgiverie paa 2de Steder overdrages til een Mand i de Egne hvor Befolkningen er saa ringe at 2de Handlende, [ei] kunde have Udkomme. Dette er, efter Commissionens Skjönn, Tilfældet med følgende Steder:

1. i Vestfinmarken: Hasvig og Brevig i Hasvigs Sogn
Dybvig og Komagfjord i Alten-Talvigs Sogn
Kjelvig og Repvaag i Kjelvigs Sogn. Paa Repvaag föres den störste Handel med Nabosognet Kistrand.
2. i Østfinmarken: Sverholt og Skyttenberg i Kjöllefjord Sogn,
Lebesbye og Kjöllefjord i Læbesbye og Kjöllefjord Sogne,
Hops-Eidet og Gamvig i Thanens Sogn,
Guldholmen og Berlevog i d^o,
Mortensnæs samt Handels- og Gjæstgiverstedet i Varangerbunden, Nyeborg kaldet, i Næssebye Sogn

Paa nogle af ommeldte Steder bliver for Tiden Handelen og Gjæstgiveriet drevet, eller skulde drives, af een Mand, nemlig: Oxholm paa Kjelvig og Repvaag, af Bögeberg paa Sverholdt og Skyttenberg, af Brix i Læbesbye og Kjöllefjord, og af Schancke paa Hops-Eidet, Gamvig, Guldholmen og Omgang. Almuen lider formeget ved at de 3 sidstnævnte Personer beholde de dem meddeelte Bevillinger, med mindre de skulde blive istand til herefter vedbörlig at forsyne sig med Nödvendighedsvarer.

Amtmand Krogh har paalagt alle Handlende at forsyne sig med et lige Quantum Kornvarer, uden Hensyn til den större eller mindre Søgning efter Egnens Befolkning, men saadant Paalæg bör for Eftertiden vel gjøres forholdsvis og derhos udstrækkes til de övrige for Almuen, efter dens Næringsbrug, fornödne Varer. Forsaavidt det i de hidtil udfærdigede Bevillinger ei er anført at de Handlende skulle taale aarligt Efersyn af deres Vareoplæg, og de ei heller godvilligen underkaste sig samme, kan da Eftersynet vel ei foranstaltes, men naar beviislig Klage fra Nogen indkommer til Øvrigheden over ei paa Handelsstedet at kunne faae tilkjöbs de forlangte Nödvendighedsvarer, eller Øvrigheden paa anden Maade kommer til sikker Kundskab om saadan Mangel, bör da Vedkommende derfor efter Omstændighederne drages til vedbörligt Ansvar. For Eftertiden bör det formeentlig gjøres til Vilkaar i de udstædende Bevillinger, at Handelsmanden skal finde sig i at der, efter Øvrighedens Foranstaltning, foretages aarligt Eftersyn – först i October – om han har det ham paalagde Oplæg; det samme maatte da iagttages ved Udfærdigelsen af Kjöbmands

Borgerbrev. Den Kjöbmand eller Handelsmand, som ei efterkommer Forpligtelsen at forsyne sig med det bestemte Oplæg af de forskjellige Nödvendigheds-Artikler, bör vel ansees med en Mulct efter Omstændighederne fra 5 til 50 Spd^d – til lige Deling mellem Stedets Skole- og Fattigcasse – efter Dom, naar Angjeldende ei mindelig vil rette for sig. Vedlagde Bilage N° 10 og 11 vise, hvad Amtet i Aaret 1824 har foranstaltet i Henseende til ommeldte Eftersyn.

De i F^o af 5te Sept 1787 befalede Specificationer fra de Handlende over deres Forraad af Fornödenhedsvarer bör, under ugentlig Mulct af 1 Spd^d, der tilfalder Stedets Skole og Fattigcasse til lige Deling, inden Udgangen af Marts og Septbr tilstilles Fogden directe eller ved Lensmanden, for videre at indsendes til Amtet; disse Specificationer, forfattede efter det af Amtet givende Schema, bör tillige indeholde Opgave af Priserne efter en Middelberegning for det Tidsrum de afgives; Rigtigheden af de opgivne Priser maatte Øvrigheden paa Thingene og ellers undersøge. Hensigten af saadan Angivelse af Varepriserne skulde være, at bringe de adskillige Handlende i Finmarken, der tage

overdreven Betaling for deres Varer, til billigere Priser for Eftertiden, i al Fald af Frygt for at det skulde blive tilladt nogen at etablere Handel i Nærheden af dem.

At forebygge eller dog indskrænke Misbrugen med Brændeviins-Udsalg og Brændevinets umaadelige Brug, indseer Commissionen at være forbunden med megen Vanskelighed; i Henhold til hvad Storthings-Committeen i dens afgivne Betænkning herom har anmærket, kan Commissionen angaaende denne Sag kun yttre følgende: det maa med al Strængthed efter Mulighed paasees, at Gjæstgiverbevillingerne ei misbruges til Almuens Fylderie, og naar dette dog skeer bør angjeldende Gjæstgiver tiltales til vedbörlig Undgjeldelse; naar Lensmanden erfarer saadan Misbrug, og dertil gives ham ofte Anledning, men ei anmelder samme til Fogden, bör han ligeledes drages til Ansvar; at den 8de §, dens sidste Passus, i F^{id} af 8de Marts 1757 anvendes paa de værste Drankere vil vel og gjöre god Virkning; det er fornemmelig paa Handels- og Gjæstgiverstederne, at den finmarkske Almuen findes beruset; sjælden bringer den Brændeviin hjem med sig. Gjæstgiverier maa vel ansees forpligtede til at have Øl, og det godt og sundt, til Udsalg, og dette burde udtrykkeligen nævnes i de herefter udfærdigende Bevillinger; naar Almuen kunde erholde saadant Øl paa Gjæstgiverstederne foretrak mange sikkert samme for Brændeviin; en Kjöbmand i Hammerfest berettede os, at han en Tid havde Øl til Udsalg og at det med Begjærlighed kjøbtes af Finnerne, som de sjældn spurgte efter Brændeviin. Den Bestemmelse, at den Gjæstgiver, som krediterer Almuesmanden Brændeviin, skulde have tabt Ret til at söge Betaling derfor, vilde vel og medföre Nytte, skjönt den vistnok ogsaa kan eluderes. Der bör sörges for at der i Kjöbstæderne i Finmarken etableres Gjæstgiverie; naar dette er skeet maatte Kjöbmændene, der nu udsælge Brændeviin dramme-og pægelviis, forbydes at sælge Brændeviin under en vis Qvantitet, maaskee 1 Pot.

Nogle af dem, der nu ere i Besiddelse af de i den forrige octröierede Handels Tid værende Handelssteder, drive der, som Forhandlings-Protocollen tildeels udviser, Handel og Gjæstgiverie uden derpaa at have erhvervet Bevilling; dette er Tilfældet med Kjöllefjord og Guldholmen, og mueligt flere Steder; den manglende Bevilling maa vel Vedkommende paalægges at erhverve – ligesaavel som Esbensen paa Vadsöe og Nordvie paa Mortensnæs, hvis Bevillinger ere af 4de Decbr 1818 og 20de Januar 1817 – saafremt de ellers, hvilket efter det her oven Anförte betvivles, kunne godtgjöres at være istand til at holde Stedet forsynet med Fornödenhedsvarer.

Det har i Finmarken i en Deel Aar været en Sjældenhed at see norske Penge, derimod rullere russiske Kopeker, der ere indkaldte af den russiske Regjæring; med disse kan Almuen ei betale Skatter og Afgivter, men maa til sammes Udredelse kjöbe, som den udtrykker sig, norske Penge af Handelsmanden, og som en sjældn Vare holdes da Speciessedlerne i höi Priis; herved lider den fattige Almuesmand saare meget; en almindelig Klage förtes herover, som af Forhandlings-Protocollen ogsaa vil erfares. Vel erkjender Commissionen, at det efter Handelens Beskaffenhed i Finmarken maa være vanskeligt nok for de fleste Handlende at betale Almuesmanden Penge (norske) for hans Varer, men den som har erhvervet Rettighed til at drive Handle maa vel og paahvile den Forpligtelse, at betale de Varer han vil have af Bonden med Penge, naar de ei anderledes ere blevne forenede; saavidt vi erfarede vilde Almuesmanden være meget nöisom i den Henseende, da han i Almindelighed var tilfreds naar han for sine Varer fik saameget i Penge som udfordredes til Skatten og Afgivtens Udredelse og

35b

nogle andre forefaldende Udgivter. Denne Sag fortjener vistnok megen Opmærksomhed. Den Forlæggenhed og Bekostning hvori Almuen er sat, ved ei for dens Varer at kunne faae norske Penge, vilde for störste Delen bortfalde hvis Fogderne bemyndigedes til at modtage de russiske Kopeker, efter en vis Værdie, for Skatter og andre Udredelser, men dette gaar ikke an, især da de Kopeker, som rullerer i Finmarken, ere, som ovenfor bemærket, indkaldte af den russiske Regjæring.

Enkelte af de Handlende, som efter Forklaring til Commissionen ei holde de befalede autoriserede Handelsböger, maatte paalægges inden en vis Tid at anskaffe Samme.

Paa de fleste Steder havde Almuen ei de lovbefalede Contra-Handelsböger; Commissionen gjorde de Mödende opmærksomme paa Hensigten af disse; de Handlende burde da tilholdes at forsyne de Almuesmænd med hvilke de staae i Samhandel med deslige Böger, mod at Bonden derfor betaler 2 ß pr Ark.

Commissionen erfarede at Concillie-Placaten af 15de Maii 1801 angaaende Vægt af Fisk og Meel, paa adskillige Steder i Finmarken var gaaet i Glemme eller dog ei blev efterlevet, hvorfor Placaten igjen burde bringes til almindelig Kundskab (NB. see nu Lov-Udkastet Bilag N° 46, § 11).

At i Finmarken, paa dertil passende Steder, blev afholdt Marked ansee vi gavnligt; Söe- og Fjeld- Almuen vilde ei alene derved faae bekvemmere Adgang til at tiltuske sig hvad de tiltrænge af hinandens Varer og Fjeldalmuen til at afsætte dens Varer til Landets Handlende, men disse Markeder ville rimeligen efterhaanden ogsaa blive sögte af Indvaanerne i de russiske og svenske Lapmarker, samt af de Handlende i Torneå og Haparanda o. fl. St., hvorved en gavnlig Vareomsætning vilde

befordres. Commissionen formener, at der bör holdes et aarligt Marked i Østfinmarken, nemlig i Carlebotten i Varangerbunden i Næssebye Sogn (ei langt fra det Sted hvor det ved Rescr. af 16de Maii 1760 ophævede Marked blev afholdt) i 6 Dage i Ugen næst for 3^{die} Söndag i Advent, som bliver 1 à 2 Uger forinden det förste Vintermarked i Indjager holdes. I Vestfinmarken maatte Markedet afholdes paa Elvebakken i Alten-Talvigs Sogn 2 Gange om Aaret, ligeledes 6 Dage hver Gang, det ene i Begyndelsen af Marts og det andet i Slutningen af Novbr, og saaledes omtrent 2 Uger förend der holdes Marked i Kengis i svensk Lapmarken. Da Uveir og Uføre kan hindre de Markedsögende at fremkomme til rette Tid, maatte, naar dette var Tilfældet Fogden bestemme hvad Dag derefter Markedet skulde begynde. Fogden og Sorenskriveren (der saavel i Vest- som Østfinmarken er en og samme Person) maatte være tilstæde i Markedstiden for at paasee Orden og paakjende forefaldende Politiesager m.v., og ligeledes Lensmanden, mod Godtgjökelse til Förstmeldte som for Möder i Justitssager, og til Lensmanden af 32 ß daglig, hvilke Omkostninger lignedes paa Amtet. Med alleslags Varer, hvis Indförsel er tilladt, maatte paa Markederne kunne handles, dog at Brændeviin aldeles ikke bringes derhen eller der udsælges eller udskjænkes, under den almindelige Straf for ulovligt Brændeviinssalg efter Loven af 1ste Juli 1816; derimod kan Øl udskjænkes; naar Brændeviin ei maa udsælges vil af Luxusvarer kun lidet kunne afsættes til Almuen – den finmarkske Almue forbruger desuden kun ubetydeligt af saadanne Varer – derimod kunde de norske Handlende vente en fordeelagtig Afsætning paa deslige Varer til de fremmede Handlende som söge Markedet. Alle de Varer som ind- og udföres landværts til og fra disse Markeder maatte blive toldfri saavel ved Ind- som Udgaende, uden Hensyn til de Bestemmelser som ere eller herefter vorde givne for Varers landværts Ind- og Udförsel i den övrige Deel af Riget. Dersom de foreslaaede Markeder blive bestemte, bör formeentlig den Handel, som adskillige af de Handlende i Finmarken en Tid af Vinteren have fört i Koutokeino og Karasjok og som har foranlediget meget Fylderie blandt Fjeldfinnerne, ophöre.

Den ved Kongl Resolution af 5te Augt 1796 bestemte Tid fra Midten af Juli til Midten af August for Almuen i Finmarken til at borttuske dens Raafisk til Russerne, bör

36a

formeentlig ei, efter Nogles yttrede Önske, enten forandres til Juli Maaned eller forlænges; Tiden er bestemt efter den sædvanlig varmeste Aarstid; naar de Handlende, som ovenfor foreslaaet, tillades i Fiskeværerne at tiltuske sig Raafisk, kan Almuen rimeligen ei til anden Tid af Aaret mangle Afsætning paa denne Artikel; hertil kommer, at Mængden af Handelsrusser ei er fremkommen i Begyndelsen af Juli Maaned. Den ommeldte Kgl Resolution er, som anført, kun givet til Fordeel for Almuen i Finmarken, men Almuen i Senjens og Tromsöe Fogderie, der söger Sommerfiskeriet i Finmarken, har og været anseet berettiget til at deeltage i denne Frihed, især siden denne Almue i Forening med Almuen i Finmarken, ved Kgl Resol af 15de Decbr 1809, herved i Afskrift N° 12, fik Frihet til under Krigen at borttuske i Makketiden ogsaa andre Varer end Raafisk til Russerne; Almuen af Nordlands Amt og længere syd, der om Sommeren begive sig til Finmarken paa Fiskerie, har og med Övrighedens stiltiende Samtykke i Makketiden borttusket den fangede Raafisk til Russerne. Den samme Grund paa hvilken Almuen i Finmarken ved Resol. af 5te Augt 1796 blev tilladt i Makketiden at borttuske dens Raafisk til Russerne, gjelder i det Væsentlige og for den Almue söndenfor Finmarken, som paa saadan Tid driver Fiskerie i Finmarken, hvorfor Commissionen formener at Tilladelsen bör udvides til denne Almue, skjönt dette maa have den Fölge, at Melet og andre Nödvendighedsvarer, hvormed Russerne betale Raafisken, betydelig stige i Priis, formedelst den större Sögning, for Finmarkens Indvaanere.

Da især Nordlændingene, der drive Sommerfiskerie i Finmarken, have yttret, at de vel maatte være berettigede til udenfor Makketiden at borttuske deres Raafisk til Russerne, naar de Handlende ei kunde modtage samme og derfor forsyne dem med Meel, samt da Almuen i Almindelighed har anket over den saakaldede Procent, som den maa betale de Handlende for at kunne handle med Russerne, saa skal Commissionen ei forbiegaae desangaaende at anmærke og oplyse fölgende: der er en Selvfölge og desuden udtrykkelig bestemt i F^{tid} af 5te Septr 1787, at de Handlende i Finmarken skulle have saadant Forraad af Korn – og andre Nödvendighedsvarer, som er tilstrækkelig til at forekomme Mangel paa hvert Sted, saa at Almuen og Landets övrige Indbyggere kunne bekomme deres Nödvendigheder uden at lide Nöd; det kan saaledes ikke være en ubetinget Pligt, og mindst for de Handlende paa Kræmmerleierne, at have saadanne Oplag af Nödvendighedsvarer, at de fra andre Egne i stort Antal tilsögende Fiskere ogsaa deraf kunne blive forsynede; et andet er at de Handlendes egen Fordeel vel maatte tilsige dem saavidt mueligt at have saadant Forraad, at de ogsaa kunne indlade sig i Tuskhandel med Nordlændingene og de övrige ankommende fremmede Fiskere; det maa tillige her bemærkes, at de söndenfra tilsögende Fiskere, ved deres Tuskning i Makketiden med Russerne, gjør det, efter Handelens nærværende Tilstand, endog ofte, vanskeligt for de Handlende tilstrækkeligen at blive forsynede hos Russerne til Handelen med Districtets egne Indbyggere, hvilke dog, som foran meldt, have det nærmeste Krav paa hos de Handlende at erholde Nödvendigheds-

varer for sine Producter. Nordlænderne drive fornemmelig Sommerfiskeriet i Finmarken for der for den fangede Fisk at bekomme Kornvarer til lettere Priser end fra Bergen; Finmarkens Indvaanere trænge dog under alle Omstændigheder langt mere end Nordlænderne til de russiske Kornvarer; de sidste behövede ogsaa meget mindre af fremmed Korn end nu er Tilfældet naar de med mere Flid lagde sig efter Agerbruget, men dette drives endnu paa de fleste Steder i Nordland paa en ussel Maade. Det er almindelig brugeligt, til Lettelse saavel for Handelsmanden, som for Fiskerne, at de sidste, endskjönt de have accorderet deres Raafisk til Handelsmanden, dog directe levere den ombord i det Russefartöi hvortil Handelsmanden har borthandlet sin Fisk, hvorved den Uleilighed undgaaes först at bringe Fisken i Land paa Handelsstedet og der veie den, og derefter bringe den ombord i Russefartöiet, da Fisken ogsaa, ved saa ofte at kastes udaf og i Baaden og i Fjæren, lider Skade. Russen giver Fiskeren et Beviis for hvormeget Fisk hver Gang leveres, hvilket Beviis Fiskeren bringer til Handelsmanden og hos ham for samme crediteres, samt ogsaa hos ham henter Betaling, der næsten altid bestaar i Meel. Undertiden, naar Handelsmanden skal have

36b

Meel af et Russefartöi, kan han vel ogsaa give Fiskeren en Anviisning paa at modtage Melet i Fartöiet, hvorved Transport frem og tilbage undgaaes. Da Kjöbmanden saaledes tilhandler sig Fisken af Fiskeren og igjen sælger den til Russen, er det naturligt at han giver Fiskeren mindre for den end han faar hos Russerne, og denne Handels-Gevinst er det Almuen kalder Procent. Det har vel ogsaa indtruffet at Handelsmænd have, naar Almuen önskede at handle – udenfor Makketiden – directe med Russerne, som den saa gjerne vil om den end skulde faae mindre hos Russen end hos Handelsmanden, tilladt Fiskerne selv at handle med Russerne, imod at betale Handelsmanden saameget som han troede at faae i Handelsfordeel naar Fiskerne handlede med ham, hvilken Fordeel Handelsmanden da har beregnet til visse Procent. Det er da klart, at af ommeldte 2de Handelsmaader er den förste lovlig, den anden derimod ikke.

Det er ovenfor anmærket, at Tilstanden blandt Almuen i Finmarken er kun maadelig og tildeels yderlig slæt; denne Almue maa, efter Handelens nærværende Forfatning, dyrt betale deres Nödvendighedsvarer, end kostbarere maatte disse blive for Almuen om de skulle belægges med Told; skulde de Finmarkske Producter blive toldbare vil og Almuen hos de Handlende faae mindre for de Varer de afsætte; den vigtigste Handel Finmarken förer er med Russerne, og efter de Friheder disse ere tilstaaede til at handle paa Kræmmerleierne og en vis Tid endog directe med Almuen i Udhavne og Fjorder, vil det være forbundet med mangehaande Vanskeligheder at belægge de Nödvendighedsvarer der indføres, samt de finmarkske Producter som udføres, med Told. Derimod indseer Commissionen ei at der kan være noen antagelig Grund for fremdeles at tilstaae Finmarken toldfri Indførsel i Almindelighed af Varer der ei höre til Nödvendigheder, og det saameget mindre, som saadan Toldfrihed hidtil vistnok har givet Anledning til megen og grov Misbrug; vor Formening bliver saaledes: at der af Colonialvarer, samt fremmede Manufactur og Fabrikvarer der indføres til Finmarken bör, med Undtagelse af følgende Artikler:

Tobak (Tobaksblade og Skraa- eller Rultobak) Druebrændeviin og Rum, Seildug, grove Lærreder, upolerede Jern- og Staalarbeider, samt Fiskeangler, svares den almindelige Told, men derimod alle andre indførte fremmede Varer, samt finmarkske Producter som fra Finmarken udføres, fremdeles og indtil videre blive toldfrie. De Producter som til Finmarken fra Spidsbergen og flere Øer i Nordiishavet indføres med Skibe som i Finmarken ere udrustede, maatte ogsaa behandles som finmarkske Producter. Vi have foreslaaet toldfri Indførsel af Druebrændeviin og Rum, hvorimod vi formene, at af alt Druebrændeviin og Rum samt af norsk Brændeviin, som indføres til Finmarken, hvad enten det der forbruges eller igjen udføres, bör svares 4 ß pr Pot til Indtægt for Brændeviinsafgifts-Cassen. Alle udenrigske Vare, som ere tilladte at indføres og efter det Foranföerte skulle være toldbare, maa af Kjöbmanden kunde tages paa Creditoplag, samt til – og forskrives Oplaget uden Hensyn til Qvantitet; dette er af Vigtighed med Hensyn til Handelen med Russerne, til hvilke Afsætning ofte kun kan skee i smaa Qvantiteter og stykkeviis. Naar der ei udføres heelt emballeret Gods, specificeres ved Tal og Slags Stykkerne, med Angivelse af Mærket paa det emballerede Gods hvoraf de ere udtagne. Det 7de Cap. i Toldloven af 28de Juli 1824 om Creditoplag bliver i det övrige, eller med anföerte Undtagelse fra Bestemmelserne i § 144 og 152 Lit^e b, altsaa ogsaa gjeldende for Finmarken. Skjönt det ellers skulde tilstædes de Handlende paa Kræmmerleierne i Finmarken, som ere Borgere af nogen af Kjöbstæderne, at losse eller lade udenfor Toldstædet, maatte dette dog ei være tilladt naar nogen Deel af Ladningen bestaar af toldbare Varer. Forsaavidt Told paabydes formener Commissionen at den Moderation indtil videre maatte tilstaaes, at Indførselstolden,

37a

Transittolden og Oplæggelsesafgiften, som efter Toldloven skal betales i rede Sölv, erlægges med Banksedler efter Nominalbelöbet.

For Lastepenge maatte vel indtil videre tilstaaes Fritagelse, og ligeledes for Fyrafgift de Skibe som gaae mellem Finmarken og Havnene i Hvidesöen saalænge ingen Fyrindretning gives i Finmarken og Nordlandene; videre formener Commissionen, at de Handlende i Finmarken indtil videre maatte forskaanes for Afgift af Skibe som kjøbes fra Steder udenfor de forenede Riger Norge og Sverig.

Udkast til en Lov om hvorvidt Finmarken fremdeles tilstaaes Toldfrihed vedlægges under N° 13. Fremdeles er Commissionen af den Formening, at de Fartöier, som fra Stederne i Hvidesöen ankomme til Finmarken, bör fritages for at löse Qvarantine-Pass og for alle Udgivter til Qvarantine-væsenet: dette synes saameget mere grundet, som et stort Antal Russer tillades aarlig at drive Fiskerie ved de finmarkske Kyster, uden at der haves nogen Frygt, som vel ei heller vilde være rimelig, for at de skulde medbringe Smitte.

Saavel i Hammerfest som paa Vardöe bör nedsættes Havne-Commissioner, og efter nærmere Undersøgelse bestemmes hvilke Havne- og Reisepenge bör erlægges. Det anmærkes herved, at undertegnede Capitaine Christie har til det Kongl Marine-Departement, efter Sammes Forlangende, afgivet Oplysning og Betænkning om Havnevæsenet i Hammerfest og paa Vardöe, og ligeledes om Lodsvæsenet i Finmarken m. v. Naar Told efter Forslaget paabydes, vil det vel blive nödvendigt at der ansættes en Röiert ved hvert Toldsted.

Kjöbmændene i Hammerfest have, som Forhandlingsprotocollen udviser, yttret Ønske om at kunne antage Fremmede til Skippere, uden Hensyn til Bestemmelserne i Loven af 14de Marts 1816 § 1 og 2; hvad der i denne Henseende kan tilstaaes Kjöbmændene i Hammerfest og paa Vardöe bliver, efter Commissionens Mening, dette, at den med Skipper-Certificat forsynede Fremmede fritages for at deponere noget Pengebelöb i Statscassen.

2. Fiskerierne

a. om Russernes Fiskerie ved de finmarkske Kyster og om Tiende af deres der fangede Fisk.

Ved Reskriptet af 10de Febr 1747 blev det Russerne tilladt at drive Fiskerie en Miil nær de finmarkske Kyster, mod at erlægge en ubetydelig Recognition til Statscassen af 48 ß pr Baad, der er bleven betalt med Rugmeel, nemlig 1 Vog; hvor mange russiske Baade aarligen saaledes have sögt Fiskeriet ved Finmarken ville Foged-Regnskaberne oplyse; i Aar har Antallet af de fiskesögede Russer ei været stort, da Fiskeriet ved de Russiske Kyster skal have været godt. Russernes Fiskerie ved Finmarkens Kyster, naar det drives under behörige Indskrænkninger, kan neppe i Almindelighed ansees skadelig for Landets Indvaanere uden indirecte derved, at disses Fiskevarer desformedelst mindre begjærligen blive sögte af de ankommende Handelsrusser, eller dog slettere betalte end som vilde være Tilfældet naar Russerne ei selv gjorde saa betydelig Fiskefangst i Finmarken, dog kunde disse Fremmedes Fiskerie vel med Tiden blive til Skade naar Finmarken blev godt befolket og Nordlændingerne m. fl. söndenfra fremdeles i stor Mængde sögte Fiskeriet der, især naar Fiskeriet ved disse Kyster var mindre hældigt; naar dog en billig Reciprocitet i Handelsforholdet med Rusland kunde opnaaes, maatte vel Russerne fremdeles tillades at fiske ved de finmarkske Kyster paa de Steder hvor de hidtil fornemmeligen have drevet Fiskeriet, nemlig ved de östfinmarkske Kyster fra Kiberg til Nordkind eller Kinder-Odden, og imidlertid at have Tilhold paa Landet, under fölgende Vilkaar:

1. Fiskeriet maa ei drives nærmere de ommeldte Kyster end 1 Miil.
2. Under Fiskeriet maa Russerne blot paa fölgende Steder paa Kysterne have Tilhold i Land: Kiberg, HAVINGBERG, og Baarsfjord i Vardöe Sogn, samt i Berlevog, Gamvig og Steenvogen i Thanens Sogn.
3. De maa ei være Indvaanerne til Fortrængsel med Baadsætning eller Fiskegjelders Opsættelse, eller paa nogen anden Maade fornærme Indvaanerne; Drivtömmere, som Beboerne höiligen tiltrænge til Bygning og Brændsel, maa de ei bemægtige sig, end mindre maa de fordriste sig til at foretage nogen Hugst i eller afbenytte noget af de Skove der findes i Fjordene ved Kysten. Selveiende Huse eller Hytter maa de ei have paa Kysten, hvorimod de med Indvaanerne have at forene sig om Huusrum og Grund til

37b

Fiskegjelder, samt om Betalingen derfor.

4. Naar det skeer uden Fortrængsel for Indvaanerne skal det være dem tilladt nærmere en 1 Miil Kysten at forskafe sig Agn ved Haandsnöre, Nodkast og Drivgarn, saa og at grave Mark i Fjæren.
5. Paa Havet eller Fiskegrundene, hvor de ligge paa Fiskerie, skal det være dem forbudet at sloe Fisken (udkaste dens Indvolde) ei heller maa Fiske-Indvoldene udkastes saa nær Landet at de i Ebben falde tör. Anmærkning: Fiskehovederne nævnes ei her, da Russerne Benytte og hjembringe samme.

6. Gevær maa de ei medbringe. Anm: Der er klaget over at Fiskerusserne, ligesom ogsaa Nordlændingerne, under deres Ophold i Finmarken skyde Fjeldfinnernes Reen.
7. Saavel ved Ankomsten som Tilbagereisen skulle de melde sig ved Vardöe Toldstæd og hos Lensmanden paa Vardöe, saaledes som (Udkastet til) Loven om Tiende af de fiskende Russer nærmere Bestemmer.
8. Den hidtil erlagte Recognition til Statscassen af 1 Vog Rugmeel af hver Roerbaad bortfalder, derimod skal de for Eftertiden, efter ommeldte Lov, betale i Tiende for hver Roerbaad 12 Voger Rugmeel.

Til ommeldte Lov om Tiende af de fiskesögende, hvorom Provst Deinboll har afgivet Forslag, der fulgte blandt de Documenter Commissionen har modtaget fra det Kongl Finants- Handels- og Told-Departement, vedlægges her under N° 14 et Udkast. Med Provst Deinboll antage vi, at der i et middelmaadigt Fiskeaar fanges af hver Russebaad i Finmarken i det mindste 500 Voger raa Torsk og Helleflyndre (cf^t Pontoppidans finmarkske Magazin Side 298 og 299); Tienden deraf skulde altsaa være 50 Voger; men da Fiskerusserne og Tiendetagerne gjensidigen ere bedst tjente med at Tienden betales med Meel, vilde, efter en Middelberegning, for 50 Voger Fisk blive at levere 20 Voger Rugmeel; da imidlertid den Pris Russerne give og tage for Raafisk og Meel meget varierer, og for i al Fald at gjøre Beregningen paa det moderateste, antages med Provst Deinboll, at Tienden vilde blive at erlægge med 12 Voger Meel pr Baad. Af den Kgl Resol. dateret 29de Febr 1792 (i Fogtmans Samling) angaaende Bortforpagtning af Statens Anpart af Fisketienden i Finmarken, dens 4 §, sees, at Sagen om Tiende af de under Finmarken fiskende Russer den Tid har været under Overveielse.

Finmarkens Foged har, som i Amtets Skrivelse til Justits-Departementet af 18de Decbr 1815 skal være forklaret, stedse taget de ovenmeldte 48 ß pr Baad til Indtægt i Regnskaberne og saaledes beregnet sig selv til Fordeel hva Melet mere er bleven udbragt til; om og hvad Godtgjorelse Fogderne i Finmarken skulle erholde dersom den i Reskr. af 10de Febr 1747 bestemte Recognition bortfalder, maa da ankomme paa nærmere Bestemmelse.

b. om Fiskerie i Finmarken af Rigets andre Indvaanere end Finmarkens egne Indbyggere.

Fra Senjens og Tromsöe Fogderie og fra Nordlands Amt, tildeels ogsaa fra sydligere Egne, søger Almuen, som ovenfor meldt, ofte i stort Antal til Finmarken paa Sommerfiskerie; i Vinterfiskeriet ved Söröen i Vestfinmarken deeltager ogsaa en Deel fra den nordligste Deel af Senjens og Tromsöe Fogderie. Disse saaledes til Finmarken ankommende Fiskere, især de som der drive Sommerfiskerie, er ei sjælden i flere Henseender selvraadige.

F^d af 20de Augt 1778 § 32, tillader Nordlandenes Indbyggere at söge Fiskeriet paa Udöerne i Finmarken (af hvilke gives næsten ingen i Østfinmarken hvorhen de fornemmelig begive sig) men forbyder dem derimod at drive Fiskeriet i Indfjordene. Den störste Deel af dem bruger blot Dybsagn ved Sommerfiskeriet. Fiskeriet i Fjordene bör, efter Commissionens Formening, staa Rigets Indvaanere fra andre Egne aabent ligesaavel i Finmarken, som andensteds i Landet, kun at intet foretages til virkelig (ei indbildt) Fornærmelse for Indbyggerne; for övrigt er det fornemmelig ved Havkysten at Nordlændingerne med de flere söndenfra drive Sommerfiskeriet i Finmarken. At man ogsaa fra andre Egne kan drive Sildefiskerie i Fjordene i Finmarken viser Loven af 8de Febr 1816.

Commissionen antage efter det Anförte, at det maa være alle Indenlandske tilladt at drive Saltvands-Fiskerie i Finmarken, lige med dettes Indbyggere, altsaa ogsaa i Fjordene, dog at de iagttage følgende Bestemmelser:

38a

1. De maa ei være Finmarkens Indbyggere til Fortrængsel ved Baadsætning eller Fiskegjelders Opførelse eller paa nogen anden Maade fornærme Indvaanerne; Drivtømmer maa de ei bemægtige sig, end mindre foretage nogen Hugst i eller afbenytte noget af Skoven i Finmarken; uden Eierens eller Opsidderens Minde maa de ei opsætte deres Baade eller opføre deres Fiskegjelder paa Engmark eller dyrket Mark, ei heller grave Torv for dermed at tildække de opsatte Baade hvorunder de have Tilhold medens de opholde sig paa Land.
2. Paa Havet eller Fiskegrundene, hvor de ligge paa Fiskerie, skal det være dem forbudet at udkaste Fiskehoveder og Fiskeindvolde; disse maa ei heller udkastet saa nær Landet at de i Ebben falde tör.
3. De maa ei medbringe til Forhandling til Kjöbmændene og de privelegerede Handlende i Finmarken andre end nordlandske Producter, og til Afsætning til Almuen blot Födevarer, Söeklæder, samt Baade og Aarer, men ingenlunde Brændeviin, Gevær skal det være dem forbudet at medføre.
4. Hövedsmanden paa enhver til Sommerfiskerie i Finmarken bestemt Baad skal inden Afreisen hos Districtets Lensmand erhverve Attest om hans eget og medhavende Mandskabs Navn og Hjemsted; over de saaledes meddeelte Attester skal Lensmanden holde Fortegnelse til muelig fornöden Oplysning i sin Tid. Ved Ankomsten til Tromsöe anmelder Hövedsmanden sig ved

Toldstedet og angiver hvilke Varer han og Baadmandskab medbringer, hvorefter Tolderen paa den ovenmeldte Attest fra Lensmanden, antegner at Anmeldelsen er skeet. De nordenfor Tromsøe, der ville søge Finmarken paa Fiskerie, melde sig for Tolderen paa Hammerfest, der ligeledes paategner den ham foreviste Attest. Naar Mandskabet fremkommer til det Sted i Finmarken hvor det agter at drive Fiskerie, har Høvedsmanden at fremvise til Districtets Lensmand den foranmeldte fra Hjemmet medbragte og af vedkommende Tolder paategnede Attest, hvilken Attest Lensmanden forsyner med Foreviisnings-Paategning, og skal Lensmanden i den af Fogden autoriseret og for Amtets Regning anskaffet Protocol indføre de foreviiste Attester med deres Paategninger. For hvad Mandskabet af de til Finmarken medbragte Varer afsætter til de Handlende sammesteds, skal de forsyne sig med Kjöberens Beviis, og paa Tilbagereisen aflevere samme paa det Toldsted hvor Mandskabet paa Henreisen har anmeldt sig; at saadant er efterkommet bevidner Tolderen paa hiin Lensmands Attest. Ved Hjemkomsten tilbageleverer Handelsmanden til Lensmanden den af denne i sin Tid bekomne og af Vedkommende paategnede Attest; de saaledes afleverede Attester indsender Lensmanden til Districtets Foged, med Forklaring, om nogen af de meddelte Attester mangler; erfarer Fogden at nogen ei paa behørig Maade har meldt sig m. v., gjør han Indberetning derom til Amtmanden tilføiende fornøden Foranstaltning i den Henseende. Hvis noget Mandskab afreiser paa Fiskerie til Finmarken uden at være forsynet med Attest fra Stedets Lensmand, eller ei foreviser Attesten som foreskrevet, eller ei ved Hjemkomsten tilbageleverer den, ansees Mandskabet, een for alle og aller for een, med en Mulct efter Omstændighederne fra 1 til 5 Spd^l, til lige Deling mellem Skole- og Fattiggassen paa Hjemstedet; gjør nogen sig skyldig i Toldsvig straffes han desuden efter Toldloven. De ovenmeldte Attester og Paategninger paa samme meddeles uden nogen Betaling.

Det bemærkes herved, at blandt de Documenter Finants- Handels- og Told- Departementet har sendt Commissionen til Afbenyttelse, er ogsaa en Skrivelse fra Amtmand Krogh til Departementet af 9de Decbr f. A. hvori foreslaaes adskillige Bestemmelser, hvilke Commissionen, som det Ovenanførte udviser, ei har kundet bifalde, til Control med de til Finmarken paa Fiskerie hensøgende Nordlændinger m. Fl.

Commissionen formener, at de Meel- og Kornvarer, som de fra Senjens og Tromsøe Fogderie samt Nordlands Amt og sydligere Egne til Finmarken søgende Fiskere paa de til Fiskerie benyttede Baade hjembringe fra Finmarken – hvilke Varer de paa saa lang Vei og besværlig Maade have forskaffet sig – bør indtil videre være toldfri.

c. om Saltvands Fiskerierne m. v.

De Oplysninger Commissionen har indhentet om Hav- og Fjord-Fiskerierne i Finmarken og om hvorledes samme drives, ere indførte i Forhandlings-Protocollen. Udkast til en

38b

Lov om disse Fiskerier vedlægges herved under N° 15; i Henseende til Vaartorskefiskeriet er Loven af 1ste Juli 1816 om Fiskeriet i Lofoten fulgt hvor samme ansaaes anvendelig. Saavidt Commissionen skjønner maa de Bestemmelser ommeldte Lovudkast indeholder ogsaa være passende i Senjens og Tromsøe Fogderie, hvorfor Loven vel kunde udgives for hele Finmarkens Amt. De erholdte Afskrifter af de af nuværende Amtmand over Finmarkens Amt givne eller approberede Forskrifter angaaende Fiskerierne følge hermed under N° 16 og 17. Om Sildens Fiskning og Tilvirkning haves da for Finmarkens Amt Lov af 8de Febr 1816.

Commissionen erfarede, at den vigtige Forordning om Fiskerierne af 12te Sept 1753 og ligeledes den ommeldte Lov af 8de Febr 1816 om Sildefiskeriet, nu var saagodt som ganske ubekjendt i Finmarken. At den nævnte Forordning, eller bedre, at et vel forfattet Udtog af samme, saavel som Loven af 8de Febr 1816 – med Tilføiende af hvad det er som F^{id} af 1ste Febr 1796 anordner om Sildens Fiskning og Tilvirkning i Helgelands Fogderie – blev foranstaltet trykket og et tilstrækkeligt Antal Exemplarer deraf blev omdeelt i Finmarken, samt overalt i Finmarkens Amt, er af Vigtighed.

Det vil være gavnligt, at enhver, som herefter ved Havkanten meddeles Handels- og Gjæstgiver-Bevilling, paalægges at holde Roerboder og Gjeldveed – saamange og saameget som Amtet for ethvert Sted bestemmer – mod Betaling af Fiskerne for Brugen deraf efter Taxt, hvis mindelig Overeenskomst ei kan finde Sted.

Laxefiskerie, forsaavidt det hører til Saltvands Fiskerie, drives ganske ubetydeligt, skjönt det paa mange Steder maatte være meget lønnende; Brugen af Laxevarper er aldeles ubekjendt. (At endog i Nabofogderiet i Tromsøe Sund, lige udenfor Tromsøe Bye, Laxen i stor Mængde passerer ganske fri og uantastet, maa her bemærkes).

Om og hvorvidt Almuen driver paa Kaabbe- Brygde- og Haakjærringfangst, samt lægger sig efter at fange Hval (stikke den med mærket Jern) viser Forhandlings-Protocollen, i hvilken ved Commissionsmødet for Hammerfest Sogn den 24de Juli tillige er anmærket, at Lensmand Holmgreen

har anskaffet sig behörig Line til ordentlig Hvalfangst med Harpun, hvormed han agter ved Leilighed at gjöre Forsög.

d. om Færskvands-Fiskerierne, og især om Laxefiskeriet.

I hvilke Elve der gives Laxefiskerie af større eller mindre Betydenhed og hvorledes dette Fiskerie, forsaavidt det benyttes, drives, derom ere i Forhandlings-Protocollen indtagne de erholdte Forklaringer; det vigtigste Laxefiskerie falder dog i Altens Elv i Vestfinmarken og i Thanens Elv i Østfinmarken.

Laxefiskeriet i Altens Elv har i en lang Række af Aar været drevet af et Interessentskab, i det væsentlige efter de af Amtet i Aaret 1761 givne Forskrivter. Medens Amtmanden boede i Alten afholdt han aarlig et saakaldet Laxe- eller Laxeelv-Thing, men nu holdes det af Fogden; en Afskrift af den saaledes i Aar afholdte Forretning følger hermed under N° 18. Handelsmand Klerk, Postexpediteur Nörager m. fl. Mænd i Alten havde Commissionen anmodet om at afgive deres Betænkning om dette Laxefiskeries Drivt; efter Betænkningen, der er paaberaabt i Forhandlings-Protocollen og findes denne vedlagt, og efter hvad de mundtlig yttrede til Commissionen, ansee de den Maade hvorpaa Fiskeriet nu drives for hensigtsmæssig i det Væsentlige, kun anmærke de, at formange deelagtig-gjøres i dette Fiskerie. Interessentskabet kan vel træffe en indbyrdes Forening om paa hvad Maade Fiskeriet skal drives og ligeledes at den Interessent, som overtræder Foreningen, skal erlægge en vis Mulct eller endog udelukkes af Interessentskabet for en Tid eller ganske, og hvis da Angjeldende heri ei mindeligen vil finde sig kan han sagsöges; men hvad Forretningen indeholder om Straf af Tamp for gjentaget Brændeviinssalg m. v., maa samme udgaae af Forretningen i de fölgende Aar; forseer nogen sig ved ulovligt Brændeviinssalg straffes han efter Loven af 1ste Juli 1816; Strafbestemmelserne i Reskriptet af 2^{den} Maii 1776 kunne ei anvendes uden i de deri udtrykkelig bestemte Tilfælde. Den almindelige Proces-Lov maa følges naar Sag anlægges ved opstaaet Mistanke om Mislighed eller Lovstridighed

39a

enten ved Fiskeriets Brug eller ved Bytningen af den fangede Lax. Forövrigt maa de begaaede Forseelser lovlig paatales og paadømmes naar Angjeldende ei mindelig vil rette for sig. Den 8 § i Forretningen indeholder blandt andet, at i Later, der regnes fra Rafsnæs til Mundingen af Altens Elv – en Strækning af over ½ Miil – maa, under de anförte Strafbestemmelser, intet Laxefiskerie foretages; denne Post maa ogsaa for Eftertiden udgaae, da Interessentskabet ingenlunde kan være berettiget til at forbyde den övrige Almue at fiske Lax i ommeldte Strækning, hvorimod Interessenterne vel kunne forene sig om ei der selv at drive Fiskerie. Det er kun Indvaanerne i det egentlige Alten – hvorigjennem Altens Elv löber – der have fisket i denne Elv; i den senere Tid er en Deel löse og ledige Personer, hvilke dog efter Anordningerne burde være i fast Tjeneste, blevne indtagne i Interessentskabet, som af flere Aarsager ei for Eftertiden bör tilstædes; kun fastboende, nemlig: Eiere eller Brugere af skyldsats Jord, samt de der efter Rydningsseedel bruge Jord, burde have Adgang til Laxefiskeriet i Altens Elv.

Den Forklaring Commissionen har kundet erholde om hvorledes Laxefiskeriet drives i Thanens Elv findes i Forhandlingsprotocollen ved Commissionsmödet for Thanens Sogn den 13de Juli. I Thanens Elv, dens nedre Deel indtil Utzjok-Elvens Udlöb, kan ei som i Altens Elv, hvor alle Laxefiskende drive Fiskeriet i Interessentskab, Stængsel over hele Elven lovligen gjøres; ved den förstmeldte Elv ere vidtadsprede Beboere i den lange Strækning fra Mundingen af Elven til 4 Mile forbi Karasjok eller Afjuvara i Vestfinmarken; en Deel af Thana-Elven ugjör desuden Grændsen mellem Finmarken og det russiske – forhen svenske – Lapmark. Blot de Fastboende bör have Ret til i Thanens Elv, saaledes som oven Anfürt i Henseende til Altens Elv, at drive Laxefiskerie. En Gjenpart af en Skrivelse fra Fogden over Østfinmarken til Lensmanden for Thanens Sogn af Decbr 1824, angaaende Opsigten med Laxefiskeriet i Strækningen mellem Udlöbet af Thana-Elven indtil Mundingen af Utzjok-Elven, vedlægges her under N° 19. Commissionen indseer ei rettere, end at det indtil videre maa have sit Forblivende med det nærværende Laxefiskerie-Brug i Thana Elven, hvorover for en Deel af Strækningen er, som nysmeldt, foranstaltet Opsigt, indtil sikkrere Oplysninger om hvorledes dette Fiskerie i den hele Tract drives og bör at drives, ved Fogderne paa deres Thingreiser kunne tilveiebringes; skulde vi i den Hensigt have bereist Strækningen til Karasjok og videre, vilde dette have medtaget en lang Tid og derhos medfört ei ubetydelige Udgifter.

Det övrige Fiskerie, som falder i Elvene, saasom Fiskeriet i Indsöer eller Vande af Øret, Lake, Gjedder m. v., er vel af liden Vigtighed imod det ovenomhandlede Fiskerie, men maa dog altid betragtes som en Herlighed, der burde bedre benyttes end hidtil er skeet.

3. om Landvæsenet

Det er en efter Commissionens Formening, ugrundet Paastand, som oftere er gjort, at den ved Kongl Resol. af 27de Maii 1775 – af Rentekammeret meddeelt den paafölgende 8de Juni – befalede

Jorduddeling ei kan have nogen Fremgang i Østfinmarken formedelst Landets Beskaffenhed; vi finde derimod at Jorduddelingen i det Hele taget ei kan möde større Vanskelighed i Øst- end i Vest-Finmarken, og i den senere Tid er den og der bleven fremmet noget; men den bör med Virksomhed fortsættes, og at denne Sag foretages paa en hensigtsmæssigere Maade end hidtil beklageligen er skeet næsten overalt i Finmarken. Blandt de Forskrifter som den ovenmeldte Kongl Resolution, der hermed følger i Afskrift under N° 20, indeholder, er ogsaa denne, at den beskikkede Landmaaler skulde til enhver fast Boeplads anwise saamegen Grund som udfordres til en Familie, samt at han nöiagtigen skulde beskrive enhver Boeplads baade af dens Beliggenhed og Strækning efter Compasset og ungefærligt Maal, saa og dens Grændser efter naturlige eller af ham sættende Skjel og Mærker. Ved den foretagne Jorduddeling er sædvanlig blot en liden Jordstrækning, der omgav det Sted hvor Vaaningshuset med övrige Huse var opsat eller skulde opføres, bleven maalt og beskrevet, hvorimod Pladsen er bleven tildeelt flere eller færre langt fraliggende samt hist og her adspredte smaa Strækninger til Engmark, og det uden at disse Strömarkers

39b

Beliggenhed, ungefærlige Maal og Grændser ere bleve kjendeligen angivne; havde de uddeelte Jorder udgjort, saavidt mueligt, et sammenhængende Heelt, vilde Rydning og Dyrkning kunne efterhaanden have fundet Sted, men samme kan nu blot indskrænke sig til den liden Strækning som selve Boepladsen indtager; hvorvidt de uden angivet ungefærligt Maal og uden bestemte Grændser anviste vidtadsprede Engstykker strække sig kan nu ingen opgive. Paa en mere forkeert og for Finmarkens Jordbrugs Opkomst mere hinderlig Maade kunde Jorduddelingen vistnok ei være bleven foretaget, og den udförtes dog saaledes i en Række af Aar af en ansat Landmaaler med Assistent; ved den siden foretagne Jorduddeling, og ved den som i den senere Tid er udfört i Østfinmarken, er man almindelig gaaet frem paa samme Maade. Al den Jord i Finmarken, som ikke er blevet bortskjödet, tilhörer Staten; de omhandlede Engstykker ere beliggende i Statens Mark og deres Grændser ere, efter det ovenanförte, ubestemte; der finder saaledes et Fælleddskab Sted mellem Staten og Eierne af Engstykkerne, hvilket Fælleddskab efter Loven af 17de Augt 1821 bör hæves, med mindre særdeles Naturaarsager skulle lægge Hindringer i Veien for Udskiftningen, men dette skal den som modsætter sig samme bevise; ifølge bemeldte Lov skal Udskiftningen skee saaledes, at hver Lodseier faar det som tilfalder ham, saavidt mueligt, samlet paa et Sted.

Commissionen antager, efter det Anförte, at Staten efter anmeldte Lov er berettiget til at fordrø den omhandlede Udskiftning, men den indseer tillige at herved ville möde mange Vanskeligheder – dog det som er vanskeligt er derfor ikke ugjörligt – og at Udskiftningen hos Mængden af dem som eie Engstykker, og som ei indsee deres eget Bedste, vil möde stor Uvillje; dette vil især blive Tilfældet i Alten-Talvigs Præstegjeld, hvor dog Udskiftningen mest tiltrænges hvis der skal kunne gjøres nogen væsentlig Forbedring ved Jordbruget; Staten kan forövrigt tilbyde gode Vilkaar for Udskiftningen da den i Finmarken har paa mange Steder Jord nok at bortgive. Commissionen tænker sig, at Sagen kunde udføres omtrent paa følgende Maade: enhver Eier eller Besidder af de adspredte Engstykker tildeles af Statens Mark en passende og, saavidt mueligt, sammenhængende Strækning, efter Omstændighederne endog endeel større end Indholdet af de Engstykker han afgiver; desuden tildeles hvert Brug af Statens Mark en passende Strækning til Udmark; Lövskovene paa den saaledes udlagde Jord medfølger som Eiendom (hvorom nedenfor); hvor behöves og dertil er Adgang udlægges ogsaa Mosemark til Torvskjær; i den tildeelte Strækning kan befindes en eller flere Engstykker som tilhøre en Anden; denne maa derfor erholde Erstatning i den Part af Statens Mark som bliver ham udlagt; Jord- eller Mark- Udlæggene maa følge i Orden efter hinanden; de som afgive de hidtil havde Engstykker tillades i visse Aar at benytte samme indtil de have opryddet en Deel af den dem tildeelte Mark. Erklærer nogen at ville flytte Husene fra Boepladsen til den Mark-Jord som vorder ham udlagt og forbinder sig til inden visse Aar at udføre dette mod til Staten for billig Betaling at overlade Boepladsens Jord, da tildeles ham en forholdsmæssig større Strækning; Boepladsens Jord, som Staten saaledes er bleven Eier af, sælges derefter til en af Naboerne ved Boepladsen, som saaledes faar sin Hjemjord udvidet; Liebhabere vil ei let mangle og Staten vil sandsynligen intet tabe ved denne Handel; Jorderne i Finmarken ere nu i ringe Priis; deres Værdie maa dog efterhaanden stige naar den Jord der hörer til et Brug bliver samlet paa et Sted.

Især hvor der er tætgrændt, saasom paa Elvebakken i Alten, vil Udmarksjorden vanskeligen og tildeels aldeles ikke kunne udlægges ved Boepladsen; hvor dette er Tilfældet bliver det ikke destomindre i enhver Henseende gavnligere, at Udmarksjorden er samlet paa et Sted, end at den bestaar af flere adspredte Stykker. At der paa adskillige Steder ogsaa finder Fælleddskab Sted mellem Eiendomsjorderne, maa og her bemærkes.

Dersom Commissionens varme Önske, at den foretagne Jorduddeling maatte blive forandret paa en hensigtsmæssig Maade, skulde have forledet den til, uden tilstrækkelig Grund, at antage, at der efter Loven af 17de Augt 1821 kan paastaaes Udskiftning mellem den Staten tilhørende Jord i

Finmarken og de deri udviste Engstykker, eller man af andre Aarsager skulde formene at det maa have til Forblivende ved den hidtil iværksatte Jorduddeling, saafremt Udskiftning ved mindelig Overeenskomst, som da maatte

40a

forsøges, skjönt vistnok forgjæves, ei kan opnaaes, maa dog Commissionen særdeles anbefale, at den herefter foretagende Jorduddeling udføres saaledes, at al den til et Brug udlagde Jord, tilligemed fornöden Udmark, bliver, saavidt mueligt, samlet paa et Sted.

Skal den megen Jord som Staten endnu eier i Finmarken, og især i Østfinmarken, paa en hensigtsmæssig Maade blive indeelt til Boepladse eller smaa Jordbrug bör, efter Commissionens Formening, Jorderne ei uddeles efterhaanden som Nyebyggere melde sig, thi foretages Jorduddelingen stykkeviis vil et passende Forhold mellem Boepladsenes Beliggenhed og Störrelse vanskeligen kunne træffes, men den bör iværksættes overalt efter en lagt Plan; over de saaledes udmaalte, afmærkede og beskrevne Boepladse maa holdes Protocol; disse Pladse overlades da til Nyebyggere efterhaanden som de melde sig, og tilstædes den Anmeldende at vælge hvilken Plads han önsker sig. De mange Staten tilhörende Jorder i Østfinmarken, som nu bruges uden Amtsseddel, maatte ligeledes, med tillagt fornöden Udmark, efter foregaaende Opmaaling, Grændsesætning og Beskrivelse, uddeles til Opsidderne og det saaledes, at al Boepladsens Jord, saavidt det Locale tillader det, udgjör et sammenhængende Heelt; hvor til den Ende Udskiftning mellem Beboerne udfordres maatte da samme foregaae. Da det er Indvaanerne af Vigtighed at boe ved Söen (og i Landdistricterne i Nærheden af de store Elve) saa maatte Jorderne, efter den locale Beskaffenhed, i Almindelighed udlægges fra Fjelds til Fjære; Jordbrugenes Strækning vilde saaledes blive smal og lang.

Til at udføre Jordindelingen i Østfinmarken og paa nogle Steder i Vestfinmarken, maatte en Landmaaler beskikkes; foruden at være en strængt retskaffen og derhos sindig Mand, burde han være Kyndig i Jordbrug; först maatte han begynde i den Deel af de forrige Fælledsdistricter som nu er tilfalden Norge, thi efterat Grændsen er bleven bestemt ville sikkert adskillige – hvorom vi og hörte Yttringer paa vor Reise – boesætte sig der. Til hver Boeplads maatte anvises saamegen Jord, som, dyrket med almindelig Flid, kan ansees fornöden for en Familie eftersom denne boer ved Havkanten eller i Fjordene og saaledes driver Fiskeri som Hovednæring, eller den boer i Landdistrict; i første Fald maatte, efter Commissionens Formening, tildeles saamegen Jord som omtrent udfordres til 3 à 4 Qvæghöveders, og i sidste Fald til 8 à 12 Qvæghöveders, eller for hvert Höved 8 Faars, og desuden en Kjöröxes Vinterforing og Græsning; dog kunde efter den locale Beskaffenhed ogsaa tildeles en noget mindre eller större Strækning; en större Strækning tillige, naar samme efter Amtsseddel – efter Omstændighederne ogsaa uden denne – allerede haves i Brug af Beboerne, hvilket förste skal være Tilfældet med nogle Beboere ved Thana-Elven. Da Pladsen saaledes ei bliver större end som udfordres for en Familie, maatte Udparcellering – der hidtil alt formeget har fundet Sted, især i Alten-Talviges Præstegjeld – ei være tilladt, med mindre saadant i særegne Tilfælde af Regjæringen tilstædes. Videre formenes, at til de Embedsmænd, som endnu ikke have Embedsjord, maatte dertil uddeles Jord, efter de locale Omstændigheder indtil 8 Qvæghöveders og en Kjöröxes Vinterforing og Græsning.

De Amts-Rydningssedler, som herefter udstædes, maatte indeholde, at Rydderen skal finde sig i hvad Forandring i Henseende til Jordens Strækning som maatte foregaae ved Jordindelingen.

Landmaaleren maatte, tilligemed 2de af Fogden udnævnte Laugrettesmænd, ansætte og i en dertil indrettet Protocol indføre ethvert indeelt Jordbrug i Skatteskyld i Forhold til det Antal Qvæghöveder som paa Jorden, naar den bliver dyrket med almindelig Flid, kan vinterfores og græsses Aaret igjennem, saaledes at for hvert Qvæghöved svares 8 ß og for hver Faar 1 ß. Benævnelsen af Skatteskylden kunde blive Skyld-Daler, der inddeles i 5 Orter og Orten i 24 ß (skjönt i anden Bemærkelse end

40b

Skyld-Daleren i Rigets övrige Egne efter loven om en nye Matricul af 17de Augt 1818).

Af den i Rentekammerets Communicationsskrivelse til Finmarkens Amt af 8de Juni 1775 angaaende Jorduddelingen, paaberaabte Instrux for Landmaaleren, har Commissionen begjært en Gjenpart fra Amtscontoiret, men erholdt til Svar, at Afskrift af Instruxen nu ei der haves.

Dersom den ovenomhandlede Udskiftning af Statens Jord og de deri udviste Engstykker skal iværksættes, formene vi at samme bör for Statscassens Regning udføres af en Commission, bestaaende af Districtets Sorenskriver og Landmaaleren, efterat denne först har foretaget den foreslaaede Jordinddeling i Østfinmarken og paa nogle Steder i Vestfinmarken; dog hvor Statens Jord stöder til Eiendomsjorder maa da Udskiftning foregaae forinden Jorduddelingen kan finde Sted. Commissionen maatte betimelig foreslaae den Fremgangsmaade den anseer hensigtsmæssig ved Udskiftningens Udförelse og derpaa erhverve Regjæringens Approbation. Ethvert udskiftet Jordbrug

maatte derefter af samme Commission, med af Fogden udnævnte 2de Laugrettesmænd, ansættes, uden Hensyn til dets nærværende Skyld, i den ovenmeldte Skatteskyld. Naar Sorenskriverne erholde passende Diætpenge i deres Fraværelse for at deeltage i Udskiftnings- og Skyldsætningsforretningerne, formenes det at de (nemlig de nuværende) ei ville gjøre videre Paastand paa Godtgjørelse eller paa Betaling som for Aastædsforretninger i Almindelighed efter Sportel Reglementet, og det saameget mindre, som ommeldte Forretninger uden Hjelp af Landmaaler ville blive dem meget vanskelige og besværlige.

Det forfattede Udkast til en Lov om de Staten i Finmarken tilhørende Jorders Inddeling til Boeplads, og om Jorders Udskiftning af Fælledsskab (i hvilket Udkast findes adskillige Poster som vi, for at undgaae Vidtløftighed, ei her ovenfor have berørt[]), vedlægges her under N° 21.

Den Misbrug finder fremdeles Sted, at adskillige Söefinner egenraadigen sætte sig i Besiddelse af Statens Jord; de vælge saadanne Steder hvor der er Skov og der opføre de deres Gamme; efter nogle Aars Forløb, naar den nærmest liggende Skov er borthugget, flytte de til et andet med Skov forsynet Sted, som de ligeledes, naar ei Skov mere findes i Nærheden, forlade. Denne Omflytning er ei alene i höi Grad Skövödelæggende, saameget mere som de om Vinteren afhugge Træerne langt op paa Stammen, men den har tillige den Følge, at de saaledes omflyttende Finner ei bekymre sig om at rydde og dyrke Jorden til Eng, nöiende sig med at indsamle til Vinterfoder det Græs som gives i Nærheden. Det bör herefter nöie paasees, at ingen i Finmarken bruger Statens Jord uden efter erhvervet Amtsseddel, og naar Jordinddelingen er foregaaet, uden efter erholdt Skjöde, og bör aarlig paa Thinget indhentes Forklaring derom.

De Forklaringer vi have modtaget om hvilke öde Steder der kunne anvises til Beboelse og for hvilket Antal Familier, samt om hvormange Familier der kunne nedsættes i Nærheden af de nu beboede Steder, ere indtagne i Forhandlings-Protocollen, og fölger herved under N° 22 en summarisk Extract af samme; til disse afgivne Oplysninger sætte vi dog ei fuldkommen Lid, da vi have Grund til at antage, at det opgivne Antal paa adskillige Steder er forlidet.

Den ovenmeldte Kongl Resolution af 27de Maii 1775 fastsætter under 4de Post, at hvor Birkeskov findes, bestemmes den til visse Bygder som dertil ere trængende, dog at disse Bygder skulle hugge det Fornödne efter Udviisning. At beboerne blive Eiere af den Lövskov, som findes paa de dem tildeelte Jorder og paa de udskiftede Jorder, vilde, efter Commissionens Formening, blive et virksomt Middel til denne Slags Skovs Conservation; De bleve, naar de ei maatte foretage Hugst andensteds, nödte til sparsommeligen at benytte Skoven og at opelske den for ei at komme til at lide Mangel paa denne vigtige Artikel; naar der paa Brugets Strækning ei var Skov, kunde, hvis Anledning dertil var, tildeles et

41a

Skovstykke paa et andet Sted saa nær Pladsen som mueligt; hvor derimod i afsides Egne gives Lövskov maatte den blive til Brug, efter Amtets nærmere Bestemmelse, for den eller de Bygder som tiltrænge samme, og ingen Hugst i saadan Skov – ligesom i Furruskoven – foretages uden efter af Amtet foranstaltet Udviisning. Ugjörligt maa det ansees for Övrigheden at have vedbörlig Opsigt med Lövskoven i Almindelighed i Finmarken, og vilde saadant ogsaa medføre ei ubetydelig Udgivt for det Offentlige, men naar Opsigten indskrænkes til de ommeldte afsides beliggende Skove vil den blive muelig. Det er af yderste Vigtighed at de Furruskove som gives i Fogderiet, nemlig Alten, Porsanger og Karasjok, under god Opsigt benyttes med al hensigtsmæssig Oeconomi. 7 Febr 1812 indsendte undertegnede Amtmand Krogh med sin Betænkning til Rentekammeret de indhentede Forslag til Opsynet med de Staten tilhørende Skove i Finmarkens Amt, samt til en mere hensigtsmæssig Benyttelse af disse Skove; af nuværende Amtmand er Commissionen underrettet om, at ved denne Sag intet er bleven foretaget hverken i sin Tid af Rentekammeret eller senere; at der dog om Skovvæsenet har i Aaret 1815 været Brevvexling mellem Regjæringens forrige 4de Departement og Amtet vise de hermed fölgende Bilage N° 23 og 24; Afskrift af den af Amtet satte Taxt paa Træmaterialier af Altens Skov, samt Gjenpart af den af Amtet i Januar f. A. udfærdigede Bekjendtgjørelse angaaende Benyttelsen af Altens Furru- og Birkeskov, vedlægges her under N° 25 og 26. Meget er det at ønske, at de ovenmeldte i sin Tid nedsendte Forslag snart maatte blive tagne under Overveielse til Sagens endelige Afgjørelse. Ved den ommeldte Taxt anmærkes, at for Mastetræer til Fartöier, hvortil kun af de Handlende forlanges Udviisning, da Almuen ingensteds i Finmarken har Fartöier men blot Baade, bör vel, efter Træernes Störrelse og Vanskeligheden med at nedbringe dem, betales fra 1 til 10 Spd^f pr Træe. De Bestemmelser som den foranmeldte Amts-Bekjendtgjørelse indeholder ansee vi for passende, dog med denne Forandring og nærmere Bestemmelse, at Beboerne i Alten-Talvigs Præstegjeld, som tiltrænge Brændeveed af Furru eller Birk af Almindingsskoven, ei maa, uden efter Udviisning, hugge samme, og at ingen Hugst af Birketræer maa herefter tillades til Töndebaand; ved saadan Hugst er Birkeskoven i de senere Aar bleven meget medtaget.

Den Staten tilhørende Saug i Pors-Elven i Alten-Talvigs Præstegjeld har i længere Tid af Mangel paa Saugmester (Bilag No 23 og 27) ei været i Gang; den skal nu være i aldeles ubrugbar Stand; dersom Saugen skal istandsættes, saa og hvis det efter foregaaende Undersøgelse findes hensigtsmæssig for offentlig Regning at opføre en Saug i Porsanger Elv (hvorum handles i de ovenmeldte Forslag om Skovvæsenet) da kunde med taalelig Bekostning delvise Subjecter blive oplærte til Saugmestere i Senjens og Tromsøe Fogderie, hvor der ere nogle Saugbrug; det ønskeligste var at nogen for egen Regning vilde, efter dertil erhvervet Bevilling, drive Saugbrug i Pors-Elven og ligeledes i Porsanger-Elv, men herpaa er ikke at tænke. Det er forbundet med en Deel Bekostning at faae Tømmer skaaret paa Pors-Elvs Saug, da Tømmeret fra Altens Skov maa, efterat være nedbragt til Söen, föres ½ Miil over Fjorden til Saugen; eftersom man dog i sin Tid har valgt Pors-Elven til der at opføre Saug, maa det antages, at Saug ei har kundet opbygges i den Skoven nærmere liggende Tver-Elv, hvilket dog nærmere burde undersøges; i Altens-Elv har saadant været ugjörligt. Hvorvidt Saugbrugsdriften i Pors-Elven har svaret Regning maa de ældre Foged-Regnskaber oplyse. Den Skov- og tidspildende Maade med Øxen at tildanne Bord og Planker – hvorved blot 2de Stykker erholdes endog af den beste Stok – er endnu almindelig i Finmarken; omend de ommeldte Saugbrug komme istand vil derpaa dog ikke kunne opskjæres hvad Bord og Planker Districtet behöver; Haandsauge blive saaledes nödvendige, men da de ei kunne faaes tilkjöbs, i al Fald ei for taalelig Priis, paa Handelsstederne, var det at ønske at der for offentlig Regning blev opsendt endeel Haandsauge til Udsalg eller og til Udleie ved de Commissioner, som nedenfor blive foreslaaede nedsatte i ethvert Sogn, og Prisen eller Leien offentlig bekendtgjöres; fra den Tid Haandsauge saaledes vare at bekomme maatte Udviisning af Saugtømmer skee paa det

41b

Vilkaar, at Bord og Planker kun maa opskjæres med Haandsaug, og ei tildannes med Øxe; i dette Fald behöves ogsaa et mindre Quantum Saugtømmer udviist til det opgivne Brug. Om Haandsauge er ligeledes handlet i de foran meldte Forslag.

Det var en behagelig Erfaring Commissionen gjorde, at Potatas-Avlingen i den sidste Tid har tiltaget i Alten-Talvigs Præstegjeld; i Thanens Sogn have enkelte nu og begynt med Potatas-Avling og ligeledes Handelsmanden paa Mortensnæs i Varanger-Fjorden; i Jarfjorden, beliggende i den Norge tilfaldne Deel af Fælledsdistricterne, skal nu af Beboerne – en afskediget Soldat fra Vardöehuus Fæstning – i nogle Aar med Held have drevet paa Potatas- og Kaalrabi-Avling. Næpeavlingen burde være mere almindelig i Finmarken end den er. Hos en Bonde i Talvig saae vi endog et Gulerod-Stykke, og vare Gulerödderne sidst i Juli allerede temmelig store; forövrigt forefindes i Alten-Talvigs Præstegjeld og i Hammerfest Bye større eller mindre Urtehauger. Den nye Handelsmand Ulich i Havöesund, beliggende 3 Mile nær Nordcap, har gjort en heldig Begyndelse med Havreanlæg; Gulerödder og Salat m. v. var der at see, som alt stod godt. Sidste Sommer var og usædvanlig god i Finmarken.

Forhandlings-Protocollen udviser, at paa adskillige Steder i Finmarken klagedes af de Fastboende over, at Fjeldfinnerne ei vogte deres Reen, som derfor ei sjælden foraarsager Skade paa Engmarkerne; samt at enkelte Fjeldfinner igjen ankede over, at de til Finmarken paa Fiskerie ankommende Russer og Nordlændinger nu og da skjöd deres Reen. Grændsetractaten mellem Norge og Sverig af 7/18 Octobr 1751 antager i dens § 16, og det vel med Föie, at Fjeldfinnerne kunne vogte deres Reen, og at de altsaa bör erstatte den Skade Renene tilföie Beboerne; men naar flere Fjeldfinner, som sædvanligt, omflytte i Selskab, skyder den ene af dem Skylden paa den anden, og ofte bliver det for den Skadelidte umuelig at bevise hvilken af dem har foraarsaget Skaden; det burde vel derfor bestemmes, at naar beviislig Skade paa nogen Maade tilföies de Fastboende i Finmarken og ligeledes i hele Finmarkens Amt, at de norske Fjeldfinner (samt af de russiske – forhen svenske – Fjeldfinner og af de svenske Fjeldfinner under deres Ophold i Landet) enten af dem selv eller ved deres Reen, skal Erstatning, efter lovlig Omgang, gives af alle de Fjeldfinner som udgjorde et Selskab, naar det ei kan oplyses hvilken af dem der foraarsagede Skaden. Vi have ovenfor yttret, at der bör forbydes de til Finmarken paa Fiskerie ankommende Russer og Nordlændinger m. Fl. at medbringe Gevær. Paa dette Sted maa bemærkes, at den Leie eller Afgift som de fra det ene Rige til det andet omflyttende Fjeldfinner efter den ommeldte Grændsetractat have at erlægge, skal i længere Tid ei være bleven krævet af de svenske og tildeels nu russiske Lapper, som en Tid af Aaret opholde sig i Finmarken med deres Reen; Rigtigheden heraf vil vel nærmere erfares af de aflagde Foged-Regnskaber; de norske Fjeldfinner, som om Vinteren opholde sig paa den anden Side af Grændsen, skal derimod fremdeles være blevne affordret den bestemte Leie. Ved Commissionsmödet for Alten-Talvigs Præstegjeld den 3^{die} August forklaredes, at en Deel Fjeldfinner uden Övrighedens Tilladelse overføre deres Reen paa Stjernöen og Seiland, hvilket da bör forebygges for Eftertiden.

Den Forklaring som ved Commissionsmødet for samme Præstegjeld den 7de August blev givet angaaende Præstegjeldets Bygdemagazin, vil vel foranledige vedkommende Departement til at fordre Rigtighed aflagt for Magazinets Bestyrelse og Indtægter siden dets Oprettelse.

I Norge bruges, saavidt Commissionen bekjendt, ei Vinterbyg, men vel i Skotland og

42a

andensteds; da Vinterbyg ventelig bliver tidligere modent og derhos er foldigere end andet Byg, var det ønskelig om noget deraf blev foranstaltet fra Skotland og opsendt til Amtmanden for at uddeles i Alten-Talvigs Præstegjeld og ligeledes i Senjens og Tromsøe Fogderie, for dermed at gjøre Forsøg.

4. om Medicinalvæsenet.

Om de for Finmarkens Amt for nødvendig anseede Sygehuus har Commissionen afgivet en særskilt Betænkning til Regjæringens Kirke- og Undeviisnings-Departement efter Sammes Forlangende i Skrivelse til Commissionen af 16de Febr d. A.; Hovedresultatet af denne Betænkning er forøvrigt, at der bør indrettes 3de Sygehuse i Amtet, nemlig: et i Tromsøe Kjøbstad for Senjens og Tromsøe Fogderi, det andet paa Altengaard i Alten-Talvigs Præstegjeld for Vestfinmarken, og det tredje paa Vadsøe for Østfinmarken, samt at Altengaard tillige indrettes til Hospital for de ulægelige Personer af hele Amtet.

Af Rigtigheden har Commissionen med Glæde seet, at det er bleven bestemt, at Østfinmarken skal udgjøre et eget Læge-District. At Vestfinmarken, saasart mueligt, faar en duelig Districtslæge er af megen Vigtighed; da hans private Praxis kun kan være ubetydelig maatte hans Løn vel ei blive mindre end den som er bestemt for Lægen i Østfinmarken.

Angaaende Gjordemödre, da er Commissionen af lige Mening med Storthings-Committeen i den afgivne Betænkning, at 2de Subjecter, den ene fra Vest- og den anden fra Øst-Finmarken, bør nedsendes til Christiania for der at oplæres i Gjordemoderkonsten, samt at de bør forblive ved Institutet saalænge indtil de have opnaaet den Færdighed at de, naar de ved Tilbagekomsten ansættes til Gjordemödre, kunne give Andre en forberedende Underviisning i samme Konst, hvilken Underviisning derefter maatte fortsættes af Districtets Læge indtil Lærlingerne vare komne saavidt, at de kunne beskikkes til Fødselshjelpersker, af hvilke der burde være i det mindste een for hvert Præstegjeld; for bekosteligt vilde det blive at lade de samtlige Gjordemödre, som tiltrænges, oplære i Christiania. De 2de i Finmarken nu ansatte Gjordemödre, der ere blevne oplærte af Districtslægen, lønnes, den ene med 78 Spd^r og den anden med 40 Spd^r aarlig, som udredes af Brændeviins-Afgivts-Cassen. Den faste Løn for de 2de Gjordemödre, som i Christiania skulle oplæres, kunde maaske passende ansættes til 40 Spd^r aarlig for hver, men en Deel mindre for de siden i Districtet oplærte. Omkostningerne med de 2de Subjecters Oplærelse i Christiania, saavel som deres Løn, maatte vel udredes af Brændeviins-Afgivts-Cassen.

Efter de i Forhandlings-Protocollen indtagne Forklaringer har det i lang Tid gaaet langsomt med Vaccinationen i Finmarken; det er dog af megen Vigtighed at Koekoppe-Indpodningen med al Virksomhed fremmes i dette folkefattige District, og det saameget mere, som Smitten af Börnekopperne let kan indbringes af de mange tilsøgende Russer og af de Lapper som fra russisk og svensk Lapmarken om Sommeren nedkomme med deres Reenshjorder. Da det er saa vanskeligt for Vaccinateurene i Finmarken at bekomme og siden at vedligeholde Vaccinematerien, var det ønskeligt at saadan Materie aarlig blev opsendt fra Kirke- og Underviisnings-Departementet.

Förend vi forlade Medicinalvæsenet maa vi yttre fölgende med Hensyn til Wardøehuus Fæstning; at Vardøe er et usundt Opholdssted er bekjendt; Garnisonen paa Fæstningen er saaledes meget udsat for Sygdomme, og naar disse indtræffe bör den ei mangle en duelig Læges Hjelp; det er formeentlig saaledes en trængende Nödvendighed, at der ansættes en examineret Garnisonslæge, som, foruden at erholde en passende Gage, maatte gives Löfte om, efter visse Aars Tjeneste, at have lige Adgang med Corpslæger til Befordring. Videre formenes at der, formedelst det usunde Vand paa Vardøe, bör anskaffes 1 à 2 af de store engelske Filtreermaskiner til Brug paa Fæstningen; at der aarlig blev opkjøbt endeel Slagte-Reen for Garnisonen, som ei paa anden Maade kan faae ferskt Kjød, vilde bidrage til Sundhedens Vedligeholdelse.

5. om Oplysningsvæsenet.

For enhver der indseer og föler Vigtigheden af at sand Religions-Kundskab fremmes og bliver frugtbringende, er det smerteligt at erfare hvor uoplyst og vankundig Mængden af Finmarkens

42b

Indvaanere ere; men anderledes kan det ikke være efter Skolevæsenets nærværende Forfatning (hvorom nogen Forklaring indeholdes i Forhandlings-Protocollen) og da de fleste Sognekald i længere Tid have henstaaet vacante, og det uagtet flere Kald have maattet sammenlægges; det Lys som engang blev tændt og brændte nogenledes klart, er paa mange Steder nær ved at udslukkes. Efter

den Forbedring, som i den senere Tid er gjort i Præstekaldenes Indtægter, og efter de Opmuntringer der ere givne til at søge disse Kald, er det vel at haabe at de ledige Kald nu efterhaanden ville blive besatte; men naar dette skeer, hvor skal da Gudstjenesten holdes? Efter de i Forhandlingsprotocollen indtagne Forklaringer ere adskillige Kirker i en elendig og ubrugelig Stand; at disse til den offentlige Gudsdyrkelse bestemte Huse, der tilhører Missionen, saaledes forfalde, maa unægtelig gjøre en skadelig Indvirkning paa den uoplyste Mængde; flere Præstegaarde, hvilke ligeledes tilhøre Missionen, ere ogsaa i en slet Forfatning.

Derimod var det behageligt at erfare, at Almuen i Finmarken nu tildeels bliver lettet Adgang til at erholde Lærebøger i Religionen til deres Børn, at der arbeides paa at oversætte saadanne i det finske Sprog, samt at det er bestemt, at det nye Testament – eller maaskee for det første udvalgte Stykker af samme, som da snarere kunde blive Finnerne til Deel – ogsaa skal oversættes i det finske Sprog; Bibel-selskabet har derhos betænkt Finmarken med endeel Bibler.

6. om Postvæsenet.

At Postvæsenet bringes overalt i Landet, men især i de Egne hvor Handel og Skibsfart finder Sted, til al efter Omstændighederne muelig Fuldkommenhed, er unægtelig af megen Vigtighed: Postintraderne bør vel fornemmelig anvendes til Postvæsenets Forbedring hvor samme tiltrænges; at Indtægterne af Postindretningen i nogle Egne langtfra strække til Udgivernes Bestridelse bør vistnok ei komme i Betragtning, da Postindretningen i andre af Rigets Egne giver Overskud, og det betydeligt.

Postvæsenet i Finmarken og Nordlandene staar i nøie Forbindelse og skal derfor her blive under eet omhandlet; det tiltrænger Forbedring, som det formeentlig ogsaa kan erholde uden at de dermed forbundne Udgivter ville blive just saa meget betydelige.

Nordlands Post eller den Post som expederes fra Nordlands Postcontoir paa Gaarden Øxningen i Bindalen, nordefter gennem Nordlands og Finmarkens Amter og igjen tilbage, bliver for Tiden befordret saaledes: hver 3^{die} Uge udgaar Posten fra Postcontoiret paa Øxningen og befordres søværts ved en Postexpræsse og 2de Röierter til Hovedstationerne Bodöe, Tromsöe, Alten og Vardöe; paa Stationerne Bodöe, Tromsöe og Alten skiftes Postexpressen og Röierterne; Postexpressen der har bragt Posten til Bodöe fører Posten nordenfra tilbage med sig, og saaledes for enhver af de andre Stationer.

Imellem de benævnte Hovedstationer har Posten at oplægge paa efternævnte Postaabnerier, nemlig: Mellem Øxningen og Bodöe: paa Bröndöe, Forvigen, Tjötöe, Dönnæs, Rödöe, og Gillesgaard; Mellem Bodöe og Tromsöe: paa Kjerringöen, Laskestad, Fikke, Lödingen, Sandtorvholm, Ibbestad, Klöven og Lenvigen; Mellem Tromsöe og Alten: i Finkrogen, paa Lyngseidet, Havnæs, Moursund og Talvig; i denne Strækning har Posten at reise over Lyngens- og Altens- Eider. Distancen mellem de her anførte Postaabnersteder i Touren mellem Nordlands Postcontoir og Altens Postexpedition viser den medfølgende Fortegnelse – Bilag N° 28 – fra const. Postmæster Ohlsen. Mellem Alten og Vardöe ere Postaabnerstederne følgende: Hammerfest, Havöesund, Kjølvig, Guldholmen, Mortensnæs (skulde dette Sted, hvilket ei vides med Vished, ei være Postaabnersted, burde en Postaabner der ansættes) og Vadsöe. Posten passerer i denne Strækning over Hobs-Eidet og Varangerfjeldet. For at transportere Posten haver, efter Postexpediteur Nöragers Opgivende, Postex-

43a

pressen og Röierterne i Touren mellem Øxningen og Alten, nemlig hiin 40 ß og disse hver 24 ß pr Miil for Tour og ligesaa for Retour; hvorimod mellem Alten og Vardöe Postexpressen kun er tilstaaet 24 ß og Röierterne hver 20 ß pr Miil for Tour og ligesaa for Retour. Fra Øxningen til Alten er 71 $\frac{3}{4}$ Mile – altsaa frem og tilbage 143 $\frac{1}{2}$ Mile, efter 88 ß pr Miil gör det 105 Spd^f 28 ß. Fra Alten til Vardöe er 38 Mile, fölgelig frem og tilbage 76 Mile, efter 64 ß pr Miil bliver det 40 Spd^f 64 ß.

Efter de Oplysninger Commissionen har erholdt medgaar nu for at transportere Posten fra Nordlands Postcontoir til Alten og igjen tilbage, om Sommeren 7 à 8 Uger og om Vinteren 12 à 13 Uger; samt fra Alten til Vardöe og tilbage om Sommeren 4 à 5 Uger og om Vinteren 6 – 8 Uger. Saavidt Commissionen har kunnet erfare maa Aarsagen til saadan Posternes langsomme Gang tildeels være følgende:

- a. Posten opholdes ei sjælden paa de mange Postaabnersteder, som i denne lange Tour ere nödvendige, længere end behöves og den burde;
- b. Videre opholdes Posten paa Bodöe i 2 à 3 Dage, ja undertiden indtil 8de Dage, for at Embedsmændene kunne faae deres Breve med den nordgaaende Post, paa Tromsöe i 2 Dage, i Alten 3 à 4 Dage og paa Vardöe i 1 à 2 Dage;
- c. Postbonden anlöber paa Nordgaaende Gaarden Löb i Salten hvor Amtmanden boer, for at medtage Breve fra Amtscontoiret;
- d. nogle Postaabnersteder ligge afsides;

- e. Posten, som skulde gaae hver 3^{die} Onsdag fra Nordlands Postcontoir, afgaar undertiden ei derfra förend Torsdagen, ja det har tilforn endog hændet, at den ei expederedes fra Postcontoiret förend om Löverdagen.

Da Postens hurtige Gang maa være de Handlende af største Vigtighed, saa formener Commissionen, at Posten paa hver Hovedstation ei bör opholdes længere end 24 Timer, thi Embedsmændene kunne deels forud, da de vide den omtrentlige Tid naar Posten kan ventes, expedere de Breve som skulle afgaae med samme, deels expedere det mest presserende som den ankomne Post har givet Anledning til, i de 24 Timer som Posten saaledes opholdes; skulde endog en enkelt Gang denne Tid blive utilstrækkelig og Sagerne ei taale at henligge til næste Post, saa maatte de beforders med Skydsexpressen, men Posten ingenlunde derefter opholdes. For at hæve de ovenangivne Aarsager til Postens langsomme Gang foreslaar Commissionen følgende:

1. Enhver Postexpediteur og Postaabner bör aflægge Eed paa; "at han vil holde sig de for Postvæsenet gjeldende Love og Befalinger efterrettelig, ikke selv opholde eller tillade Andre at opholde Posten over den bestemte Tid, at han redelig vil anmærke paa Timeseddelen Tiden naar Posten ankommer og afgaar, Veiret og Vindens Beskaffenhed og, ifald Posten ei har kundet afgaae til rette Tid, da de sande Aarsager til Opholdet, samt at han, om han erfarer at Posten paa andre Steder eller underveis er bleven ulovlig opholdt, da strax derom skal gjöre Anmeldelse til sine Foresatte".
 2. Posten maa, som formeldt, i Almindelighed ei opholdes over 24 Timer paa Bodöe, Tromsöe, Alten og Wardöe; dog, naar det skulde indtræffe at Posten fra Øxningen var ankommet til Bodöe, men Posten fra Tromsöe ei dertil var ankommet, maatte Posten ei efter 24 Timers Ophold afgaae fra Bodöe sörefter, men derimod vente 3 Dage efter den nordre Post. Ligeledes forholdes paa Tromsöe med Posten fra Alten og i Alten med Posten fra Vardöe. Paa Postaabnerstederne maa Posten ei opholdes over ¼ Time.
 3. Paa Löb bör Posten ikke paa Nordgaaende oplægge for at medtage Amtsbrevene, thi da paa dette Sted ei sjældn er vanskeligt og i visse Vinde farligt, ja umueligt at lande, vil Posten saaledes kunne meget forsinkes.
 4. Med efternævnte meer eller mindre afsides beliggende Postaabnersteder bör formeentlig gjöres følgende Forandring:
 - a. Forvigen paa Helgeland synes overflödig og bör i saa Fald ganske udgaae; det er kun beliggende 1 ½ Miil fra Postaabnerstedet Tjötöe og er besværligt at komme til i Østenvind; i N. V. Vind er det vanskeligt at komme derfra.
 - b. Dönnæs ligeledes paa Helgeland; dette Sted ligger noget afsides; Gaarden er beliggende langt fra Söen, Landingsstedet farligt i Østenvind, det skraas over Fjorden og lige i
- 43b

Posttouden beliggende Handelssted Kobberdal kunde, istædenfor Dönnæs, blive Postaabnersted; Landingen er der til enhver Tid beqvem og Husene tæt ved Söen.

- c. Gillesgaard Præstegaard ligger, som Postaabnersted, temmelig afsides, og især for den nordgaaende Post med Vinden af V. og N. V. vanskelig, ja næsten umuelig at fortsætte Touren. Handelsstedet Arnöen, beliggende omtrent ¾ Miil nordenfor Gillesgaard og lige i Posttouden, kunde derimod beqvemt blive Postaabnersted.
 - d. Laskestad Præstegaard, ogsaa i Salten; Her er et vanskeligt Landingssted naar det ei er höit Vand eller Flod, desuden langt fra Söen til Gaarden. Beqvemmere til Postaabnersted vilde Handelsstedet Lövöen være, beliggende ¼ Miil fra Laskestad og nærmere i Touren for Posten; her har og Postaabneriet forhen været. Postaabneren maattet tilstaaes passende Godtgjörelse tillige med Hensyn til, at Posten til og fra Lofoden her tillige expederes.
5. Nordlands Postcontoir maatte paalægges nöiagtigen at lade Posten afgaae den bestemte Tid, med mindre Veir og Vind hindrede det.

Ved de her foreslaaede Bestemmelser vilde Postgangen i disse Egne vinde ei ubetydeligt i Hurtighed. Saaledes som foreslaaet formenes Posten at burde fremdeles gaae fra Bodöe til Vardöe og igjen tilbage, dog at der indrettes en særskilt Post til og fra Hammerfest Kjöbstad saaledes: Brevene sydfra til Hammerfest udtages paa Postaabnerstedet Moursund i Senjens og Tromsöe Fogderie, og indlægges i en særskilt Væske, som Postexprässen medtager og afleverer paa Gaarden Voldstrand i Talvigs Sogn (denne til Postgaard foreslaaede Gaard ligger paa sydöstre pynt af Langfjorden hvorigjennem Posten reiser) hvorefter Postexpressen fortsætter sin Tour til Alten. Fra Voldstrand maatte Posten bringes med 3 Mand og en Sexrings- eller liden Ottringsbaad til Hammerfest, som er 5 Mile, og maatte de samme Postfolk bringe Hammerfest-Posten tilbage til Voldstrand for at forenes med Posten fra Alten, som gaar sydefter. 12 Timer efter Postens Ankomst til Hammerfest maatte den igjen afgaae derfra. Almindelig kan man regne, at til den foreslaaede Postgang mellem Voldstrand og Hammerfest, Tour og Retour, vilde medgaae om Sommeren 3 og om Vinteren 5 Dögn, hvilket

Tidsrum maatte bestemmes for denne Posts Transport. Er Posten ikke efter 5 Dögn kommet tilbage til Voldstrand, bör Posten fra Alten fortsætte Touren sydefter, og Hammerfest Postvæske maa da overligge paa Voldstrand til næste Post.

Commissionen har erholdt Kundskab om at, saa ofte der med Hovedposten til Guldholmen ankomme Breve bestemte til Læbesbye eller Kjöllefjords Sogne, disse afgaae fra Guldholmen med en Biepost til Læbesbye. Da neppe flere i bemeldte Sogne, forsaavidt de kan benytte denne Biepost, have nogen Correspondence end Lensmanden og Handelsmanden i Læbesbye, og disses Correspondence sikkert er meget ubetydelig, saa formener Commissionen, at denne Biepost kunde aldeles indgaae, da det ei kan blive Statens Pligt at holde en ikke saa lidet kostbar Biepost for en enkelt Mands Skyld; hvorimod de Breve til og fra Lensmanden som angik Kongl Tjeneste og ei taalte Ophold, maatte, som paa andre Steder udenfor Posttouden, befordres med Skyds for Statscassens Regning. Fornævnte Biepost kostede, efter Postexpediteur Nöragers Opgivende, fra 4de Sept 1824 til 11de Maii 1825, 28 Spd 56 ß. Om der bör indrettes en Biepost til Læbesbye naar der engang ankommer en Præst til Læbesbye og Kjöllefjords Sogne, vil da i sin Tid blive at bestemme.

Naar Posten, istædetfor at udgaae fra Øxningen til Bodöe hver 3^{die} Uge, afgik derfra hver 2^{den} Uge, vilde dette blive til stor Fordeel for den største eller dog folkerigste Deel af Nordlands Amt. De forögede Udgifter ved saadan Postens oftere Gang i denne Tour vilde ei blive af den Betydenhed at de kunde lægge Hinder i Veien for den foreslaaede Forandrings Iværksættelse. Hver Posttour mellem Øxningen og Bodöe koster omtrent 42 Spd^f.

Om Vinteren gaar over Haparanda i Sverig Post til Finmarkens Amt; fra Haparanda bringes posten, fordeelt i 2de Væsker, til Karasuanda og derfra særskilt, den ene over Koutokeino til Alten, og den anden over Balsfjorden til Tromsöe Kjöbstad; Postbefordringen skeer

44a

med Reen, undtagen mellem Balsfjord-Bunden og Tromsöe, hvor Posten föres tilvands. Til Postens Befordring mellem Karasuanda og Alten, der efter Opgivende udgjör en Strækning af 26 Mile, medgaar frem, og ligeledes tilbage, fra 9 til 14 Dage, som er alt forlænge, naar ei Uveir og Uføre skulde hindre Posten; noget længere Tid medtager Postbefordringen mellem Karasuanda og Tromsöe, skjönt Strækningen er kortere, nemlig omtrent 22 Mile.

Fra Alten bliver Posten til Østfinmarken befordret med Reen over Karasjok, Polmag, Mortensnæs og Vadsöe til Svartnæsset, beliggende paa vestre Side af Busesundet, lige over for Vardöe, hvorfra den, efter givet Signal, bliver hentet med Baad; paa samme Maade bringes da Posten tilbage til Alten; denne Post medbringer tillige de med Posten söværts fra Tromsöe til Alten ankomne Breve til Østfinmarken, dog opholdes den ei efter Tromsöe Posten længere end 8de Dage.

Posten over Haparanda til Vestfinmarken forbliver i Alten indtil Posten fra Tromsöe dertil fremkommer, hvorefter begge Poster afgaae sammen tilvands til Hammerfest og videre til Kjølviig. Den samme Vei og paa samme Maade, som Posten bliver befordret fra Karasuanda til Alten og Tromsöe, bliver den igjen fra disse Steder befordret til Karasuanda, hvor den forenes til videre Befordring over Haparanda gennem Sverig. Posten bliver paa denne Maade befordret 6 Gange om Vinteren; første Gang ankommer den til Alten og Tromsöe i Midten af Novbr og sidste Gang i Midten af April. Denne her omhandlede Postgang er – eller vil dog, naar der ved Conjuncturernes Forandring vorde mere Liv i Handelen, blive – til megen Nytte for Finmarkens Amts Indvaanere; dog for Hammerfest Kjöbstad medförer den, efter den nærværende Indretning, da Posten til Hammerfest opholdes i Alten indtil Tromsöe Posten der ankommer, hvilket Ophold undertiden skal have varet et Par Uger, ei den tilsigtede Nytte; denne kunde opnaaes ved en Postgang mellem Alten og Hammerfest, paa fölgende Maade:

Saasnart Posten fra Karasuanda er ankommet til Alten udtages Brevene til Hammerfest Bye og lægges i en Væske, indrettet til at bæres; denne Postvæske befordres med Baad og 2 Mand til Rafsbotten, og videre med 2 Mand paa Skie den ubeboede Strækning til Handelsstædet Qvalsund; derfra bringes den over Sundet, samt med 1 Mand ligeledes paa Skie over Qvalöen til Hammerfest. Efter 12 Timers Ophold föres Posten fra Hammerfest til Alten paa lige Maade, ved de samme Postfolk. Den her forklarede Postvei er omtrent 5 Mile lang, nemlig:

fra Alten	til Rafsbotten	¾ Miil
- Rafsbotten	- Qvalsund	2 ¾ -
- Qvalsund (Sundet ganske kort)	til Hammerfest	1 ½ - 5 Mile

Til denne Posts Befordring frem og tilbage behöves i Almindelighed 5 à 6 Dage, hvorfor Tiden til Postens Ophold i Alten forinden den retournerer til Haparanda, maa bestemmes til 6 Dage, hvilket ei synderlig vil forsinke Postgangen, dette fordi at Posten fra Alten alligevel sædvanlig maa, efter Postexpediteur Nöragers Opgivende, vente i 4de Dage i Karasuanda efter Posten fra Tromsöe, og deels fordi fra Haparanda, saavidt vides, gaar Post sydefter 2 Gange ugentlig. Hammerfest er det vigtigste Sted i Finmarken og har, i Forhold til dets Störrelse, betydelig Handel, saa at der bör gjøres

alt mueligt for at skaffe dette Steds Handlende en hurtig Befordring for deres Breve; ved den foreslaaede Postgang, der vilde koste ubetydeligt, erholdt Hammerfests Indvaanere den store Fordeel, at kunne med samme Post besvare de ankomne Breve, istedetfor at dette nu, efter den nærværende Indretning, kun kan skee efter 4 Ugers Forløb. Brevene med Vinterposten til de andre Steder i Vestfinmarken maa forblive i Alten indtil Posten fra Tromsøe indløber, da de blive befordrede paa den almindelige Maade.

Paa Vardøe blev foreslaaet, at Brevene til Østfinmarken ei skulle, som nu skeer, følge med Vinterposten til Alten, men derimod udtages i Haparanda, lægges i en egen Væske og følge med Vestfinmarkens Post blot til Koutokeino, derefter til Karasjok og videre til Vardøe; dette kunde nok lade sig gjøre, men saalænge at Vinterposten ei medbringer til Østfinmarken flere Breve end hidindtil, som oftest kun et Brev og stundom intet, vil denne Postgang være ufornöden.

Derimod ville Posten om Vinteren mellem Alten og Vardøe hurtigere blive befordret naar den blev frembragt af de Fastboende i Karasjok og Polmag, og ei som nu af de omflyttende Fjeldfinner, samt naar det blev overdraget til paalidelige Mænd i Karasjok og Polmag

44b

for tiden til Lenning paa det første og til Lensmanden paa det andet Sted – nöiagtig at paategne Timesedlerne hvad tid Posten ankom og afgang fra disse Steder og hvorledes den var bleven befordret. Om de Fastboende i Karasjok og Polmag, skjönt de eie nogle Reen, kunne overtage Postföringen kunde vi ei erholde sikker Oplysning, men dette maatte da nærmere undersøges; kan det ei skee maatte da Fjeldfinner, der ere antagne til Postföringen, paalægges at opholde sig i Nærheden af Karasjok og Polmag den Tid Posten omtrent dertil kan ventes; det Ophold Posten nu lider paa de benævnte Steder skal undertiden være meget langvarigt. I Henseende til Betalingen for Postföringen mellem Vadsøe og Vardøe maatte vel tages Hensyn til Bestemmelsen i § 8 og 9 i det nedenfor nævnte Udkast til en Lov angaaende den almindelige Skyds med Reen, hvis ellers dette Lov-Udkast bliver antaget.

Det vilde unægtelig være af megen Vigtighed for Hammerfest og Tromsøe, at disse Steder havde om Sommeren, ligesaavel som om Vinteren, en bestemt Postgang til Lands, og dette formenes at kunne paa den undenførte Maade skee, skjönt det vil blive forbunden med forögede, dog vel overkommelige, Udgifter. Den samme Vei som Posten om Vinteren nu bliver med Reen frembragt fra Karasuanda til Alten og Tromsøe, kunde den om Sommeren blive befordret ved 2de Mand, tildeels ogsaa med en Mand, tilfods saaledes:

a. Mellem Karasuanda og Alten samt Hammerfest. Fra Karasuanda til Koutokeino, der skal udgjöre omtrent 10 Mile, bringes Posten med 2de Mand, samt fra Koutokeino til Alten, der bliver 13 eller 16 Mile eftersom Veien tages paa en af fölgende Maader: enten ved 2de Mand i den korteste Tour 13 Mile, eller, naar der nedsættes Nyebyggere (hvorom nedenfor bliver gjort Forslag) ved Altens Elv paa efternævnte Steder, 2de Nyebyggere paa hvert Sted, nemlig i Nærheden af det forrige Masi Kapel, i Solovommi og överst i Eibydaalen, da Længden mellem Boestederne vil blive:

fra Koutokeino til Masi.....	6 Mile		
- Masi	- Solovommi	4	-
- Solovommi	- Eibye	4	-
- Eibye	- Alten	4	- 16 Mile

ved en Mand fra det ene af de anførte Steder til det andet; valgtes den sidste Maade for Touren mellem Koutokeino og Alten behövedes til Postbefordringen, som anført kun 1 Mand; at Nyebyggere blive etablerede paa de ommeldte Steder forskaffede tillige Reisende i den Egn Huuslye, den de nu savne. At Posten befordres af samme Personer mellem Karasuanda og Koutokeino og mellem det sidste Sted og Alten er forövrigt ganske gjörligt. En Fin tilbagelægger almindeligen Veien imellem Koutokeino og Alten i 3 höist 4 Dage om Sommeren. Det første Posten ankommer til Alten maatte Brevene til Hammerfest udtages og til Vands afsendes derhen; efter 12 Timers Ophold i Hammerfest retournerer Postfolkene tilbage til Alten

b. Mellem Karasuanda og Tromsøe. Efter de erholdte Oplysninger ere fölgende tildeels beboede Steder mellem Karasuanda og Balsfjordsbunden:

fra Karasuanda til Maunu, hvor Lensmanden og nok en Mand boer.....	1 ½ Mil	
- Maunu til et Sted, hvis Navn ei har kundet faaes opgivet og hvor der boer 1 Mand	1 ½	-
derfra til et ligeledes ei navngivet Sted, hvor ligeledes boer 1 Mand.....	4	-
videre til Raukula, ubeboet.....	6	-
fra Raukula til den norske Grændse, hvor ei heller er nogen boende	1	-
- Grændsen til Balsfjords-Bunden	4	- 18 Mile
- Balsfjords-Bunden til Tromsøe tilvands.....	4	-

Efter Tromsøe Postcontoirs Opgivende betales for Vinterpostens Befordring kun for 17 Mile – som da maa antages at være den sande Længde – mellem Karasuanda og Balsfjords-Bunden. Veien paa den hele Strækning fra Grændsen til Karasuanda falder paa svensk Grund. Da ommeldte Tract deels er

ubeboet og deels kun beboet paa de forskjellige Steder af enkelt Mand, maatte der gjøres Forsög paa at faae Posten frembragt med 2de Mænd i Karasuanda

45a

den hele Vei til Balsfjord-Bunden og igjen tilbage, hvilket formodes ei at ville möde nogen Vanskelighed, da Finnerne, som foranmeldt, med Lethed tilbagelægger en Vei af temmelig Længde.

Da Balsfjorden om Vinteren ofte skal være vanskelig at passere baade ud og ind, yttrede man, som og synes antageligt, at det vilde befordre Vinterpostens hurtige Gang om den befordredes med Reen lige til Balsfjordsnæsset, 3 Mile længere end nu, da den til Lands blot föres til Balsfjordsbunden; fra Balsfjordsnæsset afgik da Posten tilvands 1 Miil til Tromsöe; paa samme Maade befordres den da tilbage.

Postexpressen og Röierterne i Finmarken, der have meget besværlige Tourer at gjøre, bör formeentlig efter al Billighed tilstaaes samme Betaling som Postexpresserne og Röierterne i Touren mellem Nordlands Postcontoir og Alten, og det saameget mere, som Milene i Finmarken i Almindelighed ere end længere end i Nordlandene.

I Finmarken har Posten hverken Flag eller Horn; i Nordlandene har den vel Flag, men neppe Horn; da begge Dele kunne bidrage til Postens Redning i paakommende Tilfælde, ville disse formeentlige Mangler ved Söepostindretningen vel blive afhjulpne.

Ovenstaaende Forslag indeholder saaledes fölgende Hovedposter:

1. Posten udgaar herefter fra Nordlands-Postcontoir til Bodö hver 2^{den} Uge, men fra Bodö afgaar den nordefter som hidtil hver 3^{die} Uge.
2. En Postgang indrettes fra Voldstrand i Talvigs Sogn til Hammerfest.
3. Paa Hovedstationerne Bodöe, Tromsöe, Alten og Vardöe maa Posten ikke opholdes over 24 Timer, hverken paa Nord- eller Sörgaaende, dog dersom Nordposten ikke skulde være ankommet naar Sörposten kommer, bör denne vente i 3 Dögn fra dens Ankomst for om mueligt at erholde Nordposten med tilbage. Paa Postaabnerierne maa Posten ikke opholdes over ¼ Time og paa andre Steder maa Poste ikke oplægge uden i Nödvendigheds Tilfælde.
4. Forvigen udgaar ganske som Postaabnersted. Ligeledes udgaae Postaabnerstederne Dönnæs, Gillesgaard og Laskestad, imod at Postaabnerier etableres i Kobberdal, samt paa Arnöen og Lövöen.
5. Nordlands Postcontoir maa lade Posten udgaae den bestemte Dag.
6. Vinter-Landposten vedbliver som hidindtil, med den Forandring, at en særskilt Postgang istandbringes mellem Alten og Hammerfest, samt at Posten fra Karasuanda befordres med Reen lige til Balsfjordsnæsset, og derfra til Tromsöe med Baad, og ligeledes tilbage.
7. En Sommer-Landpost etableres at gaae engang maanedlig mellem Karasuanda og Alten samt Hammerfest, og mellem Karasuanda og Tromsöe; dog de sidste 4 Mile til Tromsöe, og ligeledes mellem Alten og Hammerfest, tilvands.
8. Postexpressen og Röierterne i Finmarken tillægges samme Betaling som Postexpresserne og Röierterne i Touren mellem Nordlands Postcontoir og Alten.
9. I Nordlands og Finmarkens Posttourer anskaffes de manglende Postflag og Posthorn.

Commissionen erfarede, at i Finmarken vare nogle löse og ledige Personer antagne til Postförere, hvilket ogsaa paaankedes. Saalænge boesatte og paalidelige Folk kan erholdes til at före Posten bör löse Personer vel ei dertil tages, da det formerer Lösgjængeriet, der især i Finmarken, hvor Mangelen paa Tjenere er saa stor, er skadelig, og de boesatte Folk derved betages Fortjenesten med Postföringen.

Handelsmand og Gjæstgiver Tvede i Varangerbunden i Østfinmarken skal i den ham meddelte Bevilling være paalagt, uden Godtgjörelse, at holde Baad til Postens Befordring til Vardöe og tilbage; vi saae Postbaaden der med Seil var i en heel maadelig Stand. Manden opgav at han ei havde Evne til at forskaffe bedre Baad. Det vil vel findes billigt og derhos, med Hensyn til Postens sikke Befordring, tilraadeligt, at forsvarlig Postbaad anskaffes paa anden Maade.

7. om Skydsvæsenet.

Rigtigheden af hvad Storthings-Committeen i dens afgivne Betænkning har anført, om Nödvendigheden af en forandret Mileberegning paa flere Steder i Finmarken, hvor Milene tilvands ere ansatte for lange, have vi paa vor Reise erfaret, og er videre bestyrket ved de derom til Forhandlings-Protocollen givne Forklaringer. Det

45b

Fornödne i denne Henseende, overeenstemmende med ommeldte Betænkning, vil da vel blive foranstaltet. Om Landskydsen med Reensdyr har Commissionen forfattet det hermed under N° 29, med 2de Bilage, fölgende Lov-Udkast.

8. om Præmie for Skibes Udrustning paa Hval- og Hvalros-Fangsten m. v. under Spidsbergen og andre Øer i Ishavet.

I de senere Aar have nogle Kjøbmænd i Hammerfest med afvekslende Held foretaget saadan Udrustning, men beklageligt at Priserne paa de erhvervede Producter i de sidste Aar er faldne saa betydeligen i Udlandet. Uden nogen Understøttelse fra Statens Side er det at befrygte, at denne for Finmarken og Landet i det Hele vigtige Næringsdrift, der er forbunden med stor Bekostning og Risiko for Udrederne, vil standse eller dog meget indskrænkes.

De Handlende paa Kræmmerleierne i Finmarken maatte, efter Commissionens Formening, have lige Adgang med Kjøbmændene i Kjøbstæderne sammesteds til Understøttelsen; og denne maatte, som forhen efter F^o af 5te Sept 1787 og Anord. af 17de Juli 1789, udredes af Statscassen; den kunde formeentlig udloves for det første paa 5 Aar og med det Tillæg, at den siden gjelder indtil videre. Commissionen formener, at for hvert saaledes udrustet Fartøi, og for hver Reise samme gjør, kunde tilstaaes en Præmie af 10 Spd^f pr Commercelæst indtil 40 Commercelæster; større Fartøier har man i Hammerfest berettet os at være mindre hensigtsmæssige til saadan Fart. For at erholde Præmie maa det ei alene antageligen godtgjøres, at Fartøiet har været tilstrækkeligen udrustet med Mandskab og Redskaber samt Proviant til saadan Expedition, men ogsaa at det er ankommet til det bestemte Sted og i det mindste har gjort ethvert mueligt Forsøg paa at udføre Fangsten; derimod tages der ei Hensyn til om Fangsten, formedelst indtrufne utilregnelige Omstændigheder, er mislykket. Paa Præmien maatte dog ei kunne gjøres Fordring, naar Fartøiet ei har været ude i det mindste i 2 Maaneder, med mindre det forinden skulde komme tilbage med fuld Ladning.

Dersom nogen lader Mandskab, behørigen udrustet, overvintre paa Spidsbergen eller nogen anden af Ishavs-Øerne for at fange Hvalros, Bjørne, Reensdyr, Ræve, Duun m. v. saa maatte tilstaaes en Præmie af 15 Spd. for hver Mand som bevisligen saaledes har overvintret paa bemeldte Steder.

9. om Nyebyggeres Nedsættelse, samt om Understøttelse og Oppmuntringer til Fiskeriernes og anden Nærings bedre Benyttelse og Drift.

Hvad Storchings-Committeen har anført om Nødvendigheden og Nyttens af at befolke Udøerne og Havkysten i Finmarken, maa denne Commission aldeles tiltræde; den anseer det ogsaa særdeles gavnligt, at adskillige Egne inde i Landet blive befolket ved Colonisters Nedsættelse. De Steder man opgav for Commissionen, hvor Nyebyggere kunde nedsætte saavel paa Udøerne og Havkysterne samt i Fjordene, som inde i Landet, ere anmærkede i Forhandlings-Protocollen; vi have dog ovenfor Side 38 yttret den Formening, at paa adskillige Steder vilde være Plads for et større Antal Nyebyggere en det opgivne.

Da Finmarkens nuværende Indbyggere for største Delen ere dorske, fulde af Fordomme mod nye Redskabers Brug og i mange Egne ukyndige i at drive Fiskeriet med andet Redskab end Dybsagn, saa maatte man søge at faa Folk til at nedsætte sig paa Øerne og ved Havkysten fra de Egne hvor Fiskerierne ere i bedre Drift, fornemmelig fra Helgelands Fogderie, maaskee ogsaa nogle fra Söndmöer. Det maa formodes at disses Exempel vil Efterhaanden virke paa de gamle Indbyggere og opvække mere Drivtighed og Lyst hos dem til paa en fordeelagtigere Maade at drive Fiskerierne. Nyebyggerne, som kun sjældent kunde blive placerede saa nær hinanden, at de alene kunde drive Havfiskeriet, maatte tage de gamle Indbyggere med sig paa deres Baade til Havfiskeriet, hvorved de sidste vilde erhverve den Erfaring og Øvelse, som de nu mangle, til dette Slags Fiskerie. Ved Nyebyggeres Nedsættelse maatte det derfor

46a

saavidt mueligt paasees, at 2 à 3 nye Familier nedsættes i Nærheden af i det mindste et lige Antal af de gamle Beboere, thi til at drive Havfiskeriet udfordres 5 à 6 Mand paa een Baad. I enkelte Tilfælde kunde dog skee Undtagelse, saaledes at paa dertil bekvemme Steder, der nu ei ere beboede nedsættes 5 à 6 Nyebyggere paa et Sted eller 2 à 3 paa 2de hinanden nærliggende Steder.

De Steder hvor man først skulde begynde at nedsætte Nyebyggere var, efter Commissionens Formening: 2 à 3 Familier paa Svartnæs ved Vardöe (dette er tillige af Vigtighed for Postens Befordring over Buse-Sundet og for at Reisende til Vardöe kunne have et Sted at tie til indtil bemeldte ei sjældent om Vinteren farlige Sund bliver passabel) og dernæst paa Söröe, især dens ydre Side, Rolfsöe, Ingöe og Hjelmöe; siden efterhaanden paa andre Steder ved Kysten og i Fjordene.

De Nyebyggere, som saaledes nedsættes, maatte gives følgende Understøttelse:

a. hver Familie især:

1. Til Underholdning den første Vinter, da de, formedelst at de maatte anvende den første Sommer til at opføre Huse m. v., ei synderlig kunde drive Fiskerie, for hvert voxent Menneske 8 Voger Meel og for hvert uconfirmeret 4 Voger, som – naar Familien overhovedet anslaaes til 2 voxne og 2 halvvoxne Personer – udgjör for hver Familie

24 Voger Meel, à 96 ß pr Vog	19 Spd	24 ß
2. Til Hjelp til Huses Opførelse, som for det første kun maatte blive Gammer af Spærværk med Torv belagt	10	-
3. Til Fiskeredskaber: 3 Torskegarn, à 1 Spd ^f 96 ß	5 - 48	ß
300 Favne Liner, à 96 ß pr 100 Favne.....	2 - 48	
200 Angler à 1 Spd 48 ß pr 100 d ^o	2 - 96	
150 Favne Fiskesnøre, à 96 ß pr 100 Favne	1 - 24	
1 Jernsteen.....	- 12	
	11 -	108
Anmærkning: I de Egne hvor Torskegarn ei kunde bruges, skaffedes Seigarn istedet, som omtrent koster det samme.		
4. Til Reisepenge behövedes efter Veiens Længde fra 5 til 15 Spd ^f , og saaledes antages som Medium	10	-
	Tilsammen	
	51 Sp	12 ß
hvilket udgjör for 3 Familier	153 Sp	36 ß
b. for 3 ^{de} Familier tilsammen:		
En liden Ottrings-Baad med Seil og Tilbehör, til at drive Fiskeriet i Fjordene og nær ved Landet, hvilken vil koste.....	40	- -
4 ^{te} Drivgarn, fornemmelig for at fange Sild til Agn, à 1 Spd ^f 60 ß.....	6	- -
	Tilsammen for 3 Familier	
	199	- 36
hvilket udgjör for 6 Familier.....	398 Sp	72 ß
c. for 6 Familier tilsammen:		
En stor Fembörings-Baad med Seil og Tilbehör til at drive Havfiskeriet med, hvilken omtrent vil koste.....	70	- -
	Tilsammen for 6 Familier.....	
	468 Sp	72 ß

eller i Gjennemsnit for hver Familie 78 Spd^f 12 ß

Anmærkning: Da paa de Steder, hvor kun 3de Familier nedsættes i Nærheden af gamle Indbyggere, ogsaa behöves en stor Fembörings-Baad, saa vil paa saadanne Steder udfordres 23 Spd^f 40 ß mere til hver Familie end her er anført, men da der derimod ikke behöves nogen saadan Baad til de Familier som nedsættes inde i Fjordene, formenes det, naar Beregningen skeer overhovedet, at den gjorte Calculation vil blive rigtig.

De Nyebyggere som nedsættes inde i Landet, og hvis Næring skulde blive Fædrivt, Jagt, Fiskerie i Elve og Vande, og i nogle Egne Agerbrug, især Potatas- Kaalrabi- og Næpe-Avling, maatte formeentlig have følgende Understöttelse:

For een Familie:

a. Til Underholdning de 2 ^{de} første Aar – da saa lang Tid vil medgaae til at faae Jorden noget opdyrket, til at bygge Huse m. v. – for hvert voxent Menneske aarlig			46b
12 Voger Meel, til Uconfirmerede det Halve, altsaa, naar Familien overhovedet anslaaes til 2 voxne og 2 ^{de} halvvoxne Personer, for 2 Aar 72 Voger Meel, à 96 ß pr Vog	57 Sp	72 ß	
b. Til Indkjøb af 2 ^{de} Köer à 10 Spd ^f , og 4 Faar eller Geder, à 6 Ort.....	24	96	
c. Til Hjelp til Huses Opførelse og Redskabers Anskaffelse.....	20	-	
d. Da det formes at de Colonister som erholdes söndenfor Trondhjem og formentlig fortrinlig fra Østerdalen, kunde vorde frit transporterede fra Trondhjem til Finmarken med det Fartöi som aarlig fragtes med Provisioner etc. til Vardöehuus Fæstning, saa troer Commissionen at der til Reisepenge passende kunde avsættes for hver Familie	30		
	Tilsammen Understöttelse til hver Familie		132 Sp 48 ß

Naar undtages, at der for Postens Befordring strax burde ved Altens Elv etableres 2de Familier överst i Eibye-Dalen, 2de i Solovommi og 2de i Nærheden af det forrige Masi Kapel (cf^t det ovenstaaende Forslag angaaende Postvæsenet) formenes at man fortrinlig först burde sörgje for at nedsætte Nyebyggere paa Udöerne og ved Havkysten; i de andre Egne inde i Landet burde man först faae Jordinddelingen istand förend man nedsatte Nyebyggere.

Det er vanskeligt for Commissionen at gjöre detailleret Forslag til Coloniseringens Udförelse og Fremgang, da den ei veed hvad Midler dertil vil være at erholde; det maa og tages Hensyn til, at en Sum udfordres til at understötte de gamle Indbyggere med Forskud til store Baade og nyttige Redskabers Anskaffelse til dermed at drive Havfiskerierne, hvilken Sum vel ikke kunde være under 500 Spd aarlig; endelig ogsaa en Sum til Præmiers Udsættelse for derved at opmuntre til Flid og Vindskibelihood. Commissionen har gjort et Udkast til en saadan Præmie-Liste, der hermed fölger under N° 30, saaledes som den troer den burde være i de første Aar; at den underhaanden maa undergaae Forandring fölger af Sagens Natur. Præmie-Listerne burde trykkes og ei alene bekjendt-

gjøres paa Thingene og fra Kirkebakkerne, men og nogle Exemplarer uddeles i hvert Sogn til Almuen; Listerne burde saa betimeligen være færdige, at f. E. de der skulde gjelde for Aaret 1828 blive bekendtgjorte paa Thingene i 1827. Ligeledes burde det kundgjøres paa Thingene og Kirkebakkene, hvilke Personer i det forrige Aar have vundet Præmie og hvorfor; dette vilde opvække Kappelyst hos de Øvrige. Amtmanden maatte hvert Aar til vedkommende Departement afgive Betænkning om, hvorvidt de samme Præmier skulde vedblive eller hvad Forandring Præmielisten burde undergaae, hvorom Departementet da afgav Resolution. 1812 var det sidste Aar i hvilket Præmier for Brændeviins-Afgivts-Cassens Regning udlovedes i Finmarken; den fra Amtscontoiret erholdte Afskrift af Præmielisten vedlægges her under N° 31. Præmiers Udsættelse for offentlig Regning for Bondestanden maa tillige medføre det Gavn, at om end mange af de udlovede Præmier ei vindes, erfarer dog Almuen, at Regjæringen sætter Priis paa at den med Flid driver dens Dont, og Almuen gjøres derhos opmærksom paa adskillige nyttige Foretagender; men skal Præmiers Udlovelse have i større eller mindre Grad den tilsigtede Virkning hos den Finmarkske Almue, maa Præmie-Listerne, som ovenmeldt, være trykte, thi ellers sætter Almuen ingen Lid til deres Indhold. At Præmielisterne, hvis de udfærdiges i Hs Majestæt Kongens Navn, som dog ventelig ei vil findes passende, vilde gjøre et stort Indtryk paa den finmarkske Almue, kan Commissionen ei lade ubemærket. Efter den Kundskab Commissionen har om den finmarkske Almue anseer den det for vist, at i de første Aar bliver kun vundet en ringe Deel af de foreslaaede Præmier; for at dog vor Beregning ei skal ansees for lav ville vi ansætte mere for mindre og saaledes antage, at der baade i de første og følgende Aar af de udlovede Præmier vindes aarlig 600 Spd^f.

Selve Districtet har intet andet Fond til nyttige Indretninger end Brændeviins-

47a

Afgivts-Cassen, med mindre det skulde være en Andeel af Conferentsraad Hansens Legat, hvorom nedenfor. Ifølge den her under N° 32 vedlagte Beregning kan der af Brændeviins-Afgivts-Cassen for det første haves en aarlig Indtægt af omtrent 700 Spd^f, eller, ifald Commissionens Forslag om Afgift tillige af det Brændeviin som igjen udføres fra Finmarken, biefaldes, da vel i det mindste circa 900 Spdr aarlig. Denne Sum kan man dog ei indtil videre gjøre synderlig Regning paa til Understøttelse for Nyebyggere, til Præmier og til Baade og Redskaber til de ældre Indbyggere, fordi den i de første Aar for det meste vil medgaae til Sygehusets Indretning og Inventarium dertil m. v., hvorom Commissionen har afgivet særskilt Forslag til Kirke- og Undervisnings-Departementet; af bemeldte Casses Indtægter tør man derfor ikke calculere paa mere end 200 Spd^f aarlig til Præmier. Men da Storthinget har foranlediget Undersøgelse om hvad der kan tjene til Finmarkens Opkomst, saa paatvivles det ei at Samme ogsaa vil tilveiebringe Midler dertil, og Commissionen nærer derfor det Haab, at der af Statscassen vil til dette Øiemed kunne ventes en aarlig sum af 2500 Spd^f – som med formeldte 200 Spd^f af Brændeviins-Afgivts-Cassen udgjør aarlig 2700 Spd^f – i de første Aar, samt siden og indtil videre en aarlig Sum af 2000 Spd^f, deels som Forskud og deels som Gave. Paa dette Haab grunder sig følgende Plan for Coloniseringens Fremgang m. v.:

I det første Aar:

a. til Præmier.....	600 Spd	
b. til 6 Familiers Nedsættelse i Eibye-Dalen, Solovommi og Masi efter ovenmeldte Beregning hver 132 Spd ^f 48 ß	794	48
c. 10 Familier ved Sökysten, hver efter ovenmeldte Beregning 78 Spd 12 ß	781	-
d. Baade m. v. for de gamle Indbyggere	524	72
	Gjör.....	<u>2700 Spd -</u>

I det andet Aar:

a. til Præmier.....	600 Sp	-
b. - 20 Familiers Nedsættelse ved Sökysten, à 78 Spd ^f 12 ß	1562	-
c. - Baade m. v. for de gamle Indbyggere	538	-
	Gjör.....	<u>2700 Sp -</u>

I det tredie Aar:

Ialt ligesom for det andet Aar med	2700 Sp	-
--	---------	---

I det fjerde Aar:

a. til Præmier.....	600 Sp	-
b. - 15 Familiers Nedsættelse ved Sökysten, à 78 Spd ^f 12 ß	1171	60
c. - 3 Familiers Nedsættelse inde i Landet, à 132 Spd 48 ß	397	24
d. - Baade m. v. for de gamle Indbyggere	531	36
	Gjör.....	<u>2700 Sp -</u>

Anmærkning: Efter disse 4te Aars Forløb formenes Brændeviins-Afgivts-Cassen at kunde afholde aarlig 700 Spd^f, og saaledes behöves da kun 2000 Spd^f aarlig af Statscassen.

I det femte Aar:

a. til Præmier.....	600 Spd	-
b. - 10 Familiers Nedsættelse ved Söekysten, à 78 Spd 12 ß	781	-
c. - 6 Familiers Nedsættelse inde i Landet, à 132 Spd 48 ß	794	48
d. - Baade m. v. for de gamle Indbyggere	524	72
Gjør.....	27000 Spd	

I det 6te til 10de Aar:

Ligesom for 5te Aar, og altsaa aarlig 2700 Spd^f.

Saaledes vil Finmarken efter 10 Aars Forløb have vundet 125 nye Familier ved Söekysten og 45 nye Familier i Landdistracterne, og med disse – det Commissionen ei tvivler om – foröget Liv og Virksomhed i Indbyggernes Næring baade tilvands og tillands, med deraf flydende foröget Production af Landets Export-Articler.

47b

Vi have ovenfor yttret, at der fortrinligst fra Østerdalen skulde erholdes Nyebyggere i Landdistracterne; hvad Colonister fra bemeldte Egn have udrettet i Bardo- og Monselv-Dalen i Senjen er bekjendt. Til Nyebyggere i Landdistracterne kunde maaskee med noget mindre Understöttelse erholdes Qvæner fra det russiske saavelsom det svenske Lapmark, men de ere ei saa kyndige og driftige Jordbrugere som Østerdalingerne; hvor der var Furruskov i Nærheden var det og betænkeligt at nedsætte dem, da de helst ernære sig ved Skovbrug.

Naar Familien og Bekjendte af de Nyebyggere som nedsættes ved Söekysten og inde i Landet erfarede at det gik disse vel, ville adskillige af dem vel efterhaanden, endog uden nogen Understöttelse eller dog med en mindre end den oven foreslaaede, söge til Finmarken for ogsaa der at boesætte sig. I de senere Aar have ei faa Söerlændinge draget hen til Senjens og Tromsöe Fogderie og der nedsat sig. En Hoved-Betingelse ved Nyebyggeres Antagelse mod offentlig Understöttelse maa det blive, at de tilveiebringe Beviis for at de ere vindskibelige, ordentlige og retskafne Folk.

Til at besörge Understöttelserne saavel til Nyebyggerne, som til Baade og Redskaber for de ældre Beboerne, maatte i hvert Sogn nedsættes en Commission, bestaaende af 3 Medlemmer, af hvilke Sognepræsten fortrinlig bör være den ene. Fogden bör ikke være Medlem af nogen af disse Commissioner, da han, under Amtmanden, bör have Tilsyn med at Commissionerne tilbörigen rygte det dem overdragne Hverv. Commissionerne bör ei befatte sig med at anskaffe Baade m. v. for Nyebyggerne eller Almuen, men alene at udbetale dem, efterhaanden som det behöves, den bevilgede Sum og paasee at den bliver anvendt efter Bestemmelsen, samt i den Hensigt veilede de Understöttede paa bedste Maade. Skulde ellers nogen Commission formene, at kunne gavne de Understöttede mere ved at være dem behjælpelig med Indkjøb af Baade, Redskaber m. v., da kan dette skee, dog at dertil erhverves Amtets Approbation.

Understöttelserne bevilges for det förste kun som Laan, og under det Vilkaar, efter 4te Aars Forløb at tilbagebetale aarlig $\frac{1}{10}$ Deel af Forskudet, som Commissionen indkræver og modtager. De som have viist sig ordenlige og stræbsomme eftergives hver Betalingstermin (saalænge de vedblive et saadant Forhold) det halve af Afdraget, og betale altsaa kun $\frac{1}{20}$ Deel af Forskudet, da den anden $\frac{1}{20}$ Deel skjænkes dem. Flytter nogen af de Understöttede bort fra Finmarken, da er det halve Forskud strax forfalden til Betaling, og ingen Eftergivelse finder da Sted. Renter svares ikke af Forskudet i noget Tilfælde. Dersom Vardöhuus Garnison, mod Formodning, fremdeles skal recrutteres med Soldater saaledes som nu skeer – hvorom bliver handlet nedenfor – bör Nyebyggerne for dem selv og deres medbragte Sønner eller Afkom i förste Led – samt for det unge Mandskab som de ellers maatte medbringe, fritages for Udskrivning til bemeldte Garnison.

I de Egne, hvor man attraaede Nyebyggere til Finmarken, maatte offentlig bekjendtgjøres hvad Understöttelse og hvilke Friheder tilstaaes dem m. v. Frihederne ville da bestaae i fölgende: a, for den ovenomhandlede Udskrivning til Vardöhuus Garnison; b, i de förste 5 Aar at svare Rettigheder til Betjenterne, kun at de til Sognepræsten erlægger 24 ß aarlig; c, frit at erholde Eiendom paa nogen af Statens Jorder, og ingen Skat eller Afgift af samme at svare i 6 eller 12 Aar efter Jordernes Beskaffenhed. (see Udkastet til Loven om Jordinddelingen m. v. § 11) -

Det er ovenfor bemærket, at Brugen af Laxevarper er aldeles ubekjendt i Finmarken; at Elv-Laxefiskeriet kunde drives paa en bedre og mere indbringende Maade end nu skeer, er vel ei at omtvivle; ligeledes Fiskeriet i Indsöer eller Vande. Det virksomste Middel til at faae saadant Fiskerie i bedre Drivt vilde unægtelig være, at opsende söndenfra en duelig og paalidelig Mand for heri at give Indvaanerne den tiltrængende Underviisning. At denne Mand tillige forstod at bygge gode Steenhuse og opføre smaa

Qvernhuse (see 12te Post Lt^t m. og l.) for tillige deri at give Beboerne Underviisning, maatte ogsaa være meget gavnligt. Skulde saadan Mand stifte den tilsigtede Nytte, maatte han da forud ved Omreiser gjøre sig nøie bekendt med den bedste Maade hvorpaa Laxefiskeriet sør i Landet drives m. v.; Vinteren kunde han tilbringe i Finmarken med at forfærdige Laxefiske-Redskaber m. m. Han maatte antages tillige paa dette Vilkaar, at han skulde oplære nogle beqvemme Subjecter i Finmarken i de omhandlede Færdigheder. En passende Sum af Brændeviins-Afgivts-Cassen til en saadan Mands Afsendelse til Finmarken i den anførte Hensigt, maatte vistnok ansees vel anvendt.

10. om Gavnligheden og Retmæssigheden af, at overføre Kjøbstædsprivilegierne fra Vardöe til Vadsöe, især med Hensyn til Vadsöes Beqvemhed til Kjøbstædanlæg, og paa de Privilegier som de paa Stedet og i omegnen boende Handelsmænd maatte være i Besiddelse af.

For di Kjøbstædsprivilegier engang ere tilstaaede et Sted, følger vistnok ei deraf at det for stedse skal blive Kjøbstad eller bære Kjøbstads Navn, naar det siden skulde befindes at de bevilgede Rettigheder ei, til Gavn for Egnen og Landet i Almindelighed, vorde benyttede, eller at saadanne Rettigheder kunne bedre benyttes paa et andet Sted. Liden nogen virkelig Tab ved at Kjøbstad-privilegierne for Stedet ophæves, saaledes at han derfor efter Grundlovens § 105 kan fordrø Erstatning, bør denne gives ham.

Paa Vardöe har aldrig været nogen boesat Kjøbmand; Handelsmand Arnt Esbensen paa Vadsöe har derimod i sin Tid erhvervet Borgerskab som Kjøbmand paa Vardöe og der holdt en Factor; ligeledes senere Handelsmand Christian Nordvi paa Mortensnæs. Handelen paa Vardöe er af dem bleven ført saaledes, at om Kjøbstaden fratages dens Privilegier ville de, om de skulde gjøre Paastand derpaa, neppe kunne erholde nogen Erstatning efter Grundlovens § 105; i al Fald maatte Erstatningen kun blive ubetydelig.

Som Eiere af Handelsstederne Vadsöe og Mortensnæs – hvilke begge existerede i den forrige octroierede Handelstid – kunne Esbensen og Nordvi vel end mindre med nogen Föie klage over Tab og derfor paastaae Erstatning, om Kjøbstædrettighederne overførtes fra Vardöe til noget andet Sted i Østfinmarken og navnlig i Vadsöe Præstegjeld. Rentekammerets hermed i Gjenpart under N° 33 følgende Skrivelse til Finmarkens Amt af 15de Augt 1809 lyder saa: "at ved Overdragelsen til Private af de i den octroierede Handels Tid oprettede Handelssteder vel ikke er talt om nogen dermed forbunden Handelsrettighed, ligesom derpaa ei heller er bleven meddeelt nogen speciel Bevilling; men da disse Handelssteder för Handelens Frigivelse vare etablerede, synes det at de fortjene noget Fortrin for de senere oprettede Handelssteder eller Kræmmerleier, og da det derhos kan forudsættes at de ere blevne kjøbte i den Tanke at de fremdeles skulde forblive Handelssteder og som saadanne kunne afhændes fra Mand til Mand, saa maa det og dermed have sit Forblivende og samme saaledes undtages fra den almindelige Regel, nemlig: at Kræmmerleier, ligesom Gjestgiverier, ere beneficia personalia, og ikke "realia". Da der i denne Skrivelse er paaberaabt et ældre Brev fra bemeldte Collegium af 13de Maii s. A., saa medfølger en Afskrift af samme under N° 34, skjönt det intet oplyser i denne Sag. Af forestaaende Rentekammers Skrivelse af 15de Augt 1809 sees da, at Kjöberne af de under den octroierede Handel oprettede Handelssteder ved Overdragelse ei er tilstaaet nogen Handelsrettighed, skjönt det dog vel var en Selvfølge at de for deres Besiddelsestid maatte drive den Handelsmændene paa Kræmmerleierne ved F^o af 5te Sept 1787 tilstaaede Handel; men om man end med Rentekammeret vil antage, at Handelsrettighed følger Stedet, Mand efter Mand, saalænge Kloden staar, følger dog ingenlunde deraf, at de nuværende Eiere af Handelsstederne i den octroierede Handelstid, og in specie af Vadsöe og Mortensnæs, kunne med nogen antagelig Grund gjøre den Paastand, at der ei ved Siden af eller i Nærheden af deres Kræmmerleier maatte etableres et eller flere nye Handelssteder; det Modsatte vilde forudsætte det urigtige, at de havde erholdt Ret til at drive Enehandel i en vis Strækning; ligesom der nu lovligen maatte kunne nedsættes en eller flere Handelsmænd

ved Siden af ommeldte Kræmmerleier, maatte vel og en Kjøbstad uden grundet Anke kunde anlægges ved et af de omhandlede Handelssteder, og af Vadsöe og Mortensnæs i Vadsöe Præstegjeld kunde da kun det förstnævnte dertil komme i Betragtning.

Det her under N° 35 i Gjenpart vedlagde Skjøde af 1806 fra Andreas Esbensen til Arnt Esbensen paa Vadsöe Handelssted, indeholder blandt andet, at Kjöbereren selv maa forskaffe sig det i F^o af 5te Septbr 1787 § 2 benævnte Privilegium, forsaavidt saadant maatte være fornödent; samme Bestemmelse har det os foreviste Skjøde fra Justitsraad Frisch til Nordvi paa Handelsstedet Mortensnæs; at Arnt Esbensen og Nordvi have erkjendt det at være nödvendigt for sig at ansöge og

at de derefter ogsaa have erhødt Privilegium paa at drive Handel og Gjæstgiverie paa de benævnte Steder, vise de under N° 36 og 37 vedlagde Gjenparter af deres Bevillinger.

Siden Handelens Frigivelse er Handel og Gjæstgiverie bleven etableret paa Bugøenæs; for faae Aar siden tillige paa Echerøe, og endelig senere ogsaa inderst i Varanger-Fjorden – alle Steder i Vadsøe Præstegjeld; at Besidderne af disse Handelssteder, som saadanne, ei kunne have nogen-somhelst Ret til at modsætte sig at Vadsøe eller noget andet Sted blev Kjøbstad istedet for Vardøe, er da klart.

Efter det ovenanførte kan Retmæssigheden af at overføre Kjøbstædsprivilegierne fra Vardøe til et andet Sted i Østfinmarken, og da etsteds i Vadsøe Præstegjeld og in specie til eller ved Vadsøe Handelssted, vil hverken i Almindelighed eller med specielt Hensyn til de Privilegier som de paa Stedet eller i Omegnen boende Handelsmænd ere i Besiddelse af, drages i nogen grundet Tvivl.

Dernæst bliver at undersøge, om det er gavnligt at fratage Vardøe Kjøbstædsrettighederne og at tillægge et andet Sted samme, og da tillige om Vadsøe er beqvemt til Kjøbstædsanlæg.

Vardøe er, som bekjendt, et usundt Opholdssted, og er Vandet der meget slet; denne Kjøbstad har ingen Vinterhavn og kun maadelig Sommerhavn; ei uden med stort Besvær og Bekostning kan Bygnings-Materialier og Brænde erhødes paa dette Sted; Folketallet i Vardøe Bye og i Vardøe Sogn er meget ubetydeligt; for Almuen fra andre Sogne at gjøre jevnlige Reiser til Vardøe for der at drive Handel, bliver for langt. En ei ubetydelig Tuskhandel kunde dog føres paa Vardøe med de mange Nordlændinger og flere søndenfra, som om Sommeren ankomme til Østfinmarken for der at drive Fiskerie. Hvad der i sin Tid bestemte Regjæringen til at tilstaae Vardøe Kjøbstædsrettigheder maa rimeligen have været dette, at den ligger lige i Strøget og saaledes særdeles beleilig for Handelen med Russerne, hvilken Handel fornemmelig skulde ophjælpe de Finmarkske Kjøbstæder, og især en Kjøbstad i Østfinmarken; mueligt at og der blev taget noget Hensyn til, at der var en Fæstning paa Stedet. For Farten paa Spidsbergen og de flere Øer i lishavet har Vardøe vel en meget beqvem Beliggenhed, men Fartøierne som brugtes til denne Fart kunde ei overvintre paa Vardøe formedelst dens slette Havn.

Vadsøe har et sundere Clima end Vardøe og derhos godt Vand; det er beliggende i Varanger-Fjorden 6 Mile fra Vardøe; Stedet har god Sommer- og Vinterhavn, i det mindste for 10 Skibe; det af undertegnede Capitaine Christie optagne Kart over Havnen vedlægges her under N° 38. Med mindre Besværlighed og Bekostning kan Bygnings-Materialier og Brænde her bekommes. Vadsøe Præstegjeld er temmelig befolket. Handelsstedet Vadsøe og derværende Fiskerleie, hvilket Indvaanerne benævne, ligesom flere Fiskerleier, end Bye, har efter sidste Tælling et Folketal af 240; i Præstegjeldet falder almindeligen godt Fiskerie, men hvor heldigt dette end maatte være kan dog et enkelt Præstegjelds Producter af Fjordfiskeriet – hvilket ei søges af Almuen fra andre Egne – ikke forskaffe mere

49a

end enkelte Skibsladninger. For handelen med Russerne ligger Vadsøe ubeqvemt imod Vardøe, men derimod meget bekvemmere end det sidstmeldte Sted for Landhandelen med vore egne, samt de russiske og svenske Fjeldfinner og med de faste Beboere hidsides Grændsen; beleiligt er det dog ikke beliggende for denne sidstmeldte Handel. Vardøes bekvemme Beliggenhed til Expeditioner paa lishavs-Øerne har Vadsøe ikke. Skulde forøvrigt Vadsøe bestemmes til Kjøbstad istedetfor Vardøe, maatte Byen anlægges i Strækningen mellem Handelsstedet og Præstegaarden, samt paa Øen paa den modsatte Side; det anmærkes derhos, at Eieren af Vadsøe Handelssted, samt Beboeren af Fiskerleiet ei have Raadighed over mere Grund end den hvorpaa Husene og Fiskegjeldene ere opførte.

Dersom intet Sted i Østfinmarken tilforn havde erhødt Kjøbstædsrettigheder og der nu var Spørgsmaal om, enten Vardøe eller Vadsøe skulde tilstaaes samme, burde det sidstmeldte Sted formeentlig foretrækkes; men da Vardøe engang har faaet Kjøbstædsprivilegier, skjønnes det ei, ved at sammenholde og veie de foranførte Fordele og Mangler ved ethvert af Stederne som Kjøbstad, at der er tilstrækkelig Grund til nu at fratage Vardøe Kjøbstædsrettighederne og tillægge Vadsøe samme. Neppe vil nogen af disse Steder kunne faae Fremgang som Kjøbstad.

Derimod synes det at være en Deel der taler for, at der blev anlagt en Kjøbstad paa et andet Sted i Vadsøe Præstegjeld, nemlig i den Norge tilfaldne Deel af de forrige Fælledsdistricter, hvorom vi dog ei for Tiden kunne have nogen bestemt Mening, da vi ei nöie nok kjende de locale Omstændigheder, hvilke vi under vort Ophold i Østfinmarken ei heller, paa Grund af en tilföiet Bestemmelse i Commissariatet, kunde undersøge, og det saameget mindre, som saadant maatte være skeet i den Tid at russiske Grændse-Commissarier vare i den Egn; imidlertid anmodede Commissionen, ved Skrivelse af 8de Juli, herved i Gjenpart under N° 39, Oberstlieutenant Meilænder om, hvis gjørligt, at forskaffe os en Deel Oplysninger i den Hensigt, men vi have ei til denne Tid modtaget noget fra Oberstlieutenanten.

I Norges Andeel af de forrige Fælledsdistricter skal gives flere gode Skibshavne samt god Furru- og Lövskov; fornödent Opland for en Kjöbstad sammesteds vil efterhaanden kunne have; i den Norge tilfaldne Part skal gives adskillige dyrkbare Strækninger; den indre Deel af Varanger er noget opdyrket, men en langt bedre og udvidet Dyrkning kan der finde Sted, og vil det vel ogsaa, især efterat Jordinddelingen vorder bragt istand, naar der kan have lönnende Afsætning paa det producerede; det samme gjelder og om en Deel af Egnen ved Thana-Elven, hvorfra Tilførsel i Tiden ogsaa kunde bekommes; Reen-Kjöd og andet Vildt vil kunne erholdes i Overflödighed af de i Pasvig og tilgrændsende Egne omflyttende Fjeldfinner; det maa her tillige anmærkes, at i Neidens Elv falder godt Laxefiskerie. De Oplysninger vi under Opholdet paa Vadsöe bekom om den norske Andeel af Fælledsdistricterne blive nedenfor meddeelte. En Kjöbstad i denne Egn kan ei siges at ligge afsides for Handelen med Russerne, tvertimod vil dens Nærliggenhed ved den russiske Grændse meget kunne befordre Samhandelen og derhos lette Indførselen fra Rusland af Kornvarer, skjönt disses Udførsel ved Russiske Undersaattere maatte ganske blive forbudet, eller dog vorder underkastet større eller mindre Indskrænkninger. Den omhandlede Kjöbstad vilde ogsaa, som dertil beqvemt beliggende, trække Landhandelen til sig ei alene med de norske Fjeldfinner, men ogsaa med de russiske og svenske, samt med Beboerne af Indjager, Utzjok med flere Steder udenfor Grændsen; med russiske og svenske Handlende vilde vel og Samhandel finde Sted. En Landtransport med Reen mellem den anlagte Kjöbstad og Kola – en Strækning af neppe 20 mile og maaskee kortere – maatte og med Lethed kunne komme i Gang, og sandsynligen blive, især for de norske Handlende, fordeelagtig ved Afsætning af Colonialvarer m. m.

49b

til Farten paa Øerne i Ishavet vilde ogsaa Kjöbstaden have en beqvem Beliggenhed. Det er saaledes formeentlig Adskilligt der tilraader en Kjöbstads Anlæg i den ommeldte Egn, saafremt ellers den locale Beskaffenhed ogsaa begunstiger Anlægget; dersom Oberstlieutenant Meilænder ei skulde have kunnet anstille de fornödne Undersögelser desangaaende, var det at ønske at disse bleve foretagne af nogle paalidelige Mænd, af hvilke Foged og Sorenskriver Ulr. Cappelen i Vestfinmarken, som vi ansee for en forstandig og skjönsom Mand, maaskee kunde blive den ene.

I Tilfælde af at det omhandlede Kjöbstads-Anlæg blev bestemt, maatte da paa Vardöe, efterat dets Rettigheder som Kjöbstad vare ophævede, blot drives Handel, som paa et Kræmmerleie, af en enkelt Handelsmand; i saa Fald maatte ogsaa det ovenmeldte Handelssted Bugönæs, tilhörende Handelsmand Esbensen paa Vadsöe, naar det paa en eller anden Maade blev ledigt, ganske indgaae.

Hoved-Toldstedet vilde vel blive i den nye Kjöbstad, hvorimod paa Vardöe maatte ansættes en Opsyns- og Oppebørselsbetjent, hvis Regnskaber indgik under Hoved-Toldstedets; Russerne maatte paa Indgaaende og Udgaaende have Valget at anlöbe enten den nye Kjöbstad eller Vardöe for at faae Toldclarering.

11. om Foged- og Sorenskriver-Embedernes Bestyrelse i Vestfinmarken af særskilte Personer, og at i saa Fald Sorenskrivern tager Boepæl i Hammerfest som tillige Byfoged sammesteds, og at, hvis der ved Vardöehuus Fæstning vorder beskikket en Auditeur, denne tillige ansættes som Byfoged paa Vardöe m. v.

Da der blot var een Foged og een Sorenskriver i Vest- og Østfinmarken, hvilke begge boede i Altens-Talvigs Præstegjeld, kunde Indvaanerne i det langt fraliggende Østfinmarken ei have personlig Adgang til disse Embedsmænd uden engang om Aaret naar Thinget holdtes; i flere Henseender var det nödvendigt, at Østfinmarken havde egen Foged og Sorenskriver, boesat i Districtet; det blev saaledes ved Kongl Resolution af 4de Septbr 1815 bestemt, at Finmarkens Fogderie skulde deles i 2de Districter, nemlig Vest- og Øst-Finmarken, samt at Fogden i ethvert af disse Districter tillige skulde være Sorenskriver. End ønskeligere havde det været om Foged- og Sorenskriver-Embederne ei vare blevne forenede hos een Person, men da Embedernes Overdragelse til forskjellige Personer maatte have forögede Udgifter for Statscassen til Fölge, vilde saadant medfört Vanskeligheder paa den Tid. Imidlertid har det sine Betæneligheder at betroe Foged- og Dommer-Embedet til samme Person, især i saa langt afsides beliggende Egne som Vest- og Østfinmarken.

Hammerfest Kjöbstad er i den senere Tid gaaet fremad, især ved de foretagne Expeditioner paa Øerne i Ishavet, skjönt Byen efter den sidste Folketælling endnu ikke har mere end 341 Indvaanere; det meste Mandskab som benyttes ved de ommeldte Expeditioner hörer ei hjemme i Byen og ere saaledes ei indbefattede i ommeldte Folketal. Stedet har nu 10 Kjöbmænd. Til Hammerfest ankommer om Sommeren en Mængde Fartöier, mest fremmede og især russiske; der boer ingen Embedsmand paa Stedet som kan overholde Orden og paakjende forefaldende Sager; paa saadant Sted indtræffe oftere Notarial- og andre Forretninger som strax skulde udföres, men dette kan nu ei skee, da den Jurisdictionshavende boer 6 finmarkske Mile derfra. Gavnligst vilde det være, og det synes derhos

nödvendigt, at Sorenskriveren boede i Hammerfest, hvor han i det Hele tillige maatte være Byfoged, altsaa ogsaa Politimester som i andre smaa Kjøbstæder. Foged- og Sorenskriver-Embederne maatte i saa Fald overdrages til forskjellige Personer, og maatte Fogden fremdeles boe i Alten. Det blev da nödvendigt, at der for Statscassens Regning anskaffedes Boelig for Sorenskriveren i Hammerfest, hvilken dog vistnok vilde blive temmelig kostbar. Dersom det saaledes fremsatte ei kan gaae i Opfyldelse burde, efter

50a

vor Formening, ved indtræffende Vacance, Tolderen i Hammerfest, som da maatte være Jurist, tillige beskikkes til Politimester paa Stedet.

Vardöe anlöber et end större Antal russiske Skibe end som ankommer til Hammerfest; alle til Finmarken sögende russiske Fiskere skulle, efter Lovudkastet, Bilag N° 14, melde sig paa Vardöe; en Deel Nordlændinger pleie og her at opholde sig under Sommerfiskeriet; men der er ingen Øvrighedsperson paa Stedet der kan paasee Orden m. v. Formodentlig vil det blive anseet for tjenligt, at den for nogle Aar siden indgaaede Auditeur-Post ved Wardöehuus Fæstning igjen bliver besat, i hvilket Fald Jurisdictionen over Vardöe Kjøbstad – saafremt den beholder Kjøbstædsrettigheder – maatte, saaledes som forhen efter Anordningen af 17de Juli 1789 § 27, anbetros Auditeuren, som dog ei tillige burde være Regnskabsbetjent paa Fæstningen, da dette sætter Auditeuren i et subordineret Forhold til Commandanten, der ei kan bestaae med hans Stilling som Byfoged paa Vardöe.

Commissionen har ovenfor yttret, at det synes betænkeligt at betroe Dommer- og Foged-Embederne til samme Person, især i langt afsides beliggende Districter; det maatte saaledes ogsaa ansees rettest at der blev særskilt Foged og Sorenskriver i Østfinmarken, da den første boe paa Vadsöe og den anden i Thanen, eller hvis en Kjøbstad blev anlagt i den Norge tilfaldne Deel af de forhenværende Fælledsdistricter, da i denne Kjøbstad naar den med Tiden havde noget tiltaget; men da Folkemængden i Østfinmarken endnu er saa ringe, synes det for Tiden at være mindre nödvendigt, at særskilt Foged og Sorenskriver ansættes for dette District. Dersom der i den udfærdigede Bestalling til den i Aar beskikkede Foged og Sorenskriver i Østfinmarken ei skulde være anført, at han skal finde sig i hvad Forandring der med Embederne kunde blive bestemt, maatte der træffes Overenskomst med ham om den ubetydelige Erstatning som kunde tilkomme ham derved, at Jurisdictionen over Vardöe Kjøbstad fragik.

Vel forenes, efter det Ovenstaaende, Dommer- og Foged-Embederne hos en Person i Hammerfest og Vardöe, men dette er almindeligt i de smaa Kjøbstæder og kan ogsaa vanskeligen undgaaes.

Den ovenmeldte Kongl Resolution af 4de Septbr 1815 indeholder tillige, at til Anskaffelse af Embedsboelig for Fogden og Sorenskriveren i Østfinmarken skulle anvendes de den forrige Sorenskriver i Vest- og Østfinmarken tillagde Jorder i Alten-Talvigs Præstegjeld, forsaavidt de dertil maatte tilstrække. Salget af disse Jorder skal endnu ikke være foregaaet. Jorderne bestaae i et Engstykke i Talvig og ellers af vidtadsprede smaa Engstykker; skulde de sælges vilde de sikkert blive udbragde til et höist ubetydeligt Pengebelöb; naar de vidtomliggende Engstykker kom i privat Mands Eie vilde dette ogsaa bidrage til i den Egn at vanskeliggjøre den ovenfor foreslaaede Jord-Udskiftning; Commissionen anseer det gavnligere at ommeldte Jorder bestemtes til Gjordemoderen i Alten-Talvigs Præstegjeld, eller og til Skoleholderen sammesteds, hvis der skulde blive en fast Skole, hvilken i dette Præstegjeld beqvemt kunde oprettes.

Vi maa derhos gjöre den Anmærkning, at det var ønskeligt at Fogden og Sorenskriveren i Østfinmarken snarest mueligt erholdt den bestemte Embedsbolig; han er nu nödsaget til at indlogere sig hos den i Almuens Øine almægtige Handelsmand Esbensen paa Vadsöe; opkommer Misnöie mellem Fogden og Handelsmanden, hvilket let kan indtræffe naar hiin i paakommende Tilfælde retskaffent antager sig Almuens Sag, staar denne Embedsmand Fare for at blive Huusvild; i al Fald maa han betragte det som en særdeles Villighed af Esbensen, at denne vil huse ham; i en saadan for Embedet let skadelig og for Embedsmanden selv höist ubehagelig Stilling bör Østfinmarkens Foged og Sorenskriver ei sættes længere end Nödvendigheden aldeles udkræver. Den forrige Foged og Sorenskriver Nielsen havde i den senere Tid erholdt Logis hos Sognepræst Stockfleth i den indskrænkede Vadsöe Præstegaard; paa saadan Villighed kan da en Eftermand ei gjöre sikker Regning.

12. angaaende adskillige Gjenstande:

- a. Efter Reskriptet af 26de Januar 1753 skulle de i Vest- og Østfinmarkens faldende Umyndiges Midler forvares i dertil anskaffede Börnekasser, forsaavidt de ei kunde blive udsatte paa Rente mod sikkert Pant; Cancelli-Skrivelsen af 19de Januar 1793 anmærkes her tillige. Sorenskriver

Ulrich Cappelen har overleveret Commissionen en Fortegnelse over Arvecapitalerne i Vestfinmarkens Sorenskriveri med vedlagt Afleveringsforretning i Gjenpart -

50b

begge herved under N° 40 og 41 – hvilken Fortegnelse viser hvormeget af Arvemidlerne er beroende i Börnekassen, samt at det övrige og derhos störste Belöb udstaar uden Sikkerhed enten hos forrige Sorenskriver Schjoldager eller hos Incassator m. v.

Fra den Tid Husebygningerne i Kjöbstæderne og paa nogle Kræmmerleier i Finmarken vare blevne Brandforsikkrede, maatte Nödvendigheden af Arvecapitalernes Opbevaring i Börnecasserne ansees at være for störste Delen bortfalden. De Umyndiges Penge under Vest- og Østfinmarkens Sorenskriverier bör da nu, til Myndlingernes Beste, uden Henstand, saavidt mueligt, udsættes paa Rente mod anordnet Sikkerhed; for nogen Deel vil den i Finmarken herskende store Pengetrang da og derved afhjelpes. Forsaavidt Arven bestaar i grov Courant, som ofte kan være Tilfældet for Fjeldfinnerne, burde den udsættes mod Obligation lydende paa rede Sölv.

- b. Det aarlige Thing for Fjeldsognene Koutokeino og Afjuvara i Vestfinmarken skal stedse være bleven holdt i Alten; Frd af 20de Augt 1778, dens § 37, bestemmer blot Tiden til sammes Afholdelse, nemlig i Februar Maaned. Det vil af flere Aarsager være rettest, at Thinget herefter bliver holdt i selve Districterne, særskilt for hvert Sogn, altsaa i Koutokeino for Sognet af samme Navn, og i Karasjok for Afjuvara Sogn, saaledes som anmærket ved Commissions-Mödet den 7de August for Alten-Talvigs Præstegjeld; Amtmanden har ei heller havt noget herimod at erindre. For Fjeldfinnerne i Østfinmarken afholdes i den senere Tid Thinget i Polmag, hvilket maa ansees aldeles hensigtsmæssigt.
- c. Reskriptet af 8de Januar 1762 bestemmer, at i de Tilfælde hvor nogen i Finmarken, ifölge de derom udgangne Anordninger, skulde dömmes til Trondhjems Tugthuus, skal de Skyldige i dets Sted tilfindes at tjene, efter Omstændighederne, i 2, 3 à 4 Aar for Kost og Lön i Østfinmarken, og især Omgangs-Sand, naar Forbryderne befindes i Vestfinmarken, men naar de ere i Østfinmarken, til Vestfinmarken, og især til Hasvigs og Loppens Sogne. Dette Reskript bliver, efter Finmarkens Amts herved under N° 42 fölgende Skrivelse til Commissionen ogsaa anvendt i Senjens og Tromsöe Fogderie, nemlig saaledes, at istedetfor til Tugthuset dömmes Forbryderne til at tjene i Finmarken for Kost og Lön.

For Forbrydere af Finmarkens Amt, hvis Hovednæring er Fiskerie, kan det i Almindelighed ei ansees for nogen egentlig Straf at tjene for Kost og Lön; Straffen skulde da bestaae i, at Paagjældende ei selv kunde vælge Tjeneste; er Forbryderen derimod gift bliver det vel en Straf, men saadan Straffemaade er dog urigtig i flere Henseender; det maa have en skadelig Indflydelse paa Tjener-Classen, at det ansees for en Straf at tjene for Kost og Lön; at Finmarken betragtes som et Udskudssted, der skal modtage Forbrydere, og forsaavidt disse ere af selve Finmarken, at da visse Egne skal betragtes saaledes, maa ligeledes have skadelige Fölger; at paanöde et District forbryderske og ryggeslöse Personer er at befordre Immoralitet blandt Beboerne.

Efter Reskripterne af 2^{den} Maii 1776 og 15de Octbr 1783, sammenholdt med Frd af 20de Februar 1789, straffes visst Tyvsdelinqventer i Finmarken med at staae i Halsjernet eller med Slag af Tovreeb; den förstmeldte Straf at staae i Halsjernet eller Gabestok er af den Beskaffenhed, at den maa forværre istedetfor at forbedre, hvor der er nogen Æresfölelse, og Æresfölelse er ingenlunde mindre almindelig i Finmarken end i andre Egne af Riget. Commissionen har ei villet ganske taus forbiegaae denne vigtige Gjenstand, men dog kun löseligen beröre samme, og det saameget mere, som denne Sag maa være kommet under Betragtning ved Udarbeidelsen af Udkastet til den nye Criminallov.

I Forbigaaende anmærkes her, at det mueligt vil i sin tid befindes udförligt og gavnligt at oprette en Coloni af visse Slags Forbrydere paa Spidsbergen – der vel kan ansees at henhöre til Norge, men hvilket Rige i al Fald betimeligere bör söge först der at sætte fast Fod. I de senere Aar ere, som ovenfor anført, foretagne en Deel Expeditioner fra Hammerfest Kjöstad paa Øerne i Nord-lishavet, og deriblandt paa Spidsbergen; i sidste Vinter har man fra Hammerfest havt Mandskab liggende over

51a

sammesteds; under Opholdet i Finmarken sögte Commissionen at erholde adskillige Oplysninger, især om det store Spidsbergen, men den Underretning man da kunde bekomme var ubetydelig. Spidsbergen skal være tilgjængelig 4te Maaneder af Aaret og have mange gode Havne og en Deel græsrigge Egne; der falder betydelig Fangst af Hvalros, Hvidfisk, Hvidbjörn, Reensdyr, Ederduun m. m.; skjönt beliggende en Deel nordligere end Berent-Eiland er Climatat ei der saa haardt som paa sidstmeldte Sted; Steenkul skal gives i Overflödighed. Fra en Broder af Consul

Crove, som i det sidste Aar med en Deel Mandskab overvintret paa Spidsbergen, kan man vel, da han skal være en dannet Mand, vente at erholde en Deel paalidelige Oplysninger om dette Land.

- d. Finmarkens Indvaanere af Söe- og Fjeldfinner svare, ifølge Frd af 6te Juni 1691 med flere Anordninger, Skat og Leding som et personelt Paalæg i Forhold til deres Formue, nemlig; fuld, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ Skat; for den som i Skattelignings-Mandtallet er ansat i Fuld Skat skal Beløbet udgjøre:
for en Söefin i Almindelighed	2 Sp	10 $\frac{2}{3}$ ß
for en saakaldet Fælleds-Fin af de forrige Fælledsdistricter Neiden, Pasvig og Peisen, ifølge Kongl Befaling af 16 ^{de} August 1698	1 -	24
for en Fin af Fjeldsognene Koutokeino og Afjuvara, efter Kongl Befaling af 27 ^{de} Maii 1601 og Grændsetractaten af $\frac{7}{18}$ Octbr 1751	1 -	72

Qvæner svare Skat som Söefinner i Almindelighed, hvorfor dog ei vides at være nogen Kongl Resolution afgiven. Boemændene (Nordmændene) blev ved den ovenciterede Forordning af 6te Juni 1691 fritagne for Skat og Leding, fordi de erlagde mere end Finnerne i aarlig Rettighed til Betjenterne; at dette i den senere Tid blot har været Tilfældet med Rettigheden til Præsten viser Frd af 20de Augt 1778 § 48; denne Forordning bestemmer forøvrigt i § 34, at Nordmænd, der boesætte sig som Almuesmænd i Finmarken, skulle være fri for Skat i 5 Aar; Frd af 5te Sepr 1787 § 10 har samme Bestemmelse, og det tillige i Henseende til Fremmede, med Tillæg, at hvis de Ankomne ved Kjøb eller Uddeling blive Eier af nogen Jord bör de, som de andre, svare den derpaa hæftende Afgift. Saaledes haves da Lovbestemmelser for at Nordmænd og Fremmede, der nedsætte sig som Bønder eller Almuesmænd i Finmarken, skulle efter visse Aars Forløb svare Skat, og da der i Finmarken, foruden Jordskatten, ei gives nogen anden almindelig Skat end den ovenmeldte personelle, maa det være samme som er meent, men dens Størrelse er dog ei fastsat; saadan Skat skal ei heller være bleven afkrævet de Nordmænd (andre Fremmede end Qvæner ere vel ei ankomne) som siden Aaret 1778 have nedsat sig i Finmarken.

De nuværende Nordmænd i Finmarken, som der ere fødte eller didhen tilflyttede, bör vel fremdeles være frie for den omhandlede Skat, men Commissionen indseer ei at der er nogen antagelig Grund for, at deres Afkom ogsaa skal nyde saadan Frihed. Da Fjeldfinnerne i Almindelighed staae sig bedre end Söefinnerne (mange af disse have flyttet ned til Söen fordi de, formedelst deres Reensdyrs Forminskelse, ei længere kunde ernære sig i Fjeldet) antager Commissionen, at Söefinnerne ei bör betale høiere Skat end hine; saaledes formenes, at fuld Skat af Söefinner og ligeledes af Qvæner, bör nedsættes fra 2 Spd 10 $\frac{2}{3}$ ß til 1 Spd 72 ß; da Nordmændene betale i Præsterettighed 80 ß mere end Söefinnerne og Qvænerne, bör den fulde Skat for dem formeentlig ansættes til 112 ß eller 1 Spd^d.

Commissionen maa her gjøre den Anmærkning, at der vel ei er noget Sted i Riget hvor Almuen, foruden Fisketienden, forholdsviis erlægges sa[a]meget i Præsterettighed som den finmarkske Almue. Paa Söröen i Vestfinmarken erlægges af hver Beboer, Nor[d]mand eller Fin, en aarlig Afgift til Statscassen under Navn af Landvaarn, af Beløb 24 ß. Denne Afgift, der ventelig maa betragtes som Landskyld, maa vel bortfalde naar Jorderne ere blevne ordentlig inddeelte og skyldlagde og Jordmatricul-Skatten vorder erlagt.

- e. Efter Kongl Resolution af Januar 1809 (i Fogtmanns Samling) skulde Vardöehuus Fæstnings Garnison for eftertiden recruteret af Amtet; denne Bestemmelse maa, saavidt Commissionen skjønner, ansees hævet ved Loven angaaende Værnepligten af 5te Juli 1816, i hvilket Fald da bemeldte Fæstnings Mandskab burde, som i andre Fæstninger, blot bestaae

51b

af hvervede Folk. Sagen er dog bleven betragtet anderledes, da den Kongl Resolution af 5te Sept 1816 fastsætter, at det fremdeles haver sit Forblivende ved den hidtil brugte Maade at completere Garnisonen, forsaavidt Soldaterne angaar, indtil nogen nye Lov i den Henseende gjør en Forandring nødvendig. Linjetroppernes Antal skal saaledes nu udgjøre 12.024 Mand, istædetfor 12.000 efter Loven af 5te Juli 1816. Den nu brugelige Maade at completere Vardöehuus Fæstnings Garnison er vel til Beparelse for Statscassen, men dette kan vel ei være tilstrækkelig Grund til Afgivelse fra den gjeldende almindelige Bestemmelse, at Garnisons-Mandskaberne skulle bestaae af Hvervede; naar saaledes herefter ogsaa fandt Sted i Henseende til Vardöehuus Garnison (Soldaterne) vilde dette for nogen Deel kunne bidrage til Finmarkens Befolkning med Personer der vare vante til Jordbrug, da adskillige af de udtjente Mandskaber vel herefter som tilforn vilde boesætte sig i Landet. Der matte hverves paa visse Aar og ei, som nu er Tilfældet ved Underofficererne o. fl. til Garnisonen, commanderet aarlig fra Trondhjems Garnison; neppe vil dog nogen af Finmarkens og Nordlands Amter lade sig hverve.

Skjønt Vardöehuus Fæstning er liden saa bör dog, med Hensyn til det Punct hvor Fæstningen er beliggende og til at mange Fremmede, især russiske Skibe anløbe Vardöe, Commandantposten ved bemeldte Fæstning formeentlig herefter overdrages til en Capitain. Man kan tænke sig

paa et saadant Sted Tilfælde hvor en Commandants mindre gode Conduite kunde foraarsage Ubehageligheder, i mindre eller større Grad, for Staten; af en Capitain maa man med mere Grund kunne vente god Conduite end af en yngre og mere [u]erfaren Officer.

Uden Hensyn til den nærværende Commandant paa Vardöehuus Fæstning, maa Commissionen tillige gjøre den Bemærkning, at er det i Almindelighed af Vigtighed at Embeder kun betroes til duelige og retskafne Mænd, maa dette end være vigtigere i de afsides liggende Districter, hvor Embedsmændene ere langt fra Regjæringen og nærmeste Foresatte.

f. Efter Finmarkens og Nordlands Amters Beliggenhed maa disse Districters Mandskaber i Værnepligts Tilfælde i Almindelighed ansees at henhøre til Söe-Etaten. Ved den i Aaret 1815 foretagne Tælling befandtes Folketallet i ommeldte Amter saaledes:

i Finmarkens Amt:	Finmarkens Fogerie (da udeelt)	7.018		
	Senjens og Tromsöe Fogerie	17.686	24.704	
i Nordlands Amt:	Lofodens og Vesteraalens Fogderie	8.339		
	Saltens	14.103		
	Helgelands	21.208	43.650	68.354

derimod udgjorde disse Amters Folketal i Aaret 1801 – 78.435, altsaa en Formindskelse af over 10.000; at Folketallet i de sidste 10 Aar fra 1815 er bleven omtrent ligesaameget foröget, som det i de foregaaende 14 Aar var formindsket, er at formode. Indvaanerne ere, som en Følge af deres Hoved-Næringsvei, Fiskeriet, fra Ungdommen af vante til at tumle sig paa Söen. Det maa saaledes antages at disse Districter vilde afgive duelige Matroser naar de erholdt den fornödne Øvelse, som nu aldeles mangler dem; den aarlige Jægt-Fart til Bergen, hvortil nogle 100 Mand bruges, kan ikke forskaffe samme, thi Fartöierne gaae for det meste indenskjærs, og er deres Takkelage og Seil desuden saa egen og simpel, at skjönt nogen i længere Tid har faret med Jægt, vil han dog være ganske ukyndig og ubrugbar ombord i et Skib.

Commissionen formener, at det i flere Henseender vilde være gavnligt at der i de nordlandske og finmarkske Farvande vare aarligen stationerede nogle smaa Krigsfartöier (Skonnerter); derved vilde efterhaanden erholdes duelige Matroser og Savnet af disse fra selve Eggen, som de Handlende i Kjøbstæderne i ommeldte Amter, især Hammerfest og Tromsöe, hidtil have fölt ved Expeditionerne paa lishavs-Øerne og andre Steder, saaledes og afhjelpes; Krigsfartöierne vilde paa deres Krydstourer tillige forebygge eller dog vanskeliggjøre Indsmugling af Varer paa hine vidtudstrakte Kyster, saa og biedrage til Orden saavel blandt Mandskaberne paa de mange fremmede Skibe der ankomme til Finmarken, som blandt den Mængde til dette District sögende Fiskere

52a

baade Russer og Landets Indfödde. Flere Fordele kunde opnaaes; Krigsfartöierne kunde lodde op langs Kysten, hvorved rimeligen adskillige nu ubekjendte gode Fiskebanker vilde opdages, optage Karter over de vigtigste Indløb og Havne, og beskrive samme; tage Landtoning af Kysterne, opgve de vigtigste Over- og Underlands-Mærker o. s. v., hvilke Oplysninger maatte blive særdeles gavnlige for Fiskerierne og for Kjøbstædernes Opkomst i disse Egne. Et gode som endvidere vilde opnaaes bör ei her lades ubemærket, dette nemlig, at da commanderede Mandskaber vilde blive vante til Reenlighed og Orden, og derhos faae et begreb om Forholdet mellem Befalende og den der skulle adlyde; den som reiser gennem Nordlandene skal uden Vanskelighed kunne bemærke Forskjellen mellem de Mandskaber, som for nogle Aar siden vare commanderede paa Krigsfartöierne i ommeldte Farvande, og andre Mandskaber.

Efter Commissionens Formening maatte Krigsfartöiernes Antal bestemmes til 3de; det ene burde krydse i Saltens samt Lofodens og Vesteraalens Fogderier, det andet i Senjens og Tromsöe Fogerier samt i en Deel af Vestfinmarken indtil Hammerfest og det tredie mellem Hammerfest og Vardöe eller Vadsöe; til ethvert Fartöi behöves 40 Mand, hvoraf de 8te fra Trondhjem eller hvilket andet Sted hvorfra Fartöierne opsendes, hvilken Deel af Mandskabet, der behövedes til at bringe Fartöierne til de bestemte Steder dernord, maatte en Tid forblive der som övede Matroser blandt den övrige uövede Besætning, og tillige for at varetage Fartöierne om Vinteren; i Nordlands Amt, samt i Senjens og Tromsöe Fogderie under Finmarkens Amt, maatte saaledes udskrives 96 Mand; selve Finmarken maatte, formedelst den ringe Befolkning, indtil videre være aldeles fritaget for denne Udskrivning. Øvelsestiden vilde blive fra 1ste Maii til Midten af September.

De löse og ledige Personer som maatte gives, burde fortrinlig udskrives, dernæst Tjeneste-drænge og andre ugifte Personer, der ei have Øvrighedens Bevilling til at drive et Haandværk; Gaard- og Pladsbrugere maatte ganske fritages. Udskrivningen maatte forövrigt skee i Forhold til Antallet af de söeindrullerede ugifte eller ei boesatte Personer i ethvert af de ommeldte Fogderier; ingen maatte udskrives som er under 20 Aar eller over 28 Aar. Mandskabet afskediges om

Hösten, med mindre nogle af samme skulde, foruden det ovenmeldte Mandskab söndenfra, behöves til Fartöiernes Oppasning om Vinteren. I Almindelighed maatte ingen være pligtig til at tjene paa Fartöierne i længere Tid end 2 Sommere.

Krigsfartöiernes egentlige Stationspladse maatte blive Storvaagen i Lofoden og Hammerfest Kjöstad; fra det förste Sted er $\frac{1}{2}$ Miil og fra det andet 1 Miil til aaben Söe; Fartöierne maatte overvintre paa dertil bekvemme Steder, saasom Bodöe, Tromsöe eller Hammerfest.

Efter Hensigten med Skonnerternes Udrustning behövede de ei den almindelige reglementerede Armering; 2de 6 eller 8^{eds.} Kanoner og 4te Haubitser, samt fornöden Haand-Armatur, vilde være tilstrækkeligt. Til Besparelse af Udgifterne med disse Expeditioner kunde Spisetaxten forandres saaledes: istædetfor salt Kjöd eller Flæsk 3 Gange om Ugen: eengang færskt eller saltet Kjöd ugentlig og de andre Dage færsk eller saltet Fisk; istædet for Gryn: Meel; istædetfor Øl til Drik: Syre eller Qvas (en sund Drik som Russerne bruge). Det maatte derhos overlades til vedkommende Commanderende efter Omstændighederne at gjöre Forandring i Spisetaxten.

Da der saa sjældent gives Anledning for nye Söe-Officerer til at erholde practisk Øvelse i deres Metie, kunde 2de Officerer maaskee blive commanderede til hvert Fartöi. At Udrustning af nogle Krigsfartöier, for at krydse i de nordlandske og finmarkske Farvande, ogsaa i den senere Tid har været paatænkt vise Storthings-Efterretningerne for 1821 – for August Maaned, Side 128.

- g. Vigtigheden for Skibsfarten paa Kjöstæderne i Nordlands og Finmarkens Amter af, at den bestemte hydrographiske Opmaaling af Rigets nordlige Kyster, saasomt

52b

gjörigt, foretages vilde det være overflödigt her at omhandle.

- h. Forord. af 20de August 1778 § 49 bestemmer, at döde Hvale som drive til Landet fremdeles skjænkes, uden nogen Afgift, til det Sogns Almue hvor de opdrive. Bilaget N° 43 oplyser, at Amtet for 10 à 12 Aar siden har, efter Overlæg med Bygdecommissionerne, bestemt, at de opdrevne döde Hvale skulle bortsælges ved offentlig Auction og at det udbragde Belöb, efter Omkostningernes Fradrag, skal tilfalde Skole- og Fattiggassen i det Sogn hvor Hvalen er opdreven, til lige Deling. Videre sees af bemeldte Bilag, at Amtet ei har Oplysning om hvad Skole og Fattiggasserne saaledes er tilfaldet; Commissionen har Grund til at antage, at der mangler Rigtighed for en stor Deel af Auctionsbelöbene for de solgte opdrevne Hvale. Fra Foged og Sorenskriver Ulrich Cappelen har Commissionen modtaget den hermed under N° 44 fölgende Forklaring om de siden Aaret 1813 i Vestfinmarken fundne og ved Auction bortsolgte Hvale m. v., men om disse Hvale vare fundne med mærket Jern eller ei, har i Henseende til de fleste ei kundet opgives. Nogen Forklaring om de i Østfinmarken opdrevne og auctionerede Hvale kunde ei erholdes, da der, som ovenfor anmærket, under vort Ophold i ommeldte District ei var nogen forrettende Foged og Sorenskriver.

Commissionen maa være af den Formening, at det kommer Sognet til större Gavn at de opdrevne Hvale bortsælges ved offentlig Auction og at Belöbet tilfalder Sognets Skole- og Fattiggasse, til lige Deling, end om Almuen – som i al Fald stedse burde skee under Lensmandens Tilsyn – deler Hvalen mellem sig. At der i nogle Egne gives faae Liebhabere udenfor Almue-Klassen, hvilket kan have til Fölge, som oftere skal have været Tilfældet, at Hvalene bortsælges under deres Værd, kan ei med Grund indvendes herimod, da Almuesmænd i Forening kan gjöre bedre Auctionsbud; for at give Almuen Adgang til at gjöre Bud maatte Auctions-Conditionerne derefter lempes; saaledes maatte en passende lang Credit, saasom paa 6 Maaneder, tilstaaes naar Almuen blev höistbydende.

- i. Den aarlige Told til Mestermannen udgjör 16 β af hver Mand efter Frd af 20de August 1778 § 48 og Frd af 5te Septbr 1787 § 11. I den nuværende Mestermands meget lange Tjenestetid skal ingen Dödsdom være bleven exequeret i Finmarken; den ved Reskriptet af 2^{den} Maii 1776 bestemte Straf af Tamp skulde, efter Reskriptet, i nogle Tilfælde fuldbyrdes af Skydsskafferen og i andre af Mestermannen; i mange Aar er saadant bleven udfört blot af Skydsskafferen. Naar den nuværende gamle Mestermann afgaar, bör Mestermannsposten formeentlig indgaae, og Finmarkens Indbyggere saaledes befries for den ommeldte Afgift; Tampningen kan fremdeles besörge af hvert Steds Skydsskaffer; skulde Executionen paa Livet nogensinde foregaae maatte der for Amtets Regning accorderes med Skarpretteren i Trondhjem om at udföre samme. Skal derimod Mestermannsposten vedblive bör den, uden Forhöielse i Lönnen, være for hele Finmarkens Amt, der da udreder Lönnen, istædetfor at denne nu blot falder Vest- og Østfinmarkens Indvaanere til Last.
- k. Af den i Fogtmanns Samling indföerte Kongl Resol. af 7de April 1802 sees, at afgangne Conferentsraad Hansen har skjænket 6000^{ld} DC^r til Præmie for nyttige Foretagender i Finmarken, samt på Færöerne, Island og Grönland, af hvilken Capital Finmarken tilkommer $\frac{1}{4}$ Deel. Skulde

denne Post være bleven forbiegaaet ved Opgjørelsen mellem Norge, og Danmark, vil Finmarken vel blive holdt skadesløs af Statscassen.

53a

- I. Der gives paa mange Steder i Finmarken god Anledning til at anlægge smaa Qvernbrug, men samme benyttes for største Delen ei; kun i Alten-Talvigs Præstegjeld gives nogle faae Qværnebrug og et i Loppens Sogn der nyelig er anlagt. Paa Hammerfest Byes Grund er dog i Aar af Kjöbmænderne Vice-Consul Ackermann og Aagaard bleven opført en ei ubetydelig Korn-Mölle, desuden er paa Byens Grund fra Fortiden et lidet Qværnebrug. Vare smaa Qværnebrug mere almindelig i Finmarken end nu er Tilfældet, vilde det ei alene have den gavnlige Følge, at Mölleleien fortjentes i Districtet, men ogsaa denne væsentlige, at Indvaanerne da erholdt godt Meel, istedetfor det slette som Russerne nu ofte afsætte; det Rugmeel de bringe er blandet med fin Sand, formedelst de blöde Qvernstene som de bruge, og er desuden ikke saa dröit som andet Rugmeel. Melet indføres af Russerne i Matte-Sække, almindeligen paa 7 à 9 Voger; istedetfor brugeligt Meel faae Kjöberne ofte en større eller mindre Deel Skraner(?); ei at tale om det Bedragerie som Russerne ei sjælden föröve ved at indlægge Steen og deslige i Mattesækkene. Havdes et tilstrækkelig Antal Qværnebrug i Finmarken maatte Russerne for en stor Deel bringe umalet Rug og andet Korn. Efter Opgivende skal paa enkelte Steder i Finmarken kunne erholdes tjenlige Qværnestene, men ingen der forstaar at danne eller tilhugge dem.
- m. Paa vor Omreise i Finmarken saae vi paa mange Steder beqvemme Graasteen til Bygninger; de dere af Naturen saa vel dannede, at kun liden Tilhugning behöves, men de benyttes ei. I et District som Finmarken, der har saa lidet Bygningstömmer, burde af saadanne Steen opføres ei alene Udhuse, men ogsaa Vaaninger; vi taledede med flere skjönsomme Mænd derom, og de formenede, at Steenhuse, vel lerede, og desuden, om skulde behöves, det de dog ei troede, omgivne med Torvlag, saaledes som tildeels bruges i Finmarken om Træhuse, vilde blive fuldkommen varme til Beboelse. Skulde Steen-Vaaningshuse med Tiden kunne fordrive de elendige Jordhytter eller Gammer som Söefinnerne bruge, var meget derved vundet i Henseende til Reenlighed, Huusflid m. v. Lensmanden i Maasöe Sogn erklærede at ville med det förste opføre et lidet Vaaningshuus af Steen. Gavnligt vilde det være om en kortfattet tydelig Anviisning til at opbygge Huse af Graasteen blev foranstaltet trykt og omdeelt i Finmarken.
Finnerne bruge i deres smaa Gammer at anlægge Ilden, til Kogning og Opvarmen, midt paa Gulvet; forinden Rögen kan naae Aabningen, der er anbragt i Taget, fylder den Gammen med Rög, hvorfor ogsaa Finnerne i Almindelighed ere suuröiede. Paa enkelte Steder har man dog nu begyndt med at anbringe en liden Skorsteen i Hjørnet af Gammen; dette er dog et Trin fremad; man undgaar derved ei alene Rögen, men vinder ogsaa mere Plads i Gammen. Mærkeligt var det paa enkelte Steder at see, at Finnerne havde tömrede Udhuse, men boede selv i Gammer.
- n. I Alten-Talvigs Præstegjeld, og ligeledes i Thanens Sogn, gives paa flere Steder særdeles godt Leer, ei alene til Muur- og Tagsteen, men ogsaa til Pottemagerarbeide. Handelsmand Stuhr i Talvig har nyelig opført en liden Muursteens-Ovn saa og en Pottemager-Ovn; en Deel af det Producerede var meget godt; da saadant Brug vil forskaffe god Fortjeneste vil det vel efterhaanden blive drevet i det större, hvilket vilde være meget gavnligt, dog at der til Brændingen bruges fornemmelig Torv, saaledes som det skeer paa mange Steder i Udlandet, og maa da dertil være en egen Indretning ved Ovnen, som dog Stuhr ei kjendte. Det var et önske at til Finmarken blev opsendt Tegning af Tegel- og Pottemager-Ovne, hvor Torv-Brændsel anvendes – og ligeledes af Tjæreovne, thi i Finmarken brændes Tjære endnu paa gammel Maade i opkastede Jordhuler. Paa den mest ödsle Maade skjæres Torv i Finmarken; en trykt Anviisning til Torvskjæring maatte medføre Gavn, naar et tilstrækkeligt Antal Exemplarer deraf omdeelt blandt Finmarkens Indvaanere.
- o. Det har i lang Tid været Brug, at der til Finmarkens Amtmand, for at holde de saakaldede Alten Laxelv-Thing og for at have Opsigt med dette Fiskeries Drivt, er aarlig

53b

af de Laxefiskende bleven leveret et Quantum af 40 Voger raa Lax, mod derfor at godtgjöres 24 ß pr Vog. I undertegnede Amtmand Kroghs Embedstid i Finmarken fandt saadan Leverance ei Sted, men da de Laxefiskende önskede en Resolution for, at blive ogsaa for Eftertiden befriet for samme, blev derom i Aaret 1810 afgivet Forestilling til Rentekammeret, hvis Svar her vedlægges i Gjenpart under N° 45. Under vort Ophold i Alten indfandt en Deputation fra den Almue, der driver Laxefiskeriet i Altens Elv, sig hos os med mundtligt Andragende om for Fremtiden at forskaanes for den omhandlede Leverance. Det maa vel være Embedspligt for Amtmanden, uden særskilt Godtgjørelse, at paasee Orden ligesaavel med Laxefiskeriet i Altens Elv, som ved alt andet Fiskerie i Amtet; naar Amtmanden ei boer i Alten, men i Tromsöe Bye, som nu er Tilfældet, kan han desuden ei selv have det nærmere Opsyn med Laxefiskeriet i den ommeldte Elv, men dette

udføres nu af Fogden. Naar Vacance indtræffer ved Amtmands-Embedet bör den ommeldte Lax-Leverance formentlig bortfalde.

- p. Øvrigheden og andre Reisende som skulde til Østfinmarken og ei ville tage den haarde Söetour forbie Nordkind og Thana-Horn til Vardöe, gjöre Reisen gennem Thana, passere Thana-Elven 3 Mile indtil Seida, og fortsætte videre Touren over Varanger-Fjeldet – 2 Mile – til Varanger-Bunden; over bemeldte ganske lave Fjeld er ingen Vei, men der möder ingen Vanskelighed i der at faae en beqvem Kjörevei; den Reisendes Kufferter og andet Töi maa saaledes bæres; sandelig et stygt Syn at skue hvorledes Mennesker belæsses for i en Strækning af 2 Mile at fremslæbe Byrder, som Kjöroser – Heste holdes ei den Egn – med Lethed kunde fremdrage naar der blev banet Vei; en Deel Mennesker maa, som en Selvfølge, benyttes til skifteviis at være Lastdragere; Skyds-Udgiften, enten den er for offentlig eller privat Regning, bliver da ei ubetydelig. Paa vor Reise over Varanger-Fjeldet indtraf det sörgelige Tilfælde, at en af Beboerne ved Fremkomsten styrtede död ned; man sagde at han i Heden uforsigtigen havde drukket koldt Vand, hvormeget vi end havde advaret Mandskabet derimod.

Den Vei som fornödiges over Varanger-Fjeldet maa, efter Veiloven af 28de Juli 1824, betragtes som en Hovedvei i Touren mellem Hammerfest og Vardöe Kjöstæder, og tale, efter Commissionens Formening, alle Omstændigheder for, at Omkostningerne med dette Veianlæg, hvilke det vilde blive Finmarkens Amt for trykkende at afholde, udredes i det Hele ved Forskud af Fogedcassen og paafölgende Udligning paa Matricul-Skylden i hele Riget, Vest- og Østfinmarken undtagen; paa disse 2de fattige Districter kan Ligning efter Matricul-Skylden desuden ikke finde Sted, deels med Hensyn til den derværende Matriculskylds Beskaffenhed, og deels fordi nogle Jordbruge i Vestfinmarken og de fleste i Østfinmarken ei endnu ere blevne skyldlagde.

- q. Det vilde formeentlig være gavnligt om fölgende Spörgsmaale, foruden de sædvanlige, bleve herefter aarlig paa Thingene forelagde Laugrettet og övrige Almue til Besvarelse:
1. om de af Staten bortskjödede Jorder ere bebyggede og benyttede;
 2. om de nedsatte Huusmænd og Strandsiddere ere forsynede med skriftlig Contract;
 3. om nogen uden Øvrighedens Tilladelse bruger noget af Statens Jord eller Skov, og
 4. om Bord og Planker ere – fra den Tid Haandsauge ere at bekomme – blevne tildannede med Øxe.
- r. Under vort Ophold i Alten tog vi til Kaafjorden for at see det af Consul Crove der begyndte Anlæg til Kobberværks Drivt; Bergarbeiderne vare nogle Dage forud ankomne; Malmen brydes tæt ved Söen. Et nyt Slags Liv og Virksomhed begynder saaledes at vise sig i den Egn. Paa denne Tour saae vi den gode Anledning der er til Nybyggeres Nedsættelse i Kaafjord-Dalen; naar Kobberværket vil faae den forhaabende Fremgang behöves denne Tract til Bergarbeiderne, for hvilke det maa blive af Vigtighed at have et Stykke Jord hvorpaa kan födes nogle Creature samt avles noget Korn og Potatas m. v.; til andre end Bergarbeiderne bör formeentlig saaledes ei overdrages

54a

Jord i Kaafjord-Dalen, og ei heller til andre end dem gives Udviisning til Hugst i den derværende Skov.

- s. Nogle af Hammerfest Byes Indvaanere have ved Commissionsmödet den 27de Juli, efter Forhandlingsprotcollens Udvisende, tilkjendegivet Ønske om at faae paa Stedet opført for offentlig Regning et Thing og Arresthuus, samt istandbragt en Vandledning og Broelægning for de Penge som ved Borgerbrevets Modtagelse ere, efter Paafordring, indbetalte til Amtet for at anvendes til nyttige Indretninger i Kjöstaden. Der yttredes tillige, at eftersom enhver som nedsætter sig paa Stedet maa tage Borgerskab, og da har en Udgift af omtrent 7 Spd^t, nemlig: for Borgerbrevet og for Byggegrunds Opmaaling med Maalebrevet, samt den paalagde Kjendelse til nyttige Indretninger paa Stedet, falder saadant trykkende for uformuende Folk; udenfor Commissionen talte ogsaa nogle Mænd af Arbejderclassen med os desangaaende. Endelig fremsattes ved Commissionsmödet det Ønske, at Indvaanerne af Hammerfest Bye, beliggende paa Qval- eller Hvalöen, og denne Øes övrige Beboere maatte tillades at holde Reensdyr paa Øen, stædetfor at saadant for faae Aar siden er bleven tilstedet nogle Fjeldfinner m. v. Angaaende disse Poster maa Commissionen yttre fölgende:

1. Saavel Vestfinmarkens som Østfinmarkens Fogderie har Arresthuus, nemlig i Alten og paa Vadsöe, hvilke Arresthuse ere opførte for Brændeviis-Afgivts-Cassens Regning; et Thing og Arresthuus i Hammerfest Bye tiltrænges sikkert, det sidste fornemmelig med Hensyn til de mange fremmede, tildeels uregjerlige, Söefolk som om Sommeren ankomme derhen og tildeels i længere Tid opholde sig der, men det indsees dog ei at Thing- og Arresthuset kan blive opbygget uden paa Byens egen Bekostning; skulde Thinghuset siden blive benyttet

ogsaa for nævnte Landegn, eller Arresthuset tillige for Arrestanter fra Landet, maa en passende Leie derfor erlægges til Byen.

2. En Vandledning og ligeledes Brolægning vil unægtelig være baade gavnlig og nødvendig; hertil at anvende de Biedrag som ved Borgerskabsbrevs Modtagelse maatte være ydede til nyttige Indretninger for Stedet, derom maa da Indvaanerne gennem Stedets Øvrighed henvende sig til Amtmanden
 3. At Amtmanden skulde have paalagt dem der i Amtets Kjøbstæder tage Borgerskab, som Pligt, at yde Biedrag til gavnlige Indretninger for Stedet, kunde ei antages rimeligt; Amtmanden tilkjendegav ogsaa mundtlig Commissionen, efterat han havde havt Forhandlings Protocollen til Gjennemlæsning, at de indkomne Biedrag vare frivilligen erlagde, efter af ham dertil given Anledning eller Opmuntring. Offentligt Regnskab bör dog aarlig aflægges til Kjøbstædernes Indvaanere for hvad Biedrag saaledes er modtaget, samt om og hvorvidt noget deraf, efter Overlæg med Byernes Formænd, er bleven anvendt.
- Angaaende Betaling for Borgerskabsbrevs Udstædelse, samt for Opmaalingen af Byggepladse og Udfærdigelsen af Maalebrev derpaa, saa og at ikke enhver der vil være Indvaaner af en Kjøbstad kan ansees pligtig til at tage Borgerskab eller at löse Borgerbrev, tillader Commissionen sig at henvise til dens nedenfor nævnte Udkast til en Lov om Handelen m. v. i Finmarken, dens §§ 16 og 17 og Anmærkningen ved disse.
4. For Hvalöens Beboere i Almindelighed, men især for Indvaanerne af Hammerfest Bye, hvilket Sted har saagodt som intet Opland, maatte det være meget ønskeligt at kunne ene, med Fjeldfinnernes Udelukkelse, holde Reensdyr paa Øen. Amtmanden sagde os, at han fra nogle af Hammerfests Indvaanere nyelig havde modtaget Andragende om denne Sag, den han derfor lod undersøge.
- t. Commissionen har, ifølge Commissoriets Indhold, ei befattet sig noget med Fælledsdistricterne i de afholdte Commissionsmöder; derimod har den af Kjøbmand Esbensen paa Vadsöe, der tillige har Handelssted paa Bugöenæs, og af hans Factor paa dette Sted, erholdt följende Oplysninger:

Antallet af de fastboende norske Familier (Finner og Nordmænd) i den Deel af de forrige Fælledsdistricter, som er tilfalden Norge, udgjör:

54b

i Bugöefjord	11 Familier,	
- Köefjord.....	14 -	
- Korsfjord.....	11 -	
- Langfjord.....	3 -	derhen henflyttede for 3 Aar siden;
- Jarfjord eller Iverfjord	8 -	denne Fjord har indtil for 5 à 6 Aar siden ligeledes været ubeboet.
=	<hr/>	
	47 Familier.	

I den Rusland tilfaldne Deel af ommeldte Districter opholder ingen norsk Familie sig. Inde i de 4te sidstnævnte Fjorder findes smukke græsrige Sletter. Der gives i alle 5 Fjorde Lövskov (Birk, Rogn og Older) meer og mindre, dog mindst i Bugöefjorden; i Bunden af Köefjorden ved Neiden Elv, og af Langfjorden og Jarfjorden findes god Furruskov, hvilken dog de russiske Finner, især de senere Aar, meget har benyttet, og det paa den sædvanlige ruinerende Maade ved med Øxe at tildanne Bordene; Træmaterialierne have de afsat til Beboerne af Vadsöe Sogn; Söefinnerne der Tid efter anden forandre Boepæl, ruinere og Skoven, især Lövskov, meget. I Neidens Elv er fortrinligt Laxefiskerie, derimod er det ei betydeligt i Pasvigs-Elv og i Jacobs-Elv; Russefinnerne have drevet Laxefiskeriet i ommeldte 3de Elve med Dragnodt (Kastnodt) samt hindret de norske Fastboende der at fiske, hvilke derfor have maattet indskrænke sig til det ringe Laxefiskerie som falder i Bugöefjorden. I Jacobsvig og langt ud i Böefjorden bruge Russefinnerne Laxevarper. Der gives i Norges Andeel flere gode Skibshavne. Fra umindelig Tid have de norske Fjeldfinner om Vinteren sögt med deres Reen, ei alene til Neiden (ikke til Pasvig eller Peisen) men ogsaa, som aldeles nödvendigt for dem, til den nordvestre Side af Indjager Vand eller Enare Træsk. Dette er det væsentligste af de Oplysninger Commissionen erholdt af de ommeldte Mænd.

Det er af særdeles megen Vigtighed, at der bliver holdt den bedste muelige Opsigt med Skovene i den Norge tildeelte Strækning af de forrige Fælledsdistricter, saa at ingen, altsaa ei heller Vardöehuus Fæstnings Garnison, maa foretage nogen Hugst uden efter af Amtet foranstaltet Udviisning. Er der Leilighed til Vandsaugbrug, hvilket da maatte undersøges, burde en Saug til Furruskovens Besparelse opføres, i al Fald Handsauge anskaffes, saaledes som ovenfor er foreslaaet for andre Skov-Egne i Finmarken. Bliver Saug opført kunde Saugmesteren tillige beskikkes til Skovfoged; hvis ei kunde vel en af de paalideligste Normænd, som have nedsat sig i den Egn, dertil ansættes. Hvad der om Skovvæsenet i den övrige Deel af Finmarken bestemmes maatte da og gjelde for ommeldte Egn saavidt der anvendeligt. I Henseende til Lövskov

henholder Commissionen sig til det som den ovenfor, da der under Landvæsenet handles om Jordinddelingen, har fremsat.

Paa Vardöehuus Fæstning maatte bruges al hensigtsmæssig Oekonomie med Brænde-Forbruget, og tillige benyttes Torv. Det er Brænde af Birk, ikke af Furru, som fra de forrige Fælledsdistricter hidtil er bleven bragt til Fæstningen; Birkebrændet burde herefter kløves paa Stedet hvor Træerne fældes; meget af det Brænde som nu overføres til Fæstningen, er mere eller mindre raadnet, fordi det har ukløvet, med Barken paa, henligget indtil det kunde hentes.

Til næste Aar, eller saasnart skee kan, burde Skovene i den Norge tilfaldne Strækning befares af Fogden og deres, især Furruskovens, Forfatning, Beliggenhed og Strækning beskrives. Det af Commissionen forfattede Udkast til en Lov om Handelen m. v. i Finmarken, vedlægges

55a

her under N° 46. Videre medfølger under N° 47 Besvarelsen af nogle af Hammerfest Byes Indvaanere paa adskillige til dem af Commissionen fremsatte Spørgsmaal.

Commissionen har Side 71 anmærket, at den havde anmodet Oberstlieutenant Meilænder, om at forskaffe den Oplysninger om og hvor i den Norge tilfaldne Deel af de forrige Fælledsdistricter maatte gives de fornødne locale Bequemmeligheder for Kjøbstæds Anlæg; den siden med Posten fra Finmarken indløbne Skrivelse desangaaende fra Oberstlieutenant Meilænder af 6te August følger hermed under N° 48; hvad denne Skrivelse indeholder bestyrker Commissionen i den Formening, at Ideen at anlægge en Kjøbstad i ommeldte District fortjener Opmærksomhed; en nøiere Local-Undersøgelse, end den som bemeldte Oberstlieutenant havde Leilighed til at anstille, vil da blive fornøden.

Den med sidste Finmarks-Post fra Tolderen paa Vadsöe modtagne Fortegnelse fra Aarene 1823 – 1825 over de ved Toldstedet ind- og udförte Varer, følger herved under N° 49.

Skjønt vi efter det til os udfærdigede Commissariums Indhold kun have at afgive Betænkning og Forslag forsaavidt Finmarken angaar, troe vi dog, tildeels efter den Anledning man dertil har givet os paa vor Omreise, i Korthed at burde omhandle følgende Gjenstande:

1.

Kjøbstæderne Hammerfest og Vardöe har Commissionen formeent at burde indtil videre fritages, blandt andet, for at erlægge Lastepenge, samt at de Skibe, inden- og udenrigske, som gaae mellem Finmarken og Hvidesöen, burde befries for i bemeldte Kjøbstæder at svare Fyrafgift og for at löse Qvarantaine-Pas. Forsaavidt den russiske Handel betræffer er Commissionen af den Formening, at for Tromsöe Kjøbstad maatte, til dens Opkomst, indtil videre tilstaaes nogen Nedsættelse i Lastepengene, samt at Bestemmelsen for Kjøbstæderne i Finmarken angaaende Fritagelse for Fyrafgift og for Udgivter til Qvarantainevæsenet, ogsaa maatte blive gjeldende for Tromsöe Kjøbstad.

Videre formenes, at Indførselstolden burde ved Tromsöe Toldsted modereres noget paa efternævnte Nödvendighedsvarer fra de hvidesöiske Steder: umalede Kornvarer, de forskjellige Gryn-Sorter, Hamp, uhæglet Lin eller Hör, samt Seildug og Ravndug – saafremt ellers, saaledes som forhen omhandlet, en billig Reciprocitet i Handelsforholdet med Rusland kan opnaaes. En Deel af de Handlende i Tromsöe Bye have mundtlig anmodet Commissionen om at medvirke til Opnaaelsen af saadant Gode for Stedet, og handler den russiske Vice-Consul Schanckes herved under 50 lagde Skrivelse ogsaa herom. I denne Skrivelse foreslaaes tillige en Postgang mellem Vadsöe og Kola, saaledes at Posten kun afgik fra Vadsöe naar dertil vare indløbne Breve til Rusland, og omvendt fra Kola; en saadan Postgang blev i undertegnede Amtmand Kroghs Embedstid i Finmarken, til et Forsög indrettet, men da den kun lidet benyttedes blev den efter nogle Aars Forløb ophævet. Dersom den forönskede active Handel paa Hvidesöen skulde komme istand vil ommeldte Postgang være baade nyttig og nödvendig; for Tiden er Correspondencen formeentlig saa ubetydelig, at den foreslaaede Postgang ei synes at kunne medføre nogen synderlig Nytte; dog bör denne Sag maaskee nærmere undersøges; Schanckes Forslag modtog vi saa silde, at vi ei kunde indhente Oplysninger desangaaende.

Saafremt de ovenomhandlede Lettelser i Henseende til Russehandelen tilstaaes for Tromsöe Kjøbstad, formenes at samme ogsaa maatte bevilges for Bodöe Kjøbstad i Nordlands Amt.

2.

Det herved under N° 51 lagde Andragende fra en Deel af Tromsöe Byes Indvaanere handler, blandt mere, om følgende: 1. om en Filial-Afdeling af Norges Bank i bemeldte Kjøbstad enten alene for Finmarkens Amt eller tillige for Nordlands Amt, især sammes nordlige Deel; 2. om Ophævelse af den Russerne ved Lov af 11te Sept 1818 tilstaaede Frihed til at handle paa Kræmmerleierne i Senjens og Tromsöe Fogderie; 3. angaaende den skadelige Handel som nogle af Trondhjems Udliggerborgere,

efter Borgerbreve udstædte af Trondhjems Magistrat, drive i bemeldte Fogderie, og 4. om Oprettelsen af en Middelskole i Tromsøe Kjøbstad. Angaaende disse Gjenstande

55b

maa vi yttre følgende:

ad N° 1. Dette er en Sag om hvilken Tromsøe Indvaanere maa henvende sig til Bankens Repræsentanter og Directeurer ifølge Bankfoundationen af 14de Juni 1816 § 11; efter denne Foundations § 49 bör den Sum i Banksedler, som tilstilles enhver Filial-Afdeling, forholdsviis rettes efter det Indskud i Banken der er gjort fra det District hvori Filial-Afdelingen bestemmes at virke; den Sum som saaledes kunde tildeles den Filial-Afdeling som maatte blive bevilget i Tromsøe Kjøbstad, hvor delvise Administrateurer saavel blandt Embedsmænd som Kjøbmænd ikke kunde mangle, enten blot for Finmarkens Amt eller tillige, som vel ogsaa vilde være det rigtigste, for en Deel af Nordlands Amt, nemlig Saltens samt Lofodens, Vesteraalens og Andenæs Fogderier, vilde saaledes ikke blive stor, men dog stor nok til for en betydelig Deel at afhjælpe den i bemeldte District værende snart al Virksomhed lammende Pengemangel.

ad 2. Denne Sag har Commissionen ovenfor berørt Side 8.

ad 3. Denne Post om den i flere Henseende fordærlige Handel som nogle trondhjemske Udliggerborgere drive i Senjens og Tromsøe Fogderie forbiegaaes her, da det er Commissionen bekjendt at Finmarkens Amt af vedkommende Departement er paalagt i forekommende Tilfælde at foranstalte Søgmaal for ulovlig Handel anlagt mod de trondhjemske Borgere, som uden anden Authorisation end Borgerbreve fra Trondhjems Magistrat före nogen Handel i det ommeldte Fogderie.

ad 4. Commissionen bemærkede under dens Ophold i Tromsøe Kjøbstad med sand Fornøyelse den gode Sands for et hensigtsmæssigt Skolevæsen, som hærskede paa dette Sted.

Vigtigheden af en lærd Skoles Oprettelse i Rigets nordlige Egne har det sidste Storting erkjendt i det Thinget besluttede, at Provst Deinbolls Forslag desangaaende, tilligemed vedkommende Committees Betænkning og Indstilling i denne Sag, skulde tilstilles Regjæringen for at Samme, efter indhentede nærmere Oplysninger, kunde foranledige ved næste ordentlige Storting en Sum bevilget til det ved Forslaget tilsigtede Øiemed. Trangen til en Realskole er dog i de ommeldte Egne nok saa følelig som til en lærd Skole, men begge kunne vel forenes. Meget sørgeligt er det der at see de mange unge Mennesker udenfor Almueclassen, som lidet eller intet have lært, og de mange Yngre som maaskee ligeledes skulle opvoxte i Vankundighed; dog nei, Oplysningens Soel vil sikkert snart ogsaa begynde at skinne og udbrede dens velgjørende Straaler over de nordlandske og finmarkske Egne, og den Tid vil forhaabentlig ei være langt borte, da den Deel af Folket, som ikke egentlig henregnes til Almuen, tænker og taler ei blot om Torsk og Liner, men ogsaa om andre almeennyttige Ting. Dannede ved en passende Underviisning ville de og i deres Omgang med og Behandling af Almuesmanden vise et Forhold modsat det som nu ofte finder Sted, og disse Følger af deres bedre Dannelse ere ei af de mindst vigtige. For opvakte Hoveder af Almueclassen, af hvilke der forholdsviis sikkert ei gives færre i Nordlandene og Finmarken end i Rigets øvrige Egne, vil da og aabnes Adgang til den attraaende Underviisning; kort – har man först Kundskabens Kildevæld i hine Egne og omhyggeligen passer og afleder samme, ville de gavnrige Følger deraf snart blive at spore.

For det første bör, efter Commissionens Formening, blot tænkes paa en Middelskole; de som der nyde Underviisning tillige i de gamle Sprog maatte bringes saa vidt, at de fra denne Skole kunde indgaae i øverste Classe i en af de fuldstændige lærde Skoler i Riget. Stedet hvor Middelskolen skulde oprettes antager Commissionen at burde være Tromsøe Kjøbstad; dette Sted har efter sidste Tælling over 700 Indvaanere, og er beliggende nogenledes i Midten af Finmarkens Amt og den nordlige Deel af Nordlands Amt eller Saltens, samt Lofodens Vesteraalens og Andenæs Fogderier; Folketallet i disse Fogderier og Finmarkens Amt udgjorde ved den i Aaret 1815 fortagne Tælling noget

56a

over 47.000, og er Folkemængden rimeligen ved sidste Tælling, hvis Udfald er os ubekjendt, befunden at være ei ubetydeligen forøget. Foruden Embedsmændene i de ommeldte Districter og Kjøbmændene i Kjøbstæderne, er der i Finmarkens Amt og i de anførte Fogderier under Nordlands Amt et Antal af 111 privilegerede Handelsmænd og Gjæstgivere og desuden en Deel Jægtskipperere, af hvilke Handelsmænd m. fl. ei faae ere mere eller mindre formuende; man kan saaledes vente, at et ei ringe Antal Disciple efterhaanden vil blive anmeldt til Optagelse i Skolen, nogle for at erholde den almindelige Dannelse som ethvert velopdraget Menneske bör have, og andre, som skulle gaae den academiske Bane, for at faae den dertil fornødne forberedende Underviisning, – og det saameget mere, som Adgangen til andre Skoler i Riget,

saavel lærde som Realskoler, i den senere Tid er blevet vanskelig formedelst den Mængde af Disciple som der forlanges indtagne.

Indvaanerne af Nordlands Amts sydligste Fogderie, Helgeland, beliggende nogle og 30 Mile fra Trondhjem, maatte have Valget for deres Börn at söge enten Middelskolen i Tromsöe eller nogen anden af de lærde eller andre Skoler i Riget.

Længere hen vil det formeentlig findes gavnligt og gjörligt, at Middelskolen i Tromsöe forandres til en fuldstændig lærd Skole, hvilket rimeligen tillige vilde medføre det væsentlige Gode, at de Studerende som indtil de dimitteredes til Universitetet forbleve i Districtet, siden beholdt den naturlige Forkjærlighed for deres Födeegn og saaledes attraaede Ansættelse som Embedsmænd der, hvor de vare vante til Climatet og de besværlige Reiser og vare bekendte med Indvaanernes Sæder og Skikke, og derved vilde kunne stifte meere Gavn end Embedsmænd ansatte i disse Egne fra Rigets sydlige Districter, skjönt disse vare besjælede af samme Gavnelyst som hine.

Naar Middelskolen oprettes i Tromsöe Kjöbstad tilbyde en Deel af denne Byes Indvaanere, efter det ovenmeldte Bilag N° 51, sig til frit til Stedet at levere Træmaterialier (hvilke der ere meget Kostbarere end i Landets sydlige Egne) til en Skolebygning med fornödne Værelser til Lærerne. De foreslaae derhos, at det Fond som Tid efter anden er ved Toldstedet indsamlet som frivilligt Biedrag til en Skole-Indretning for Byen, maatte anvendes som Hjælp til Skolebygningens Opførelse, og ligeledes det Fond der haves af det frivillige Biedrag til nyttige Indretninger for Stedet, som de have erlagt der have erholdt Borgerbrev. Efter Tolder Mejers under N° 52 vedlagte Fortegnelse belöber det ommeldte Biedrag til Skoleindretningen, som er indsamlet i Aarene 1818 – 1825 begge inclusive til 454 Spd 76 ß, derfra de anförte Fradrag, hvorom nærmere Forklaring vel i sin Tid vil erholdes 139 Spd 30 ß, igjen 315 Spd 46 ß. Disse Biedrag til Skoleindretningen ere fornemmelig ydede af fremmede Handlende og Skippere, saasom Russer, Bremere og Flemsborgere; af Amtets Skrivelse til den forrige Tolder i Tromsöe om at formaae de Söefarende til at erlægge saadant Biedrag følger herved Afskrift under N° 53. Hensigten er god, men Commissionen kan dog ei ansee denne Maade at forskaffe Skoleindretningen Indtægter, for passende, især naar fremmede Söefarende – sædvanligen de samme hvert Aar – opfordres til Ydelsen; i de sidste Aar have ogsaa Biedragene meget aftaget. Hvad angaar det frivillige Biedrag til nyttige Indretninger for Byen der er givet ved Borgerbrevs Modtagelse – hvorom Commissionen og ovenfor har handlet Side 93 – da er Belöbet os ubekjendt, men det formodes ei at være af nogen Betydenhed.

Som aarlige Indtægter for Skolen, foruden de Skolepenge som maatte blive bestemte, kunne Tromsöe Indvaanere ei paavise andet end det Biedrag som af Söefarende fremdeles maatte ydes til Skoleindretningen, og maaskee en Deel af det Biedrag til nyttige Indretninger for Stedet, som kunde gives af dem der erholde Borgerskab. Naar en Middelskole oprettes i Districtet vil Degnetolden, der nu gaar til Cathedralskolen i Trondhjem, vel tilfalde Districtets Skole; bemeldte Told udgjör af Senjens og Tromsöe Fogderie omtrent 40 Spd^f aarlig; af Nordlands Amt er Belöbet vel circa det tvedobbelte.

Lære-Gjenstandene i Skolen maatte vel blive: Religion, Geographie, Historie,

56b

Calligraphie, Mathematik, Modersmaalet, Tydsk og Engelsk samt Handelsregning; for de Studerende, med Undtagelse af den sidstmeldte Læregjenstand, desuden Latin, Græsk, og, om mueligt, Fransk istedetfor Engelsk. Underviisningen maatte formeentlig besörges af 3de Lærere, en Overlærer, og to Adjuncter, alle med Kongelig Ansættelse, og med samme Adgang til videre Befordring som er tilstaaet en Deel Præster i Nordlandene og Finmarken; disse Læreres Lön maatte, tildeels formedelst det kostbare Levested, ogsaa blive noget större end saadanne Læreres i de andre lærde Skoler i Riget. Især for en Skole saa langt fraliggende, som den der maatte blive oprettet paa Tromsöe, er det af yderste Vigtighed at de Lærere som ansættes ei alene ere duelige, men tillige Mænd der föle varmt for deres vigtige Kald.

Skolepengene kunde vel ei, skjönt det var önskeligt om det for det förste til en Tid lod sig gjöre, ansættes til mindre end sædvanligt ved andre lærde skoler, nemlig 25 Spd^f aarlig for hver Discipel, dog med nogen Nedsættelse naar Forældre paa en Tid have flere Sönnere i Skolen, og desuden noget aarlig for hver Discipel for Brænde og Lys, som ventelig maatte blive noget mere end i andre Skoler, dels fordi mere dernord medgaar af disse Artikler, og dels fordi de, i det mindste Brændsel, der er kostbarere. Det var at önske at nogle Fripladse havdes ved Skolen for fattige Börn med godt Anlæg.

Da Skolen sandsynligen efterhaanden vil blive sögt af et stort Antal Börn, formenes at det aarlige Tilskud af Oplysningsvæsenets Understöttelsesfond ei vil blive saameget betydeligt.

3.

Noget om Maalselv- og Bardo-Dalene i Senjen.

Da Commissionen havde at gjøre Forslag om Colonisters Nedsættelse i Finmarken, saa var det den magtpaaliggende at see hvad Fremgang de i Maalselv- (almindelig kaldet Monselv) og Bardo-Dalene for en Deel Aar tilbage anlagde Colonier have havt; Commissionen tog derfor, paa dens Tilbagereise fra Tromsøe i August Maaned, Touren gennem bemeldte Egne.

Maalselvdalen og Bardodalen, den første gjennemskaaet af Maalselven og den sidste af Bardoelven, er skjønne Dalstrækninger, for den største Deel, hvor Rydning ei er foregaaet, begroet med Lövskov og Furruskov, dog mest af den første. De opryddede Gaarde og Pladse, der tildeels ere meget betydelige, ligge paa begge Sider af Elven, deels ved disse og deels længere op i Höiderne; i Almindelighed skal de være kornsikre endog i maadelige Aar. Mange af Colonisterne synes at have med megen Flid dyrket deres Jorder, og det var glædeligt at see saa store, för öde, Strækninger nu forvandlede til frugtbare Agre og Enge; de opførte Bygninger ere rummelige og bekvemme, og i Vaaningshusene, især i Bardodalen, antræffes alt reent og pænt paa österdalsk Viis. I de senere Aar ere mange Nyebyggere nedsatte, og de ældre Beboere klagede over at de derved bleve formeget indskrænkede; efter hvad vi paa en hurtig Gjennemreise kunde skjønne er dog denne Anke neppe grundet; det forekom os derimod, at adskillige af de ældre Beboere havde faaet større Strækninger end som udfordres til et passende Jordbrug, og som de kunne tilbörlig dyrke. Af en Fortegnelse over samtlige Colonister i disse Districter, som Foged Hofseth velvilligen har meddeelt os og som fölger hermed under N° 54, sees det, at flere af de ældre Beboere have i den senere Tid faaet Rydningsstedler paa nye Strækninger, hvilke de vel aldrig agte eller formaae at oprykke til Ager eller Eng, men kun ville bruge til Fæhave, og da det – efter det löselige Oversyn Commissionen kunde have – lod til at de forhen havde tilstrækkelig, tildeels overflödigg Udmark, saa bör det vel paasees, at ved Gaardenes efterhaanden

57a

foregaaende Salg ei større Udmarks-Strækninger da tillægges dem end som kan ansees fornödne til Havning for de Creature som paa Gaardene eller Pladsene kunne födes.

Af megen Vigtighed anseer Commissionen det at være, at en ordentlig Jordinddeling, saaledes som foreslaaet i Henseende til de Staten tilhörende Jorder i Finmarken, ogsaa foretages i Maalselv- og Bardo-Dalene förend flere Nyebyggere der nedsættes, da ellers ikke et passende Forhold af Jordbrugenes Störrelse m. v. kan blive iagttaget, ligesom og uden saadan foregaaende almindelig Jordinddeling et skadeligt Fæledsskab let kan opstaae saavel i Henseende til Mark som Skov. Paa Vigtigheden af at Mark og Skov strax udskiftes til de nedsatte Nyebyggere har og Skovinspecteur Ramm i sin Tid gjort opmærksom; see hans i de topographiske-statistiske Samlinger, udgivne af det Kongl Selskab for Norges Vel, 2^{den} Deels 2^{det} Bind, indförte Reise til Bardodalen foretaget i Aaret 1789. Mange Jordstrækninger, hvoriblandt dyrkbare Myrer, ligge endnu ubenyttede, saa at der vist fremdeles kan nedsættes en Deel Nyebyggere i de omhandlede Dalstrækninger, dog at der haves nöiagtig Opsigt med at Skovene ei forhugges.

Det forekom os at Beboernes, især de ældres, Forfatning var god, hvilket og andre, som kjendte dertil, sagde at være Tilfældet; hos enkelte saaes Beholdning af 2^{et} Aars gammelt Korn.

De Fremskridt som disse Colonier have gjort og fremdeles gjøre, give Haab om, at de Colonier vi have foreslaaet anlagde i Finmarkens Landdistricter, ogsaa ville lykkes.

Commissionen har under dens Ophold i Tromsøe, saavel förend Henreisen til Finmarken som efter Tilbagekomsten fra dette District, havt Sammenkomster med Amtmand Krogh og med ham overlagt det væsentlige af hvad dens ovenstaaende Betænkning og Forslag indeholder; Amtmanden har derhos havt til Gjennemlæsning Forhandlings-Protocollen og fölgende af de ovennævnte Bilage nemlig; N° 47 (Betænkningen fra Hammerfest Indvaanere) N° 51 (Ditto fra Tromsøe Indvaanere) N° 29 (Forslagene fra begge Fogder om Reenskydsen) N° 50 (Vice-Consul Schanckes Skrivelse ang. nogle Friheder for Tromsøe m. v.) og Lit B ved Protocollen (angaaende Laxefiskeriet i Alten). Med Commissionen erklærede Amtmanden sig enig, undtagen i fölgende 2de Poster: om Frihandlernes Handel, den han formener ei bör finde Sted med Almuen i Finmarken, men blot med de Handlende, og angaaende de Bestemmelser der bör gives til lagttagelse af de Nordlændinger med flere söndenfra, som söge til Finmarken paa Fiskerie, da han troer at de Bestemmelser desangaaende, hvilke han har foreslaaet i Skrivelse til Finants- Handels- og Told-Departementet af 9de Decbr f. A rettest fölges.

Commissionen slutter saaledes nu dens Arbeide; skulde vi have udfört samme – foruden det mere som ellers har været os overdraget – saaledes at Hensigten med en Commissions Nedsættelse i Finmarken, som det sidste Störthing foranledigede og Hans Majestæt Kongen siden naadigst

anordnede, kan ansees at være opnaaet, ville vi ansee de Besværligheder som have været forbunden med vor finmarkske Reise, skjönt foretaget for en stor Deel i den beste Aarets Tid, for intet. Vi have stedse havt for Øine ei at bringe i Forslag noget Middel til Finmarkens Opkomst, som paa nogen Maade skulde kunne ansees uudförligt eller forbundet med for stor Bekostning; Udredelsen af de Summer vi have foreslaet af Statscassen betragte vi ei som nogen Opoffrelse fra Statens Side; Pengebelöbet vil, efter vor Anskuelse, hen i Tiden, under ellers nogenledes heldige Omstændigheder, blive fuldkommen erstattet, om ikke directe, saa dog indirecte. For övrigt have vi troet os forpligtede til at omhandle enhver Gjenstand som vi ansaae at kunne have Indflydelse paa Finmarkens Vel. Undertiden have vi, for at undgaae Vidlöftighed, ei anført

57b

Grunden for vore Forslag, men dette er kun da skeet, naar Grundene forekom os at være saa anskuelige, at det maatte ansees ufornödent at angive samme.

Den til at foretage Undersögelse om Midlerne til Finmarkens Opkomst nedsatte Commission;
Trondhjem den 25de Novbr 1826

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Overeenstemmende med den originale Betænkning bevidne:

H. M. Krogh

H. Christie

Aas

Lit^f A ved Forhandlings Protocollen

ad FD J No 61/27 D

I Anledning den af den Kongelige Commissions ærede og i følge Kongelig Resolutioner af 14de October f. A. og 24de Februar d. A. udnævnte Medlemmers, ved mundtlig Conference i Tromsøe Kjøbstad, yttrede Formening om, at Undertegnede, som anseet Medlem af Commissionen, ville, i Forening med Samme, foretage de Reiser til og i Finmarkens Fogderier som ville blive nödvendige til Undersögelser af det der er Gjenstand for Commissionens Forhandlinger, giver jeg mig den Ære herved tjenstligst at meddeele: at ligesom det er enhver paa Stædet boende (hvor dog ingen authoriseret Læge er) bekjendt, at min Helbreds Svagelighed i længere Tid har vedvaret og endnu desværre er saaledes, endog under daglig brugende Medicin, at den umuelig for Tiden tillader mig nogen Reise, saaledes ville jeg, om endog dette lovlige Forfald for saadan Reise ikke var tilstæde, finde Betænkelighed imod at kunde tilegne mig den Ære at ansees som Medlem af den Kongelige Commission, thi ligesaa lidet som den mig under 1ste f. M., fra den Kongelige Norske Regjerings Finants- Handels- og Told-Departement, indløbne Communication af 17de Marts d. A., om Commissionens Udnævnelse, synes at antyde mig betragtet som Medlem af Commissionen, uagtet jeg med denne skal staae i Forbindelse, ligesaa lidet er jeg, i det naadigst udfærdigede Kongelige Commissorium i denne Anledning, Navngivet i saadan Qvalité, og saaledes ville jeg formeentlig ikke, uden maaskee endog at handle imod Hans Maiestæt Kongens naadigste Hensigt, kunde ansee mig berettiget at tiltræde den Kongelige Commission som Medlem, og synes jeg endog i denne Tanke saa meget mere at blive bestyrket, som Commissionens ærede Formand, Höivelbaarne Hr Amtmand og Ridder Krogh, er af vedkommende Regjerings Departement authoriseret til af alle offentlige Casser i Finmarkens Amt at lade sig udbetale de Summer, som til Commissionens Fornödenhed udfordres, hvilken Foranstaltning formeentlig ikke ville have været anseet nödvendig naar Undertegnede havde været bestemt til Medlem af Commissionen og som saadan udfört de nödvendig anseede Reiser i Amtet.

Den Forbindelse med den Kongelige Commission, hvilken den forhen citerede Kongelige Resolution naadigst bestemmer, er Undertegnede saa frie at yttre Formening om, at kunde foregaae, om den ærede Commission behageligst ville vise mig den Opmærksomhed, at meddeele mig hvad den, af det ved Commissionen passerende, maatte dertil ansee hensigtsmæssig, da derved kunde gives mig Leilighed at yttre hvad maatte ansees fornödent. Forövrigt giver jeg mig den Ære tjenstligst at tilföie, at jeg med fuldkommen ligesaa megen Fornöielse, som det er min Pligt, er redebon at meddeele den ærede Commission de attraaende Oplysninger, som er mig muelig.

Finmarkens Amt, Tromsøe den 7de Juni 1826

JC Krogh

Til

S. T.

Den til Overveielse af Midlerne til Finmarkens Opkomst naadigste anordnede Kongelige Commission.

Lit^r B ved Forhandlings Protocollen

ad FD J No 61/27 D

Efter Opfordring af den respective Commission for Finmarkens Anliggender til undertegnede, om at opgive et Forslag til Laxefiskeriets bedre Drift end det hidindtil har været drevet i Altens Elv, give vi os herved den Ære at fremstille vor Formening, denne Sag angaaende i følgende Puncter.

1. At det maatte blive en bestemt Regel for Fremtiden at Interessenternes Antall ikke maa overstige 50 Personer.

Erfaring har beviist at det store Antall, som til denne Tid har været optaget i dette, nemlig: indtil 75 ikke allene, som naturligt, foraarsager at Udbyttet bliver saa ringe at det ingenlunde kan svare Regning at drive dette Fiskerie, men tillige hindrer Söefiskeriet om Sommeren, hvilket en stor Deel af de ledige Personer, som hverken have Gaardsbrug eller Familie at forsörge, kunne drive med langt större Fordeel, end Laxefiskeriet, og Udbyttet for det mindre Antall som blev tilbage for at drive dette, vil da blive större, og saaledes ville da Frugten af en saadan Indretning blive mere almeennyttig.

2. At der fra hver Gaard ikke maa antages mere end 1 Person i Interessentskabet.
3. At ingen som ikke er Ejer af skyldsadt Jord maa antages som Interessent.

De övrige Indretninger som kunne ansees at være nyttige at antage, ville let, naar ovenanförte Puncter bleve antagne og fastsadt som ufravigelige Regler, ved hvert saakaldte Elvething, mellem Interessenterne som sædvanlig indføres og bestemmes.

Bossecop d. 4de August 1826

PA Nörager

L. J. Nordsolen

WH Klerck

Jacob Arnesen, Niels Erichsen, Peder Erichsen, Thomas Magnussen
alle med paaholdt pen

Til

S. T.

Den til Overveielse af Midlerne til Finmarkens Opkomst
naadigst anordnede Kongelige Commission

Tromsöe